

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ BİLİM DALI

KONYA BASIN TARİHİNE KATKI:
SELÇUK ES VE DÖNEMİ ÜZERİNE

HAVVA ABAZA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. NECMİ UYANIK

KONYA-2013

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı Havva Abaza

Numarası 114202051001

Ana Bilim / Bilim Dalı

Tarih/ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi

Programı

Tezli Yüksek Lisans ☐

Doktora ☐

Tezin Adı:

Konya Basın Tarihine Katkı: Selçuk Es ve Dönemi Üzerine

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Havva Abaza

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Adı Soyadı Havva Abaza			
Numarası 114202051001			
Öğrencinin	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih/Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐	Doktora ☐
	Tez Danışmanı Doç. Dr. Necmi Uyanık		
	Tezin Adı Konya Basın Tarihine Katkı: Selçuk Es ve Dönemi Üzerine		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “Konya Basın Tarihine Katkı: Selçuk Es ve Dönemi Üzerine” başlıklı bu çalışma 04/09/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Doç. Dr. Caner Arabacı

Doç. Dr. Necmi Uyanık

Yrd. Doç. Dr. Çağatay

Benhür

ÖN SÖZ

Bu eser Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü Atatürk İlkeleri İnkılâp Tarihi Ana Bilim Dalına bağlı olarak Doç. Dr. Necmi Uyanık'ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu tezle, Türkiye’de sosyal tarih çalışmalarının ağırlık kazanmaya başladığını düşündüğümüz bir ortamda, “Konya Basın Tarihine Katkı: Selçuk Es ve Dönemi Üzerine” başlığı altında Cumhuriyet tarihi alanına katkı yapılmaya gayret edilmiştir.

Bu çalışma, Giriş ve Sonuç Bölümleri dâhil altı bölüm hâlinde incelenmiştir. Bu bölümlerde Konya basın tarihi ekseninde bir giriş yapıldıktan sonra sırasıyla, Selçuk Es’in hayatı ve Konya ile ilgili edebiyat, kültür, tarih, ekonomi, eğitim, tarihi şahsiyetler ve Konya tarihi yazıları ele alınmıştır. Bu yazıların içeriğine baktığımız zaman genel olarak 1962-1980 yılları arasındaki Konya şehri temel alınarak Türkiye gündemine ışık tutulmaya çalışılmıştır. Selçuk Es’in çocukluğundan ölümüne kadar geçen süreç boyunca Osmanlı Devletinin yıkılması, İstiklal Savaşı, Cumhuriyetin İlanı, demokrasinin Türkiye’de yerleşme çabaları, 1960-1980 darbesini de yaşamış olmasının şahitliğinde makaleleri incelenmiştir.

Bir gazeteci, memur, ticaret erbabı, turizm rehberi olan ve Konya’nın tanınmış ailesinden gelen Selçuk Es’in yazıları, yukarıda verilen konular bağlamında değerlendirilmiştir. Bu şekilde dünden bugüne, Konya tarihi ekseninde çeşitli sorunlara dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda, çağdaş tarih düşüncesi açısından sosyal bilimler alanında farklı problemlerin çözümüne ışık tutulmaya çalışılmıştır. Eser, çok orijinal bir tezi ortaya koymaktan öte, yerel tarih alanında, gazeteci bir aydın çerçevesinde Konya kültür tarihinde kendince bir boşluğu doldurmayı hedeflemiştir.

Çalışmayı bu şekilde özetledikten sonra kullanılan kaynaklarla ilgili bilgi verecek olursak, çalışmamızda Selçuk Es’in Konya Koyunoğlu Müzesine bağışlamış olduğu Selçuk Es Kütüphanesi’ni ve Es’in eserlerini taban aldık. Bunun yanı sıra Selçuk Es’in çok sayıda yazı dizisinin ve makalesinin yayımlandığı Konya’nın yayın organlarından Yeni Konya (1962-1980) ve Şehir Posta (1962-1966) gazetelerinin belirtilen yıllar arasındaki dönemlerdeki sayılarını taradık. Selçuk Es’in hayatı hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak içinde Emekli Sandığı Arşivindeki bilgilerinden yararlandık.

Çalışmanın bazı gazete koleksiyonlarını bulmadaki sıkıntıları dışındaki safhaları zevkli bir çalışma dönemi olarak adlandırılabilir. Bu süreçte Konya’da çıkmış bazı gazetelerin

temininde bana yardımcı olan Sayın Doç. Dr. Caner Arabacı'ya çok teşekkür ediyorum. Lisans hayatım boyunca bizlere değerli katkıları olan tüm hocalarımı minnetle anıyorum. Özel olarak Yüksek Lisans çalışmalarım boyunca ve bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği geçen saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Necmi Uyanık Hocama müteşekkirim.

Havva Abaza

Konya 2013

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı: Havva Abaza

Numarası 114202051001

Ana Bilim / Bilim Dalı

Tarih/Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi

Programı

Tezli Yüksek Lisans ☐

Doktora ☐

Tez Danışmanı Doç. Dr. Necmi Uyanık

Tezin Adı

Konya Basın Tarihine Katkı: Selçuk Es ve Dönemi
Üzerine

ÖZET

Konya Basın Tarihine Katkı: Selçuk Es ve Dönemi Üzerine, başlıklı bu çalışma, Giriş ve Sonuç Bölümleri dâhil altı bölüm halinde incelenmiştir. Bu bölümlerde Konya basın tarihi ekseninde bir giriş yapıldıktan sonra sırasıyla, Selçuk Es'in hayatı ve Konya ile ilgili edebiyat, kültür, tarih, ekonomi, eğitim, tarihi şahsiyetler ve yerel tarihi yazıları ele alınmıştır.

Bir gazeteci, memur, ticaret erbabı, turizm rehberi olan ve Konya'nın tanınmış ailesinden gelen Selçuk Es'in yazıları, yukarıda verilen konular bağlamında değerlendirilmiştir. Bu şekilde dünden bugüne, Konya kent tarihi ekseninde çeşitli sorunlara dikkat çekilmiştir. Bu şekilde, çağdaş tarih düşüncesi açısından sosyal bilimler alanında farklı problemlerin çözümüne ışık tutulmaya çalışılmıştır.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı Havva Abaza	
	Numarası 114202051001	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih/Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐
	Tez Danışmanı Doç. Dr. Necmi Uyanık	
Tezin İngilizce Adı		The Contribution to the History of Konya Press: The Study Covering Selçuk Es an His Era

SUMMARY

The Contribution to the History of Konya Press: The Study Covering Selçuk Es and His Era composed of six parts including the introduction and the result parts. The introduction part covers the History of Konya Press Then Selçuk Es' life and his articles related with literature, history, economy, education, historical figures and local history are examined.

He was know as a journalist, civilservant, Merchant and tourism guide and the popularity of his family was very high in Konya. His articles are analyzed in the context of the issues stated above. So, some problems seen in the city history of Konya werw pointed out to the public. In this manner, we try to clarify the solving of various problems seen in the social disciplines in terms of modern historiography.

KISALTMALAR

AP	: Adalet Partisi
Anb.	: Anbar
Bk/bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DP	: Demokrat Parti
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MSP	: Milli Selamet Partisi
PTT	: Posta ve Telgraf Teşkilatı
s.	: Sayfa
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
Yay.	: Yayınları

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	vii
ÖZET.....	ix
SUMMARY	x
KISALTMALAR	xi
İÇİNDEKİLER.....	xii
GİRİŞ	1
I. BASIN VE TÜRKİYE’DE GELİŞİMİ	1
A. Yaygın Basının Gelişimi	4
B. Konya’da Yerel Basın	7
II. SELÇUK ES, HAYATI VE ESERLERİ.....	9
A. Hayatı	9
B. Eserleri.....	14
III. SELÇUK ES’İN EDEBİYAT, KÜLTÜR VE TARİH YAZILARI	16
A. Halk Edebiyatı.....	16
B. Tarihi Şahsiyetler İle İlgili Yazıları.....	46
C. Tarihi Olaylar Hakkındaki Yazıları.....	55
D. Kültürel Hayat	62
IV. SELÇUK ES’İN SİYASİ, EKONOMİ VE EĞİTİM İLE İLGİLİ YAZILARI.....	66
A. Siyasi Yazıları	66
B. Ekonomi Yazıları.....	67
C. İdari Konular Ve Belediye İdaresi Hakkındaki Yazıları	73
D. Konya’daki Tarihi Eserlerin Durumu Hakkındaki Yazıları	76
E. Eğitim-Öğretim İle İlgili Yazıları	81
V. KONYA DAİR YAZILARI VE DİĞER YAZILARI	89
A. Konya Yazıları	89
B. Konya’nın Gelişimi Ve Çevre Sorunları Üzerine.....	99
C. Dini Yazıları	101
D. Turizm Yazıları	106
E. Konya Kültürü	108
F. Konya Sinema Tarihi	109
G. Konya’da Bankacılık Tarihi	111
H. Kütüphanecilik	112

İ. Radyoculuk Üzerine Yazıları.....	113
J. Sağlık Yazıları	114
K. Sporumuz.....	116
SONUÇ	118
KAYNAKÇA	120
EKLER	152
TABLolar.....	170

GİRİŞ

I. BASIN VE TÜRKİYE'DE GELİŞİMİ

Ortaçağ düşünürlerine göre dünya, Tanrı'nın kıyamet günü hedefi doğrultusunda durdurulamaz bir biçimde ilerlemekteydi. Ama bu eskatolojik yorum, din dışındaki konularda herhangi bir tarihsel değişim fikrini içermiyordu. Antik Çağ'da yaygın olan döngüsel tarih anlayışı Rönesans'ta canlandı. Uygarlığın, büyüme, olgunlaşma ve çürümeden oluşmuş bir yaşam döngüsü olduğu kabul edildi. Bu da, belli bir birikim sonucunda uzun vadede meydana gelecek değişim umudunu ortadan kaldırıyordu. İnsanlığın Antik Çağ'da gerçekleştirmiş olduklarının ötesine geçebileceği bir geleceğinin bulunduğu inancı, ancak 18. yüzyılda yaygınlaştı. Aydınlanmanın tarihçileriyle filozofları, ilerleme düşüncesine göre geçmişi yorumladılar. Bu, aklın egemenliğinde insanlığın maddi ve manevi bakımdan daha iyiye doğru gitmesi anlamına geliyordu. 18. yüzyıl toplumu, geçmişin barbarlığı ile batıl inançlarından uzaklaştığı ölçüde, gelecekte insanlığın tam anlamıyla olgunlaşabileceğine dair ümit var demektir¹.

Günümüz dünyasında sosyal bilimlerle diğer bilimlerin yardımlaşma ya da ortak paydalarının artışı ekseninde özelde tarihçilik alanındaki sorunların çözümüne katkının arttığı görülmektedir. Türk tarihçiliği içinde şüphesiz yerel tarih çalışmalarının sosyal tarihçilik açısından ayrı bir yeri vardır. Bu bağlamda Cumhuriyet Türkiye'si açısından Selçuk Es'in fikir ve tespitlerinin yerel tarih eksenli incelenmesi, kendince ayrı bir öneme sahiptir. Geçmiş mi bugünü aydınlatır, yoksa bugün mü geçmişi aydınlatır sorusunun cevabı, elbette ikisinin birlikte değerlendirilmesi şeklinde olacaktır. Bu nedenle öncelikle değişim, toplum ve basın arasındaki ilişkiyi geniş bir açıdan ele almak gereklidir.

Gelişen fikirler ve düşüncelerle birlikte dünyadaki bu değişim, Osmanlı Devletini de derinden etkilemiştir. Bununla birlikte bir kültürün temel kodları, onun diline, algılama şemalarına, alışverişlerine, tekniklerine, değerlerine, gündelik uygulama hiyerarşisine hükmeden unsurları işin başında, her insanın karşılaşılabileceği ve kendini onlar içinde bulacağı deneye dayalı düzenlerini saptar. Bu deneysel düzen, kadim dönem Osmanlı'sında edebi ve tarihi metinlerde bulunur. Gazavatnameler, daha çok uçlarda savaşanların, Fütüvetnameler, ahi topluluklarının gündelik yaşamlarını, alışveriş şekillerini, Menakıbnameler ise, velilerin gündelik yaşamını belirler. Osmanlı insanı için, ideal dünyanın

¹ John Tosh, *Tarihin Peşinde*, Tarih Vakfı Yurt Yay., 3. Baskı, İstanbul 2008, s. 12.

çerçevesini, bu eserler çizerler. Bu metinlerin hitap ettiği zümrelerin farklılığı, değişik ve zaman zaman birbirine zıt dünya görüşlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur². Zamanla yoğrulan, değişen ve gelişen eser anlayışı günümüz basınının bir nevi temelini oluşturduğu söylenebilir. İnsan yaşantıları, insanların düşünceleri, yaşadıkları olaylar, duyguları ve bunları anlatma isteği sözlü ya da yazılı aktarma isteği, kalıcı edebiyat ve basının oluşmasını sağlamıştır. İnsanın doğası gereği sahip olduğu merak duygusu ve hayal dünyasının zenginliği kitapları, gazeteleri, dergileri meydana getirmiş ve insanlığın hizmetine sunmuştur.

Osmanlı Devletinde gazetecilik faaliyetleri Batı'dan yaklaşık iki yüz sene gecikmeli olarak başlamıştır. Yine Türkiye'de basının ortaya çıkış biçimi ve bunu hazırlayan süreçler Batı'dan çok farklı gelişmiştir. Gazete, Batı'da, o ülkelerdeki iktisadî, içtimaî ve siyasî şartların bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle ticari kapitalizmin gelişimi ve ortaya çıkan sosyal yapının bir gereği olarak malların serbest dolaşımı, haberin de serbest dolaşımını beraberinde getirmiştir. Türkiye'deki durum ise farklı bir seyir izlemiştir. Bu açıdan basının gelişimi toplumsal dinamiklerle değil, siyasî dinamiklerle, devlet desteği ve yönlendirmesiyle şekillenmiştir. Osmanlı Devletinde ilk Türkçe gazete, Batılı örneklerinin aksine halkın talebi ve gereksinimleri doğrultusunda değil, iktidarın ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda kurulmuş ve faaliyet göstermiştir³.

Osmanlı Devletinde, modernleşme yolunda alınan mesafeye bağlı olarak, modernleşmeyi destekleyen güç odakları tarafından geleneksel kurumlar aleyhinde propaganda nitelikli bir söylemin geliştirildiği bilinmektedir⁴. Bu yüzden Osmanlı Devletinde matbaa Batı'dan yaklaşık üç yüzyıl gecikmeli olarak resmi olarak faaliyet göstermeye başlamıştır(1727). Matbaanın, Osmanlı topraklarında faaliyetinin gecikmesinin önemli nedenlerinden biri olarak, basılı malzemeler yoluyla yönetim karşıtı olası fikirlerin yayılmasının önüne geçilmesi isteği şeklinde düşünülebilir. Osmanlı Devleti, üç kıtada toprak sahibi olan, son derece geniş coğrafi sahada hüküm süren çok uluslu ve çok dinli bir devlettir. Yayın yoluyla iktidar karşıtı fikirlerin yayılması, özellikle merkezden uzak eyaletlerde, otoritenin tam anlamıyla ve gecikmeksizin sağlanması zor olabileceğinden sakıncalı bir durum teşkil edebilecektir ki, bu tedirginlik, Osmanlı padişahlarının devlet sınırları içerisinde matbaaların kurulması ve faaliyet göstermesi fikrine soğuk yaklaşmasına sebep olmuştur⁵.

² İbrahim Şirin, *Osmanlı İmgeleminde Avrupa*, Lotus Yayınevi, Ankara 2006, s. 58.

³ <http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd14/sbd-14-21.pdf>, s. 254. (28.07.2012).

⁴ Gürsoy Akça, *Osmanlı Devletinde Bilgi ve İktidar*, Palet Yayınları, Konya 2010, s. 262-264.

⁵ <http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd14/sbd-14-21.pdf>, s. 254. (28.07.2012).

İlk Türk matbaasının gerçek anlamda kurucusu ve idarecisi olan İbrahim Müteferrika, 1721’de Paris’e büyükelçi olarak giden meşhur Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi’nin oğlu matbaaya merak salan Said Çelebi ile el birliği yaparak matbaanın yararı üzerine bir risale oluşturup sadrazama sunmuştur. Nihayetinde 5 Temmuz 1727’de Padişah’ın fermanı ile “mahruse-i İstanbul’da” Türk matbaasının kurulmasına ve Türkçe kitap basımına izin çıkmıştır⁶. Burada üzerinde durulması gereken husus, İbrahim Müteferrika’nın bu dilekçenin yanına ilk kitap olarak teklif ettiği VankuluLugati’nden basılmış birkaç sayfayı örnek olarak eklemiş bulunmasıdır. Bu birkaç basılı sayfa nereden çıkmıştır? Dahası fetva bile alınmamış olan bir matbaada nasıl basılabilmıştır? İbrahim Müteferrika ve Said Efendi, fetvayı beklemeden harekete geçmişler ve matbaayı kurmuşlardır. Harfler dökülmüş ilk kitabın hangisi olacağı önceden kararlaştırılmıştır⁷. Bu hazırlıkların ardından iki yıl süren çalışmalar sonunda, İbrahim Müteferrika Matbaasının ilk kitabı olan VankuluLugati’nin birinci cildi 31 Ocak 1729’da çıkmıştır⁸.

İbrahim Müteferrika zamanında, 14 yıl içinde toplamı 23 cilt tutan 17 eser basılmıştır. Bunların 11’i tarih, 3’ü dil, 31’i askerlik, 1’i coğrafya ve 1 tanesi mıknaatıs üzerine yazılmıştır. Kitapların bazıları 1.200, bazıları 1.000, bazıları 500 nüsha basılmıştır. Ulema ocağından matbaaya karşı bir tepki gelmemekle birlikte, bol ve ucuz kitap ihtiyacını karşılamaktan gelen bir baskı da olmamıştır. Lale Devrinde başlamış olan geniş bir edebiyat ve bilim yazarlığının, Batı bilim eserlerinin çevrilmesinde çağdaş ve güçlü bir fikir hayatı yaratmakta etkisiz kalışının nedenlerini, teknik ve ekonomik problemlerde aramak gereklidir⁹. Basım sanatının 1729’da Osmanlı Devletine girmesine ve yukarıda isimleri verilen kitapların basılıp satılmasına rağmen, ilk gazetelerin yayınlanması için bir süre daha beklenmesi gerekmiştir. Türkçe gazetelerin ortaya çıkması yüzyıl daha gecikmiştir. İlk gazeteler yabancı dilde ve genellikle Fransızca olarak yayınlanmıştır.

II. Mahmut, Abdülmecit ve Abdülaziz’in padişahlık yıllarını kapsayan Tanzimat dönemi, Türk basınının doğuş dönemi olarak adlandırılrsa da yanlış olmayacaktır. Çünkü Türkiye’deki ilk gazeteler bu dönemin ürünleridir. II. Mahmut’un saltanatı döneminde, Türkçe olarak 1 Kasım 1831’de yayınlanan Takvim-i Vakayı gazetesi Türk basın tarihinin

⁶ Bernard Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, (Güncel İngilizce III. Edisyon Çevirisi, Çev. Boğaç Babür Turna), Arkadaş Y.evi, Ankara 2009, s. 71-72.

⁷ Mustafa Armağan, “Ah Bir Matbaa Erken Gelseydi!”, *Tarih Düşünce Dergisi*, Haziran-Temmuz 2003, S. 2003/6, s. 17.

⁸ Alpay Kabacalı, *Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Matbaa Basın ve Yayın*, Literatür Yay. İstanbul 2000, s. 20-21.

⁹ Niyazi Berkes, *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, (Yay. Haz: Ahmet Kuyaş), Yapı Kredi Yay, İstanbul 2009, s. 62-63.

başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir¹⁰. Türkiye'ye matbaanın devlet eliyle 18. yüzyılda getirilmesinden sonra, gecikmeli olarak ve daha çok İkinci Meşrutiyet devrinde basın yayın organlarının halk üzerindeki etkinliğini arttırmaya başladığı görülmüştür¹¹.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, Gazi Mustafa Kemal Paşa, siyasi hayatta ve Cumhuriyetin ilerleme ve gelişmesinde basının büyük role sahip olduğunu biliyor ve bunu takdir ediyordu. Nitekim TBMM'nin İkinci Dönem Birinci Toplantı yılını açtığı, 1 Mart 1924 tarihinde yaptığı konuşmada bunları dile getirmiştir. O, bu konuşmasında, basının hürriyetlerini iyi kullanmasını, son derece nazik bir durumda olduklarını, her türlü yasal kayıtlardan önce bir basın mensubunun ilme, ihtiyaca kendi siyasi görüşlerine olduğu kadar, vatandaşların haklarına saygı göstermesinin manevi zorunluluk olduğunu, bu zorunluluğun sonucuyla da genel düzenin sağlanabileceğini belirtmiştir¹².

A. Yaygın Basının Gelişimi

Çağdaş demokratik rejimlerde, yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet hâline gelen basın, her dönemde vatandaşla devlet arasındaki ilişkileri düzenleyerek bir kamu görevi yapmaktadır. Basın, giderek küçülen dünyada uluslararası bir boyut kazanırken, ulusal ve yaygın basında, bu uluslararası yapılanmanın bir parçası olarak, etkinliklerini sürdürme çabasındadırlar. Günümüzde yaygın basın, yöre halkının kültürel kimliğini korumak, haklarına sahip çıkmak, yöreye saygın bir konum kazandırmak görev ve yükümlülüğünü üstlenmektedir. Çünkü birey, yerel ilişkilerle yaşadığı çevreye kültüre ve topluluğa daha yakın bir bağlılık ve ortaklık duygusuyla yaklaşmaktadır¹³.

Bir ülkede yaşayan insanların, ulusal değerlerindeki birlik ve beraberlik özellikleriyle, belirli bir yörede yaşayan insanların aynı özellikleri karşılaştırıldığında, her ikisinde de, ikincilere göre kendi aralarında bütünlükleri olduğu görülür. Kitle iletişim araçlarının ulusal ve yöresel ölçekte işlevsel olma özelliklerine bakıldığında, kendi aralarında bir bütünlükleri olduğu görülür. Ulusal basın, ülke genelinde, tüm insanların ortak sorunlarını ele alır ve kitlesel düzeyde araştırıp okuyucuya sunar. Ulusal gazeteler, çok değişik bir okuyucu kitlesine sahip olmak için, gazetelerine yeni rotalar belirlerler. Yerel gazeteler ise, daha dar bir

¹⁰ M. Nuri İnüç, *Basın ve Yayın Tarihi*, Gözden Geçirilmiş 3. Basım, Der Yay., İstanbul 1993, s. 165.

¹¹ Necmi Uyanık, "Yaşadıkları ve Yazdıklarıyla Konya'da Bir Gazeteci: Selçuk Es", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl 2009, S.1 s. 172.

¹² Yücel Özkaya, "Cumhuriyet Döneminde Görsel ve Yazılı Basın", *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, AKDTYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2008, s. 220.

¹³ Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihi'nde Yerel Gazetecilik*, İnkılâp Yay., İstanbul 2001, s. 141, 161.

okuyucu kitlesine seslenmektedir. Yerel gazetelerin okuyucu kitleleri ulusal basına oranla daha homojen bir yapı göstermektedir. Yerel gazeteler okuyucuya daha yakın ve sıcak gelir. Çünkü haberler ve olaylar tanıdık yakın bir çevre ile ilgilidir. Yerel basın, ulaşılabilen ve yöre insanını doğrudan ilgilendiren tüm olayları yöre okuruna iletmektedir. Bu tutumu ile yerel basın, gereksiz haberlerle sayfa dolduran basından üstün bir özellik göstermektedir¹⁴.

Yerel basın, ülkenin çeşitli yörelerinde, özellikle büyük kentler dışındaki yerleşim birimlerinde, il, ilçe ve beldelerde, günlük, haftalık ya da daha fazla aralıklarla yayımlanan, yayımlandıkları yörenin haberlerini veren, sorunlarını dile getiren, halkın istek ve sorunlarını ilgililere ulaştırmayı hedefleyen yazılı basın organlarıdır. Yerel kamuoyunun temel iletişim aracı olan yerel basın, yöredeki kamusal çalışmaların, yatırımların, uygulamaların denetçisi konumundadır. Çünkü küçük kentlerde yabancılaşma, büyük kentlerdeki gibi olmadığından gazeteci, yakın çevresindeki gelişmeleri daha yakından takip etmekte ve konularla daha ilgili olmaktadır¹⁵.

Basın, kurum olarak uluslararası bir boyut kazanırken, ulusal ve yerel basın da, bu uluslararası kurumlaşmanın bir parçası olmaktadır. Küçülen ve sınırların kalkma eğilimine girdiği dünyada, toplum ve içindeki bir birey, bir yandan dünyanın her yerinden bütün gün boyunca, yüzlerce kanaldan gelen haberler ile dünya vatandaşlığını yaşarken, diğer yandan da daha yerel ilişkilerle yaşadığı çevreye, kültüre, topluluğa daha yakın bir bağlılık ve ortaklık duygusu ile yaklaşmaktadır. Bu noktada yerel basın, bireyin en büyük başvuru kaynağı olmaktadır. Yerel basın yöre insanları arasında iletişimi sağlarken, seslendiği kitleye daha sıcak ve birebir mesajlar da gönderebilmektedir. Böylelikle, bir yanda yöre insanına, onun bir toplum içinde yaşadığı duygusunu vererek toplumsallaşmasını sağlarken, diğer taraftan da onun hemşehri kimliğini güçlendirmekte ve yaşadığı çevreye katılımını sağlayabilmektedir¹⁶.

Yerel basın, merkez-çevre ilişkisinde çevreyi temsil eden ve çevrede yayın yapan en önemli araçtır. Bu anlamda yerel basın demek, yerel unsurları ve yerel sorunları ortaya çıkaran, yerel sorunlar karşısında halkı bilgilendiren, bilinçlendiren ve kamuoyu oluşturan

¹⁴ Feyyaz Bodur, *Yerel Basında Yönetim Ve Örgüt Yapısı*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir 1997, s. 38-39.

¹⁵ A. Girgin, Atilla Girgin, *Yerel Gazetecilik*, s. 141,161.

¹⁶ Ali Murat Vural, *Yerel Basın Ve Kamuoyu*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir 1999, s. 113-114.

araçların toplamıdır. Kısacası yerel basın, ulusal basına malzeme sağlayan, doğrudan halkla iç içe yaşadığı için, bulundukları bölgeye önem veren kuruluşlardır¹⁷.

Osmanlı Devletinde, hükümetler bazı büyük illerde gazetelerin çıkmasına yardımcı olmuştur. Bunlar, valinin ya da mektupçu denen vali yardımcısının yönetimindeydi. Bu gazeteler, İstanbul'daki hükümetin kararlarını taşraya duyuruyordu. Devlet, gazetelere basımevi de sağlıyordu¹⁸. Yerel basın, ilk örneklerinin ortaya çıktığı 1860'lardan günümüze kadar uzanan süreçte, genellikle siyasal gelişmelerle bağlantılı bir gelişim seyri izlemiştir. Osmanlı'da, resmi yerel basın şeklinde ortaya çıkan ilk yerel gazeteleri, II. Meşrutiyet'ten sonraki özgürlük ortamında gelişen özel girişimin yerel gazeteleri izlemiştir. I. Dünya Savaşı, işgal yılları ve bağımsızlık mücadelesi dönemleri, yerel basının halkı bağımsızlık konusunda bilinçlendiren, mücadeleye katılmalarını sağlayan önemli işlevler üstlendiği yıllar olmuştur. Cumhuriyet'in ilanından sonra yeni rejimin yerleşmesi ve harf devriminden sonraki süreçte, tek parti yönetimi döneminde yerel gazeteler inişli çıkışlı bir gelişim göstermişlerdir.

1946'dan sonra başlayan çok partili dönemde, siyasal ortamın hareketlenmesine bağlı olarak yerel gazetelerin sayıca arttığı görülmektedir. Demokrat Parti hükümeti döneminde, yerel basının iktidara yakın olan bölümünün çeşitli desteklerle güçlendirildiği bilinmektedir. 1960'tan sonraki süreçte, resmi ilanların belli kurallara dâhilinde dağıtılması, yerel gazetelerin sayısında büyük artış meydana getirmiş ise de, sayısal ilerleme, niteliğe yansımamıştır. 1970'lerde siyasal ve toplumsal gerginlik ortamından olumsuz etkilenmekle birlikte, yerel gazetelerin sayıca artışı devam etmiştir¹⁹.

Yerel basın, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda, önemli görevler üstlenmiştir. Bu görevleri yerine getirirken, ulusal birlik ve bütünlük ilkesinden asla taviz vermemiştir. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk, Anadolu basınının üstlendiği önemli görevi başarmasından dolayı, yerel basını "fazilet adaları" olarak nitelendirmiştir. Yerel basın, demokrasi anlayışının yerleşip kökleşmesinde, kalıcı demokrasinin tabana yayılmasında kamu görevi üstlenmiştir. Yerel basın, Türk toplumunun ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerini yansıtan bir ayna gibidir. Yerel sorunları, objektif ve doğru bir biçimde dile getirerek sağlıklı bir kamuoyu oluşmasına katkıda bulunabilen, yörenin sesini yansıtabilen, toplumsal, ekonomik, kültürel ve

¹⁷ http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Adem%20DEM%C4%B0RSOY%20B%C3%BCnyamin%20AYHAN/131-156.pdf, s. 134, (27.07.2012).

¹⁸ Hıfzı Topuz, *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi K.evi, İstanbul 2003, s. 31.

¹⁹ Mustafa Şeker, *Tekniği, İçeriği, Çalışan Profili, Haber Kaynakları, Ekonomi Politikası, Gücü Ve Sorunlarıyla Yerel Gazeteler*, Tablet K.evi, Konya 2007, s. 27.

siyasal gelişmeleri, yöre halkına aktarabilen gazeteler yerel basını meydana getirmektedir²⁰. Cumhuriyetten sonra yerel gazetecilikte ayrıca büyük bir gelişme görülmüştür²¹. Yerel gazetelerin kuruluşları, demokrasiye geçiş dönemi sayabileceğimiz 1950-1960 yılları arasında hızla artmıştır²².

B. Konya’da Yerel Basın

Yerel gazetelerin en çok yayınlandığı kentler arasında olan Konya’da ilk matbaa, Konya Valisi Burdurlu Ahmet Tevfik Paşa zamanında *Vilayet Matbaası* (1869-1933) ismiyle 1869 yılında ortaya çıkmıştır. Aynı yıl, 2 Kasım 1869 tarihinde Vilayet Matbaasında basılan *Konya* gazetesiyle başlayan Konya basın serüveni, 135 yıllık yaşamıyla, Anadolu basın tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. Konya yerel basını asıl gelişmesini, II. Meşrutiyet devrinde yapmıştır. Diğer bölgelerde olduğu gibi yayın bolluğu yaşayan Konya’da, 11 gazete ve 8 dergi yayınlamıştır. Meşrutiyetten sonra, Konya basını en gelişmiş dönemini, Milli Mücadele dönemi ve hemen sonrasındaki kısa bir zaman diliminde yaşamıştır. Bunun temel nedenlerinden biri, Konya’nın bir sürgün yeri olması ve aydınların gazetelere olan katkısıdır. Ayrıca, güvenli bölge olarak bilinen Konya’ya, dışarıdan gelen gazeteciler de basının gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Kurtuluş Savaşı sırasında askerler tarafında desteklenen ve Batı Cephesi lehine büyük yararlılıklar gösteren *Babalık* ve *Öğüt* gazetelerinin de yayınlandığı bu dönem, Konya yerel basınının altın çağı olmuştur.

Konya basını olarak, Cumhuriyetin ilanından 1949’a kadar 13 adet gazete çıkmıştır. Bunların arasında dikkat çekenler, bu günde yayın hayatını devam ettiren *Yeni Konya* ve yayın hayatına iyi başlayıp daha sonra kapanan *Ekekon* gazeteleridir. 1950 yılı tüm Türkiye’de olduğu gibi Konya basını içinde yeni bir evredir. 50’li yıllarda *Yeni Konya* ve *Yeni Meram* gazetelerinin çıkarılması yeni bir gazetecilik anlayışını ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde, aynı zamanda *Selçuk* gazetesi, *Mengene* ve *Akyokuş* gazetesi de bayrak yarışına katılan gazeteler olarak görülmektedir. 60’lı yılların ortasında Türkiye’de ilk olarak 5 gazete bir araya gelerek bir gazete çıkarmaya çalışmışlardır. Bu gazete çıkarma girişimi 30 Eylül 1966 tarihinde başyazarların gazetelerinde “yarın birleşip tek bir gazete çıkaracağız” duyurusuyla halka ilan edilmiştir. Bu gazeteler *Şehir Postası*, *Yeni Meram*, *Yeni Konya*, *Sabah* ve *Işık* gazeteleridir. Ancak *Işık* gazetesi kapandığı için birleşmeye katılamamıştır.

²⁰ A. Girgin, *Yerel Gazetecilik*, s. 173.

²¹ Hıfzı Topuz, *Türk Basın Tarihi*, s. 382.

²² Atilla Girgin, *Yerel Gazetecilik*, s. 173.

Birleşmedeki amaç ise İstanbul gazeteleri ayarında bir gazete çıkarmak ve bu anlamda Konya'nın gözü ve kulağı olmaktır. Bu gazeteler, *Yeni Konya* ismi altında yayın yapmaya başlamışlardır. “Konya’da bir daha bu kuvvette gazete çıkmaz” denilirken, bu birleşmeden istenilen netice alınamamıştır. Gazetelerin birleşmesi 3 Şubat 1969’a kadar devam etmiştir²³.

1960-1980 arası Konya, Yeni Konya Gazetesinin başlıkları incelendiği zaman, genel olarak trafik kazası haberleri, fabrikalardaki işçi grevlerinin çokluğu, ekmek, yağ, et, tuz sıkıntısının çekilmesi ve sürekli yapılan zam haberleri görülmektedir. Cinsi hayatla ilgili can sıkıcı haberlere de (tecavüz, kız kaçırma olayları, yapılan çocuk istismarlarına) hafta da en az bir kere tesadüf edilmektedir. Ödenek yokluğundan çalışamayan belediyeler, sürekli yapılan seçimler ve yönetime gelenden alınan vaatler, beklenen hizmetler her dönem olmuştur. Konya'nın Türkiye'nin üvey evladı gibi muamele gördüğünden sürekli yakınılmaktadır. Televizyonun Konya'ya geç gelmesi, üniversite kurulmasının sürekli ertelenmesi de gazete manşetlerinde yer alan ve Konyalıların canını sıkan konulardandır. Seydişehir Alüminyum Fabrikası ve Konya yer altı madenlerinin zenginliği de sürekli bahsedilen konular arasındadır. Konya tarihi, eser kazıları ve Konya'nın tarihi bir şehir olması ön plana çıkan gazete haberleri arasında görülmektedir. Bunun yanı sıra Mevlana'nın ölüm yıldönümü ve her sene düzenli olarak yapılan Âşıklar Bayramı gibi kültürel olaylara da bol miktarda gazete başlıklarında yer verilmiştir. Konya'ya her sene gelen turist miktarının artışı veya azalışı da yapılan haberler arasındadır. Yeni Konya Gazetesi Almanya'ya işçi gönderimiyle ilgili de çok sayıda haber yapmıştır. Bu haberlerin yanı sıra, salgın hastalıklar ile mücadele, hayvan ve toprak ıslahı konusunda ve çiftçi kredileri ile ilgili de birçok konu bu seneler arasında yapılan haberler arasında yer almıştır. 29 Ekim, 23 Nisan, 19 Mayıs, 27 Nisan'da gazete manşetlerindeki yerini almıştır.

²³ http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Adem%20DEM%C4%B0RSOY%20B%C3%BCnyamin%20AYHAN/131-156.pdf, s. 136-137, (27.07.2012).

II. SELÇUK ES, HAYATI VE ESERLERİ

Selçuk Es, Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de yaşanan değişim sürecinde, Konya basın tarihi açısından özellikle Cumhuriyet devrinde “liberal” düşünce yapısıyla ön plana çıkan bir gazeteci olmuştur. Şüphesiz O, yaşamış olduğu çevre ve coğrafyada Türkiye'nin (siyasi, sosyal, ekonomik vs. birçok yönden) meselelerine dönük çok sayıda yazıyı kaleme almıştır. Bunun için öncelikle Selçuk Es'in hayatına bir göz atmak gereklidir.

A. Hayatı

Selçuk Es, İkinci Meşrutiyet devrinde İttihat ve Terakki Fırkasının kurulduğu 1327 senesinin 18 Nisan (M. 1 Mayıs 1911) Konya'nın Piri Mehmet Mahallesi'nin 72 no'lu hanesinde ailenin ilk çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Selçuk ismi ise, bu tarihlerde Konya Valisi bulunan, tarihe düşkünlüğü ile tanınan Bedirhanilerden Arifi Paşa tarafından konulmuştur. Selçuk'un annesi Nazmiye Hanım ve babası, bu dönemde “Konya Muhacirin Komisyonu Kâtibi” olan, sonra da Konya Belediye Başkanlığı, 3-6. Dönem Konya ve Aksaray Milletvekilliği yapmış Musa Kâzım Gürel Bey'dir²⁴.

Selçuk Es²⁵, altı-yedi yaşlarını; babası Kâzım Bey'in, İstanbul Hicaz Demiryolları Komutanı Topal İsmail Hakkı Paşa'nın emir subayı olması sebebiyle, askerlik vazifesinden dolayı (1916-17), Büyükdere, Ayasofya Gedik Paşa, Şişli, Büyükada mahalle ve semtlerinde geçirecektir. Çöken bir imparatorluğun başkentiyle çocuk yaşta tanışan Selçuk, burada Konya tarihinin önemli isimlerini de görme imkânını elde edecektir. O tarihlerde bekâr olan Babalık gazetesinin sahibi Mazhar Bey ve (Konya Milletvekili) Tevfik Fikret (Sılay) Bey bu isimlerden bazılarıdır. 28 Eylül 1917'de Tevfik Bey'in evinde iken Haydarpaşa'da cephane yüklü tren vagonlarının patlayışını, bir Cuma günü Divan Yolundan geçerken, Sultan Reşad'ın Cuma selamlığını da görmüştür. Annesi ile birlikte Şehzadebaşı'ndaki Komik Kel Hasan'ın temsillerine giden Selçuk, Eminönü'nde idam edilmiş asker kaçaklarının cesetlerini de görme talihsizliğini yaşamıştır. Hatta bu tablo karşısında Selçuk'un “Mazhar Amcası” ona, “sakın sen de büyüyünce asker olduğun zaman kaçma, ayıp ve günahdır” öğüdünü vermiştir. İki yıl İstanbul'da kalan Selçuk, Ekim 1917'de odunla çalışan trenle Konya'ya dönecektir. 1919-21 tarihleri arasında Kürkçü Mahallesinde oturan Selçuk, Konya'yı derinden etkilemiş olan Delibaş Mehmet İsyanı'nı, Kurtuluş Savaşı'nın “Kara günlerini” burada yaşamış ve

²⁴ N. Uyanık , “Selçuk Es”, s. 173.

²⁵ Bk., Ekler, Resimler, Resim -1.

arkadaşlarıyla birlikte “Kuva-yı Milliye” oyunlarını da burada yine arkadaşlarıyla birlikte oynamıştır. Bu tarihlerde babası Kâzım Bey, Vilayet Mektupçu Mümeyyizliği, Vali Vekili ve Kolordu Komutanı Fahrettin (Altay) Paşa’nın Konya Mektupçusudur (Vali Vekili)²⁶.

Öğrenim hayatına 1918 yılında Konya’da (sonradan kaldırılmış olan) Erkek Öğretmen Okulu Tatbikat kısmına başlayan Selçuk, İntibah Terakki Özel Okuluna geçerek, 1 ve 2. sınıfı burada okumuştur. 1921’de Konya Rehberi Hürriyet Okuluna geçerken, 3. sınıfı Öğretmen Okulu Tatbikat kısmında tamamlamıştır. Cumhuriyet’in ilan edildiği 1923-24 öğretim yılında Konya Sultanisinin ilk kısmında öğretim hayatını devam ettirmiştir. Dördüncü sınıfa 1924-25 öğretim yılının başında İstanbul’a giderek İstanbul Divan Yolu Özel Feyzi Âti (Boğaziçi deresinde, sonradan kaldırılmıştır) okulunda başlarken, 1926’da İlkokulu bitirmiştir²⁷. Selçuk, bu yıllarda “tarih ve edebiyat” derslerine merak salmaya başlarken, bir taraftan da 1924 yılından itibaren özel kütüphanesini oluşturma çabasına girmiştir. 1926-27 öğretim yılında Galatasaray Lisesi İhsani kısmına geçerek, burada iki yıl okuduktan sonra, Fransızca olarak ikinci defa 1929’da İlkokul diplomasını almıştır. Aynı yıl Ankara Erkek Lisesi Orta Kısma geçerken, 1933’de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde açılmış olan Gazi Lisesinde bir sene okuduktan sonra, ikinci sınıfa Konya İlk Öğretmen Okuluna dönmüştür. Bu okul 1935 senesinde lağvedilirken, Gürel soy ismiyle (o dönemde Türkiye’de 240 kişiye verilmiş olan) iyi derece ile Lise-İlk Öğretmen (27 Temmuz 1936) okulu diplomasını alarak yirmi dört yaşında ticaret hayatına atılmıştır²⁸.

Sarayönü Cıva Maden İşletmesinde bir yıl çalışan Selçuk Gürel, 1936’da İstanbul Yedek Subay okulunda askerliğe başlamıştır. 1937’de okulun Dokuzuncu Devresinde mezun olurken, Konya 13. Piyade Alayında askerliğini bitirmiştir. 6 Kasım 1940 tarihinde Emine Hanım’la evlenen Selçuk Gürel, Dutlu Kırındaki Krom-Manyezit madeninde 1941 yılına kadar çalışırken, 1941 yılının Mart ayında tekrar askere çağırılmış ve 1942 senesinin yazında terhis olmuştur. Ancak, İkinci Dünya Savaşının hararetli günlerinde (1943) Üçüncü defa askere çağırılırken, 1947 yılına kadar Akşehir Askerlik Şubesi Nokta İaşe Subaylığı ve kısa süreli de olsa Akşehir Askerlik Şube Başkanlığı yapmıştır. 1946’da seferberlik hazırlıkları nedeniyle Konya Askerlik Dairesine görevlendirilirken, altı buçuk senelik askerlik hizmetinden sonra, 1948’inin Mayıs ayında askerlik görevini tamamlamıştır. Aynı yıl Toprak Mahsulleri Ofisi Cihanbeyli Ambar Memurluğunda işe başlarken, 1948’de aynı vazifeyle

²⁶ Aynı yer.

²⁷ N. Uyanık, “Selçuk Es”, s. 174.

²⁸ *Emekli Sandığı Arşivi Selçuk Es’e Ait Dosya*, Emekli Sicil No: 11 546 760; N. Uyanık, “Selçuk Es”, s. 174.

Sarayönü'ne görevlendirilmiştir. 1948'de çalışmalarından dolayı "takdirname" alırken, 1949 senesi baharında Yapı Kredi Bankası Konya Şubesi veznedarı olmuştur. 1953'te bankanın istihbarat şefi olurken, 1954'te Adana Ceyhan Şubesine nakledilme kararı çıkınca görevinden ayrılmıştır. 1955 Temmuz ayına kadar, ticaretle uğraşan Selçuk Gürel, aynı yıl Konya Halk Bankası Senetler ve İstihbarat Memuru olurken, 1957-61 yılları arasında "Es" soyadı ile Türkiye Garanti Bankasında çalışmıştır. 1961'de beş ay kadar boşta kalmış ve 1961-1963 seneleri arasında Konya Raybank Şubesinde işe başlamıştır. 1963'te bu görevinden istifa ederken, Karayolları 3. Bölge'de kitaplık memuru olarak görev almış ve 1964 yılında, Turizm Tanıtma Bakanlığı Konya Turizm Bölge şefliğinin açılmasından sonra, burada her yıl açılan Mahalli Rehber ve dört defa açılmış olan Tercüman Rehber Kurslarında folklor öğretmeni olarak ders vermiştir²⁹.

1924'ten itibaren eser biriktirmeye başlayan Selçuk Es'in kitaplığında 8 bin cildi aşan kitapla birlikte, arşivinde; İstanbul ve Konya gazetelerine ait dokümanlar, dört yüze yakın eski plak koleksiyonu, pul koleksiyonu, on binin üzerinde kartpostal, kibrit kutusu koleksiyonu, yakın Konya tarihine ait bazı vesikalarla birlikte, 1923-69 yılları arasındaki milletvekili ve belediye seçimlerine ait dosyalar ve özellikle İstiklâl Savaşına ait şifre defterleri de mevcuttur³⁰.

Selçuk Es'in (1941 doğumlu) İzmir Ticari İlimler Akademisi mezunu olan Kâzım Hüsnü ve (1944 doğumlu) yine Ticari İlimler Akademisi mezunu Nazım Gürel adında iki çocuğu vardır. Çocuklarından Kâzım Hüsnü, (babasının ölümünde 7 ay sonra) 25 Nisan 1981 tarihinde vefat etmiştir³¹. Selçuk Es'in büyük oğlu Kazım, İstanbul İktisat Fakültesi İşletme İdaresini bitirmiştir. Dört yıl Sümerbank adına Amerika'da New York Üniversitesinde Pazarlama tahsili görmüş, müessesenin genel müdürlük satış dairesi müdür muavini görevini yapmış, evlenmiş ve bir oğlu vardır. Küçük oğlu Nazım ise İstanbul Form Çelik Sanayi hissedarı ve satış idare müdürlüğü yapmıştır³².

1962 yılından itibaren, *Yeni Konya*, *Sabah*, *Şehir Postası*, *Anadolu'da Hamle* gazetelerinde "Yakın Konya Olaylarına Ait Sohbetler" başlığı altında, Konya tarihine ait yazılar yazmaya başlamıştır. Bir aile toplantısı sırasında bir bayan öğretmenin, öğrencilerinden birinin "Konya'nın yetiştirdiği büyükler kimlerdir" sorusuna ancak Hadimli

²⁹ N. Uyanık, "Selçuk Es", s. 174-175.

³⁰ "Selçuk Es ve Kütüphanesi", Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi, Selçuk Es Koleksiyonu.

³¹ N. Uyanık, "Selçuk Es", s. 175.

³² "Selçuk Es ve Kütüphanesi", Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi, Selçuk Es Koleksiyonu.

Hoca sözü ile cevap verdiğini belirtmesi ve başka bir kimseyi tanımadığını “Konya’nın yetiştirdiği büyüklere ait” bir dokümanın bulunmadığını söylemesi üzerine, İstanbul Ansiklopedisi örneğinden hareketle Selçuk Es, 1968 Mayıs’ından itibaren *Anadolu’da Hamle* gazetesinde Konya İl Ansiklopedisiyle ilgili yazılarını sekiz ay boyunca, (gazetenin kapanış tarihi olan 15 Ekim 1969 tarihine kadar) yazmıştır. Bu gazetenin kapanmasıyla birlikte, Selçuk Es ismi, Yeni Konya Gazetesinin sütunlarında görülecektir. Bu ansiklopediyle ilgili olarak, 1974’de P harfine gelen Es, 1975 1 Mart’ında Z harfiyle gelmiş ve ilaveleriyle birlikte ancak 1976 yılında 1600 sayfa hacmi ile bu eseri tamamlayabilmiştir. Bu süreçte, ansiklopediyi Konya’da “çekemeyen” bazı şahısların varlığıyla birlikte, bazı insanlar da takdir etmişlerdir. Takdir ve teşvik eden bazı şahısların isimleri şu şekildedir: İbrahim Hakkı Konyalı, Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu, Şehabettin Uzluk, Feyzi Halıcı, Mustafa Naci Gücüyener, Hasan Özönder, Hasan Yörük, Veyis Ersöz, Abdülkadir Arslan, Burhanettin Canatan, Tahir Kurşun, Ahmet Özay, Hanefi Aytekin, Mustafa Ataman, Nail Gökbudak, Prof. Dr. Sadi Irmak, Prof. Dr. Süheyl Ünver, Dr. Feridun Nafiz Uzluk, Avukat Erbil Kuru, Milletvekili Muzaffer Demirtaş, eski Senatör Muammer Obuz, Hamdi Ragıp Atademir. Doç. Dr. Saim Sakaoğlu³³.

Selçuk Es, yapılan eleştirilerle ilgili olarak da şunları söyler³⁴: “Başta Yeni Konya Gazetesi Sahibi Mustafa Gücüyener’le oğlu Gültekin hariç diğerleri ne zaman bitecek, kabir kitabeleri, lüzumsuz isimler yazıyorsun diye çıkışıyorlar, ayrıca büyük mevkilerde bulunan bir sözde münevver hemşehrim de benimle konuştuğu zaman sen, Ansiklopediye Odacı, Mubaşir, Bevvab, Hademe, Bekçi, Ahçı gibi kimseleri de isimleri ile alarak yazıyorsun bu doğru olmadığı gibi adı da Ansiklopedi olmaz dedi, ben de defî belâ kabilinden bir daha alıp yazmayayım diye savuşturdum.”

1966 yılında *Yeni Meram* gazetesinde Konya Valileri hakkında yazılar kaleme alan Selçuk Es, bu yazı sebebiyle eski valiler hakkında bilgi bulup, Cumhuriyet dönemine ait bazı valiler hakkında bilgi bulamayışı konusundan şikâyetçi olur. Bu çalışmalarla birlikte Selçuk Es’in (20 Temmuz 1973 tarihli mektubundan anlaşıldığı üzere, mektubu teyze kızı Feriha Hanım’a yazmıştır.) 1967 yılından itibaren kalp hastası olduğu görülmüştür. Ankara Yüksek

³³ N. Uyanık, “Selçuk Es”, s. 175-176.

³⁴ N. Uyanık, “Selçuk Es”, s. 176.

İhtisas Hastanesinde tedavi görmüştür. 1961’lerde babası Kazım Gürel’le uzun süre küs durdukları da aile içi çatlak açısından dikkat çeken diğer bir konudur³⁵.

Selçuk Es’in hayatında dikkati çeken bir diğer özellikte siyasetçi bir aileden gelmesini rağmen siyasi kimliğe bürünmemesidir. Bunun nedeni de şöyle açıklamaktadır. “Bir zamanlar particilik, siyaset furyasına bende kapılmışım. Baldan tatlı bu nankör furyanın çarkları arasından yakamı sıkışmadan kolayca kurtardım. Hayatımda hiçbir partiye kayıtlı olmadım, fakat aşağıda anlatacağım olay dışında parti müracaatım olmadı. 1950 senesinde yapılan genel seçimde gönüllü olarak Demokrat Partiye gittim. Bir sandık başı müşahitliği yapmışım. Demokrat Parti iktidara geçtikten az süre sonra halka vaat ettikleri bütün sözleri tutmayarak beyaza kara diyerek inada başlayıp, iktidarın rehaveti ile yanaştıklarını görünce ümitlerim kırıldı. Evvelki iktidar zamanı çıkar sağlamak yok denilecek kadar az iken bu defa donu kuşağı gevşek bırakarak görmemezlikten gelince 1954 yılı seçimlerinde tekrar Halk Partisi safında gönüllü olarak çalışmaya başladım. 1957-1961 yıllarında aynı yolda yürüdüm. 1961 seçiminde Halk Partisi yarı iktidar olunca eski tek parti zihniyetinin hortlamaya başladığını görünce siyasetten ve particilikten nefret ettim³⁶.”

18 Nisan 1976 tarihinde (Karayolları 3. Bölge Müdürlüğünden) yaş haddinden emekli olan Selçuk Es³⁷, 5 Eylül 1980 tarihinde vefat etmiştir. Turizm müdürlüğünde vermiş olduğu ders notlarını, Kurs Notları olarak yayınlarken, Konya Yemekleri, Konya’da Yatan Peygamberler ve Evliyalar gibi kitaplarını da okuyucu ile buluşturmuştur. Bunların yanı sıra, “Konya’ya Sürülen Kara Leke-Delibas Mehmet Olayı” başlıklı yazı dizisini Şehir Postası ve Yeni Konya gazetelerinde yayınlamıştır. Yeni Konya, Şehir Postası ve Anadolu’da Hamle gazetelerinde daha başka ve birçok makaleye, yazı dizisine imzasını atmıştır.

Emekli Sandığı’nın verilerine göre Selçuk Es’in, 1936’dan emekli olduğu 1976 yılına kadar hizmet cetveli şu şekildedir³⁸:

1. Yedek Subay Hazırlık Kıtası (Okul): 1 Eylül 1936-31 Ekim 1937.
2. Konya Merk. Şehitlik Sadık Ok. Öğretmenliği: 3-5 Ekim 1938.
3. Yedek Subay olarak askerlik: 24 Mart 1941-31 Mart 1947.

³⁵ N. Uyanık, “Selçuk Es”, s. 177.

³⁶ “Selçuk Es ve Kütüphanesi”, Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi, Selçuk Es Koleksiyonu.

³⁷ Emekli Sandığı Arşivi Selçuk Es’e Ait Dosya, Emekli Sicil No: 11 546 760.

³⁸ Emekli Sandığı Arşivi Selçuk Es’e Ait Dosya, Emekli Sicil No: 11 546 760; N. Uyanık, “Yaşadıkları ve Yazdıklarıyla Konya’da Bir Gazeteci: Selçuk Es”, s. 173-177.

4. Toprak Mahsulleri Ofisi Sarayönü Anb. Memuru: 8 Ağustos 1947-5 Haziran 1949.
5. Yapı Kredi Bankası: 6 Haziran 1949-31 Mayıs 1954.
6. Halk Bankası Konya Şubesi: 1 Temmuz 1955-16 Eylül 1957.
7. Türkiye Garanti Bankası: 16 Eylül 1957-25 Nisan 1961.
8. Raybank Konya Şubesi: 25 Ekim 1961-16 Eylül 1963.
9. Karayolları 3. Bölge Müdürlüğü: 12 Ekim 1963-2 Haziran 1976.

B. Eserleri

Yukarıda da bahsedildiği üzere Selçuk Es, Konya Turizm Müdürlüğünde vermiş olduğu ders notlarını “Kurs Notları” olarak yayınlarken, Konya Yemekleri³⁹, Konya’da Yatan Peygamberler ve Evliyalar⁴⁰, gibi kitaplarını da okuyucu ile buluşturmuştur. Bunların yanı sıra, “Konya’ya Sürülen Kara Leke-Delibas Mehmet Olayı” başlıklı yazı dizisini Şehir Postası ve Yeni Konya gazetelerinde yayınlamıştır.

Selçuk Es’in *Büyük Konya Ansiklopedisi* hariç tutulacak olursa, küçük hacimli iki adet kitabı bulunmaktadır. Bunlardan *Konya’da Yatan Peygamberler ve Evliyalar* isimli eserinde yazar, Konya belediye sınırları içerisinde (en azından bazılarının) yattığı varsayılan şahıslar ve kabirleri hakkında bilgi vermiştir. 10’un üzerinde peygamberle birlikte, çok sayıda “baba, çelebi, dede, emir, efendi, hoca, halife, sultan, şih” lâkaplı ve lâkapsız olarak bazı şahısların ismi verilerek, İstanbul’dan sonra Konya’nın önemli bir şehir olduğu vurgusu ön plana çıkarılmıştır⁴¹.

Yazarın 1965 yılında yayınladığı diğer eseri ise, *Konya Yemekleri*⁴² adını taşımaktadır. Es, Konya’ya özel çorba, kebab, yahni, yemek, börek, tatlı ve çetnevir türü eğlencelik yiyecek çeşitlerini, malzeme ve yapılarılarıyla birlikte, o tarihlerde yaşları 80 civarı olan Konya

³⁹ Selçuk Es, *Konya Yemekleri*, Yıldız B.evi, Konya 1965. (28 s.).

⁴⁰ Selçuk Es, *Konya’da Yatan Peygamberler ve Evliyalar*, Yıldız B.evi, Konya 1965. (31 s.).

⁴¹ Selçuk Es, bu kitapçığını hazırlarken Konya Vilâyet Salnameleri, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi’nin yanı sıra (İstanbul), Prof Dr. Süheyl Ünver, Galip Kemali Söylemezoğlu, Fransız Sefareti Başkatibi Monsieur Cl. Huart ve kayınpederi Şükrü Özeydin gibi isimlerden de faydalanmıştır. Ayrıca, kitaptaki bazı bölümler Şehir Postası’ndaki yazılarından alınmıştır. Ayrıca 1970’de Yazdığı bir mektupta kitabın 500 baskı yaptığını ve ucuz fiyat olmasına rağmen üç senede ancak 300 adet sattığını ve geri kalanın da basım parası olarak matbaaya devrettiğini belirtir. Bk. Selçuk Es’in Mehmet Salihoğlu’na yazmış olduğu 4 Şubat 1970 tarihli mektup, *Selçuk Es Koleksiyonu*.

⁴² Selçuk Es, *Konya Yemekleri*, Yıldız B.evi, Konya 1965, (28 s.).

ninelerinden sorarak yazmıştır. Bu kitabını yazma nedeni ise, unutulmuş âdetler gibi bu tarihlere kadar yazılmamış olan Konya'nın yemek kültürünü ileriye dönük olarak yaşatabilmektir⁴³.

Büyük Konya Ansiklopedisi'nin yazılışıyla ilgili olarak ise Selçuk Es, şunları ifade etmektedir⁴⁴: “Konya Ansiklopedisi, Ansiklopedide yalnız Konya şehri olsa başarmak çok kolaydır. Fakat konumu geniş tutturarak Konya'mızın merkez ilçesi ile birlikte 18 ilçe, 44 nahiye ve 950 köyünü içerisine alması ve bunların mahalle, sokak, yer adları, akıllısı, delisi, türküsü, adetleri, görenekleri, yetiştirmiş olduğu büyükleri ile buralarda gelip-geçmiş tarihten evvel ve sonraki olayları elde edebildiğim vesikalara dayanarak belirtmeye çalıştım. Vesikasız hiçbir madde Ansiklopedi'de yer almadığı gibi, yanlış aksettirmemek içinde elden gelen, dikkat ve gayret gösterilmiştir.

Ansiklopedide Konya sınırları içerisinde hizmet görmüş Valiler, Beylerbeyi, Muhafızlar, Komutanlar, Yargıçlar, Savcılar, Öğretmenler, Resmi veya Özel Müesseselerde çalışmış olup, bugün için birçoğunun ahirete göçmüş olanları, memuriyeti ne olursa olsun vesikalara dayanarak hayatlarını tesbit edebildiğim hayatlarını yazarak, tesbit olunmayanları da çalıştığı yıllar ile memuriyetini göstermek sureti ile ansiklopediye aldım. Halen hayatta bulunan birçok şahsiyetlerden münasib bulduklarımı dahil edip, diğer kimseleri de şimdilik sırası gelirse yayınlamak üzere dökümanıma dahil ettim.” Bu ifadelerle birlikte Selçuk Es, gazetedeki yazılarında Konya halkından şu şekilde yardım ister: “Ansiklopediye dahil edilmesini arzu ettikleri babası, dayısı, amcası, kardeşi veya arkadaşı bulunduğu kimselerin bilhassa hayatta olmayanlar için kısaca doğum yerlerini ve tarihini, tahsil durumunu, medeni hali ile hizmetlerini, var ise eserlerini, ölüm tarihi ile kabrinin bulunduğu mezarlık ile mezar taşı kitabesini yazarak Yeni Konya gazetesi el iile adresime gönderirler ise memnuniyetle yayınlayacağımı bildirirken, bir çok memleket değerlerinin unutulmamasına da hizmet etmiş bulunacaklarını da takdir ederim. Ansiklopediyi hiçbir yardımcım olmadan her maddesini ayrı ayrı bulup hazırladığımdan belki ufak tefek hata ve noksanlarım olursa bağışlanması temennisi ile Allah'dan sağlık dileklerimle yazıma başlıyorum.”⁴⁵.

⁴³ Es'in bu kitabından sonra Nevin Halıcı, 1979'da Geleneksel Konya Yemekleri adıyla (Konya Kültür ve Turizm Vakfı Yayınlarından, 170 s.) bir kitap yayınlamışsa da bu kitabının sunuş kısmında Selçuk Es'in kitabından hiç bahsetmez.

⁴⁴ *Büyük Konya Ansiklopedisi Ön Söz Kısmı.*

⁴⁵ *Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi.*

III. SELÇUK ES'İN EDEBİYAT, KÜLTÜR VE TARİH YAZILARI

A. Halk Edebiyatı

Selçuk Es, gazetelerde çeşitli konularda yazılar kaleme almıştır. Onun bu yazılarını okuyup bir araya getirdiğimizde ilk olarak Konya folkloruna dair olan konuların çokluğu dikkat çekmektedir. Farklı konular hakkında da yazıları bulunan Selçuk Es'in çocukluğundan beri Konya Folkloruna ayrı bir alakası olmuştur. Bu durum yazılarında açık şekilde görülmektedir. Es'in, yaşadığı deneyimler üzerine, gerek çalışma çevresinde, gerek okul yıllarına ait paylaştığı anılarında bunun izlerini görmek mümkündür.

Halk Edebiyatı incelendiği zaman yollar üzerine söylenmiş çok sayıda şiirler, türküler, maniler ve çeşitli deyimler vardır. Es'in tespitlerine göre demiryolu Konya'ya 1896 senesinde gelmiştir. Bu tarihe kadar Konya Halk Edebiyatında “tozlu, taşlı yerine göre sarp sırtlardan veya meyilli tepelerden çoğu zaman düz ovalarda dolaşarak giden yolları, devirlerinin taşıt aracı olan hayvan sırtlarında yahut demir şıvalı yaysız yük arabalarının içinde, insanın içersini sökercesine sarsıntı yaparak giderken duygular dile gelmiştir. Yollardan geçerken neler duymayız, neler görmeyiz, neler hissetmeyiz ki. Kâh vatan hizmetinden dönüşte bir sevgiliye, bir aile yuvasına kavuşma sevinci veya ızdırabımızı dindirecek, derdimize çare bulmak amacıyla başka yerlere gitme mecburiyeti”⁴⁶ vardır.

Selçuk Es'in Konya'da yol ile ilgili kayda geçirdiği birkaç mani şu şekildedir⁴⁷:

“Yol üstünde halıyım,

Halının ben dalıyım,

Dokunmayın siz bana,

Ben bir yiğit malıyım.

Yolda yeşil ot bitmiş,

Yılan yolun hem tutmuş,

⁴⁶Selçuk Es, “Konya Folklorunda Mizah”, *Yeni Konya*, No: 9997, 14 Aralık 1974, s. 2 ;”Konya Folklorunda Mizah” *Yeni Konya*, Yıl 26, No: 9998, 15 Aralık, s. 2.

⁴⁷Selçuk Es, “Konya Folklorunda Mizah”, s. 2.

Güvercinler söyleyin,

Beni nasıl unutmuş.

Yola çıktım, yorulдум,

Bir güzele vuruldum.

Güzel benim diyerek,

Bugüne dek avundum.

Yolda buldum bir elma,

Elmanın dalını kırma,

Darılma hey sevdiğim,

Birini al, birini alma.”

Bu manilerin yanı sıra Selçuk Es’in, Konya folklorunda yollar üzerine okuyucusuna duyurmuş olduğu bazı bilmeceler ve cevapları şu şekildedir⁴⁸:

-Babamın bir kuşağı var, sararım sararım bitmez. (Yol).

-Fesinin etrafı çam oyalı, sağı solu yeşil boyalı. (Ormanlıktan geçen yol)

-Usul usul gitsen pare pare iz olur, hızlı gitsen her yer toz duman olur. (Tozlu Yol)

Yollarla ilgili olarak Selçuk Es’in yazılı kültür dünyasına kazandırdığı atasözleri şu şekilde sıralanabilir⁴⁹:

-Yolunda giden yorulmaz.

-Yola çıkan, yoldan kalmaz.

⁴⁸Selçuk Es, “Konya Folklorunda Mizah”, s. 2. Bilmecelerin cevapları parantez içinde verilmiştir.

⁴⁹Selçuk Es, “Konya Folklorunda Yollar”, *Yeni Konya*, No: 9503, 4 Mayıs 1973, s. 2,5; “Konya Folklorunda Yollar”, *Yeni Konya*, No: 9504, 5 Mayıs 1973, s. 2,5.

-Yol yürümele, borç vermekle ödenir.

-Yol uzadıkça can sıkılır.

(İlgın İlçesinden yollar için söylenmiş atasözleri)

-Yolsuz iş olmaz.

-Yolcuya yol gerek.

-Yolcuya yol göstermek, donsuza kaftan giydirmek gibidir.

-Yolda doğru gidene kimse dokunmaz.

Selçuk Es'in tespitlerine göre Konya folklorunda yol üzerine söylenmiş dilek ve temenniler ise şu şekildedir⁵⁰:

-Yolun açık olsun.

-Yolun cennete gitsin.

-Hac yoluna gidesice.

-Yoldan çıkasica.

-Yolun yolsuzlara uğrasın.

-Dar yollarda bol bıçakla rastla⁵¹.

Selçuk Es, gazete yazılarında Konya yemek kültürüne de değinmiş, bu konular üzerine yazılmış destanları gazete de köşesine taşıyarak unutulmaya yüz tutmuş yemek ve sofrâ kültürünü yeniden gün ışığına çıkartmıştır.

Selçuk Es, Âşık Karamanlı Hüseyin⁵²'in kısa biyografisinde hareketle, "O tarihte margarin yağının adı anılmaz, piyasa da karışık sadeyağ satılmazdı. Mis gibi koyun ve inek

⁵⁰Selçuk Es, "Konya Folklorunda Yollar", s. 2,5.

⁵¹Selçuk Es, "Konya Folklorunda Yollar", s. 2,5.

⁵²S. Es, Doğum ve ölüm tarihleri bilinmeyen ancak yaşadığı yıllar olarak Karaman'da ele geçen bir borç senedinde, şahit sıfatıyla ismi geçen bu senedin 1855 tarihinde tanzim edilmesinden hareketle halk ozanının, II. Sultan Mahmut ve Sultan Abdülmecit devirlerinde yaşadığı, belki Sultan Abdülaziz'in ilk yıllarında yaşamış olduğunu tahmin eder. Bk., Selçuk Es, "Konya Folklorunda Yemek Destanı", *Yeni Konya*, No: 9800-9806, 23-30 Nisan 1974, s. 2,5.

yağından yapılan yemeklerin kokusu insanın aklını başından alırdı. Hey gidi bereketli günler hey” diyerek, yemek destanını verir⁵³:

Yemek Destanı

Ramazan-ı Şerifte çok taam istemem,

Hemen kırk elli sahan olsun.

Nefsi ziyade zevke koyamam,

İsterse cihan şeytan olsun.

Tabaklar gelsin çifte çifte,

Anın ardınca ekşili köfte,

Şekerli reçelden edelim söfte.

Yassı kadayıf canımın canı,

Tel kadayıf gönlümün sultanı,

Tatar böreği severim anı,

İçi kıymalı soğan olsun”.

Âşık Hüseyin’in yemek destanından sonra Selçuk Es, Konya’nın “değerli kadın halk şairlerinden olup sesinin güzelliğinden Bülbül Hoca diye tanınan Merhum Şerife Hanım’ın⁵⁴” yemek destanını aktarır⁵⁵:

⁵³Selçuk Es, “Konya Folklorunda Yemek Destanı”, s. 2,5.

⁵⁴Şerife Hanım, 1869 senesinde Konya’nın Kalecik Mahallesinde doğmuş, Bakkal Ali Ağa’nın kızıdır. Küçük yaştan ilahi söylemeye, mevlit okumaya, herhangi bir olay karşısında destan yazmaya meraklı bir şahsiyettir. 1935 yılında hayata gözlerini yummuştur. Bk., Selçuk Es, “Konya Folklorunda Yemek Destanı”, s. 2,5.

⁵⁵Selçuk Es, “Konya Folklorunda Yemek Destanı”, s. 2,5.

Yemek Destanı

Evvela yürüttük baştan çorbayı,

Sarımsakla terbiye olmuş paçayı,

Domatesle pişirmeli bamyayı,

Midemizi açsın hoşmisal olsun.

Bihemdullah hiçbir şeyi taşlamam,

Yağ içinde yumurtayı boşlamam,

Yumuşak somun olmayınca başlamam,

Semiz etin kenarları al olsun.

Selçuk Es'in gazetede değindiği diğer hususlardan biri de mizahi yazılarıdır. Tam bir koleksiyoncu edasıyla bulup arşivlediği yazıları sayesinde bilgiler günümüze kadar ulaşabilmiştir.

Türk basınında mizahi yazılar, mecmua şeklinde çıkmaya başladıktan sonra siyasi, sosyal veya şathiyyat dediğimiz sözlük anlamı ahiret âlemine ait olayların mizahi şeklinde ifadesidir ki, bunlara Bektaşî edebiyatındaki misallere fazlaca rastlanmaktadır. Selçuk Es, Konya Folklorunda mizahi koşmalardan ikisini tespit edip arşivinde saklamıştır. Ama ne yazık ki bunların ozanları bilinmemektedir. Bu sahibi meçhul koşmalardan evvel Âşık Dertli'nin "Radyo Televizyon ve Plaklarda" dinlenen⁵⁶:

"Ehli sazdır bunun adı,

Ne softa bilir ne de kadı,

Bunu çalan anlar şimdi,

⁵⁶Selçuk Es, "Konya Folklorunda Mizah", *Yeni Konya*, No: 9997, 14 Aralık 1974, s. 2; "Konya Folklorunda Mizah", *Yeni Konya*, No: 9998, 15 Aralık, s. 2.

Şeytan bunun neresinde”, sözleriyle musikinın günah sayıldığı gericilik ve cehaletin kol gezdiği Tanzimat devrinden evvel söylenmiş mizahi bir koşma üzerinde durur. Ardından Kaygusuz Abdal’ın 15. yüzyılda yazdığı *Şathiyatı* okuyucusuyla paylaşır⁵⁷:

Cümle kaplumbağalar

Kanatlanmış uçmaya,

Kertenkele dirilmiş,

Kırım Suyun içmeye.

Bir pire bir med tozu

Yüklenmiş gider yola,

Ki at olup yorgalar,

Ki kuş olup uçmağa...

Kaygusuz’un koşmasından sonra Selçuk Es, Konya folklorunda mizah konusuna geçer. Kendisinin 1936 senesi yaz aylarında Sarayönü ilçesi Lâdik Halıcı Köyü Çırakman Mevkii Çıra Madeninde çalıştığı günlerde, akşamları köyün sazendeleri ile müzik toplantıları düzenler, geç vakitlere kadar eğlenirdi. Köyün sayılı üstatlarından Gazinin Mevlüt (Koca Mevlüt) Ağa’dan sazın iştiraki ile dinlediği “iki koşmayı sunmak suretiyle Konya folklorunda mizah örneğini tanıtabilsem mutlu olacağım”, diyerek koşmaları okuyucusuyla paylaşır⁵⁸:

Pireler

Tuttum pirenin beyini,

Öldüm sevini sevini,

Aldım gittim pazara,

Sattım altmış okka zerre yağa.

⁵⁷Selçuk Es, “Konya Folklorunda Mizah”, s. 2.

⁵⁸Selçuk Es, “Konya Folklorunda Mizah”, s. 2.

Tuttum pirenin allısını,

Ağzıma vurdum nallısını,

Otuz iki inci dişimi,

Boğazıma döküldü sandım...

Güçük Sıçan

Hopladı çıktı kürek sapına,

Gözünü dikti yetim hakkına,

Hopladı düştü pekmez küpüne,

Reçel oldu güçük sıçan.

Hezaran çubuğu elinde,

Sırmalı kese belinde,

Dün gece Akşehir yolunda,

Kervan soymuş güçük sıçan.

Türk mizah edebiyatında yıllardan beri söylene gelen mizahi fıkralardan başta Nasreddin Hoca olmak üzere İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Şair Eşref, Neyzen Tevfik ve daha birçok meşhurlar vardır. Bunların yanı sıra Bektaşî ve Yahudi fıkralarını da sayabilir. Konya’da dahi birçok söylene gelmiş fıkralar vardır, bunları devirlere göre ayırmanın imkânı yoktur. Selçuk Es’in aktardığı Konya’da söylenen bazı fıkralar şu şekildedir⁵⁹:

Mürettip Hatası (Mehmet Önder’den)

Birinci Dünya Savaşından önce Konya’ya tayin edilen Vali Suphi Bey ile aynı gün Macaristan’a Konya Harası için sipariş edilen bir boğada Konya’ya getiriliyor. Ertesi gün Konya Vilayet Gazetesinde şu şehir havadisi çıkıyor: Macaristan’dan sipariş edilen Konya

⁵⁹Selçuk Es, “Unutulmaz Konya Fıkraları”, *Yeni Konya*, No: 11509, 7 Kasım 1979, s. 2,5; “Unutulmaz Konya Fıkraları”, *Yeni Konya*, No: 11510, 8 Kasım 1979, s. 2,5; “Unutulmaz Konya Fıkraları”, *Yeni Konya*, No: 11511, 9 Kasım 1979, s. 2,5.

Harası için bir boğa, dünkü posta ile şehrimize gelmiş, Vilayette makamına oturarak tebrikleri kabul etmiştir. Yeni valimize işlerinde başarılar diler, vilayetimiz için faydalı hizmetlerini bekleriz. Gazete hemen toplattırılmış ama haber şehre çoktan yayılmıştır.

Alüminyum Gibiyiz (Tayip Ağa'dan)

Ağa etrafına toplanan ahabplarına biz insanlar alüminyum gibiyiz, der. Bunun sebebini soranlara kısaca, tabi alüminyum gibiyiz, ne kalay tutarız, ne de lehim, cevabını verir.

Tayip Ağa bir gün sevdiği dostlarından Vehbi Özturun'un oğlu Nevzat Özturun'un askere gitmesi dolayısıyla "Allah kavuşturuna" gider. Oturup hal hatır sorduktan sonra Tayip Ağa "Allah güle güle kavuştursun" der. Vehbi Özturun "Sağol Tayip Ağa, cemi cümle ile beraber" der. Tayip Ağa bu cevaba kızar. "Cemi cümleden sanane be adam, onlar seni düşünür mü sanki? Sen kendi işine bak, âlemi ne karıştırıyorsun", der⁶⁰.

Burada yer verilen iki fıkraya dikkate edilecek olursa, Konya halk edebiyatından hareketle Selçuk Es, halkı öğretici toplumun problemlerine dikkat çeker.

Selçuk Es'in Konya folklor araştırmalarında mezar taşı kitabeleri de önemli yer tutmaktadır. Zamanımızın tarihi belgelerinin birçoğu halen kabristanlardaki mezar taşları kitabelerinde mahfuz bulunmaktadır. Mezar taş kitabeleri incelendiği zaman, o devrin sosyal yaşantıları, folkloru, ölüm karşısında duyulan acının sesleri adeta canlanır gibi olur. Konya kabristanları hakkında, geniş bilgiyi Selçuk Es, 1963 senesinde yayınladığı *Konya'da Yatan Peygamberler ve Evliyalar Risalesinde* verir.

Selçuk Es, kitabe yazımına Sille nahiyesinin yukarı kabristanında tesadüf ettiği bir kitabe ile başlar⁶¹:

Bu merkade her kim eyleye dua,

Ede mihnetten müteala,

Merhumu Nuri İbni Elhaç,

⁶⁰Selçuk Es, "Cemi Cümle", *Yeni Konya*, No: 4467, 5 Şubat 1962, s. 2.

⁶¹Selçuk Es, "Konya Mezar Kitabeleri Edebiyatı", *Yeni Konya*, No: 10077, 24 Mart 1975, s. 5; "Konya Mezar Kitabeleri Edebiyatı", *Yeni Konya*, No: 10078, 25 Mart 1975, s. 5; "Konya Mezar Kitabeleri Edebiyatı", *Yeni Konya*, No: 10079, 26 Mart 1975, s. 5; "Konya Mezar Kitabeleri Edebiyatı", *Yeni Konya*, No: 10080, 27 Mart 1975, s. 5.

Mehmet Nuri Ruhi İçin Elfatihâ.

Musalla Kabristanından bir kitabe:

Doymadım annem ile babama,

Doymadım kardeşim ile yuvama,

Üç yıl dört ay süren ömrüm,

İçinde ne komşuma ne bana,

Ecel sıcak kucaklardan ayırdı,

Tanrı beni cenneti ile kayırdı,

İlkokul müfettişi Ramiz ve

Öğretmen Mehpare kızı

Ayşe Gümüş burada yatıyor.

Musalla Kabristanından bir kitabe başlığında ise aşağıdaki bilgileri verir⁶²:

Ey sair karşında gördüğün bu mezar,

Üç körpe yavrunun genç annesidir,

Gençliğine doymadan savurdu o rüzgâr,

Bu taşlar hatıram nişanesidir.

Şadeyle ruhumuzu bir Fatiha ile

Fatiha mağfîret bahanesidir,

Ölümü ¾ Haziran 1931 Perşembe gecesi,

Beşinci kor inşaat reisi,

⁶²Selçuk Es, “Konya Mezar Kitabeleri Edebiyatı”, s. 5.

Binbaşı Faik Bey Eşi,

Zehra Hanım Ruhuna Fatiha.

Musalla Kabristanından diğer bir kitabede ise şunlar yazılıdır⁶³:

Bizde yaşadık geçtik,

Ecel şerbetini yetmiş yedi yaşında içtik,

Şimdi anladık, önce bir hiçtik,

Bizi gör kendini unutma sakın,

Ölüm insana her şeyden yakın,

Konya baytar müdürü İbrahim Tonguç ve

Eşi Hüsnüye Tonguç.

Yukarıda verilen mezar kitabelerinden sonra Selçuk Es'in üzerinde durduğu konu “Konya Oturak Âlemi” üzerine olmuştur. Her duyduğumuzda hem ilgimizi çekmiş, hem de garipseyerek dinlediğimiz bir olay olmuştur. Bunun nedenine de gelince Konya şehri gerek Hazreti Mevlana dolayısıyla, gerekse evveliyatından ötürü manevi değeri yüksek bir şehir olarak insanoğlunun zihninde yer teşkil etmiştir. Bunun aynısını İstanbul veyahut da Bursa, Sivas gibi önemli şehirlerimiz içinde söyleyebiliriz. Bu şehirlerde Türkiye’nin her şehri gibi önemli ve kutsaldır Türk halkı için, amma velâkin Konya şehrinin kendine has ayrı bir yeri vardır insanların gözünde, böyle eğlenceler ilk duyulduğu zaman insanda garip bir etki bırakabiliyor, fakat Selçuk Es olayın iç yüzünü, meşhur “Konya Oturak Âleminin” tüm ayrıntılarını bir gazete yazısında şu şekilde anlatır⁶⁴:

“Konya Oturak Âlemi denilince bilinmeyen sebepten yabancılarda bir ürperti uyanıyor. Bazı kimseler nedense nefret duyar. Konya’ımızın oturak âlemi denilen birkaç erkek arkadaşın toplanarak çalgı çalmaları bu arada biraz içki alarak oyuncu tanınan bir kadın artistin oynaması büyük suç sayılıyor. Konya oturak âlemlerin birçoğunun sonu kuzu ziyafetiyle sonuçlanır. Herhangi bir olay olmazken nefretle karşılanıyor. Konya oturak

⁶³Selçuk Es, “Konya Mezar Kitabeleri Edebiyatı”, s. 5.

⁶⁴Selçuk Es, “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, *Yeni Konya*, No: 11519, 19 Kasım 1979, s. 2; “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, *Yeni Konya*, No: 11539, 13 Aralık 1979, s. 2.

âleminde kavga çıkarmış, bazen cinayetle sonuçlanmış gibi bir takım laf ve söz edilir. Hâlbuki emsali ile oturan kimselerin toplantısında hiçbir vakit en ufak bir olay çıkmadığı gibi bu olayın gelecek hafta filan yerde tekrar edilmesi arzu edilirdi.

Eski Türk Beyleri güzel sesli Türkmen kızlarını kaçıırırlar ve bunları oynatmak için alırlarmış. Oynayan bu kadınlar ekseriya içeriden Türkmen kızlarından seçilir ve her kasabadaki bey evlerinde bir iki tane bulundurmış. Daha sonra yasaklanmasına rağmen bu usul gayri resmi olarak devam ettirilmiştir. Oturak âlemine gelecek olan saz takımı genellikle memur ve esnaftan müteşekkil olup, birçok defalar beraber meşk ettikleri için birbirlerine yabancı değildirlər. Kuzu veya yemeksiz toplantı âleminde ev sahibi bayan öğle sonu yemek, sofrı takımları, kahve ve fincanları hazırlar. Çocuklarını alarak annesine veya kardeşine yatıya gider. Evi kocasına bırakır”.

Selçuk Es, oturak âlemini anlattıktan sonra, Konya türküleri hakkında bilgi verir. Türkülere, aynen klasik Türk musikisinde olduğu gibi başta bir peşrev ile girilir dedikten sonra aşağıdaki türkü örneklerini paylaşır⁶⁵:

Yeni Deyim

İndim yârin bahçesine,

Gül doldurmuş bohçasına.

Düştü gönüm akçasına,

Gülleri ver mercan gibi.

Eski Deyim

İndim yârin bahçesine,

Gül doldurur bohçasına.

Öpüp sever okşar iken,

Elim değdi kopçasına.

Güzel tek sen benim olda,

⁶⁵Selçuk Es, “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, s. 2.

Katlanırım akçasında⁶⁶.

Karanfil Türküsü

Karanfil oylum oylum,

Geliyor selvi boylum.

Selvi boylum gelirse yar,

Şen olur deli gönlüm.

Ah aman benim efendim,

Efendim senden nasıl vazgeçeyim.

Karanfil deste gider,

Kokusu dosta gider,

Yari çirkin olanın offff,

Ahrete hasta gider⁶⁷.

İçmede Beyim İçme Türküsü

Gidiyorum gelmesine,

Aman Arap meyhanesine,

Şurada bir garip ölmüş,

Aman varalım cenazesine.

Irmak baştan bulanık bulanık,

⁶⁶Selçuk Es, türkü arasında şu bilgiyi verir: “OYUN: Elde özel bir ritim aleti tutarak şölenlerde raksa çıkmak geleneğinin şekli olup, oyuncu bayan Türkünün kıvrak ritimlerine uyarak kaşığın şıkırtılarını aynı ahenk içinde vücudunun titrek ve yılankavi hareketlerini de ilave suretiyle, tebessüm ve saçının dalgalanma hareketlerini de karıştırmak suretiyle seyirciler üzerinde tamamen meçhul kalmış bir alemin yaşantısını canlandırmaya çalışır”. Bk., Selçuk Es, “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, s. 2.

⁶⁷“Bayanın oynaması Aksinne Türküsü ile devam eder. İçkiler ve mezeler yenilenir. Konya Methiyesine geçilir. Konya Methiyesi bitince sazlar ele alınıp hep birlikte İçme Beyim İçme Türküsüne geçilir.” Bk., Selçuk Es, “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, s. 2.

Sevdam sana uyanık uyanık⁶⁸.

Kabak Türküsü

Of Elif kızın yaylasını gezmeli,

Kalem alıp da kaşın gözüün yazmalı,

Destesinden badesini süzmeli.

Hamamları köşeli,

İçi mermer döşeli,

Yar karşıdan geliyor,

Elleri billor şişeli.

Aman, aman aman din kabak,

Esmede ey hadi sabah,

Sen şeker ol, ben kaymak,

Yiyelim parmak parmak.

Selçuk Es, bu türküden sonra şu gelişmelerin yaşandığını belirtir⁶⁹: “*Bu türküden sonra sigara molası verilir. Oyuncu bayan sakilik yapar. Aradan sonra nağmeli Şerife Hanım Türküsü ara nağmesi başlar. Bu türküden sonra Kesik Çayır (küsti, ince çayır) Türküsüne geçilir. Küsti oyunundan sonra saz devam ederek Sandıklı Türküsüne geçilir. Bu türküden sonra sigara molası verilir. Oyuncu bayan sakilik ederek içkileri tazeler. Sonra Eşmekaya Türküsüne geçilir. Bu türkünün bitiminden sonra Konya oturak âlemlerinin en ziyade çalınıp söylenen Süpürgesi Yoncadan Türküsüne geçilirdi.*”

Süpürgesi Yoncadan ve Bergama Türküsünü aktaran Selçuk Es, arada yine yaşanan gelişmeler/töre hakkında bilgi verir⁷⁰:

⁶⁸“Bu türkünün bitiminden sonra çalgı ayağı değişerek hemen Kabak Türküsüne geçilir”. Bk., Selçuk Es, “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, s. 2.

⁶⁹Selçuk Es, “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, s. 2.

⁷⁰Selçuk Es, “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, s. 2.

Süpürgesi Yoncadan Türküsü

Süpürgesi yoncadan,

Gayet beli inceden,

Ben seni kıskanırım,

Yerdeki karıncadan.

Hopla da mavilim hopla,

Gel beni koynunda sakla...

Saat gecenin yirmi dördünü göstermektedir. Çalgılar bir kenara konulur ve masanın üzerindeki mezeler kalkar, sini boşaltılır. Sofra altı dürülüp kaldırılır. Yerine yeni sofraya örtüsü serilir, büyük bir meydan tepsisi konulur. Siniye turşu tabakları gelir. Kuru soğan gelir dörde bölünmüş olarak sonra da üç saat evvel tandıra sarkıtılmış, kızarmış, ilik gibi pişmiş bulgur pilavı üstüne oturtulmuş kuzu sinisi ortaya konulur, misafirlere buyur edilir. Sazendelerinde iştirakiyle sini etrafı çevrilerek el ile yemeğe girilir. Kuzudan sonra zeytinyağlı bir yemek yenilir. Sonra taze üzüm gelir. Yemekten sonra oyuncu bayan kahveleri getirir ve dağıtırdı.

Sazlar akort edildikten sonra Bergama türküsüyle çalgı başlardı.

Bergama Türküsü

Aşamadım Bergamanın belinden,

Kahve içerken fincan kaydı elimden,

Kaçaydım kurtulaydım elinden,

Ördeğim gölüne yüzmeye geldim.

Şahanım koynuna girmeye geldim.

Bu türküden sonra Bülbül Türküsüne geçilir. Bülbül türküsünden sonra hep birden sazlar oynak nağmeli olan Konya türkülerinden Ben Atımı Nallarım Türküsüne geçilir, bu

sırada oyuncu kadında oynamak üzere ortaya çıkardı. Bu türküden sonra sigara molası verilir, kahve isteyenlere tekrar kahve ikramı yapılır. On beş dakikalık aradan sonra oturak âleminin üçüncü ve son kısmı başlar. Saat gecenin ikisini göstermektedir. Sazlar akort edilir ve yemek destanı uzun hava şeklinde okunmaya başlanır. Bundan sonra Kayseri'nin Gesi Bağları veya Bozkır'ın El ele Türküsü çalınır, oyuncu bayan kaşık ve zilleri alarak oyuna başlar. Muhabbet iyice coşup toprak tencere misali kaynamaya başlayınca sigara molası verilmeden karabiberim türküsüne geçilir. Bu türkülerden sonra umumi arzu üzeri Mevlevi Peşrevi çalınır, oturma sona ermiş bulunur. Oyuncu bayan ayrı bir araçla gideceği yere gönderilir veya ev sahibi bayan bulaşık ve temizliğe yardımcı olsun diye çoğu zaman oyuncu bayanı misafir ederek ertesi günü evi temizlerler.

İşte herkesin gözündeki büyüttüğü Konya'nın oturak âleminin iç yüzü budur. Edep ve terbiye dairesinde oturup kalkmalarda sarhoş dahi olursa en ufak bir tatsızlık çıkmaz, fakat bir âlemde düşük ruhlu kötü fikirli kimse bulunursa onu aile toplantılarına da götürseniz muhakkak gönül hatır kırar, toplantı da tatsızlık çıkararak insan da nefret uyandırır, neşe ve sevincini kaçıtır.

Buraya kadar verilen bilgilerden anlaşılacağı üzere oturak âlemi, Konya'nın eğlence kültüründen olup, yörenin türküleriyle birlikte Anadolu'nun farklı bölgelerinden türkülerden oluşmaktadır. Bu eğlence sırasında yaşanan bazı olumsuz gelişmeler ise, bu kültürün eleştirilmesinde neden olmuştur.

Selçuk Es, oturak âlemi bağlamında verdiği türkülerden sonra, Konya yöresinde söylenen türküler hakkında biraz daha geniş bilgi verir. “Konya Türküleri” ismi altında topladığı külliyyat, kendi tahminine göre, yüz elli-iki yüz seneden bu yana unutulmayarak hatırlarda kalan türkülerdir. Bu türkülerin nağmelerinin birçoğu şimdi bilinmemekte olup, ancak güfteleri günümüze kadar ulaşmıştır. Konya türkülerinden bazılarını sıralayacak olursak, müzik üzerinden Konya'da halk kültürü özellikleri hakkında bir fikir elde edilebilir⁷¹:

Alim Türküsü

Alim Alim, gül Alim,

Gül dibine gel Alim,

⁷¹Selçuk Es, “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, *Yeni Konya*, No: 11519, 11539, 19 Kasım, s. 2; “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, *Yeni Konya*, No: 11539, 13 Aralık 1979, s. 2.

Gül dibine gelmezsen,

Bir şeftali ver Alim.

Meramın kavakları,

Dökülür yaprakları,

Alim hamamdan çıktı,

Kızarır yanakları⁷².

Selçuk Es'in vermiş olduğu türkülerin içeriğine bakılacak olursa⁷³, daha çok ayrılık, seveda, ölüm, özlem gibi halk kültüründe sık rastlanan konu ya da problemler olduğu görülmektedir.

Konya folklorunun bir diğer koluna göz atıldığında, ağıtlar, ninniler ve tekerlemeler dikkat çekmektedir ki Selçuk Es, bunları da gazete yazılarına taşımış, unutulmaya yüz tutan gelenekleri yeniden yaşatmasını bilmiştir.

“Konya’ımızda düğünlerde ağıt söylemek halen bazı mahallelerde tertiplenir ve söylenirse de ölüm üzerine ağıt söylemek Konya’da İngiliz Sait Paşa zamanında vilayetçe resmen yasaklanmış, aradan geçen yetmiş yıldan fazla zamandan sonra da maziye karışmıştır. Halen Akşehir ve Cihanbeyli’nin bazı köylerinde ölünün arkasından ağıt okumak âdeti vardır”, diyen Selçuk Es, aşağıdaki ağıtları paylaşır⁷⁴:

Annem Annem

Ocağımızın başı kara,

Ciğerimin başı yara,

Sabahtan kalkta kız ara,

Annem annem.

Annem dedim gel yanıma,

⁷²Selçuk Es, “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, s. 2.

⁷³ Diğer türküler için bk., Ekler Metin-3.

⁷⁴Selçuk Es, “Konya Türkülerinde Ağıtlar”, *Yeni Konya*, No: 11540, 14 Aralık 1979, s. 2; “Konya Türkülerinde Ağıtlar”, *Yeni Konya*, No: 11547, 22 Aralık 1979, s. 2.

Elim attım gül dalına,

Saçım verdim il eline,

Annem annem⁷⁵!

Selçuk Es, Konya’da söylenen fakat zamanla unutulmaya yüz tutmuş Konya tekerlemeleri ile birkaç İstanbul tekerlemesi bularak, Konya folkloruna yardımcı olmak amacıyla kayıtlara geçmiştir. Bunlardan birisinde “bir buçuk yaşındaki çocuklarını gıdıklayarak seven ana baba çocuğun gülmesinden nefesini keser duruma getirirler ve çocuk nefes alamaz, ölür. Bu durumda içeri giren kayınvalide çocuğun halini görünce telaş ile baş dış semesine uğrayasicalar, ana gıdık baba gıdık, çocuğu uykuda koyduk”⁷⁶, tekerlemesini söylemiştir. Taze oğlan çocuğunu seven bir büyük anne torunu için ise şu tekerlemeyi söyler: “güzel oğlan göç götürür. Güzellere baka baka. Çikin oğlan çifte gider, çarığını çeke çeke”. Evde sıcak odada çocuğun yaramazlığına karşı dadısı korkutmak amacıyla aşağıdaki tekerlemeyi, diğer tekerlemelerle birlikte söyler⁷⁷:

Elim elim epelek,

Elden çıktı topalak.

Topalağın yavrusu,

Bit bitenin karısı,

Çıktım Halep yoluna,

Halep yolu Şam pazar,

İçinde ayı gezer.

Ayı beni korkuttu,

Kulağını sarkıttı.

Eveleme develeme⁷⁸,

⁷⁵Selçuk Es, “Konya Türkülerinde Ağıtlar”, s. 2.

⁷⁶Selçuk Es, “Yeni ve Eski Konya Tekerlemeleri”, *Yeni Konya*, No: 11624, 22 Mart 1980, s. 2.

⁷⁷Selçuk Es, “Yeni ve Eski Konya Tekerlemeleri”, s. 2.

⁷⁸ İstanbul tekerlemesidir.

Deve kuşu kovalama,

Cenkiçenber,

Miski anber,

Tazituzi,

*Kara kedi mırnav pist*⁷⁹.

Selçuk Es, saha çalışmaları sırasında duymuş olduğu farklı kelimelerle ilgili olarak, “İnsanoğlu yaşadıkça bulunduğu meclislerde bilmediği duymadığı birçok kelimeyle karşılaşır. Akıl çantası olarak yanımda bulundurduğum not defterime oracıkta yazarım duyduklarım. Yazdıklarım tamamen Konya ve dolaylarına ait olmakla birlikte başka başka illere de mal edilmiş olabileceğini tahmin ederim” diyerek aşağıdaki kelimeleri verir⁸⁰:

Kilnevat: Asa, baston.

Tüylü tombalak: Şeftali.

Ziykış: İnce kıyma.

Zelletinden: Lezzetinden.

İllik: Erkek.

Gülek: Küçük kaş parçası.

Helik: Döküntü taş parçaları.

Por: Kalkerli taş.

Çakmaklı taş: silisli taş.

Dölek dur: doğru dur.

⁷⁹Selçuk Es, “Yeni ve Eski Konya Tekerlemeleri”, s. 2.

⁸⁰Selçuk Es, “Konya ve Dolaylarında Toplanmış Bazı Deyimler ve Doğru Sözler”, *Yeni Konya*, No: 11628, 27 Mart 1980, s. 2.

Selçuk Es, yukarıdaki kelimelerden sonra bir iki deyişle yazısını sürdürür. Bu deyişlere dikkat edilecek olursa, Allah'ın herkese rızkını verdiği vurgusu ön plana çıkacaktır⁸¹:

Çok diyarı gurbet gezdim,

Giyemedim başıma taç.

Ne zengini tok gördüm,

Ne fakiri aç,

Yarab öyle bir feyzi kanaat ver ki,

Namerde değil, merde dahi etme muhtaç.

Açılır bahtımız bir gün,

Sıkıştıkça sıkışmaz ya,

Sebepler halk eder Mevla,

Kerem babın kapatmaz ya,

Sana daim münacatım,

Rızık için değil hâşâ,

Hüda rezzakı âlemdir,

Rıziksız kul yaratmaz ya⁸².

Selçuk Es'in hatıralarına göre, 1942 senesinde Konya Halkevi Ankara Radyosunda Konya Gecesi namı altında yapılan bir programda Konya'ya ait menkıbeler, Mevlana'nın büyüklüğü belirtildikten sonra, sıra Konyalı halk şairlerinin karşılıklı konuşmalarına gelir. Mehmet Yakıcı ile Âşık Tahir Demiröz Konya'yı överler. 1942 yılındaki *Konya*

⁸¹Selçuk Es, "Konya ve Dolaylarında Toplanmış Bazı Deyimler ve Doğru Sözler", s. 2.

⁸²Selçuk Es, "Konya ve Dolaylarında Toplanmış Bazı Deyimler ve Doğru Sözler", s. 2.

Mecmuası'nda çıkan bu methiyede âşıkların sözleri ayrı ayrı değil de hepsi “bir çırpıda” yayınlanır. Bu âşıkların meclislerinde çok defa bulunan Selçuk Es, mecmua da gördüğü methiyeyi âşıkların deyişlerine göre ayırarak okuyucunun bilgisine sunar⁸³:

Âşık Tahir:

Dinleyin şu Konya'nın mehdini söyleyeyim,

Her tarafı bağ bahçedir Konya'nın.

Âşık Mehmet:

Gezip bahçeleri seyran eyliyeyim,

Batısında vardır Takkeli Dağlar,

Dere boylarında suları çağlar,

Yazın safalıdır o Meram Bağlar,

Var Meram üzerine sefası Konya'nın.

Âşık Tahir:

Güzeldir havası hemen yat uyu,

Abu hayat gibi ayazdır suyu,

Bahçesi havuzlu, tulumbalı kuyu,

Sebzeleri leziz olur Konya'nın.

Âşık Mehmet:

Yeşil Kubbe Müze'nin yapısı,

Gümüştendir Mevlana'nın kapusu,

Kalem kaşlı güzelin topusu (hepisi)

⁸³Selçuk Es, “Folklor Konuları: Aşıkların Konya Methiyesi”, *Şehir Postası*, No: 765, 22 Mart 1965, s. 2.

Nezaketli güzelleri Konya 'nın.

Âşık Tahir:

Köylerinde ekinleri ekilir,

Araba ile iskeleye (istasyona) çekilir,

Buğdayları silolara dökülür,

Taşı toprağı altın olsun Konya 'nın.

Âşık Mehmet:

Konya dedikleri ovanın yüzü,

Yaz gününde biraz çok olur tozu,

Kenarda yayılır koyunlu kuzu,

Eti ekmeğı çok olur Konya 'nın.

Âşık Tahir:

Bilmem ki tecellim midir, bilmem ki kaderim,

Geldim Ankara 'ya geçti kederim,

Bütün yurttaşlara selam ederim,

Bülbül gibi öter Âşıkları Konya 'nın.

Âşık Mehmet:

Atalar sözüdür, gezin dünyayı,

Vilayet istersen seyret Konya 'yı,

Âşık Mehmet verdi şimdi künyeyi,

*Kıymetlidir Aşıkları Konya'nın*⁸⁴.

Selçuk Es'in Folklor konularına olan ilgisinin çocukluktan beri süre geldiğini daha önce belirtmiştik. Şimdi ise Selçuk Es'in çocukluğunda folklor, musiki araştırmaları dair anılarında da verdiği faydalı bilgilere değineceğiz.

“Henüz beş yaşında bulunduğum günlerdi. İstanbul'da bulunuyorduk, annem ud dersi alıyor, komşu hanımlar ile haftada iki gün devam eden bu derslerin öğretmeni Udi Selanikli Ahmet Efendi merhumdu. Ahmet Bey okuryazar değildi fakat notayı iyi bilirdi. Birinci Dünya Savaşının son yıllarında Konya'ya geldik annem müzik toplantılarına bir süre ara verdi. Ancak 1924 yılından sonra müzik öğretmeni Karnik Kazancıyan tarafından verilen dersler ile 1928 yılına kadar sürdü. Annem bu ikinci hocasından kanun dersi almaya başladı, bu süre içerisinde zamanın Konya Tarım Müdürü Hamdi Beyle PTT Müdürü Hüsnü beylerin kız kardeşleri olup o tarihte yaşı yetmişin üzerinde olan, iki gözü zayıf görür, Azize Hanım isminde dul bir bayanda derslere devam etti. Azize Hanımın her ders sonu nota ile bir peşrev, birkaç şarkı ve bir saz semai ile sonuçlanan kısa musiki şöleninde dizi dibinde oturur onun kanun çalışına merak ile bakardım.

1933 yılından sonra kendimi tamamen Konya Folkloruna verdim birçok eski ve yeni folklor taş plakları ile birçok eski şarkı ve gazel plakları topladım. Bu arada Hafız Sami, Burhan Yaşar ve diğer Hanendelerin eserlerini titizlikle saklamaktayım. Belediyemiz ilgi gösterirse kitaplığımla beraber Koyunoğlu müzesine devredeceğim.”

Selçuk Es'in, hatırladığı iki şarkı, Kâtibim Şarkısı ile Sivastopol Marşı'dır. Bunların yanı sıra, 1916 senesinde Birinci Dünya Savaşı yıllarında piyasada dolanın şarkılar şunlardır⁸⁵:

Darıldın mı cicim bana,

Hiç bakmıyorsun bu yana,

Darıldıysan barışalım,

Kumru gibi koklaşalım.

⁸⁴Selçuk Es, “Folklor Konuları: Aşıkların Konya Methiyesi”, *Şehir Postası*, No: 765, 22 Mart 1965, s. 2.

⁸⁵Selçuk Es, “Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler”, *Yeni Konya*, No: 11576, 25 Ocak 1980, s. 2; “Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler”, *Yeni Konya*, No: 11601, 25 Şubat 1980, s. 2.

Esmerim güzelim ah dudu dillim ben yanıyorum.

Oğlan yaylı kız yaylı,

Dayanamıyorum ben gayrı,

Asker oldum gidiyorum,

Helalleşelim gayri.

Yukarıdaki şarkılarla birlikte Konyalı Kantosu, “hemen hemen bütün yurdu sarmış” çokça dinlenen bir şarkıydı⁸⁶:

Hani benim elli dirhem pırasam,

Bir mum yaksam Konyalıyı arasam,

Yürü yavrum yürü Konyalı yürü,

Yürü yürü yürü, saçlarını sürü.

Türkiye, yaşamış olduğu savaşları maddi ve manevi, hissediyor ve bu durum, Konya basınına yansıdığı şekliyle, Çanakkale Savaşı bütün şiddeti ile devam ettiği ortamda herkesin dilinde bir yanık halk türküsü ile dolanıyordu⁸⁷:

Çanakkale içinde vurdular beni,

Yârin çevresine sardılar beni,

Ölmeden mezara koydular beni,

Of gençliğim eyvah off.

1917-1918 yıllarında piyasada şimdi ara sıra radyo ve televizyonda söylenen şarkı ve türküler dinleniyordu. Bunlardan bazılarına bakılacak olursa,

⁸⁶Selçuk Es, “Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler”, s. 2.

⁸⁷Selçuk Es, “Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler”, s. 2.

Armudun irisine,

Taş attım birisine,

Anne beni çoban et,

Kızların sürüsüne⁸⁸.

Damdan düştüm dalgalanıyorum ben,

Yeni yeni sevdalanıyorum ben.

Bu türkünün yanında aynı kıvrak nağmeyle söylenen türküde ise aşağıdaki duygular dile getiriliyordu⁸⁹:

Bahçelerde enginar aman yar,

Enginarın dengi var aman yar,

Sen orada ben burada,

Söylemeye söz mü var aman yar...

Ağıt şeklindeki, söylenen aşağıdaki yanık türkü, kahve peykelerinde, han köşelerinde söyleniyordu. Sözlerine bakılacak olursa Anadolu halkı, kendisini yok etmeye çalışan güçlere karşı nefret içeren türkülerini dilden dile dolaştırıyordu.

İskeleden bindik vapur içine,

Vapur bizi aldı gitti Bulgar içine,

Mevlam fırsat verme Yunan piçine⁹⁰.

Selçuk Es'in tespitlerine göre, 1919 yılında piyasada dolanan bazı türküler şu şekilde idi⁹¹:

⁸⁸Selçuk Es, "Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler", s. 2.

⁸⁹Selçuk Es, "Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler", s. 2.

⁹⁰Selçuk Es, "Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler", s. 2.

⁹¹Selçuk Es, "Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler", s. 2.

Gemilerde talim var,

Bahriyeli yarim var,

O da gitti sefere ne talihsiz başım var.

Hani benim Recebim,

Recebim, sarı lira vereceğim,

Almazsan karakola gideceğim.

Elveriyor hanım kızım, el veriyor aman,

O kız küsmüş bize gelmem diyor,

Aman aman bahriyeli,

Ağlayışı gülüşü terbiyeli,

Adım atışı da talimli,

Aman güzel bahriyeli.

1920 yılında İstiklâl Savaşı başladığı yıllarda, Selçuk Es, “düşman yurdumuzda ilerlemeye devam ediyordu. Milli marş gibi halkımızın söylediği türkü şuydu”, der ve diğer türkülerini sıralar⁹²:

Ankara'nın taşına bak,

Gözlerimin yaşına bak,

Biz Yunanı esir aldık,

Şu feleğin işine bak,

⁹²Selçuk Es, “Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler”, s. 2.

*Pek şanlıyız*⁹³.

Buraya kadar türkölere bakılacak olursa, Anadolu halkının savaş ortamıyla birlikte çektiği sıkıntıların yanı sıra, gençlerin yaşadığı duygusallıklar dikkat çeker. Sevgilinin saçları, âşık olunan gözler, sevdalar, özlemler, ayrılıklar hep dile getirilir. Dolayısıyla 1920'ler Anadolu insanı bir yandan cephede savaşırken, bir yandan savaş sonrası, yaşadığı bütün sıkıntıları türkölere söylemiştir. 1920'lerden bu tarafa Türkiye'deki folklor-musiki alanında görülen değişimi görmek adına bu tür yerel çalışmaların önemi bir kat daha artmaktadır.

Konya folklorunu değerlendirirken, elbette Konya âşıklarından da söz edilmelidir. Selçuk Es gazetedeki yazılarında Konya âşıklarından ve onların eserlerini uzun uzun anlatır. Konya âşıkları arasında önemli yer tutan şahsiyetlerden biri Âşık Karamanlı Gufrani'dir.

Selçuk Es, Âşık Karamanlı Gufrani ve Gufrani'nin Harbi Umumi Destanı hakkında şunları söyler⁹⁴:

*“Gufrani Karaman'ın Başkışla nahiyesinden olup orada Koçak Dedeler namı ile maruf bir ailenin çocuğudur. Hayatı geçim sıkıntısı içinde ve fakirlik sürerek geçmiş, 1926 yılında Karamanda vefat etmiştir*⁹⁵. *Gufrani hakkında Konya Halkiyat ve Harsiyatında M. Ferit Uğur ile Sadettin Nüzhet Ergun bazı koşma ve destanlarıyla hayatını bildirdikleri gibi, Sadettin Nüzhet Ergun Halk Şairleri eserinde de Gufrani hakkında biraz daha malumat vererek destan ve koşmalarına ilaveler yapmıştır. Cidden emsali az bulunan kıymetli bu halk şairimize ait Fuat Köprülünün Son Asır Saz Şairleri Antolojisi ile Yusuf Ziya'nın Halk Edebiyatı Antolojisiinde ismi geçmekte hatta Yusuf Ziya Antolojisiinde, Filozof Rıza Tevfik'in “Olur Mu Ya” sının tamamen Karamanlı Gufrani'den alındığını ileri sürmektedir.*

Gufrani'nin bugüne kadar neşredilen destan ve koşmalarında bulunmayıp, bir ahabımdan bana tetkik etmem için verilen Aşık Nigari'nin Cönkünde gördüğüm Harbi Umumi Destanı'nı sayın Folklor meraklılarına sunmayı münasip gördüm.

⁹³ Selçuk Es, “Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler”, s. 2.

⁹⁴ Selçuk Es, “Âşık Karamanlı Gufrani”, *Yeni Konya*, No: 4518-4522, 11 Mart-8 Nisan 1974, s. 3.

⁹⁵ Selçuk Es'in verdiği bilgilere göre Gufrani, 1864 (Hicri 1284) yılında doğup, 62 sene yaşamış 1926 senesinde yokluk içerisinde ölmüştür.

Birinci Cihan Harbi Destanı

Çok kalmadı Harbi Umumi demeğe

Bu ilanı Harbi duyan yürüdü

Zamanın birinde olmadı böyle

Altı bin seneyi bir hesap eyle

Sen hangi tarihte gördünse söyle

*Zebur, İncil Tevrat; Kuran yürüdü*⁹⁶.

Gufrani'nin destanları şu şekildedir: Destan, Harbi Umumi Destanı, Gufrani'nin İstiklal Savaşı Destanı, Uyanın Gafletten Destanı, Olur Mu Ya Destanı, Zengin Züğürt Destanı, Çeşitli Taşlamaları, Öşürçüler Taşlaması, Koşma, Ilgın Destanı, Gufrani'den Bir Şikayet, Gufrani'den Veba Destanı⁹⁷.

Selçuk Es'in hakkında bilgi verdiği diğer halk sanatçısı Silleli Âşık Nigari'dir. Buna göre, Konya halkiyat ve harsiyatında Silleli olduğu medrese tahsili görmüş ise de bitiremediği, “temiz ahlaklı, şen, konuşkan bir kimse olup Sille’de Berberin Ahmet olarak tanınıp mahlası Nigari olduğu” açıklanmaktadır. Birkaç koşmasının yanında “Sıtma Destanı ve Yılan Destanı” isimli eserleri vardır⁹⁸.

Selçuk Es'in, Konya folklorunun saz ve söz meclislerinden tanıttığı isimlerden birisi Çopur İsmail Ağa'dır⁹⁹.

Konya folklorunda edebi araştırmalar bağlamında Selçuk Es'in, tanıttığı mezarı Konya'da bulunan kadın şair Melek Hiç'tir. Konya'ya 1951 yılında gelen ve burayı

⁹⁶ Selçuk Es, “Âşık Karamanlı Gufrani”, *Yeni Konya*, No: 4518-4522, 11 Mart-8 Nisan 1974, s. 3.

⁹⁷ Selçuk Es, “Âşık Karamanlı Gufrani”, *Yeni Konya*, No: 9763-9787, 2-6 Nisan 1962, s. 3.

⁹⁸ Selçuk Es, “Silleli Âşık Nigari”, *Yeni Konya*, No: 4519-4524, 7-24 Nisan 1962, s. 3.

⁹⁹ Selçuk Es, “Yakın Maziden Hatıralar, Konyalı Saz Üstadı Çopur İsmail Ağa”, *Yeni Konya*, No: 4898-4899, 29-30 Nisan 1963, s. 3. Çopur İsmail Ağa Hicri 1287, Miladi 1871 tarihinde Konya'nın Fakidede Cıvıl Cami güney civarında güney civarında 123 numaralı hanede dünyaya gelmiş, küçük yaşta geçirdiği çiçek hastalığından sonra yüzü tanınmayacak şekilde çopur kalmıştır. Zamanın saz şairleri Konya'ya uğrak verdiklerinde bugünkü Türbe Meydanı güneyinde 1956 yılında yıkılan Sulu kahveye uğrak verirler, sazları ile muamma söyler, divan okurlarmış. İsmail Ağa'da bunlara hayran olur henüz kahveye girecek çağda olmadığından, kahvenin penceresinin önünden onları dinlermiş. 16-17 yaşlarından sonra saz meclislerine iştirak ettiği gibi kendisini de muhite yavaş yavaş tanıtmaya başlamıştır. Saz ve söz meclislerinde geçen hayatı yuva kurmasıyla devam etmiştir. 2 kız, 2 erkek evlat sahibi olan İsmail Ağa 6 Haziran 1949 günü 78 yaşında vefat etmiştir

sevdiğinden kendisine, ikinci bir doğum yeri sayan, Mevlana sevgisiyle dolup taşan, bunu birçok şiirlerinde belirten, ufak bir de risale yayınlayan Divan edebiyatı üslubunda şiirler yazan Melek Hiç Hanımefendiden bahseder. Buna göre Melek Hanım, 1893 senesinde İstanbul’da doğmuştur. Tahsilini en iyi öğretmenler tarafından evinde verilen eğitimle yapmış, okula gitmemiştir. Osmanlı Padişahı Sultan Reşat’ın uzun süre Mabeyin müdürlüğünü yapmış bulunan Ahmet Recai Beyle evlenmiş, iyi bir saray terbiyesi görmüştür. Ne yazık ki bu evlilik bir erkek çocuktan sonra ayrılma ile sonuçlanmıştır. Melek Hanım bundan sonra hiç evlenmemiş kendini şiire vermiştir. Şiirlerini Divan Edebiyatı üslubunda yazmıştır. Konya’ya 1951 yılında oğlunun görevli gelmesi vesilesiyle kendisinde Mevlana’yı yakından inceleme fırsatı bulmuştur. İlk şiirlerini “İçin İçin”¹⁰⁰ isimli kitabında toplayarak yayınladıktan sonra, Mevlana sevgisi ile dolu şiirlerini de Konya’da, “Mevlana Aşkı” isimli kitabında toplamıştır¹⁰¹.

Selçuk Es’in hakkında bilgi verdiği diğer şairle ise, Ahmet Çeken, Âşık Nuri Cennet, Hüsnü Altun Ok’tur. Bunların yanı sıra Türkmen geleneği açısından Karamanlı olmasına bağlı kısaca değindiği mutasavvıf Yunus Emre olmuştur.

Selçuk Es, “Çağımızın Genç Bir Halk Şairi: Ahmet Çeken”¹⁰², başlığıyla ele aldığı Çeken, Konya toprağında doğmuş, büyümüş ve ölmüş, kendi kendisini yetiştirmiş, halk şairlerinden çoğu okuma yazma bilmediklerinden söyledikleri koşma destan vb. eserleri zamanla unutulmuş, bazı mısra veya kıtaları atasözü gibi dilden kulaktan aktarılmak suretiyle sahibi meçhul tekerleme, tabir ve doğru söz olarak Türk folkloruna yerleştirmiş şahsiyetlerden birisidir¹⁰³.

“Folklor Araştırma Sohbeti: Âşık Nuri Cennet”¹⁰⁴, başlığıyla Selçuk Es’in ele aldığı Âşık Nuri Cennet, 1942 senesinde Konya’nın Ahmet Dede mahallesinde doğmuştur. Terzi Mehmet Cennet’in oğludur. İlk tahsilini yaptıktan sonra babasının yanında terziliğe

¹⁰⁰ Eser için bk., Melek Hiç, *İçin İçin*, Pulhan Matbaası, İstanbul 1953, (43 s.).

¹⁰¹ Selçuk Es, “Şair Melek Hiç”, *Yeni Konya*, No: 6668-608 7558, 5-16 Aralık 1969, s. 2; “Şair Melek Hiç” *Yeni Konya*, No: 11514,11518, 13-17 Kasım 1979, s. 2.

¹⁰² Selçuk Es, “Ahmet Çeken”, *Yeni Konya*, No: 9446, 26 Şubat 1969, s. 2,5.

¹⁰³ Selçuk Es, “Ahmet Çeken”, s. 2,5. “Ahmet Çeken, 1942 senesinde Cihanbeyli ilçesinin Germencik mahallesinde doğmuş olup, çiftçilikle geçimlerini sürdüren bir ailenin çocuğudur. Ahmet Çeken, 1950 yılında buranın ilkokulunda öğrenimine başlamış, buradan 1956 yılında diploma alarak o yıl ilçenin ortaokuluna başlamıştır. Bu sırada bir kıza tutulmuş, onun aşkıyla şiirler yazmaya başlamıştır. Ortaokulu bitirince ailesi onu sevdiği kız yerine başka biriyle nişanlamıştır. Askerden döndükten sonra nişanlısıyla evlenmiş 2 çocuk sahibi olup, karayollarında çalışmaya başlamıştır. (1969 yılı itibarıyla) Halen bu görevini sürdürmekte ve şiirlerini yazmaya devam etmektedir.”

¹⁰⁴ Selçuk Es, “Âşık Nuri Cennet”, *Yeni Konya*, No: 9490, 19 Nisan 1973, s. 2; “Âşık Nuri Cennet”, *Yeni Konya*, No: 9491, 20 Nisan 1973, s. 2.

başlamıştır. Askeri hizmetinden sonra kendisine bu sanatı geçim kaynağı olarak seçerek halen dükkânında meşgul olmaktadır. Selçuk Es, Nuri Cennet’i üç yıldan beri devam ettirdiği“ Çarşamba geceleri Folklor toplantılarında-1973” tanımıştır. “Ekibimizin Konya türkülerini sazlarıyla geçtiği zaman davudi gür sesiyle okumaya başlaması beni elli yıl evvel Çopur İsmaillerin, Silleli İbrahim Ağaların, Saatçi Muradların saz meclislerinde geçtiğimiz Konya türkeleri ahengine bürüyor, hala o tesirin etkisinden kurtulamadığımı sezer gibi oluyorum” cümleleriyle Âşık Nuri Cenneti tanıtır¹⁰⁵.

Selçuk Es, “Folklor İncelemeleri: Karamanlı Yunus Emre (Karaman Dil Bayramı Münasebetiyle)” başlığıyla Yunus Emre konusuna değinir. Bu konuyu ele alırken Es, kendi hususiyetleri hakkında da bilgi vermiş olur¹⁰⁶:

“Folklorla karşı merakım okul sıralarında başlamıştı. Küçük yaşlardan beri Türk Folkloruna ait çeşitli mani, türkü, masal ve koşmalar toplar, onları ayrı ayrı dosyalarda saklardım. Benim bu merakımı aile dostumuz sayın Perihan Arıburun, tahminen 45 yıl evvel gördü, bana Macar müsteşriklerinden KONUŞ(?)’un Ankara Halkevinde (Türk Ocağı) Türk Halk Edebiyatı konulu konferansını dinlediğini ve sonradan kitap olarak yayınlanan bu eseri incelememi tavsiye etmişti. Eski yazı ile yazılmış bu kıymetli kitabı arayıp buldum, zevkle okudum.

Birkaç ay evvel kıymetli müzecimiz tarihçi Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu ağabeyimizin evinde bazı dostlar ile toplanmış konuşurken söz Yunus Emre’ye intikal etti. Sayın Koyunoğlu Yunus Emre’nin Türkmen boyundan geldiğini ve Karamanlı olup, mezarının da orada olduğunu söyledi. Eskişehir’le hiçbir ilgisi olamayacağını ilave etti. Bu sözler üzerine konuyu biraz daha deşmek maksadı ile ne gibi vesika ile ispat edebiliriz soruma gülümseyerek kendisine has bir ifade ile: “vesikaya dayanarak ispat etmeye lüzum yok. Eskişehir ve civarı Tatar aslından gelmedir. Yunus Emre’nin eserlerini tetkike buyurun Tatarca bir kelime bulamazsınız diye cevaplandırmıştı. Hatırıma yukarıda ismini belirttiğim Macar müsteşrikinin kitabını tekrar incelemeyi uygun buldum. Eskişehir’e henüz demiryolu ulaşımı yapım durumunda iken Bursa üzerinden araba ile yaptığı yolculuğu ve o zamanın Eskişehir folklorunu incelediğini gördüm. Bursa’da topladığı folklorun çeşitli bölümlerine ait parçalar

¹⁰⁵ Selçuk Es, “Âşık Nuri Cennet”, s. 2.

¹⁰⁶ Selçuk Es, “Karamanlı Yunus Emre”, *Yeni Konya*, No: 9833, 1 Haziran 1974, s. 3.

sunduğu halde Yunus Emre'den ne bir satır şiir ne de buralarda böyle bir halk ozanı yaşadığına ait kayıta tesadüf edemedim.

Geleneksel hale gelmiş bulunan Karaman Dil Bayramı münasebetiyle bayramı tertip ve kutlamayı on dört yıldan beri idare edenlerde Yunus Emre'nin Karamanlı olduğunu savunmamış olsalar, göz göre göre yabancı illerin malı olup çıkacak. Emekleri var olsun bu uğurda çalışanlara, On Dördüncü Dil Bayramı kutlu olsun Karamanlı hemşerilerime”¹⁰⁷.

Yukarıdaki geniş paragraftan da anlaşılacağı üzere Selçuk Es, Konya yöresi folklorunu tanıtırken, dil bayramı münasebetiyle yöreyle ilgili şahsiyetlere ve değerlere bölge adına sahip çıkmıştır.

“Bilinmeyen Ermenekli Bir Şair: Hüsnü Altun Ok”¹⁰⁸, başlığıyla Selçuk Es'in ele aldığı şahsiyet, 1980 yılı itibarıyla hayatta olmayan Hüsnü Altınok'tur¹⁰⁹.

Hüsnü Altunok'un ilk yazdığı şiirlerinden örnekler aşağıdaki şekildedir:

Ermenekli kel şair üstadımın adı,

Okuyanlar şiirinden alır tadı,

Onuncu yıl dönümünde birincilikle aldı mükâfatını

Kel kafasını hiçbir gün boş koymadı.

Ulemanın kocayanı,

Kocadıkça koç olur.

Cühelanın kocayanı,

¹⁰⁷ Selçuk Es, “Karamanlı Yunus Emre”, s. 3.

¹⁰⁸ Selçuk Es, “Hüsnü Altun Ok ”, *Yeni Konya*, No: 11630, 29 Mart 1980, s. 2; “Hüsnü Altun Ok”, *Yeni Konya*, No: 11631, 31 Mart 1980, s. 2.

¹⁰⁹ “Merhum Hüsnü Altun Ok 1889 senesinde Ermenek’de doğdu. İlk, Orta ve Medrese tahsilini orada yaptı. Döküm sanatını öğrendi ve Konya’ya geldi. Konya Sanat Okulunda Dökmecilik öğretmenliğini, öğretmen Şevki Bey ile birlikte yaptı. Şevki Bey’den sonra Dökmecilik öğretmenliğini eline aldı. Emekli oluncaya kadar bu görevde kaldı. Bir kızı vardır. 1978 senesinde İstanbul Kuleli Askeri Lisesi Edebiyat öğretmeni olan damadını ziyarete gittiği vakit orada öldü. Karaca Ahmet mezarlığına defnedildi.” .Bilgi için Bk., Selçuk Es, “Hüsnü Altun Ok ”, s. 2.

Kocadıkça hiç olur¹¹⁰. Buraya kadar verilen bilgilerden anlaşılabileceği üzere Selçuk Es, Konya folkloruna hizmet etmiş çeşitli şahsiyetler hakkında bilgi vermiştir.

B. Tarihi Şahsiyetler İle İlgili Yazıları

Selçuk Es Konya yöresinin çeşitli tarihi şahsiyetleri hakkında değerli bilgiler verir. Bunlardan bazıları şu şekildedir: “Konya’dan Ayrılan Kıymetli İlim Adamı Veli Ertan”¹¹¹, Rüstem Sungur¹¹², Şair Namık Ayas¹¹³, Ahmet Bahçıvan Takva¹¹⁴, Eşref Yazgan¹¹⁵, Hafız Ali

¹¹⁰ Selçuk Es, “Hüsnü Altun Ok”, s. 2.

¹¹¹ Selçuk Es, “Veli Ertan”, *Yeni Konya*, No: 9167, 27 Mart 1972, s. 2,3. Ertan’ın hayatı hakkında şu bilgileri verir. “Veli Ertan 1923 Martının 3 Mart günü Antalya’nın Akseki İlçesi Geriş Nahiyesinin Sadıklar köyünde dünyaya gelmiştir. Sadıklar köyü İmam ve hatibi Mehmet Emin Efendinin oğlu, mektebi iptidaiye müdürü Hacı Veli Efendinin torunudur. İlk ve orta tahsilini Antalya’da yüksek tahsilini de Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü pedagoji şubesinde yapmıştır. 1956 senesinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Türk-İrak Kültür Anlaşması dolayısıyla Irak’a gönderilmiştir. Veli Ertan 1933 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı emrinde eğitim ordusunun çeşitli kademelerinde görev almıştır. Sivas Milli Eğitim Müdürlüğü yardımcılığında bulunmuş, 1953 senesinde Ankara İmam Hatip Okulu Müdürlüğüne tayin olmuştur. 1962 senesinde ise Konya Yüksek İslam Enstitüsü, Arapça Muasır İslam Ülkeleri tarih ve coğrafyası öğretmenliği ile okul müdürlüğüne tayin edilerek Konya’ya gelmiştir. 15 Mart 1972 tarihine kadar aynı görevde kaldı ve bu tarihten sonra İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Dini Pedagoji öğretmenliğine tayin edilerek Konya’dan ayrıldı”.

¹¹² Selçuk Es, “Rüstem Sungur”, *Yeni Konya*, No: 9432, 9 Şubat 1973, s. 2; “Rüstem Sungur”, *Yeni Konya*, No: 9433, 10 Şubat 1973, s. 2. “Merhum Rüstem Sungur 1885 senesinde Konya’da doğdu. Babası Ahmet Fahrettin Efendidir. Medrese tahsili gördükten sonra Konya’da açılan ilk öğretmen okuluna girerek buranın ilk mezunlarından olmuştur. Öğretmen olarak Konya ve İlçelerinde 45 yıl öğretmenlik, başöğretmenlik, Birinci Dünya Savaşı yıllarında da Karaman İlçesi öksüz yurdu müdürlüğü yapmıştır. Emekliye ayrıldıktan sonra başta Kızılay olmak üzere çeşitli hayır kurumlarında görev yapmıştır. 16.12.1972 günü geçirdiği kriz sonucu hayatını kaybetmiştir.”

¹¹³ Selçuk Es, “Şair Namık Ayas”, *Yeni Konya*, No: 9962, 4 Kasım 1974, s. 2. “1909 senesinde Konya’da doğdu. Seydişehir’li Ayasbey oğullarından Rüşti Efendinin torunu çok genç yaşında ölen, hukukçu Rüşti Bey’in oğlu, Konya İstinaf mahkemesi üyeliği, Vilayet Matbaası müdürlüğü ve Memliha müdürlüğünde bulunmuş Tevfik Efendi’nin torunudur. Babaannesi soyundan Mevlana evladındandır. Namık Ayas tahsilini tamamlayarak öğretmenlik hayatına atıldı. Uzun yıllar Cihanbeyli ilçesi Zıvarık (Altunekin) nahiyesinde öğretmenlik yaptı. Eşi Konya Milli Eğitimine çok emeği geçen ve halen emekli olan İffet Ayas’tır.

Namık Ayas daha sonra görevi Konya merkez Dereköy İlkokulu Başöğretmenliğine tahvil edilince eşi ile aynı okullarda yıllarca görevini sürdürmüş, daha sonra Akif Paşa İlkokulu Başöğretmeni olmuştur. Bu resmi görevi yanında Konya basın hayatına önemli hizmetlerde bulunmuş, Konya Basın Derneği Başkanlığı yaptığı gibi, ayrıca okulunda öğrencilerin bilgisini arttırmak amacıyla “İleri” isimli bir dergi yayımlamıştır. 1952 senesinde görevini İstanbul Üsküdar’da İlkokula naklettirerek Konya’dan ve dolayısıyla Konya basınından ilişkisini keserek emekli oluncaya kadar İstanbul’da görev yapmış, oraya da yerleşmiştir

¹¹⁴ Selçuk Es, “Ahmet Bahçıvan Takva”, *Yeni Konya*, No: 10129, 23 Mayıs 1975, s. 2. “Ahmet Takva Hicri 1507 senesinde Konya’da doğdu. İlk tahsilden sonra geçim mahrumiyeti karşısında çalışmak mecburiyetinde kaldı. Babalık gazetesinde çalışmaya başladı. Tedricen yükselerek başmüfettiş oldu. Daha sonra ticaret hayatına atıldı. Ölümüne kadar Konya Basın tarihine büyük katkılarda bulundu.”

¹¹⁵ Selçuk Es, “Eşref Yazgan”, *Yeni Konya*, No: 10228, 16 Eylül 1975, s. 3; “Eşref Yazgan”, *Yeni Konya*, No: 10229, 17 Eylül 1975, s. 3. “Merhum Eşref Yazgan 1910 senesinde Konya’da doğdu. Başkâtip merhum Nasuh Bey’in oğludur. İlk, orta ve lise tahsilini Konya’da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Yüksek Matematik bölümünden öğretmen olarak mezun oldu. Konya’da çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Kuleli Askeri Lisesi Konya’da bulunduğu sırada oranın matematik öğretmeniydi. Okul 1947 senesinde İstanbul’a nakledilince Hoca’da birlikte İstanbul’a gitti. Birkaç sene sonra Konya Astsubay Okulu matematik öğretmenliğine tayiniyle Konya’ya geldi. Bu okulda birkaç yıl sonra Çankırı’ya nakledilince, hoca Konya Kız Öğretmen Okuluna, Kız Lisesine Matematik Öğretmeni olarak tayin edildi. Ek görev olarak da Konya İmam Hatip Okulu Müzik Öğretmenliği yaptı. Yaşı 65 olup emekliye ayrılarak hac vazifesini yerine getirmek üzere durumunu planlarken ne yazık ki 6-7 Eylül 1975 gecesi Ramazan ayının ilk günü sahura kalkıyor, yemek sonrası abdest alıp sabah namazını da eda ettikten sonra bütün vücudunu titreme kaplıyor, eşinden zezem ile doktor

Yücesoy¹¹⁶, Koçbekir Ağa, Canbaz Deli Osman Ağa, Esat Efendi Hoca, Fahrettin Paşa (Altay), Namdar Rahmi Karatay ve Tayyip Ağa.

Yukarıda isimleri sıralanan şahsiyetlerle ilgili bilgi veren Selçuk Es, bazen bu şahıslarla kendi yaşadığı hatıraları, bazen nakledilen okuduğu duyduğu hatıraları verir. Selçuk Es, Ahmet Bahçıvan Takva ile ilgili dönemin basınla siyasi atmosferini aşağıdaki şekilde verir¹¹⁷:

“Yıl 1960, 27 Mayıs İhtilali’nin dördüncü günü, bugünkü Pamukbank köşesinde davul zurna çalıyor, halk etrafına birikmiş, göbek atan birkaç genel seyrediyordu. Öğle ezanına az zaman kalmış, bankadan yemek paydosuna çıkmıştım, davul zurna çalınan yere yaklaştığım sırada Takva merhumda köşeden Şerafettin Camii’nde namaz kılmaya gidiyormuş. İçimden muziplik olsun takılayım diye bir his uyandı, hemen önüne durdum. Demokrat Partinin basın organının başında gelenlerden biride sensin, seni tutuklamayı unuttular, ya şu havaya uy bir göbek at ya da gidip ihbar edeceğim demem üzere, kısaca bana: ben partici filan değilim ulen, kim parasını verirse onun gazetesini matbaamda basarım. Korkum mu var oynasam ne çıkar haydi gidi, al işte diyerek kollarını iki yana açarak sağa sola sallanınca gülmeye başladım, hemen boynuma sarıldı, aman karam bize ne, sen memursun ben esnaf partisinin

çağırmasını istiyor. Bir yudum zenzem içiyor, eşinin yanından ayrılması üzere hayata gözlerini ebediyen kapatıyor. Hiç çocuğu olmamıştı, kendi halinde halim selim, tutumlu, evine ve ailesine düşkün temiz bir arkadaşımızdı. Üçler kabristanına gömdük. Merhumun konuşmalarında çok nazik esprileri vardı. Herhangi bir olay karşısında çabucak alınıverir, kırılır, kimsenin kalbini kırmak istemezdi.”

¹¹⁶Selçuk Es, “Hafız Ali Yücesoy”, *Yeni Konya*, No:10282, 22 Kasım 1975, s. 2. Selçuk Es, Hafız Ali Yücesoy’un ölümünün 15. Yıl dönümünde hayatıyla ilgili şu bilgileri verir: Konya Bilginlerinden Hafız Ali Yücesoy... Dünyamız İslam âleminde Mekke ve Medine’den sonra mukaddes sayılan topraklardan biriside, sinesinde on dört peygamber ve başta Hazreti Mevlana Celaleddin Rumi olmak üzere 379 evliyaullah yatan Konya şehridir. Hafız Ali Sami Yücesoy Konya’nın tanınmış eski ailelerinden Kadir Şeyh Zade merhum Ömer Efendinin oğludur. 1877 senesinde Konya’da doğmuştur. Baba tarafından dedesi Hz. Ali’nin Anadolu’ya hicret eden ahfadındandır.

Ali Efendi ilk tahsilini babasının yakın alakası ile mahallesinde sıbyan mektebinde bitirip, hafız-ı Kur’an olduktan sonra Konya’da Islah-ı Medaris Medresesi’ne girmiş, burada devrin kıymetli müderrislerinden ders görmüş olup, Arapça ve Farsça öğrenmiş, icazet almıştır. Medreseden sonra Konya Hukuk Mektebine girerek tahsiline burada devam etti. Merhum memuriyet hayatına Islah-ı Medaris Medresesi Ulum-ı Diniye ve Kur’an dersleri öğretmenliği ile başlamıştır. Meşrutiyetten sonra Konya’da yayımlanmaya başlayan Meşriki İrfan gazetesi sorumlu müdürlüğü ve yazarlığı yapmıştır. Bu gazeteden başka Konya’da sonradan yayımlanmaya başlanan İntibah gazetesinin sorumlu müdürlüğü ile başyazarlığını ifa etmiştir. Bu sebeple Konya basınına değerli hizmetleri geçmiştir. Merhum aynı zamanda Türk Musikisine de aşina olup bugünkü İlahiyat Fakültesi ayarında olan Konya Dar-ül Hilafe Medresesinde Ulum-ı Diniye ve Kur’an ve Yeni Dini Musiki ders öğretmenliği de yapmıştır.

Merhum bu görevleri dışında Alâeddin Camii İmam ve Hatipliğini ifa etmiştir. Bu görevde uzun yıllar çalışmıştır. Konya Dar’ül Huffaz Okulu Müdürlüğü ile öğretmenliği de yapmış, devlet imtihanını kazanarak Devlet Bakanlığı Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arapça vakfiyeler mütercimliğini yapmış, Diyanet işleri genel müdürlüğü Kur’an Tefsiri ve tercüme heyeti üyeliğinde bulunmuştur.

Hafız Ali Sami Yücesoy dindar ve milliyetçi bir zat olup, kendi halinde halim selim hoş sohbet birisiydi. Kuvvetli İslam mücahidiydi. Bu sebepten başına birçok felaketler gelmiş ve çileler çekmiştir. Hiçbir vakit doğru bildiği yoldan dönmemiştir. 5 Kasım 1960 günü zikir çekerek ruhunu Cenab-ı Hakka teslim etmiştir.”

¹¹⁷Selçuk Es, “Ahmet Bahçıvan Takva”, s. 2.

diyerek okkalı bir küfür savurarak ayrıldı. Her şeyin üzerinde bu temiz insanın ölümü nisanın birine (1975) tesadüf etmesi sevdiklerini yakınlarını inandıramadı”

Selçuk Es, hatıralarının yanında şahsiyetlerin özellikleri ya da kişilikleri hakkında değerlendirmelerde bulunur. Ölümünün 15. Yılı dolayısıyla “Konya Bilginlerinden Hafız Ali Yücesoy’u, “*dindar ve milliyetçi bir zat olup, kendi halinde halim selim hoş sohbet birisiydi. Kuvvetli İslam mücahidiydi. Bu sebepten başına birçok felaketler gelmiş ve çileler çekmiştir. Hiçbir vakit doğru bildiği yoldan dönmemiştir*” şeklinde değerlendirir¹¹⁸. Böylelikle gazeteci kimliğiyle yazar, Cumhuriyet’in 40’lı yıllarında Türkiye’de yaşanan sıkıntılara da değinmiş olur.

Selçuk Es’in tarihi süreç içerisindeki olaylara bağlı olarak kendisinden çok önce yaşanmış hatıraları da okuyucuna aktarır. Buna göre yazılan destanı ile birlikte gelişme şu şekilde yaşanmıştır¹¹⁹: *Koç Bekir Ağa Napolyon Mısır’ı işgal ederek halka iyi muamele ediyor, askerleriyle birlikte abdest alarak Araplara iyi görünmek bahanesiyle namaz kılmak üzere camiye gidiyor, cahil halk bunu çok iyi karşılayarak Napolyon’dan sitayişle bahsetmeye başladılar.*

Fransız ordusunun ilerlemesiyle halk endişeye kapıldı, bu sırada İngilizlerin teşvikiyle Osmanlı İmparatorluğu Fransa’ya savaş ilan etti. Napolyon Akka Kalesini kuşattı, karşısında talimli askeri görünce kalenin zor alınacağını anlayarak sıkıştırmaya başladı. Kale muhafızı Cezzar Ahmet Paşa’nın yardımına Koç Bekir Ağa’nın komutasında bulunan Konya Taburu gönderildi. Taburun Konya’dan ayrılması üzerine o devrin halk ozanlarından birinin sade olarak yazdığı destanı elimdeki iki vesikayı karşılaştırarak sunuyorum.

Bekir Ağa bayrak açtı,

Hak rahmetini ana saçtı,

Ağaların aklı kaçtı,

Gideriz küffar üstüne.

Sevindirdi O herkesi,

¹¹⁸Selçuk Es, “Hafız Ali Yücesoy”, *Yeni Konya*, No:10282, 22 Kasım 1975, s. 2.

¹¹⁹Selçuk Es, “Koç Bekir Ağa”, *Yeni Konya*, No: 9535, 9 Haziran 1973, s. 2; “Koç Bekir Ağa”, *Yeni Konya*, No: 9536, 10 Haziran 1973, s. 2; “Koç Bekir Ağa”, *Yeni Konya*, No: 9537, s. 2.

Bayrakları Hak vergisi,

(Dereliler) ile ikisi,

Gideriz Mısır üstüne.

Ağamızın adı Bekir,

Daim dilinde zikir,

Hak verdi muradlar şükür,

Gideriz küffar üstüne.

O tarihe kadar çeşitli savaşlar yapan ve hepsinden zaferle dönen Napolyon ne yazık ki ilk yenilgiyi Akka Kalesinde Cezzar Ahmet Paşa'nın imdadına koşan Koç Bekir Ağa'dan aldı. Mısır'a çekilmek mecburiyetinde kaldı. Napolyon olayı zaferle sonuçlandıktan sonra Koç Bekir Ağa askeriyle birlikte Konya'ya döndü.”

Selçuk Es, Mısır Seferi'ne Konya'dan yapılan katkıyı yazdıktan sonra küfürbaz olmasına rağmen, toplum tarafından benimsenen Canbaz Deli Osman Ağa hakkında bilgi verir¹²⁰:

“Canbaz Deli Osman Ağa için rahmetli antikacı Nurettin Rüştü Büngül üstadımız 1944 senesinde on beş sayfadan ibaret bir risale yayınlamakla yakın Konya tarih ve folkloruna ne kadar büyük bir hizmette bulunduğunu bu alanda çalışanlar takdir ederler. Nurettin Rüştü Büngül, Konya'nın Osman'ı, vurucu kırıcı değil, kimsenin etlisine sütlüsüne karışmaz şakacı, selek işe yarar ve her meziyetin üstünde küfürbazlığı vardır. Bu küfürbazlığa kimse gönül koymaz güler geçerdi.

Canbaz Deli Osman Ağa oldukça şişman, ortadan biraz uzun boylu, iri yapılı bir adamdı. Kolları sıvalı gezmesi, Büngül'ün dediği gibi halkın işini görmeye hazır olduğunun alameti sayılırdı. Konya'ya demiryolu ulaşmadan evvel Osman Ağa at canbazı ve menzil ağasıydı”.

¹²⁰Selçuk Es, “Canbaz Deli Osman Ağa”, *Yeni Konya*, No: 9538, 13 Haziran 1973, s. 2; “Canbaz Deli Osman Ağa”, *Yeni Konya*, No: 9544, 20 Haziran 1973, s. 2.

Canbaz Osman Ağa ile ilgili yapılan değerlendirmeden anlaşılacağı üzere, Konya toplumun kültür hayatı açısından belki daha çok sokakta kabul edilen karakterlerden birisi de “delilik” olgusudur. Osman Ağa’nın küfürleri delilik sıfatından dolayı pek tepki görmemiştir. Kollarını sıvalı gezmesine dahi halk açısından faydalı bir anlam yüklenmiştir.

Yakın Maziden Hatıralar Esat Efendi Hoca başlığıyla Selçuk Es, 1925 yılında bir tren yolculuğuyla hava tebdilinden İstanbul’a okula geri dönerken Aydın Mebusu Esat Efendi Hoca ile tanışmaları ve Esat Efendi’nin ona, kendi yazdığı *Türk Darbimeselleri* kitabını hediye etmesi olayını ve Esat Efendi ile hoşsohbet geçen yolculuğu hakkında bilgi verir¹²¹.

Selçuk Es, İkinci Meşrutiyet, Milli Mücadele ve Cumhuriyet’in önemli simalarından biri olan Fahrettin Paşa (Altay)’nın ölümüyle ilgili aşağıdaki yazıyı kaleme almış ve bu yazısında Konya’da Milli Mücadele dönemi yaşanan isyan olayıyla ilgili, daha sonra siyasi ortamla ilgili olmak üzere Fahrettin Paşa’nın Konya’ya yapmış olduğu hizmetlerden bahseder¹²²:

“Çocukluğumuzda ismini duyduğumuz zaman ürperir, fakat her nedense onun geçeceği yol üzerinde otomobilini beklerdik. Meram Ortaokulunun doğusunda, Ayanbey Camii’nin yüz metre batısında Sülale-i Mevleviye’den Hidayet Zade Mustafa Çelebiye ait bağ evinde Fahrettin Paşa kira ile oturuyordu. O tarihte Çelebi Efendi’de dâhil herkes beş numaralı gaz lambası altında gecelerken Paşa merhumun bağında jeneratörle elektrik ışığı etrafı aydınlatırdı.

O senenin yaz aylarından bir gün Konya Ermenileri tutturmuşlar Alaaddin’de bulunan saat kulesini kilise haline getirerek çan takmak istiyorlardı. Bu hususta gizli faaliyete geçtiklerini haber alan rahmetli babam Kazım Gürel, vaziyeti Fahrettin Paşa’ya anlatmış, Paşa’da gereken hazırlığı yaparak bir gece yarısı tahrip kalıbı ile binayı yerle bir ederek Ermenilerin hevesini karnında boğmuştu. Bu aylarda Konya eşrafından bazı kimselerin bir komplo kurarak birinci Konya Hadisesini meydana getireceklerini haber alan babam merhumun bu durumu da Paşa’ya bildirmesi üzerine, Arslanlı Kışla civarında Çayır mevkiinde harekete hazırlanan suçluları kısıvrak yakalatmaya muvaffak olmuştu. 3 Ekim 1920 günü meydana gelen Delibaşı hadisesinde Milli kuvvetlere mensup birliği cepheden

¹²¹Selçuk Es, “Esat Efendi Hoca”, *Yeni Konya*, No: 4900, 1 Mayıs, 1963, s. 3-4.

¹²²Selçuk Es, “Fahrettin Altay”, *Yeni Konya*, No: 9972, 15 Kasım 1974, s. 2,5; “Fahrettin Altay”, *Yeni Konya*, No: 9973, 16 Kasım 1974, s. 2,5.

çekerek Konya'ya gönderen, hükümet otoritesini kısa zamanda tatbik eden yine Fahrettin Paşa merhum olmuştur.

1926 senesindeyiz, bugün Belediye Sarayı ile Tekel idaresi arasındaki boşluğun Kuzey yönünde Nalıncı Baba Türbesi vardı. Tekel Başmüdürlüğü ile Hayat apartmanı arasındaki geniş Alaaddin Bulvarı Belediye tarafından açtırılmaya başlanmış, fakat bu türbe ortada kaldığından caddeye ters düşmekteydi. Belediye'de binanın yıktırılmasına cesaret edemiyordu. Bina olduğu gibi orta yerde bırakılarak caddenin açılması devam ediyordu. Bir gün Paşa oradan geçerken durumu yakından görmüş o akşam Belediye temizlik işçilerinden ve Askeri birlikten meydana getirilen grup vasıtasıyla sabaha kadar türbe kaldırılmış, tarihi mermer kapı eyvanı bugünkü Karma Ortaokul'da bulunan Konya Müzesine konulmuştu. Bu olaya kimse söz söyleyememiş, bulvarda şimdiki şeklini almıştır.

Sözde 1929 senesinde Paşa, İnce Minare Dar'ül Hadisi'nin batısındaki evde kira ile oturuyormuş. İnce Minare Külliyesi evinin manzarasını kapattığı için onu yıktırmaya başlamış, fakat zamanın gençlerinin teşebbüsü ile mani olunmuş denilebilir. Bu iddia tamamen yanlış, iftira ve Paşa'ya atılmak istenen çamurdan ibarettir. Paşa 1924 senesinde Konya Belediyesinin kendisine hediye ettiği yakın zamana kadar askerlik şubesi olarak kullanılan Sırçalı Medrese Çini Eserleri Müzesi batısında Gazialemşah mahallesindeki evinde otururdu bu ev ile hiçbir ilişkisi yoktu.

Paşanın Konya'da görevde bulunduğu yıllarda birçok siyasi olaylar gelip geçmişti. Bu arada Serbest Fırka denemesiyle Belediye seçimi yapılıyor, parti teşkilatı Konya'da kuruluyordu. Paşa'nın hiçbir vakit en ufak bir söz ağzından çıkmamış, kimseyi de bu hususta incitmemiştir. Paşa merhum zamanın imkânları içerisinde Eski ordu evi binasının yapımında, bugünkü Askeri hastanenin ortaokul olarak tesisinde, inşasında, Akyokuş cephane depolarının inşası ile şehir içinde o zamanlar depolanmış patlayıcı maddelerin şehir dışına çıkarılmasında büyük hizmetleri bulunmuştur. Konya'nın imarı için görevi dışında vaktinin boş bulunduğu zamanlarda canla başla çalışıp didinmiştir”.

Selçuk Es'in bazı yazılarına bakıldığı zaman, Cumhuriyet devri Türkiye'si siyasi hayatında yaşanan kişisel tavırlarla ilgili Konya örneği üzerine de bilgiler elde edilebilmektedir. Buna göre, Namdar Rahmi Karatay, 1926-1928 yılları arasında Felsefe ihtisası yapmak üzere Milli Eğitim Bakanlığınca Fransa'ya gönderilmiş ve yurda döndüğü zaman uzun süre öğretmenlik yapmıştır. 1930 yıllarına doğru bir süre Milli Eğitim Bakanlığı

şube müdürlüğü yapmış ise de buradan ayrılarak uzun yıllar Bursa Erkek Lisesi Felsefe öğretmenliğine devam etmiştir. Karatay'ın, konumuz açısından yaşadığı problem ise şu şekilde Selçuk Es tarafından aktarılır¹²³:

“Rahmetli hayat hikâyesini anlatırken Konya'nın birinci TBMM mebuslarından TC ilk Şeriye Bakanı Musa Kazım Efendi tarafından engellendiğini belirtir. Otuz yıl evvel bir yılbaşı günü söz merhum Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necatibey'den açılmıştı. Babam merhum söz arasında Mustafa Necati Bey, Namdar Rahmi Bey'e kanca atmıştı her nedense ona Bakanlıkta bir mevki vermemişti. Namdar Rahmi de bu engellemeyi Musa Kazım Efendi Hoca'dan biliyordu, demişti.

Mustafa Necati Bey, 1929 senesi ilk gününde, Namdar Rahmi Karatay 1952 senesinde, babam ise 1973 senesinde rahmeti Rahman'a kavuştular”.

Selçuk Es'in uzun ve bir o kadar da Türkiye gerçeğinin resmi çektiği yazısı ilginçtir. Yazıya konu olan şahsiyet Refik Koraltan'dır. Konya'ya “çuvallar dolusu boş laftan başka bir faydası” yok dediği Refik Koraltan'ı şöyle anlatır¹²⁴:

“Bursa'da bulunduğum günlerde Milliyet gazetesinin 1974 yıllığını buldum. İncelerken o yıl içerisinde ölen Refik Koraltan'da vardı. Merhuma ait anılar gözümde canlandı. Ailecek çok iyi konuşurduk. Koraltan TBMM Başkanı olduktan sonra eski ahbablarına selamı, kelamı kestikten sonra yılda bir defa olsun arayıp sormadı. Merhumu Kurtuluş Savaşı yıllarında ben çocuk yaşta iken tanırım. O tarihlerde Konya Mebusu olan rahmetli dayım Kazım Hüsnü'nün yakın arkadaşıydı. Kurtuluş Savaşı yıllarında Atatürk Konya'ya gelip gittikçe Koraltan'da birlikte gelirdi. Cumhuriyetin ilanından sonra dört yıl geçmişti. Babam önce Aksaray ilinden sonrada Konya'dan milletvekili seçildi. Refik Koraltan Konya'ya gelişinde evimize uğrar yemeğe kalır, babamla geç vakitlere kadar sohbet ederdi.

Babam bir keresinde Refik Koraltan'ın neden Vali tayin edildiğini anlatmıştı. Olaya göre 1931 genel seçimlerinden yeni çıkmıştı. Atatürk yurt içinde geziye çıkmış ve Konya'ya geliyordu. Vali İzzet Bey ve Konya Milletvekilleri, Akşehir'de karşıladık birlikte Ata'nın salonunda oturduk. Vali sağda Koraltan solda yer almıştı. Akşehir'de hareket ettik,

¹²³Selçuk Es, “Namdar Rahmi Karatay”, *Yeni Konya*, No: 11244, 25 Ocak 1979, s. 3.

¹²⁴Selçuk Es, “Refik Koraltan Ve Ona Ait Anılar”, *Yeni Konya*, No: 11306, 7 Nisan 1979, s. 2; “Refik Koraltan Ve Ona Ait Anılar”, *Yeni Konya*, No: 11310, 12 Nisan 1979, s. 2.

Sarayönü'ne gelene kadar, Vali sözü kesti Koraltan söze başladı, O kesti, vali başladı. Nihayet Atatürk kızdığını bildirmekle birlikte, biraz da arkadaşlar konuşsun onları dinleyelim diyerek havayı değiştirdi. Atatürk, Ankara'ya dönünce o günlerde Parti genel sekreteri olan Recep Peker merhuma not aldırılmış. Gelecek seçimde Koraltan'ı parti adaylığından çıkartmıştı. İsmet İnönü Koraltan'ı Trabzon milletvekilliğine tayin ettirdi. 1940 yılından sonra Bursa valiliğine geçirildi. 1942 yılında Mersin'de yapılan ara seçimlerde İnönü partiden aday göstererek tekrar TBMM seçildi.

Sene 1949 Refik Koraltan CHP'den ayrılmış DP'yi kuranlardan olmuş, İstanbul'dan milletvekili seçilerek tekrar meclise girmişti. 1950'de DP bizlerinde elden gelen naciz yardımıyla iktidara geldi. Çok şükür aç kaldık, işsiz kaldık fakat onlara muhtaç olmadık. Belki yanılıp giderdik gitmedik. Çünkü bizler gibi Koraltan ile ailecek samimi olan bir dostumuz oğlunun işi için gittiği zaman kulak ardı sözlerle savuşturmuş, evine gittiği zaman da yok dedirtmişti.

Refik Koraltan Kurtuluş Savaşı yıllarında ve ondan sonra Konya'ya iyi kötü faydalı olmaya çalışmıştır. Fakat on yıl TBMM Başkanlığı sırasında Konya için çuvallar dolusu boş laftan başka bir faydası olmadığı kanısındayım”.

Selçuk Es'in hakkında bilgi verdiği şahsiyetlerden birisi Konya mizah kültürünün tanınmış siması Tayyip Ağa'dır. Selçuk Es, Tayyip Ağa'yı bir fıkrasıyla birlikte verir¹²⁵:

Konya'mızın yetiştirdiği son kuşak halk filozoflarından birisi de hiç şüphesiz Bakkal Tayip Ağa'dır. Tayyip Ağayı 1933 senesinde tanıdığım zaman kendisi orta yaşın üzerinde görünüyor. Birazda mali durumu bozuk olacak ki üstü başı düzgün olmayıp giydiği ceketin birkaç yerinde yama görünüyordu. Serbest Fırka zamanında CHP'yi tuttu diye bazı dostları ona gücenir gibi olmuşlar zannederim. Tayip Ağa sözü özü doğru, haksızlığa karşı daima karşı çıkar, mantık dâhilinde anlattığı fıkralar Nasrettin Hoca'nın fıkrası gibi muhakkak yanlış anlaşılmış veya yanlış netice çıkacak bir sonucu evvelinden uyarırdı.

Zamanımızın halk filozofu diye vasıflandırdığımız Tayip Ağa 1884 senesinde Konya'nın Sarı Hasan Mahallesiindeki baba evinde dünyaya geldi. Babası mahallenin tanınmış esnafından Mustafa Efendidir. Tayip Ağa ilk tahsilini mahallesi Sibyan Mektebinde

¹²⁵Selçuk Es, “Tayip Ağa”, Yeni Konya, Sayı. 9562, 12 Temmuz 1973, s. 1; “Tayip Ağa”, Yeni Konya, No: 9635, 6 Ekim 1973, s. 5-2.

tamamladıktan sonra bir süre Şih zade Ziya Efendi medresesine devam etmiştir. Tayip Ağa eğitimini tamamlayıp diploma almasına kısa bir süre kala okulu bırakmış bakkallık yapmaya başlamıştır. Kahve ve sigaraya çok düşkündü. Namaz kılmadığı için mutaassıp zümre tarafından hoş karşılanmaz, O da bunu bildiği için bu zümreye karşı kinayeli konuşurdu.

Tayip Ağa'nın en çok takdir ettiğim bir yönü de fakire karşı yardım etmek için adeta kendini feda edercesine koşar, düşkünlerin elinden tutmak için kendi yardım çapında çalışırdı. Diğer meziyeti dostluk kurduğu şahısları unutmaz, senede bir defa olsun onlara uğrar halini hatırlar sorardı. Zengin fakir demez, hepsini bir tutardı. Konuşması yavaş olup sözleri tane tane ağzından çıkar, kızdığı konularda mavi gözlerinin kapaklarını iyice açarak hiddetini belli ederdi. 15 Mayıs 1968 Çarşamba günü fani dünyaya ebediyen gözlerini kapamıştır.

Bir Fıkrası: Aman Oğlum Gâvur Öldürmeyin

Birinci Dünya Savaşı yılları içerisinde, İstasyonda asker sevk ediliyor. Tayip Ağa'da yakın bir komşusunu uğurlamak üzere garda bulunuyor. Erler halkın arasından geçerek vagonlara binerken Tayip Ağa'da geçenlere şu sözleri söylüyormuş:

-Aman oğlum gâvur öldürmeyin, bizden öldürün...

Bunu duyanlardan biri yanına yaklaşarak,

-sen deli misin be adam bu sözün ne lüzumu var,

demesi üzerine,

-Efendi bak seninde hiç aklın ermezmiş meğer ülen bizimkilere kalsaydık hala bezir kandilinin altında oturacaktık, gâvur petrol lambası icat etti de, gecelerimiz gündüz gibi oldu, yalan mı söylediğim şu sözler hay gidi".

Selçuk Es'in, "sözü özü doğru, haksızlığa karşı daima karşı çıkar... Zamanımızın halk filozofu, ...birkaç yerinde yaması" bulunan Tayyip Ağa, Konya halk kültürü açısından Konya'da günümüz itibarıyla iyi tanınan mizah ustalarından biridir. Tayyip Ağa, fakir olmasına rağmen Konya'nın fakir halkına elinden geldiğince hep yardım etmiştir. Selçuk Es, Tayip Ağa'yı başında koyu vişneçürüğü fes kenarında abaniden cenber sarık üzerinde ışık dediğimiz yakasız çizgili meydanîden yapılmış gömlek, yaz aylarında kolları sıvalı. Kış

aylarında siyah saten veya koyu kahverengi cuhadan salta, belinde Trablus şalından kocaman bir kuşak, kuşak arasında silahlığın içerisinde uçları gaip olan boynundan dolanıp gelen gümüş saat kösteği. Silahlık arasında ucu görünen kehribar ağızlık kuşağın altında açık mavi çuhadan yapılmış şalvar. Konya'mıza mahsus yerli kıyafetiyle dolaşırdı, diye tanımlamıştır¹²⁶.

Bu bölümde verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere Selçuk Es, Konya kültürüne ait çok çeşitli şahsiyetler hakkında tespitler yaparak, bir anlamda günümüz Konya'sının kültürel durumuyla ilgili mukayese yapmamıza imkân tanıyan bir kalem olmuştur.

C. Tarihi Olaylar Hakkındaki Yazıları

Selçuk Es, yazılarında tarihi olaylarla birlikte tarihi şahsiyetlere yer vermiştir. Bu bağlamda ele aldığı şahsiyetlerden biri Konya'da Kadı Paşa olmuştur. “Destanlar Üzerine Araştırma: Konya'da Kadı Paşa Olayı” başlığıyla verilen yazıda,¹²⁷ aşağıdaki bilgiler işlenmiştir:

Yıllarca evvel Konya'mızda meydana gelmiş Kadı Abdurrahman Paşa veya kısaca Kadı Paşa olayı vardır. Bu hadise incelendiği zaman “*şahsi kin, öç alma amacıyla birçok masumun canına kıyılmış*”, kan dökülmüştür.

Kadı Abdurrahman Paşa, 1747 yılında Antalya'nın İbradı İlçesinde doğmuştur. Bazı yazarlar Alaiye (Alanya) de doğduğunu bildiriyorlarsa da bu doğru değildir. Babası çevresinde Büyük “Şih” diye tanınan müderris Mehmet Efendi olup, dedesi Ali Bey'dir. Ali Efendi'nin babası Osman Efendi isminde bir zat olup buda Oruç Ali Bey namında bir kişinin oğludur. Bu zat, Yavuz Sultan Selim döneminde, Türkistan'dan göç etmiş, Musul civarına geçici olarak Mikar Köyüne yerleşmiş bir Türk büyüğüdür. Yavuz Sultan Selim ile Mısır seferine katılmış, dönüşte Padişah'tan müsaade isteyerek, O'nun izniyle Teke (Antalya) Sancağı civarında yaylak kurmasına müsaade edilmiş ve İbradı ilçesine yerleşmiştir.

Kadı Abdurrahman Paşa, oldukça iyi tahsil görmüş, ilk memuriyeti Konya Kadılığı olmuştur. Paşa, Konya'da bulunduğu sırada halktan rüşvet almış, halka zulüm etmiş olduğundan iki yüz imza ile saraya şikâyet edilmesi sonucu Kayseri Kadılığına nakledilmiştir. Paşa, Kayseri'de görev yaptığı bu sıralarda Bozkır ilçesinde Maden Eminliği yapan amcasının

¹²⁶ “Selçuk Es ve Kütüphanesi”, Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi, Selçuk Es Koleksiyonu.

¹²⁷ Selçuk Es, “Konya'da Kadı Paşa Olayı”, *Yeni Konya*, No: 9545, 21 Haziran 1973, s. 2; “Konya'da Kadı Paşa Olayı”, *Yeni Konya*, No: 9549, 26 Haziran 1973, s. 2.

oğlunu “zorbalar” öldürmüş, ailesine tasallut edilmiştir. Bu işleri yapan, o sıralarda Bozkır’da türemiş olan Altıparmak çetesidir. Bu olaya çok canı sıkılan Abdurrahman Paşa,(o sıralarda henüz vezirlik rütbesi almadığından efendi deniliyordu), Abdurrahman Efendi, devrin Padişahı III. Selim’den zorbaları temizlemek için müsaade istemiş ve aldığı müsaade ile Kayseri’den Bozkır’a gelerek üç ay gibi kısa bir zamanda burada asayişi sağlamıştır. Diğer vesikalarda, Paşanın Kadılıktan istifa ederek Seydişehir’e geldiği burada istediği müsaade ile iki tuğlu vezirlik rütbesi tevcih edildikten sonra Bozkır’ı basarak amcası oğlunu öldürenleri yakalattırarak astırdığı birçok kimseleri de öldürttüğü belirtilmektedir. Bu kayıtta Mirmiranlık rütbesi bundan sonra verildiği ifade edilmektedir. Bu rütbeden ayrı olarak Bozkır Maden Eminliği ile İçel (Mersin) mutasarrıflığına tevcih edilmiştir. Sicilli Osmanî’de 1219 (1803) senesinde meydana gelen bu olaylar söz konusu edilmiyor. Sicili Osmanî’de, Paşanın 1801 yılında maden emini olduğu belirtilmektedir. Vezirlik bundan altı ay sonra verildi deniliyor. Vezirlik rütbesi verildikten sonra Konya Valiliğine tayini çıkıyor. Bozkır maden eminiğine de, Mirmiranlık rütbesi verilerek oğlu Abdullah Bey geçiyor.

Abdurrahman Paşa, Konya’da altı sene valilik yapmış, bu süre içerisinde “halktan rüşvet aldığı ve halka zulüm ettiği” devrin Adana valisi Sait Paşa tarafından saraya duyurulmuş, zamanın Padişahı IV. Mustafa, Paşa’yı Konya valiliğinden azlederek yerine Şamlı Ragıp Paşa’yı tayin etmiştir. Bu olaydan kısa süre sonra İstanbul’da Kabakçı Mustafa ayaklanması olmuştur. Abdurrahman Paşa’nın hazırladığı ve Nizam-ı Cedid’in ilk çekirdeğini teşkil eden beş bin kişilik yeni nizam askerleriyle İstanbul’a gelerek Alemdar Mustafa Paşa ve Rusçuk Ayanı safında yer almıştır. Ayaklanmayı bastırdıktan sonra ikinci defa Konya’ya vali olarak tayin edilmiştir. Bu tayinin devrin derebeylerinden Karaosmanoğlu tarafından yapıldığı bir kayıtta belirtilmektedir.

İkinci defa Konya valiliğine tayinen gelen Abdurrahman Paşa’ya, halk karşı koymuştur. Çayırbağı’nda şehre sokmayacaklarını bildirmelerine rağmen Paşa,“oyunla” gece Konya Kale kapılarını açtırarak şehre girmiştir. Ramazan ayında bulunduğu için birkaç gün sonra Konya ricalinde iki yüz kişiyi iftara çağırmıştır. Bu davete “160-180 kişi icabet ediyor. Fakat davete gidenler, birbirlerini görmeden ayrı odalara alınarak, oracıkta boğularak çukurlara atılıyorlar. Paşa halka zulüm etmeye başladığı gibi evvelce aleyhine imza toplayanlardan intikamını da almış” oluyor.

Konya halkı, Abdurrahman Paşa’nın bu şekildeki intikam siyasetine karşı ayaklanmış ve Eşraftan Koç Bekir Ağanın etrafına toplanarak Paşa’nın üzerine yürümüşlerdir. Vaziyetin

kötü olduğunu anlayan Paşa, derhal askerlerini toplayarak Şerafettin Camiine sığınıyor. Üç gün çarpışma oluyor, nihayet Koç Bekir Ağa'nın aracılığı ile Paşa adamlarını da alarak Camiiden çıkıp gidiyor. İlgına geldiği sırada Tekeli Mustafa diğer bir kayıтта Tekeli Süleyman Efendi isminde aşiret beyi, Abdurrahman Paşa'nın evvelce kardeşini öldürdüğünden ona karşı intikam besliyor ve bunu fırsat bilerek Paşayı öldürtüyor. Bir başka eser de ise bu olay şöyle anlatılmaktadır. Kadı Paşa, İstanbul'a geldiği zaman Yeniçerilerin Alemdar Mustafa Paşa'ya karşı ayaklandığını görerek, görünmeden Rumeli'ye geçiyor ve izini kaybettiriyor. 1222 (1806) senesinde İbradı'ya gizli girerek konağına yerleşiyor. İbradı da oturan Tekeli Mustafa adındaki bir aşiret beyi, kardeşinin intikamını almak üzere Padişah II. Mahmut'tan Kadı Paşa'nın idam fermanını getirtiyor. Bunu haber alan Kadı Paşa, akrabasından birkaç kişiyi yanına alarak İbradı'nın Zilan Köyü dolaylarında bir mağaraya saklanıyor. Tekelioğlu, bunları orada yakalayarak İbradı'ya getirmiş, 1223 (1808) senesi zilhicce ayının on üçüncü günü paşanın konağında hepsinin boyunlarını vurdurmuştur. Sonra da ferman almadan Paşa'nın oğlu Abdullah Paşa ile müderris Mehmet Efendi'nin de başlarını ertesi gün kestirerek mallarına el koymuştur. Hepsinin cesetlerini İbradı Kabristanına gömdürmüştür. Abdurrahman Paşa'nın, başı İstanbul'a gönderilerek saray kapısında üç gün halka gösterilmiştir.

Paşa'nın, İbradı'da öldürüldüğü konağın odasının duvarlarında kan izleri uzun süre kalmış konak 1889 senesinde konağın yanmasıyla her şey ortadan kalkmıştır. Paşanın oğlu ve müderris Mehmet Efendi'nin fermansız idamları saray tarafından duyulunca II. Sultan Mahmut, evvelce verdiği ölüm fermanına pişman olarak Kadı Paşa'nın bütün mallarını torunu Abdurrahman Paşa'ya geri verdimiş, İstanbul'a çağırarak Kapucu Başılık rütbesi tevcih etmiştir. Tekeli Mustafa'nın da idamını, zamanın Konya Valisi Çarhacı Ali Paşa'ya fermanla bildirterek öldürtmüştür.

Kadı Paşa Konya'da Vali bulunduğu sırada 1803 senesinde bugünkü Arslanlı Kışlayı Konya Hükümet Konağı olarak inşa ettirmiş fakat halk şehre uzak diye kabul etmemiş, kışla olarak kalmıştır.

Kadı Paşa ile ilgili bu bilgileri verdikten sonra Selçuk Es, Âşık Şemi'nin Kadı Paşa Destanı'nı aktarmıştır.

“Âşık Şemi'nin Kadı Paşa Destanı

İptida Konya'ya olunca Kadı,

Konya'yı hep kırmak oldu muradı,

Ta o günden tuttu manav inadı,

Tekebbürlük etti uydu şeytana.

Karılar mahkemeye çaldılar taşı,

Hükümetten düştü kibrinden naşı

Külahçı Ali idi Cemaat başı,

Dediler olmuştu Ona hasmane.

Ezelden Konya'nın var idi namı,

Derdi ki Konya'ya verem nizamı,

Eğer olmasa idi mektepler camii,

Bakaydın meydana, akacak kana”¹²⁸.

Selçuk Es, yukarıda da görüldüğü gibi, düşmanca tavırların Konya'ya vermiş olduğu zararı açıkça ortaya koyar. Bu olaydan sonra tarihi şahsiyetler kısmında hatıralarla ilgili olarak bahsetmiş olduğumuz Koç Bekir Ağa'yı burada tarihi olayda almış olduğu rol açısından değerlendirmiş olacağız. Es, “Tarihi İncelemeler: Napolyon Bonapart'ı Yenen Komutan Konyalı Koç Bekir Ağa”¹²⁹, başlığıyla bu olayı ele alır:

Aslen Konyalı olan Koç Bekir Ağa, 1165-1749 miladi senesinde doğmuştur. Babası evladı Mevlana'dan Halil Çelebi'dir. Validesi Karaman'ın Elesıra köyünde Afife Hatun'dur. Konya'nın Sıbyan Mekteplerinde, birazda medreselerinde okuduktan sonra askerliğe

¹²⁸ Selçuk Es, “Konya'da Kadı Paşa Olayı”, s. 2.

¹²⁹ Selçuk Es, “Napolyon Bonapart'ı Yenen Komutan Konyalı Koç Bekir Ağa”, *Yeni Konya*, No: 11573, 22 Ocak 1980, s. 2-3; “Napolyon Bonapart'ı Yenen Komutan Konyalı Koç Bekir Ağa”, *Yeni Konya*, No: 11580, 30 Ocak 1980, s. 4.

İstanbul'a gitmiş Yeniçeri Ortalarından “otuz bire” kayıt olmuş, “babayiğitliği doğruluğu” askerlikte maharetinden dolayı derece derece terfi etmiştir. Sersamuni ocaklı beyninde Tuğsuz vezir olduktan sonra Karaman Eyaleti mütesellimliğine tayin olunarak Konya'ya gelmiştir. İstanbul'da, III. Selim zamanındaki yetiştirilen talimli ve itaatli asker yetiştirmiştir. Askerinin ve kendisinin namı ve şöhreti artmaya başladığı zamanda Napolyon'un Osmanlı toprağı Mısır'ı aldıktan aradan Sina yolu ile Filistin'i ve Suriye'yi de almaya yürüdüğü Konya'da duyulmuş ve pek çok üzüntü uyandırmıştır.

Fransızlar, “en büyük hasmı olan İngilizlere” büyük bir darbe indirmek istiyor ve Akdeniz'de büyük bir donanma hazırlıyordu. Bununla da İngiliz adaları kuşatacağını ve alacağını gösteriyordu. Buna karşı İngilizler de hazır bulunuyor ve Amiral Nelson komutasındaki Bikay Denizinde Sina açıklarında dolaşıyordu. Napolyon, İngilizlere vurulacak en büyük darbenin Hindistan'ın anahtarı olan Mısır, Suriye, Filistin, Irak zaptı ile olabileceği fikrini ileri sürüyordu. Hükümeti, hem “kendisinden kurtulmak” ve hem de buraları alması için kırk bin üstünde askeri gemilere bindirerek gönderdi. Napolyon Mısır'a geldi. İskenderiye limanından asker çıkarınca amiral Nelson meseleyi anladı ve asker dolu Fransız donanmasını batırdı. Napolyon'un kaçış yolunu kapatarak, İngiltere Hükümeti, Osmanlı'ya müracaat etti. Osmanlı'yı protesto ederek Fransa'ya savaş açtı. Buna mecbur olmuştu. Napolyon, Kahire içerisinde Murat Bey ordusunu yendi. “Fransız askerlerine abdest aldırarak”, halkın gözünde camilere namaz kıldırarak üzere ve Mevlid-i Şerif okutarak Araplara kendileri için “Küllühüm Müslüman” dedirtmiş ve Mısır'ı zapt etmiştir. Fakat yavaş yavaş vergileri artırmaya Araplar'da homurdanmaya başladı. Günü geldiğinde Filistin üzerine hareket etti. Fakat ordusunda kolera hastalığı başlamıştı. Kocaman bir insan kitlesi ölmüştür. Karşısında talimli ve itaatli askerden mürekkep Akkakale muhafızı Cezzar Ahmet Paşa ordusu vardı. Bu kuvvet öyle kolaylıkla yenilmedi.

Cezzar Ahmet Paşa'ya yardım üzere Konya'dan Koç Bekir Ağa Komutasındaki imdat askeri gitmişti. O zamanın Halk şairlerinden biri yazdığı destanda Koç Bekir Ağa'nın nasıl gittiğini anlatılır¹³⁰:

“Bekir Ağa bayrak açtı,

Hak Rahmetin ana saçtı,

¹³⁰Selçuk Es, “Napolyon Bonapart'ı Yenen Komutan Konyalı Koç Bekir Ağa”, *Yeni Konya*, s. 3-4.

*Ağaların aklı kaçtı,
Gideriz küffar üstüne.
Sevindirdi o herkesi,
Bayraktarı Hak vergisi,
Derelilerle ikisi,
Gideriz küffar üstüne.
Bekir Ağa serler seri,
Hepsinden ala askeri,
Bekir Ağa Seraskeri,
Gideriz küffar üstüne.
Yaşa hey efendim yaşa,
Yazılanlar gelir başa,
İzin verdi Derviş Paşa,
Gideriz Mısır üstüne.
Çelebi Efendi rica etti,
Paşa'nın sözün tuttu,
Molla Hünkâr rahmet etti,
Gideriz küffar üstüne.
Ağamız, adı Bekir,
Daim dilimizde zikir,
Hak verdi muradlar şüktür,*

Gideriz Küffar üstüne.

Sokağımızın başı Üçler,

Daim zikir eden başlar,

Duacımız uçan kuşlar,

Gideriz Mısır üstüne”

Merhum Koç Bekir Ağa'nın kabri halen Konya'nın Çumra İlçesi Alibeyhüyüğü köyü kabristanında bakımlı ve ziyaret edilmektedir. Koç Bekir Ağa'nın kabri, gök mermerden işlenmiş süslüce bir kabir taşından yapılmıştır. Kitabesi şu şekildedir¹³¹:

“İçüp camı kazadan şerbeti,

Edüp fani cihindenrihleti,

Kalmadı vakdım vasiyet edem,

Eyledi Hak bana Şahadet devleti,

İznicinan dergâh-ı ali mütesellim,

Eyaleti Seydi Koç Bekir Ağa ruhuna Fatiha. (1810)”

Selçuk Es'in anlatımıyla seçmiş olduğumuz, tarihi olay ve şahsiyetler kısmına son olarak Millî Mücadele dönemi İstiklâl Savaşına yardım yapan Konya mahalle ve köyleriyle ilgili tarihi bir konuyu vererek bu bölümü bitirmiş olacağız. “Tarihi İncelemeler: Konya’da Kurtuluş Savaşında Orduya Buğday Yardımı Yapan Köy, Mahalle ve Şahıslar”¹³² başlığıyla Selçuk Es'in anlatımını aynen aşağıya veriyoruz:

“Ben melbusat denilen giyeceğin Kızılay tarafından o tarihteki dikiş yurtlarına kaput ve kumaş verilerek temin edildiğini çok iyi hatırlarım. Mutabiye denilen at torbası, gebre, çul gibi ihtiyaçlar ile ayakkabı ihtiyacı 1956 senesinde yanan Alâeddin Belediye sineması binasında açılan sanayi birliğince karşılanırdı. Eski Konya Milletvekillerinden Seydişehirli

¹³¹Selçuk Es, “Napolyon Bonapart’ı Yenen Komutan Konyalı Koç Bekir Ağa”, s. 3-4.

¹³²Selçuk Es, “Konya’da Kurtuluş Savaşında Orduya Buğday Yardımı Yapan Köy, Mahalle ve Şahıslar”, *Yeni Konya*, No: 11571, 19 Ocak 1980, s. 2,5; “Konya’da Kurtuluş Savaşında Orduya Buğday Yardımı Yapan Köy, Mahalle ve Şahıslar”, *Yeni Konya*, No: 11572, 21 Ocak 1980, s. 2,5.

Nuri Efendi zade merhum Mehmet Emin Efendi'nin muhalefatı arasında bugünkü Devlet Su İşleri Dördüncü Bölge Müdürlüğü binası güneyindeki atölye binasının olduğu yerde un fabrikası vardı. İşte bu fabrikaya 1920-1922 yıllarında ordu adına mubaya edilen veya köy ve mahalle, şahısların buğday teslimi karşısında verilen makbuzların dip koçanları buldum.

Ordunun ayakkabı ihtiyacı Konya Sanat Okulu Kundura İmalat Bölümünde karşılanır, yine ordunun yük arabaları da okulun arabacılık bölümünden temin edilirdi. Okulda terzilik bölümü de Ordu elbisesi dikerdi. Okulda 1925 senesinde sonra kunduracılık, terzilik ve arabacılık bölümleri kaldırıldı. Hatta 1930 yıllarında okul kapanma tehlikesiyle karşı karşıya gelmiştir. Ordunun yağ, kavurma ve erzak ihtiyacı da vilayetçe mahallere Tahsis suretiyle elde edilirdi. Ordunun soba ve boru ihtiyacı da Konya Kapalı Çarşı üzerinin saçları sökülerek temin edildi. Konya şehri halkı dışından tırnağından arttırdığını ordusuna sundu, yine de Delibaş denilen bir sergerdenin ortaya attığı çirkin lekeyi silemedi”.

Yazının sonunda da görüleceği üzere Selçuk Es, Delibaş Hadisesi'nin Konya'da yaratmış olduğu olumsuz havaya dikkat çekmekle beraber, Konya halkının zor şartlar altında Millî Mücadele'ye vermiş olduğu desteği açıkça ortaya koyar.

D. Kültürel Hayat

Tezimizin Kültürel Hayat başlığı kısmında, toplumsal hayatın iki yaşanmışlığından bahsedilecektir. Eski Ramazanlar ve Yılbaşı eğlencesi. Elbette kültür hayatı çok fazla konuyu barındırmaktadır. Bazı konular diğer başlıklar içerisinde ele alındığı için burada iki konuya yer verilmiştir. Selçuk Es'in, yazılarını kaleme almış olduğu 1970'li yıllar dikkate alınır, yazarın özellikle Ramazanla ilgili hatıraları 1920'li yıllara uzandığı görülür. Cümlelerin orijinalliğini bozmamak ve günümüz Türkiye'si Konya'sı ile mukayese etmek açısından önce Ramazanla ilgili yazıyı aynen veriyoruz.

“Çocukluğumun Ramazanları

Elli sene ve daha evvelki yıllarda Konya şehri kendine has bir yaşayışla Ramazan gecelerini değerlendirirdi. Hz. Mevlana Dergâhı açık olup iftar vakitlerinde ve teravih zamanlarında burası adeta bayram yerine dönerdi. Zamanımızda belediyenin aracılığıyla Mevlana Müzesi alanında endamı arz eden fişikçinin görevi o zamanlar saatçi merhum Hüseyin Efendi tarafından Dergah Bahçesinden fişink ateşlemek suretiyle ifa edilirdi. Şimdiki

zamanda memleket saat ayarı Ankara Radyosu tekelinde olmayıp, öğle vakitleri dergâh avlusunda usturlap ile güneşten vakit tayiniyle olurdu.

Fişenk atılıp iftar vaktini şehre ilan eden Alaeddin Tepesindeki ağızdan dolma top patlatıldıktan sonra oruç bozulurdu. O zamanlar şehir nüfusunda kabarık yekun teşkil eden gayrimüslim vatandaşlarda sanki oruçluymuş gibi erkenden dükkanlarını kapatır evlerine çekilirlerdi. Teravihten sonra gençler ve orta yaşlılar o zamanlar şehrin yegane sinema salonu olan bugün Merkez Bankası binasının kuzeyinde Şimdi Karatay Lisesi olan [Şimdi değil] o zamanlar adı Konya Sanayi Mektebi ¹³³ olan binanın batı kuzeyindeki marangozhanenin üst katındaydı. Burada sahura kadar sinema ve tiyatro temsilleri verilir, program zenginleştirilirdi.

Ramazan, gece eğlenceleri teravih namazından sonra başladı. İlk sahur topuna kadar devam ederdi. Birinci top ansızın patlayınca boş bulunan birçok kimseler ellerinde olmayarak yerlerinden fırlayarak oldukları yerde çırpınırlardı. Ramazan ayına mahsus otuz kırk kısımlık Amerikan, Fransız ve İngiliz filmleri gelir. Bunların dilleri o lisanlarda olduğundan Konya'da bulunan bazı gayrimüslimler gündüzden sinemaya gelerek yazıları Türkçeye çevirirlerdi. Zamanın en meşhur seri filmlerinden bazıları şöyledir: Denizler Kralı Triton, Kuvvet Kralı Masist, Polis Hafiyesi Nebodi, ŞarlokHolmes'in Maceraları, Kuvvet Sembolü Atlas, Canbazzane Esrarı bunlardan bazılarıdır.

Sahura kadar devam eden bu gecelerin bazılarında cephedeki veya Konya Hastanelerinde yatan kardeşlerimize bayram hediyesi almak amacıyla eşya piyangosu tertip edilirdi. Piyango eşyaları arasında çakılar, mendiller, tarak ve çoraplar, aynalar bulunurdu. Kazanan kimseler asker kardeşlerimize hediyem olsun diye bağışta bulunurlardı. Bayanlar haftada bir gün gündüzleri bayan matinesinden başka sinemaya geceleri alınmazlardı. 1962 sonlarına doğru balkon şeklinde geniş loca yapılmış, buraya alınmaya başlamışlardır. Salonda oyun sırasında sigara içmek, kuru yemiş yemek serbestti¹³⁴.

Selçuk Es, yılbaşı ile ilgili yazısına, “Gazetelerde yılbaşı haberlerine bakarken 54 sene evveli hatırladım. O tarihlerde böyle bir şey var mıydı yok muydu bilemiyorum” diyerek yazısını şöyle devam eder¹³⁵:

¹³³ Bk., Ekler, Resimler, Resim-4.

¹³⁴Selçuk Es, “Çocukluğumun Ramazanları”, Yeni Konya, No: 9358, 6 Kasım 1972, s. 3,5.

¹³⁵Selçuk Es, “Yılbaşı Üzerine”, Yeni Konya, No: 10312, 31 Aralık 1975, s. 2,5; “Yılbaşı Üzerine”, Yeni Konya, No:10313, 1 Ocak 1976, s. 2,5.

“1923 senesine kadar yılbaşı diye bir şeyi de hatırlamıyorum. O senenin son günlerinde Osmanlı Bankası Konya Şubesi Müdürü Fransız Mösyö Saridaki'nin çocukları bizi oturmaya davet etmişlerdi. Misafirliğe gittiğimizde kapıyı müdürün büyük oğlu Lolo açtı. Yukarıya çıktığımızda büyük kızı Nadya camlı kapıda bizi karşıladı. Bizi misafir odasına götürdü. Oda kapısından girince Vilhem bıyıklı müdür Saridaki ile karısı ayağa kalkarak içeri buyur ettiler. Solda yanan büyük boy salamandıra sobası içerleri kalorifer gibi ısıtmıştı. İçeride dört erkek dört bayan ile birlikte iki beyaz uzun sakallı papazın oturmakta olduğunu gördük, hepsinin ellerini öptükten sonra bayanların içeride başlarının açık oturmaları dikkatimi çekmişti. Sonra bizi çocuk odasına aldılar. Müdürün küçük oğlu Nini yanımıza gelerek feslerimiz çıkartmamızı, askıya takacağını söyledi. Kardeşlerimle beraber üçümüz itiraz ettik. Fes çıkararak baş açık oturmak âdetimiz değil, hem ayıp hem de büyüklere karşı saygısızlık olur diyerek çıkartmadık, okulda derslerde dahi fesle otururduk. O tarihlerde bir gayrimüslim fesle ya da kalpakla dolaşmış olsa fark edilmezdi fakat bir Müslüman fötr şapka veya kasketle dolaşmış olsa büyük suç işlemiş olur, vay koca gâvur vay diye tem tekdir ederler, hem de yüzüne tükürürlerdi. Odada bir saat kaldık getirilen albümleri, Paris'ten gelen çocuk mecmuaları ile magazin mecmularının resimlerine hayretle baktık. Sonra Nadya bizi çeşitli yemişlerin olduğu masaya götürdü güle oynaya yemişlerimiz yedik. Sonra ilk defa gördüğümüz dallarının altına mumlar yakılmış dalları gelin telleri ile süslü yılbaşı ağacına korku ve şaşkınlıkla baktık altında ise çeşit çeşit oyuncaklar vardı. Nadya hepsinin üzerindeki yazıları tek tek okuyarak hediyeleri bize dağıttı sevinçten orada yarım saat durabildik. Daha sonra heyecanla eve döndük.

Ertesi günü büyüklerimizden duyduk, o gece Hristiyanların çocuklarına oyuncak hediye etme günüymüş. Yıllar sonra bu gecenin Noel gecesi olduğunu anladım. 1929 senesinde sonra Türkiye'de Yılbaşı eğlenceleri yavaş yavaş canlanmaya başladı, hele radyonun bütün yurttaki faaliyetlerle daha çok önem kazanmaya başladı. Yine çok iyi hatırlarım 1930 yılından sonra Milli Piyango'da yılbaşı çekilişleri tertiplendi”.

Yukarıda Konya ağzıyla birlikte verilmiş olan her iki yazıya da bakılacak olursa, Cumhuriyet'in ilk yılları¹³⁶ ve devamında yenileşme sürecinin Konya'ya nasıl yansımış olduğunu açık şekilde görebiliriz. Özellikle gelişen teknolojinin toplum hayatında radyo ile

¹³⁶ Bk., Ekler, Resimler, Resim-3.

oynamış olduğu rol net şekilde görülebilir. Radyonun yılbaşı kültürünü nasıl yaygınlaştırdığı açık şekilde ifade edilmiştir. Yine fes ve şapkanın geleneksellik içindeki algısı dikkate değer. Ramazan günlerinin Konya'ya özgü yaşanan âdetleri başlı başına bir yaşam kültürünün kotları olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla yenileşme ve değişme olguları toplumun gerçeğı olarak önümüze çıkar. Tarihçi olarak bu değişimi göstermek, günümüzü, geleceğimiz adına anlamlı kılmak ise tarihçinin görevidir.

IV. SELÇUK ES'İN SİYASİ, EKONOMİ VE EĞİTİM İLE İLGİLİ YAZILARI

A. Siyasi Yazıları

Siyaset, ekonomi ve eğitim hayatı diğer alanlarla birlikte şüphesiz birbiriyle çok ilişkilidir. Aşağıda Selçuk Es'in kaleminden vereceğimiz paragraflar toplum açısından bu durumu daha anlamlı kılacaktır¹³⁷:

“Gün geçmiyor ki radyo televizyon haberleri arasında bir polis, bir bekçi, birkaç vatandaş öldürülmesin, gün geçmiyor filan yere patlayıcı madde atıldı. Görüntüsü ve gazetelerimizde sanki süslü bir şey gösterir gibi renkli fotoğraflar yer almasın bunun sebebini kendi kendime düşündüm ne sağ örgüt ne sol örgüt doğrudan doğruya biziz. En büyüğümüzden en küçüğüne kadar başta gelen aile terbiyesinden çoğumuzun nasibi yok bu birinci suç, ikinci suç birinciden daha üstün çünkü bizler çıkardığımız yasalara uymuyoruz.

1925 senesinde çıkan ilk şapka kanunu ile yalnız din görevlileri dışarıda sarıkla dolaşabiliyordu. 1934 senesinde çıkarılan ikinci bir kanunla yalnız Diyanet İşler Başkanı ile Patrikhane Başkanı dini kisve ile dolaşır. Bu kanunla fes, kalpak, takke, peçe vs. örtü dile dolaşmak yasaklandı. 1950 senesine kadar bu kanun harfî harfine tatbik olundu. Bu yıldan sonra çeşitli palyaço takkeleri günün modası oldu, giyen giyene bir görevlide çıkıp ikazda bulunmadı.

1934 senesinde çıkarılan bir kanunla bey, efendi, hanım, paşa, ağa, zade lakapları kaldırılmıştır. Fakat o günden bugüne kadar mektup zarflarımızın üzerini okuyan herkes bildiğini okuyor. Atalardan kalma bir söz vardır. Padişahın yasağı kırk gün ondan sonra evrakı mührü vefayı kim okur kim dinler”.

Yukarıdaki cümleler, siyaset açısından değişim kavramını anlamlı hâle getirir. Selçuk Es'in Yeni Konya Gazetesinde yazmış olduğu yazı serilerinden biri de 1923-1979 yılları arası Konya Milletvekilleri ve Senatörleri isimli yazısıdır. Bu yazı serisinde bizim en çok dikkatimi çeken özellik Selçuk Es'in o tarihlerde kullanmış olduğu Birinci Cumhuriyet, İkinci Cumhuriyet kavramlarıdır. Çünkü o tarihlerde böyle bir sınıflandırma ya da ayımsama henüz yapılmamıştır. Bu yüzden bu yazı serisi oldukça ilginçtir¹³⁸.

¹³⁷Selçuk Es, “Olaylar Karşısında Asıl Suçlu Biziz”, *Yeni Konya*, No: 11724, 17 Temmuz 1980, s. 2.

¹³⁸Selçuk Es, “1923'ten 1979 yılına kadar Konya Milletvekilleri ve Senatörleri”, *Yeni Konya*, No: 11499-11505, 22-29 Ekim 1979, s. 2. Bk., Tablolar başlık yazıları.

Yazarın köşe yazılarının birçoğunda Konya'nın genel siyasi durumu ve yerel belediye bağlı siyasi yazıları tezin çeşitli bölümleri içinde değerlendirildiği için burada yeniden tekrar edilmekten kaçınılmıştır. Burada sadece “Konya’da Yatan Valiler” başlığı altında aşağıdaki metni veriyoruz.

“Tanzimat’ın ilanından bugüne kadar geçen yüz yirmi beş yıl içinde Konya’mıza Mayıs 1964 yılı başlangıcına kadar tam yetmiş vali gelip geçmiştir. Bu kişiler içersineİbnül’emin Mahmut Kemal İnal merhumun Osmanlı devrinin son sadrazamları isimli on dört ciltlik eserinde Serasker Hüseyin Avni Paşa’ya ayrılan kısımda Paşa’nın hayatından bahsederken Seraskerlikten azledilerek Konya Valiliğine tayin olunduğu fakat bu vazife başına gitmeyi memuriyeti iki ay sonra tebdil olduğu şeklindeki kayda göre Hüseyin Avni Paşa’yi da bu yekûna ilave edersek tam yetmiş bir vali oluyor. Müzeler Genel Müdürü Sayın Mehmet Önder’in 1950 yılında neşrettiği Konya Rehberi kitabının 41. Sayfasında bu seneye kadar gelip geçen Valiler yekûnunun 75 olarak görülmesinin nedeni aynı valilerin ikinci defa vali gelmesinde veya vekil olanların da dâhil edilmesinden olabileceği aşikârdır.

Tanzimat’tan sonraki Konya Valilerinden, Konya’da yatanlardan birincisi Erzurumlu Söylemez oğullarından Hacı Ali Kemali Paşa olduğunu görüyoruz. Konya’da yatan ikinci vali Cumhuriyetin ilanında valilik yapıp 1925 yılında emekliye sevk edilen ve 1926 senesi baharında vefat eden Kazım Müfit Bey’dir. Konya’da yatan üçüncü vali ve Tanzimat’tan sonra elli beşinci olan İzzet Bey merhumdur. 1925 baharında Konya’ya vali olarak Kazım Müfit Bey’in yerine tayin edilmiştir. 1928 yılında yedi yıl süren kuraklığa rağmen İlkokul binaları, Devlet Hastanesi, Dereköy Elektrik Santraline Vilayetin iştirakiyle memleket birçok abideleri sahip olmuştur. Konya’da yatan üçüncü Vali rahmetli Fuat Tuksal’dır. 1944 yılı sonlarında İzmir Valiliğinden Konya’ya naklen tayin edilip 1945 yılı temmuzunda bir müddetten beri hasta olup Meram’da bugünkü Vilayet Konağında istirahat etmekte iken vefat etmiş, Musalla Kabristanına defnedilmiştir”¹³⁹.

B. Ekonomi Yazıları

Selçuk Es’e göre, Konya şehri, yedi devletin sanat beşiği, birkaçının da başkentliğini yapmıştır. Konya, Selçuklu hükümdarı Alâeddin Keykubad devrinde, Sultan Ulema Bahaettin Veled’in bu şehre yerleşmesiyle talihi açılmış, oğlu Mevlana Celalettin Rumi zamanında bu

¹³⁹ Selçuk Es, “Araştırmalar: Konya’da Yatan Valiler”, *Şehir Postası*, No: 701, 1 Haziran 1964, s. 2.

talihin zirvesine ulaşmıştır. Osmanlılar, şehri alınca kısmen ihmalle birlikte duraklamaya başlamış ve Cumhuriyet Devrinde gerilemiştir.

Yukarıdaki fikirlerinin nedenlerini Selçuk Es şu şekilde açıklar¹⁴⁰: “Başta kuraklık olmak üzere, iktisadi bakımdan çökme devresine gelmiş, 1950 senesine kadar zoraki birkaç hamle yapılarak ilçe olmaktan kurtarılma çabası içindeyken talih bu yıldan sonra birazcık yüzüne gülmeye başlamıştır. İl sınırları içine birkaç fabrika, baraj yaptırılmakla halkın, Ege, Çukurova veya başka yerlere göç etmesi engellenmiştir. 1969’dan sonra Konya daha da geri plana atılmıştır¹⁴¹. Bunun sebebi ise gayet basittir. İktidar Partisinin istemediği bir kimseyi bağımsız olarak Milletvekili çıkarmaktır¹⁴². Derhal radyolardan hava raporu bu tarihlerde kaldırıldı. Yurdun her tarafı televizyonla donanırken Konya beklemedeydi. Memleketin üniversite davasının konuşulduğu şu son günlerde, sanki gelecek aybaşı Mevlana’nın yedi yüzüncü ölüm yıldönümü kutlanacakmış gibi Konya’nın yetiştirdiği münevverler, tekrar Mevlana Sancağı açarak ortaya çıktılar. Bundan yararlanan açıkgozler Fen Fakültesini Konya’dan Elazığ’a uçuruverdiler.

Talihsiz Konya bağrında on dört Peygamber, 379 evliya barındıran zavallı şehir bu talihsizliğin acaba kaç yıl daha devam edecek¹⁴³?”

Selçuk Es, yukarıdaki paragrafta görüleceği üzere Konya’nın siyasi ve ekonomik durumuna, sıkıntılara dikkat çekmiştir. Daha sonra kuraklık konusuna eğilerek, konuyu tarihi süreçle birlikte değerlendirmiştir. Dönemin dili ve anlatımının orijinallliğini bozmamak adına tespitleri aynen veriyorum¹⁴⁴:

“Bu sene beklenen mevsim yağmurlarının yağmayışı, kışın yağışsız geçmesi, haklı olarak bütün yurtta kuraklık tehlikesi ile baş başa kalındığı etkisini uyandırdı. Yakın Konya tarihini inceleyecek olursak 1845-1874-1887 ve 1894 yıllarında meydana gelen kıtlıklar Konya ve çevresi halkını çok fakir ve perişan etmiş, köylünün malı, mülkü yok pahasına satılmış. Köylüler bir lokma ekmek bulmak için şehir ve kasabalara göç etmişlerdir. 1928 yılında tekrar kuraklık ile karşı karşıya kalan Konya ve ilçelerinin durumunda kalmıştı.

¹⁴⁰Selçuk Es, “Talihsiz Konya”, *Yeni Konya*, No: 9445, 24 Şubat 1973, s. 2.

¹⁴¹ Bu tarihte 30-31 hükümetin Başbakanı Süleyman Demirel’dir. Hükümetler için bk.,<http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pCabinetRoot.aspx/>(20.06.2013).

¹⁴² Necmettin Erbakan, bağımsız milletvekili olarak seçilmiştir.

¹⁴³Selçuk Es, “Talihsiz Konya”, s. 2.

¹⁴⁴Selçuk Es, “Kuraklık”, *Yeni Konya*, No: 9435, 15 Şubat 1973, s. 2; “Kuraklık”, *Yeni Konya*, No: 9439, 19 Şubat 1973, s. 2.

Etrafta bir avuç ot yok, toprak susuzluktan yarılmış, yerde karınca dahi yürümüyor, köylerde beş on kişiden başka kimse yoktu. İşte bu günlerde Konya'da Babalık gazetesinde 27.06.1928 tarihli yazıda; havalar gündüzleri sıcak, geceleri de üşütücü bir serinlik yapmaktadır. Yağmursuzluk berdevamdır. Konya Ovasını sulayacak olan Beyşehir gölü ise gittikçe azalmaktadır. Beyşehir kasabası civarındaki bahçeler layıkıyla sulanamadığı için hâsılat az olduğu söylenmektedir. Merkez ilçesi köylerinden birçok hayvana hiç veya yeterli ot bulunamadığından Adana gibi bol otlu belde ve ilçelere otlatmaya gönderilmekte veya hayvanlar satılmaktadır.

Kuraklık tesirinden şehrimizde ticarete durgundur. Fakat yine de felaketzede köylülerimize yardım etmeliyiz. Kuraklık denilen bu sinsi düşmandan ne kadar vatandaş kurtarabilirsek ve bu vatan ve Cumhuriyetimiz için büyük bir faydadır. Her vatandaş gönlünden koparı Kızılay'a verirse bu mukaddes görevi yapmış olur”¹⁴⁵.

Burada yapılan değerlendirmelerden anlaşılacağı üzere kuraklığın Konya yöresine büyük zararı olmuştur. Kuraklık nedeniyle ticaret büyük zarar görmüş ve temel ihtiyaç maddeleri bulunamamaktadır. Bu konuyla ilgili Selçuk Es, “Memleket tuz buhranı çekmekte iken Sayın Başbakan gazetelere verdiği beyanatta memlekette tuz stokları olduğunu ve buhran olmadığını söylediği zaman çarşıdan bir ahbap aracılığı ile rica minnet kilosu yetmiş beş kuruştan aldığım elimdeki naylon tuz torbasına baktım. Bir kiloyu bulduğuma şükür etmekten başka bir şey yapamayacağımı takdir ederek tuzu ihtimamla kavanoz boşaltıyorum. Evet, Sayın Başkan size göre memlekette tuz buhranı yoktur. Olsa da ne çıkar şunun şurası seçimlere ne kaldı. İsterdim ki devri saltanatınız bitmeden tuz buhranının halletmiş olsanız, değilse tuzsuzluktan Millet kokarsa bunun vebalini hükümetinize raci olacağını lütfen kabul buyurun.

Burada Konya çarşısında ufak bir misal vererek durumu arz edeyim. Konya'ya 20-25 kadar perakendeci tuz tüccarı olup bunlara ayda on veya yirmi ton arası Tuz kontenjanı tanınmaktadır. Mevsim malum sonbahar, turşu kurma, salça çıkarma, pastırma ve sucuk gibi kış yiyecekleri hazırlama zamanı. Bu işler fazla tuz sarfiyatına ihtiyaç göstermektedir. Bu da tuz stoku yapan tüccarların türemesine neden olmuştur”¹⁴⁶ satırlarını yazar.

¹⁴⁵Selçuk Es, “Kuraklık”, Yeni Konya, No: 9437, 15 Şubat 1973, s. 2; “Kuraklık”, Yeni Konya, No: 9439, 19 Şubat 1973, s. 2.

¹⁴⁶Selçuk Es, “Tuz Buhranı”, Yeni Konya, No: 9636, 8 Ekim 1973, s. 2; “Tuz Buhranı”, Yeni Konya, No: 9637, 9 Ekim 1973, s. 2.

1970’li yılların başlarında, “geçen her gün bir evvelkini aratıyor. Pahalılık başını aldı yürüdü, geçim sıkıntısı her geçen gün artmaktadır. Yetmiş yaşına girmeye az kaldı, altmış yılın üzerinde aklımın erdiği yaşantımda hep böyle geldi, böyle yaşandı, böyle gidiyor. Birinci Dünya Savaşı yıllarında İstanbul’da iki sene kaldık. Kurtuluş savaşı yıllarında Konya’da günlerimiz korkulu ve sıkıntılar içerisinde geçti. İkinci Dünya Savaşı yılları malum, İkinci Dünya Savaşından sonraki yaşantımızda aynı derter birbirini kovalar. Ben en iyi yaşantımı Cumhuriyetin ilanından Atatürk’ün ölümüne kadar geçen yıllarda buldum. Her şey bol her şey ucuzdu.

Bugün o yılları hatırlayıp anarken, büyüklerimiz de içlerini çekerek ah nerede kaldı o gümüş para devri, kâğıt para çıktı her şey başını aldı yürüdü. Kelle Rus şekerin okkası on para, Yemen kahvesinin okkası on beş para, Seylan çayı on iki paradan satılırdı derlerdi. Kıyafet modası o dönemlerde de vardı ama ucuzdu. Tatlıcılarda sütlü tatlılardan çok şekerli tatlılar bulunur bunlar itibar görürdü.

1933-1935 yıllarında on beş günde bir Perşembe akşamları evimizde küçük çapta âşıklar toplantısı yapılırdı. Bu toplantılar yemekli olur annemin verdiği bir lirayla bütün yemeklik malzemeyi alabilirdim. O zamanın insanları da iştahlıydılar şimdiki fiyatları görseler acından ölürlerdiler herhalde.

Mihneti kendine zevk etmektedir âlemde hüner,

Gümüsadii felek böyle gelir, böyle gider”¹⁴⁷, düşüncelerini ortaya koyan Selçuk Es, yetmişlerin sonu itibarıyla şu değerlendirmeleri yapar:

“1979 senesi Aralık ayının son uzun geceli günlerindeyiz. Yaşamak bir mesele oldu. Kış kıyamette akaryakıt, odun, kömür üstüne cereyan yokluğu. Bunların yanı sıra yağ şeker yokluğu başta olmak üzere etin kilosu 280 lira patlıcan taze biber 150 lira, gücün yeterse al. Bu yokluk zamanında 16 yıl evvel şeker hastalığımdan ötürü tatlı yemem yasaklandı, bunun yanı sıra sigara elimden alındı. 1967 yılında kalp krizi dolayısıyla nebati yağ yemem yasaklandı. Kalp hastalığına faydalıdır diye az alkollü içki al dediler yavaştan almaya başladık neredeyse Alkolik olup çıkıyorduk, kısımette varmış Hicaz dönüşü buna da son verdik. Şimdi zamanın yaşantısına ayak uydurmaya başladım. Yaşamak istersen tatlı yemeği bırak, çay kahve meşrubatı terk et, hamur işi kızarmış et yasak. Haşlanmış eti tuzsuz ekmekle

¹⁴⁷Selçuk Es, “Hayal Olan Hakikatler”, Yeni Konya, No: 11303, 4 Nisan 1979, s. 2.

gevele dur adına yaşamak de. Zamanımızda geçim sıkıntısına çare bulmak şöyle dursun iş başına geçenler sen sebep oldun diye birbirlerini suçlayıp durmaktalar”¹⁴⁸.

Buraya kadar yapılan tespitlerden anlaşılacağı üzere, Konya örneğinden hareketle 1960-70’ler Türkiye’si çok çeşitli ekonomik sıkıntılar yaşamıştır. Tuz, şeker temel gıdalar, kış mevsimi için yakacak malzeme ve normal hayatın idamesi için akaryakıt bulunamamaktadır. Bu sıkıntılar içinde Selçuk Es, maliye ilgili şu tespitleri yapacaktır¹⁴⁹:

“Yeni Konya veya bunun yanı sıra Konya Basını gazeteleri zamana göre ayarlanmış olsa bir kutu kibritin değerinden çok aşağı fiyatta artış görmüştür. Bir işçi 1933 yılında otuz kuruşa çalışıyorsa şimdi üç yüz dört yüz liraya çalışıyor. Bunun yanında gazete fiyatındaki artış deve de kulak kalır. Bakkaliyelerde bozuk para yok, bozuk para yerine kibrit kutusu veriliyor. Böyle giderse kâğıt para üçe dörde bölünecek bozulabilmek için ha gayret Türk Maliyesi”.

Selçuk Es, yaşanan hayatın zorluğunu günlük hayat üzerinden düğün yemekleri üzerinden şu şekilde izah eder¹⁵⁰:

“Düğün pilavına davet olundum, icabet ettim. Sunulan yemekler yıllardan beri süregelen adet gereği aynı çeşniyi devam ettiriyor. Hepsi de birbirinden güzel, birbirinden üstün lezzette. Komşu evlerde toplanan dört sofralık ikinci parti misafir olan bizleri yemek yenilecek oğlan evine buyur ettiler. İki odada 8-10 kişilik masalarda ikişer sofraya kurulmuştu. Masaya otururken eski günleri hatırladım. On on iki kişilik kalaylı bakır siniler veya mahalle mescitlerinden toplanan tahta sofralar ve yine gelişi güzel silinmiş bakır sinilere kol yenleri degecek diye çekinme olmadığı gibi, bağdaş kurup mide üzerine tazyik yapmada yoktu.

Orta büyüklükte çinko tasla çorba ortaya konunca herkese yetişecek mi diye düşünmeye başladım. Nerede o eski kalaylı kocaman bakır taslar. Çorba tası kalktı yerine melamin ufak sahan içinde kapama denilen pirinç pilavı üzerine konulmuş avuç içi kadar kızarmış bütün et geldi. Ah nerde o kalaylı bakır leğen içinde geriler içinde taşan pilavın üzerine konmuş kapamalar. Ufak çinko ve melame sahan içersinde ırmık helvası geldi. Boş helva sahanları kalkarken yerine orta boy çinko tasla bamya çorbası konuldu. Çorba tası bu defa yerini biraz genişçe içi kişnişli pirinç pilavına bıraktı. Pilavın etrafına da melamin

¹⁴⁸Selçuk Es, “Günümüzün Yaşantısına Uygun Kimseyim”, *Yeni Konya*, No: 11566, 14 Ocak 1980, s. 2.

¹⁴⁹Selçuk Es, “Gazete Fiyatı ve Bozuk Para Derdi”, *Yeni Konya*, No: 11721, 14 Temmuz 1980, s. 2.

¹⁵⁰Selçuk Es, “Değişen Kaplar, Konulan Kaplar”, *Yeni Konya*, No: 11052, 31 Mayıs 1978, s. 2.

sahancıklarla gelen üç kap zerde kuşattı. Odada kaşık seslerinden başka ses çıkmazken usulen düğün sahibi oda kapısına gelerek buyurun misafirler afiyetle yiyiniz, pilavı zerdeyi yenileyelim sözü ile ikramda bulunurken, tükenen zerde sahanları yeniden dolup geliyordu. Zerde pilav faslından sonra sofraya gelen iki tas hoşafı içildi, yemek duasıyla yemek bitmiş oldu.

Pirincin kilosu 35 lira, koyunun biri bin beş yüz lira, şekerin, irmiğin ve kuru bamya ve zerdenin fiyatları sırtın tepesine çıkmış bir zamanda böyle bir sofraya şükürler olsun”.

Hayat pahalılığına ve zorluğa dikkat çeken Selçuk Es, bu tespitlerinin yanı sıra Konya için Türkiye ekonomisine katkıda bulunulabilecek üretim içerikli konular üzerinde durur. Bunlardan bir tanesi de Konya yöresi yer altı zenginlik kaynakları/madenleriyle ilgilidir. “Konya Toprağında Petrol”¹⁵¹, başlıklı yazısında aşağıdaki değerlendirmeleri yapar:

“1933 senesinde Konya krom ve manyezit madenlerini bulmuş ilkel şekilde işletmeye başlamıştık. Maden mühendisimiz Ömer İnönü’nün kayınpederi merhum Hakkı Hayri Ögelmen, Dutlu Kır’ındaki ocaklara haftanın dört günü öğleden sonra körük arabasıyla incelemeye giderdi. Bende ihtiyaçları tespit için yanına arkadaş olurdum. Bir akşam O’na Konya’da hangi madenlerin bulunabileceğini sorduğumda bana halen Konya’nın Başarakavak Köyü civarında toprak üstü on beş santim olup alta inildikçe kalınlaşacağını tahmin ettiğim Değirmisaz ayarında Linyit kömürüne tesadüf ettim. Silke nahiyesinin Tatköy civarında verimli Grafit madeni buldum, köylülerden numune istedim getirdiler inceledim, iyi netice aldım. Meydan istasyonu civarında Demir ve istasyona on iki kilometre batı da Karadağ’da bakır cevheri buldum. Suvarık (Altın ekin) nahiyesi Ağeasar Köyü dolayında Romalılar devrinde aynen Lâdik (Halıcı) Ve Sızma Köyleri civarında bulunan ayarda civa madeni olup, bunun az doğusunda Krom yataklarına rastladım. Bu cevher toprak yüzü yüzde kırk sekiz olup aşağı inildikçe yüzde 52’ye çıkabilir durumdadır. Yarma nahiyesinin Gene Köyü kuzey doğusunda çok iyi Krom, Manganez, Amyant madenleri damarları buldum. Koçhisar Gölü ile Cihanbeyli İlçesi arasındaki çöl topraklarda petrol araştırması yapılmış olsa burada bol olan petrol Türkiye’nin ihtiyacını karşıladığı gibi dış ülkelere de satabiliriz demişti. Sondaj başladığında alt tabakalarda toz ile karşılaşabiliriz, fakat daha derinlere indikçe petrol ile buluşulur demişti. Konya’mız toprağı madenler bakımından çok zengindir”.

¹⁵¹Selçuk Es, “Konya Toprağında Petrol”, Yeni Konya, No: 11248, 30 Ocak 1979, s. 3.

Türkiye'nin bu ekonomik tablosunun yanı sıra Selçuk Es, toplumsal açıdan içinde sorular olan aşağıdaki değerlendirmeleri yapar¹⁵²:

“Küçüğümüz, büyüğümüz, kadınıımız, erkeğimize kadar nereye gidiyoruz, bilemiyorum. Sadece biz Türkler değil Araplar, İtalyanlar, İsrailliler... Hemen hemen bütün dünya nereye gidiyor. Dinimizin işaret buyurduğu kıyamet gününe mi yaklaştık yoksa. Türkiye’de şahlanmış anarşi olaylar, Kıbrıs Rum Kesiminde Arap Komando baskını, İsrail’in Filistin’e saldırısı, İtalya Eski Başbakan’ının kaçırılma olayı almış başını giden olaylar.

Düşünüyorum bunların Türkiye’deki sebeplerini, sorun toplum terbiyemizde mi, birlik yaşantımızda mı, yoksa dengesiz hayat kazançlarında mı? Bence hepsinin toplamı olabilir. Yurdumuzda işsiz sayısı üç milyona yaklaştı. Bir taraftan günlük maişetini çıkarmak için yurdun çeşitli yerlerinden büyük kentlere gelerek ancak kazma kürek sapında zorlukla bir ekmek parasına akşama kadar bedava varlığıyla çırpınırcasına çalışan fakir zümre. Diğer tarafta günlük kazancının hesabını bilmeyen, yazın Avrupa plajlarında kışın İsviçre’nin kayak eğlencelerinde avuçlar dolusu döviz harcayarak zevkini sürdüren sonradan görmüş ne oldum delisi zengin tabaka. Karşılaştığım manzaralarda, tokluktan artan ekmeklere kaşık çatallarını ağızlarını silerek atan ne oldum delisi gençler, kazandığı bir günlük on beş bin lira parayı harcamak için şaşırıp ahmaklar, bakımdan yiyip yiyip kuduran genç çocuklar, en sonunda Almanya’da pusulasını şaşırıp yurda gelen bir çocuğun evreni, diğer taraftan bir lokma ekmek parası için gelene geçene avuç açan ve çoğunluğu kapsayan fakir yoksul kitle, sonumuz nereye varacak?”.

Buraya kadar yapılan değerlendirmelerden anlaşılacağı üzere Selçuk Es, Konya örneğinden hareketle, Türkiye’nin içinde bulunduğu ekonomik vb. sıkıntılar üzerinde kafa yormuştur. Buna göre toplumun birliği, terbiyesi ve dengeli kazanç konularına dikkat çeker.

C. İdari Konular Ve Belediye İdaresi Hakkındaki Yazıları

Çeşitli konularda yazdığı üzere Selçuk Es, Konya ve İlçelerinin idari ve belediye konularına da değinmiştir. Bir yazısında Konya Genel Meclisi Tutanaklarından hareketle aşağıdaki değerlendirmeleri yapmıştır¹⁵³:

¹⁵²Selçuk Es, “Nereye Gidiyoruz”, *Yeni Konya*, No: 11089, 28 Haziran 1978, s. 2; “Nereye Gidiyoruz”, *Yeni Konya*, No: 11087, 1 Temmuz 1978, s. 2.

¹⁵³Selçuk Es, “Konya Genel Meclisi Tutanakları (1914-1919) Yıllarından Özetler”, *Yeni Konya*, No: 11556, 2 Ocak 1980, s. 2; “Konya Genel Meclisi Tutanakları (1914-1919) Yıllarından Özetler”, *Yeni Konya*, No: 11557, 3

“1914 yılında Kadınhanı yeniden ilçe oluyor. İlk ilçeliği 1867 yılında ilk defa ilçe olmuş bir süre sonra halk ilçeliği kabul etmemiş tekrar nahiye olarak idare edilmiştir. Bu yıl içerisinde Konya merkez ilçesinden; Meram, Akviran, Kızıilveran, Sille ve Çumra nahiye oluyor. Kadınhanı, Karabağ, Umranlı, Akşehir, Yunak, Karaman, İbrala ve Efgan birinci sınıf nahiye oldu. Bozkır’ın Dinek, Ereğli’nin Çayhan, Ermenek’in Fariske, Beyşehir’in Balkanda, Karapınar’ın Hotamış köyleri, ikinci sınıf nahiye oldu. Bu yıl içerisinde Karaman, Nevşehir, Isparta, Burdur’da Osmanlı Bankası şubeler açtı. Bu sene Karapınar’a Posta Telgraf İdaresi açıldı. Hadim PTT İdaresi açılmadı.

Bu sene Konya vilayeti adına Fransa’ya Mümtaz Efendi isminde bir idadi öğrencisi Ticaret ve İktisat Tahsiline, Niğde’den Abidin Efendi isimli öğrenci Belçika’ya Liyej Üniversitesine elektrik mühendisliği tahsiline gönderilmiştir. Birinci Dünya Savaşı çıkınca yurda dönmüşlerdir. Yine bu devre de Aksaray üyesi Aksaray’ın Konya iline bağlanmasını istemiştir. Teklifi kabul edilmiş, Bakanlığa gönderilmiş cevap alınamamıştır. Bu devre de Konya şehri halkı para yardımı toplanması ile Kafkas Cephesi ordusunu yüz yataklı seyyar bir hastane almış, ameliyat aletleri Almanya’dan getirtilmiş, Erzurum Ordu Karargâhına hediye gönderilmiştir. Konya ve ilçe nahiye yolları imar programına alınmıştır. Genel meclis Bayındırlık bütçesinden sonra Milli Eğitim bütçesini konuşmaya başlamış, bu zamanda okullarının bakımsızlığını delegeler acı dolu sözlerle dile getirmişlerdir. Karaman ve Yalvaç’a İdadi okul açılması kararı alınmıştır”.

Birinci Dünya Savaşı yıllarının doğurduğu atmosferin etkisi, Selçuk Es’in aktarmış olduğu bu yazıda açık olarak görülür. Aynı şekilde Vilayet Meclisi’nin aşağıdaki yazısı da dönemin anlaşılması açısından manidardır¹⁵⁴:

“Vilayet Meclisi İdare toplantısında 2 Şubat 1915 14 Pazartesi günü il sağlık bütçesinin konuşması ile Vali Azmi Bey’in başkanlığında başladı. İlk konuşmayı Konya üyesi Gevraki Hocaade Vehbi Efendi aldı. Vehbi Hoca şef, laboratuar gibi bazı kelimelerin anlaşılmadığını bunların Türkçe karşılığı yazılması ve konuşulmasını istedi.

Ocak, s. 2; “Konya Genel Meclisi Tutanakları (1914-1919) Yıllarından Özetler”, Yeni Konya, No: 11558, 4 Ocak, s. 2.

¹⁵⁴Selçuk Es, “1914-1915 Yılları Konya Genel İl İdare Kurulu Toplantı Tutanakları Özeti”, Yeni Konya, No: 11562, 9 Ocak 1980, s. 2,5; “1914-1915 Yılları Konya Genel İl İdare Kurulu Toplantı Tutanakları Özeti”, Yeni Konya, No: 11563, 10 Ocak 1980, s. 2,5.

Konya 1914 yılında şu üç hastalıktan çırpınıyor, Frengi, Verem, Sıtma. Bir de buna Balkan Savaşı'ndan hatıra olarak kalan Lekeli Humma dediğimiz tifüs, Kolera hastalığı halk arasında bittten geçen hastalıktır. Konya delegesi Gevrakizade Vehbi Hoca ile Hadimli Mehmet Vehbi Hocalar, mektep ve medreselerin sağlık müdürlüğünce kapatıldığından şikâyet ettiler. Sağlık müdürü bunun sebebinin de şehirde çıkan tifüs vakaları olduğunu ve okulların iki güne açılacağını söyledi.

Bütçeye Konya Merkez Hastanesinden başlandı, bir yıllık bütçesi 144000 kuruş olarak kabul edildi. Bu toplantı da depremden yıkılan Isparta ve Burdur Hastaneleri yerine muvakkat olarak tahtadan barakalarla elli yataklı hastane yapılması uygun görüldü. Bunun aynının Bor İlçesine de yapılması belirlendi. 1915 yılı Konya İli Genel İdare Bütçesi 23 milyon kırk yedi bin altı yüz doksan kuruş gider, 30 milyon kuruş gelir tespit edilerek edildi ve İl Daimi Encümen üyeliği seçimi yapıldı. Mazhar Efendi daimi encümen üyesi seçildi. Ermenek İlçesinin Adana'ya bağlanması isteği reddedildi”.

Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı yıllarda Konya'da (1914), frengi, verem, sıtma ve tifüs gibi hastalıklar görülmüştür. Bu hastalıklar nedeniyle okulların kapandığı ve çeşitli toplumsal sorunların yaşandığı da, bu yazılardan tespit edilmiştir.

Selçuk Es, diğer bir yazısında Cumhuriyetten evvel Konya Belediyesinin İtfaiye teşkilatının bulunmamasından şikâyetçi olarak, yaşana süreçle ilgili bazı tespitler yapacaktır¹⁵⁵: “Cumhuriyetten evvel Konya Belediyesinin İtfaiye teşkilatı yoktu. Ancak yangın söndürmekten ziyade yolların tozunu yaz günü bastırmak için büyük boy emme tulumba vardı ki bu da 1917-1918 yıllarında hükümet alanında bugünkü kütüphane önüne oturtulur, iki tekerlekli araba üzerine monte edilmiş büyük varille tek atın çektiği su burada boşaltılır. Tulumbaya halkta yardım ederek kolu çekilmek suretiyle Meydan sulanırdı. Benim çocukluğumda bu işi belediye sonradan da itfaiye teşkilatı kurulunca çavuş olan Merhum Attar Şaban Şahin'in babası Silleli Ahmet Çavuş yapardı. Silleli Ahmet Çavuş'un ölümünden sonra Konya Belediyesi ilk defa olarak Fiat marka dolma lastik tekerlekli İstanbul Belediyesinden bir arasöz satın aldı ve ilk defa Belediye İtfaiye teşkilatı kuruldu. Temizlik işleri amelesi aynı zamanda itfaiye eri sayılırdı. İkinci akşam arası işten gelen ameleler Elmas Onbaşının idaresinde yangın miğferlerini giyerek yangın söndürme talimleri yaparlardı. Emme basma tulumbayı Medrese Meydanlığında sırtta taşıyarak su çekiciler,

¹⁵⁵Selçuk Es, “Konya Belediyesi İtfaiye Tarihçesi”, Yeni Konya, No: 11714, 5 Temmuz 1980, s. 2.

tulumba basıcılar ve kanca ile çekiciler çeşitli hareketlerde bulunurlardı. Bugünkü itfaiye teşkilatı 1980 yılında modern şeklini almıştır”.

Yukarıdaki değerlendirmeler, teknolojik açıdan ve yaşam kalitesi açısından değişen Konya’nın toplumsal ve kurumsal açıdan tarihi süreci hakkında ciddi bilgiler vermektedir.

D. Konya’daki Tarihi Eserlerin Durumu Hakkındaki Yazıları

Selçuk Es, Konya’nın tarihi eserlerinin durumu hakkında çeşitli tespit ve değerlendirmelerde bulunur. Bu eserlerle ilgili yapmış olduğu tespitler, dönemin durumunun orijinal olarak görülmesi açısından verilecek olursa:

Zafer Çeşmesi -Belediye Başkanımıza¹⁵⁶,

“Türk Ulusunun egemenliğinin sağlanması için canlarını feda edenlerin ruhlarına ithaf olmak üzere zaferden sonra Cumhuriyet rejiminin ilk Belediye Meclisi kararıyla belediyece şehrin münasip yerinde bir çeşme yaptırılması düşünülmüştü. Bu iş zamanın Belediye mimarı merhum Falih Bey görevlendirilmişti. Alt kaidesi Sille taşından, üst sütun gök mermerden yapılmış, kitabesi kısa ve özlü olan Zafer Çeşmesi bugünkü Kız Orta Okulunun doğusundaki trafo binasının on beş metre doğusuna yaptırılmıştı. 47-48 seneden beri suyu kesilmeden akan çeşme, meydanın park haline getirilmesi amacıyla kaldırılmış, kitabesi de fuarın kuytu bir köşesine atılmıştır.”

1923 yılında Büyük Taarruz Zaferi üzerine yaptırılan çeşme, ilginç bir şekilde Zafer’in 50. yılında devrin Belediye Başkanı Yılmaz Kulluk tarafından ortadan kaldırılmış bir vaziyettedir. Selçuk Es, bu durumdan rahatsızlık duyarak bu millî konuda hassasiyet göstererek, Belediye Başkanından bu eserin yeniden yapılmasını istemiştir¹⁵⁷.

Sultan Selim Camii¹⁵⁸,

“Konya’daki Sultan Selim Camii’nin tamiri için üç seneden beri çeşitli yazılar yazdım. Biz cevap beklerken bir buçuk ay evvel gece çıkan şiddetli fırtına caminin doğu tarafındaki minaresinin külâh kuşunu söküp kaldırdı. Tehlikeli bir duruma soktu. Bu da yetmezmiş gibi o tarihten bu yana yağın yağmur suları da dolayısıyla içeri nüfuz etmeye başladı. Caminin imamı müezzîn efendiyle vaziyeti Müftülüğe bildirdiler ve bu kanal ile yazılı olarak Vakıflar

¹⁵⁶Selçuk Es, “Zafer Çeşmesi”, *Yeni Konya*, No: 9229, 7 Haziran 1972, s. 2.

¹⁵⁷“Selçuk Es ve Kütüphanesi”, Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi, Selçuk Es Koleksiyonu.

¹⁵⁸Selçuk Es, “Sultan Selim Camii”, *Yeni Konya*, No: 9250, 1 Temmuz 1972, s. 2,5.

idaresine resmen müracaat edildikten sonra adı geçen makamda şöyle hafif bir kıpırdanma oldu. Neyse ki yetkili bir memurunu camiye kadar göndererek Minarenin durumuna baktırdı. Tamire ihtiyaç olduğuna kanaat getirilerek gereken tahsisatın gönderilmesi istenmiş ama tahsisat üç senedir gelmedi.”

Sırçalı Mescit Manzarası¹⁵⁹,

“Konya’ımızda Selçuklu devri eserlerinden biri de hiç şüphesiz mahalleye kendi adını veren Sırçalı Mescit mahallesindeki tarihi camidir. Eski eserlerden olmakla beraber halkın yardımı ile ibadete açılmış, temiz ve bakımlı durumdadır. Geçenlerde gelen yerli turist kafilesini ziyarete getirdim, bazıları namaz kıldılar, bazıları da gölgelikte dinlendiler. Ayrılacağımız zaman bir ahabap bu tarihi mabedin son cemaat yerinin girişi sol tarafını göstererek Sal, teneşir ve caminin kışlık depo edildiği yeri gösterdiler. Camii sakil duruma sokuyor, bakınız bahçesinde müsait yer var buraya bir sundurma yaptırılmış olsa da bu kalabalık oraya nakledilse iyi olmaz mı dediler. Hakikaten gözümünden bu perişan manzara kaçmıştı. Etrafı tetkik ettim, bu malzemeler için münasip bir yerin yapılmasını arzu ettim. Fakat bu arzum benimle kalacak, sebebine gelince dört seneden beri tamir bekleyen ve her geçen gün yeni bir harabiye uğrayan Konya Sultan Selim Camisinin onarıma göz yuman Vakıflar İdaresi mi bu sundurmayı yaptıracak. Rüyamda görsem hayra yormam”.

Kapu ve Sultan Selim Camileri üzerine¹⁶⁰,

“Sözlerim şahıslara değil, tamamen vazifeye lakayt olarak bakan müesseseye aittir. İdare üst makama yazar orası cevap vermezse atasözünde dediği gibi vermeyince mabut ne yapsın Mahmut.

Sıra ile fikrimi açıklamaya çalışayım.

1. Şu yazımı okuyanların yolları bir gün Mevlana müzesine veya o tarafa uğrar ise lütfen Sultan Selim Cami’nin doğu kapısının dış üst kemerine baksınlar. Kemer taşlarından birinin oynadığını yerinden oynadığını göreceklerdir. Bir gün bir din kardeşimizin başına düşecek olursa ve yanındaki taşlara da inmeye davranın derse eseflenmeyelim, bu gidişle bu vurdumduymazlıkla bu ihmale bu da er geç olacak.

¹⁵⁹Selçuk Es, “Sırçalı Mescit Manzarası”, Yeni Konya, No: 9258, 12 Temmuz 1972, s. 2.

¹⁶⁰Selçuk Es, “Kapu ve Sultan Selim Camileri üzerine”, Yeni Konya, No: 9310, 11 Eylül 1972, s. 2,5.

2. Caminin doğu tarafında Kışla Caddesine doğru birinci pencere üzerine bakınız, derz olmadığından pencere üst taşından sonraki taş don ve güneşten kırılmış el kolayca girebilir. Aynı derz olmayış temele kadar nüfuz etmiş durumdadır.
3. Caminin kuzeyinde son cemaat yerinin arkasında oluk yerlerinden inen suların çarptığı taşların etrafları derz görmediğinde acımış, dolayısıyla temel taşların derzlerini de dökmüştür. Perişan duruma sokmuştur.
4. Caminin kuzey kapısına bakınız ayna giriftleri çağşamış, ne bakan var ne yapan var maazallah tamire kalksan olmaz Ata yadigârı sanat eseri derler, el sürdürmezler, kendileri de yapmazlar.
5. Caminin güneybatısındaki kapının girişte sol kanadına sakın bakmayın, Türk sanat eseri diye bağırıp kışımızı yırttığımız bu ata yadigârının kapısının giriftleri seneler evvel düşmüş, gaz sandığı tahtasından yama yapılmış, içleri sızlamadan nasıl çivi çakıldığını görürsünüz.
6. Caminin kubbe pencerelerinin tahta çerçeveleri çürümüş, alçı çerçevelerde kazara kırılacak olursa cami tamamen güvercin yuvasına döneceğini şimdiden ikaz ederim.

Bence en iyi çare Vakıflar İdaresini lağvederek Kültür Müsteşarlığının emrine tarihi eserlerin muhafazası verilmiş olursa emin olun, Türkiye’imizde harap bakımsız bir cami kalmaz kanısındaydım”¹⁶¹.

Sultan Selim Camii Tamiri İçin Teşekkürler-Vakıflar İdaresine¹⁶².

“Bu sütunlarda üç seneden beri Konya Sultan Selim Camisinin tamiri için yazdığım sohbetler kısmındaki ricamızı göz önünde bulunduran sabık Vakıflar Müdürümüz Fahri Koşay’ın gayret ve himmetleriyle, caminin iki kapısındaki noksan kısımlar ile dış temel derzleri hariç, bütün noksanları tamamlanarak harabeden kurtulduğu için idarenin bu hususta çalışan memur ve müstahdemine teşekkürü borç biliriz. Ata yadigârı tarihi eserlerimize gereken ihtimamı gösterdiğimiz zaman, hem kıymetli sanat eserlerimiz bakımsızlıktan kurtulur, hem de tarih yanında turizm alanında büyük ilgi çekilmiş olur.

¹⁶¹Selçuk Es, “Kapu ve Sultan Selim Camileri üzerine”, *Yeni Konya*, No: 9310, 11 Eylül 1972, s. 2,5.

¹⁶²Selçuk Es, “Sultan Selim Camii Tamiri İçin Teşekkürler”, *Yeni Konya*, No: 9448, 28 Şubat 1973, s. 2.

Konya tarihini incelediğimiz vakit Osmanlı hükümdarı Fatih Sultan Mehmet'in sadrazamlığını yapmış olan Gedik Ahmet Paşa ile Rum Mehmet Paşa Konya ve Karaman ilçemizde o kadar çok tahribat ve kötülük yapmışlar ki tarif edemeyeceğim. Cami, mescit, medrese, hangah gibi kıymetli eserlerin çoğunu hak ile yeksan etmişler, hırslarını yenemeyerek bir kısım zavallı halkı İstanbul'a sürgün etmişlerdir. Karaman, Aksaray semtlerinin ilk sakinleri Konya ve civarından gitmiştir. Bundan sonraki devreler de Konya'ya nedense hor bakılmış, bunun etkisini halen esmekte olan havadan da anlamak çok kolaydır.

Konya ve ilçelerinde halen harap ve bakılmaya muhtaç birçok tarihi eserler vakıflar idaresinin himayesini hasretle beklemektedir. Sultan Selim Camiinin noksan onarım işlerini de yeni Vakıflar müdürümüzden bekler, görevlerinde başarılar dileriz."

Çok Acı-Vakıflar İdaresine¹⁶³.

"İlgin'da mevcut olup bakımı Vakıflar İdaresinde olan Lala Mustafa Paşa Kervansarayının bir kısmının bakımsızlık yüzünden çöktüğünü öğrendiğim zaman hasta kalbim bir kat daha sıkıştı, üzüldüm; fakat elden ne gelir ki. (Osmanlı İmparatorluğu öyle sağlam temeller üzerine oturmuştur ki, biz içeriden Avrupalılar dışarıdan yıkalım diye uğraşıyoruz da, bir türlü muvaffak olamıyoruz.) Konya Vakıflar İdaresi kusuruma bakmasın, dost doğru ve acı söyler, derler. Konyalı hemşerilerim şahit olsunlar, yakın bir gelecekte Sahipata Camiinin kalan tek minaresi de bakımsızlıktan çöktüğü zaman idare temelinde kurban kessin, şenlik yapsın. Üç sene bu sütunlarda Konya Sultan Selim Camisinin tamiri için yazdım, yakındım, nihayet tamir edildi. İçinden usta çıkmadan sözde değiştirilen çerçeveler yerlerinden oynadı. Büyük kubbenin pencere aralıkları tekrar güvercinlere yuva oldu".

Eşrefoğlu Camii Halı ve Kilimleri -Vakıflar Müdürlüğüne¹⁶⁴.

"Geçtiğimiz Pazar günü mahalli rehber kursiyerlerini Beyşehir ilçesi tarihi eserler incelemesine götürdüğümüz zaman ilk işimiz oradaki Selçuklu eseri yadigârı olup, Eşrefoğlu Seyfettin Süleyman Bey tarafından sonradan tamir ettirilerek Eşrefoğlu Camii olarak tanınan mabedimizi ziyaret etmek olmuştur. Yaptığımız incelemede mabedin vakıfla idaresinin yerinde müdahalesiyle harabeden kurtarılarak onarıldığını memnuniyetle gördük. Camiyi incelerken bir kısmını serecekleri olmadığını gördük, sebebini görevlilerden sorduk. Buralarında halı ve kilimleri varmış. İki yıl evvel Konya Vakıflar Müdürü yanında bazı bilirkişiler ile gelerek

¹⁶³Selçuk Es, "Çok Acı", Yeni Konya, No: 9805, 29 Nisan 1974, s. 2.

¹⁶⁴Selçuk Es, "Eşrefoğlu Camii Halı ve Kilimleri", Yeni Konya, No: 9878, 24 Temmuz 1974, s. 2.

buradan eski on bir halı ile yirmi iki parça kilim alınarak, İstanbul Vakıflar Müzesinde muhafaza ve teşhir için götürülerek oraya mal edilmiştir. Beyşehir Eşrefoğlu Camisinde cidden eski halı ve kilimler mevcut olup, kıymetleri de buna göre artmaktadır”.

Kabristan Türbelerimizin Acıklı Hali¹⁶⁵.

“Mimar Osman Nuri Dülgerler başta olmak üzere kıymetli sanat tarihçisi Hasan Özdöner ve değerli kütüphaneci Hasan Yüğrük ile geçtiğimiz hafta Musalla Kabristanı ile Hocacihan köyü doğusunda Mürseman Mezarlığı türbe ve mezar taşları üzerindeki incelemelerimizde Musalladan Selçuklulara ait olup Türbesi yıkılmış kırık taşları kırık taşları cenazelik çukurunda kalmış sanduka Selçuklu devri taşlarından başladık. Bir kısmını okuma imkânı olduysa da çoğu kısmı tahrip ve aşınma sonucu okunmaz hale gelmiştir. Şih Halil’in Türbesine girdik. Şehitliğin batısındaki Namazgâhın güneybatı köşesindedir. Tarihi doğrama çift kapı kanadının biri hiç yok, diğeri mevcut fakat aynaları sökülmüş vaziyette. Türbenin içi bir tuvalet haline gelmiş, bu işi yapanlar Şiha karşı sanki. Biraz güneyinde bulunan Şeyh Seracettin Türbesine girdik, burası da tuvalet durumu ile birlikte diğer acıklı manzara da, gömü arayacağız diyerek sanduka taşını sökerek bir tarafa atmışlar kabir yerini hallaç pamuğuna çevirmişler. Mürseman Kabristanına geçtik türbenin üst kısmını inceledik, kapısı yüksekçe olduğundan tahribata uğramamış ise de aşağı cenazelik kısmına girince genzimizi idrar kokusu yaktı. Etraf taze çocuk iç çamaşır parçalarından çöplük halini almış. Kabristan kısmına geçtik buranın hayli bakımlı gördük. Burada dikkatimiz taze çocuk kabirlerinin fazla oluşu dikkatimizi çekti. İncelememizi tamamlayarak ayrıldık”.

Konya Fuar Kapısı¹⁶⁶.

“Konya’ımızda bir mühendislik ve mimarlık akademisi dururken Fuar Kapısı için projenin dışarıdan oluşturulması her bakımdan ayıp yüz kızartıcıdır. Fuar kapısında Selçuklu Arslanları, Selçuk Kartalı da oturtulabilir. Konya Fuar Kapısı içerinse Konya’ya büyük hizmetleri geçmiş bulunan birçok değerli valilerin büstlerinin dikilmesini kapı kadar uygun bulurum. Yılanlı medrese yandı. Bu medrese Osmanlı Devri Konya medreselerindendir. Bu medrese üçüncü Bit Pazarı olarak kullanılırdı. Eski Konya kadın ve erkek kıyafetleri burada sergilenir, burada satılırdı. Yazık oldu”¹⁶⁷.

¹⁶⁵Selçuk Es, “Kabristan Türbelerimizin Acıklı Hali”, Yeni Konya, No: 11354, 2 Haziran 1979 s. 2.

¹⁶⁶Selçuk Es, “Konya Fuar Kapısı”, Yeni Konya, No: 11757, 28 Ağustos 1980 s. 2.

¹⁶⁷ Konya yöresel kadın kıyafetleri için bk., Ekler Resim-7.

Buraya kadar verilen metinlerden anlaşılacağı üzere Selçuk Es, ilçeleriyle birlikte turizmciler olmanın da vermiş olduğu bilinçle Konya'nın tarihi eserleriyle ilgili yerinde tespitler yapmıştır. Yıkılmalar, dökülme ve bakımsızlıktan dolayı çürümelere karşı ciddi eleştiriler getirmiştir. Özellikle Vakıflar idaresini bu konuda suçlu bularak, eserlerin korunması konusunda Kültür Müsteşarlığının tasarrufunu istemiştir.

E. Eğitim-Öğretim İle İlgili Yazıları

Selçuk Es, bütün konularda kalem oynatmıştır. Eğitim konusu ise onun üzerinde önemle durduğu bir alandır. Özellikle kendi eğitim gördüğü okullarla birlikte Konya eğitim-öğretim hayatıyla ilgili devrin şartlarının görülmesi açısından orijinal tespitler yapmıştır.

Akif Paşa Mektebi

“1920 senesinde bugünkü İstanbul Caddesi üzerinde on yıl evveline kadar herkesin bildiği Akif Paşa Okulunun o zaman ki adı İntibah ve Terakki Okuluydu. Birinci sınıftan altıncı sınıfa kadar tam teşekküllü Rüştîye Mektebiydi. Müdürü Mümtaz Bahri Kuru merhumdu. Öğretmenlerimizden hatırlayabildiğim kimseler şunlardı. Kör Tahir Bey, gözünün biri yoktu, sakallı ve sarıktı. Muhtar Bey, uzun saçlı kaytan bıyıklı hesap öğretmeni, Torunzade Sait Bey merhum, Fransızca ve Türkçe öğretmeni İsmail Zühtü Bey. Okulun karşı köşesinde bugünkü Milli Eğitim müdürlüğüne bitişik köşe binasının olduğu yerde ise üç sınıflı Hamidiye Mektebi vardı. Oradan da birkaç öğretmen üst sınıflara derse gelirdi. Birinci devre birinci ve ikinci sınıf bir arada okurduk. Her dersin ayrı ayrı kitabı yoktu, aşağı yukarı iki yüz elli üç yüz sayfalı Anadolu Yavrusunun Kitabı diye bir kitabımız olup dersleri bundan işlerdik. Hocalarımızdan Tahir Bey talebeyi az döver ceza olarak bolca karalama verirdi. Hesap öğretmeni Sait Beyin hiç insaflı yoktu, en ufak bir hatayı affetmez, muhakkak tokat atarak cezalandırırdı. Talebeyi dövmeyen cezalandırmayan dolayısıyla kendisini çok sevdiren öğretmenimiz İsmail Zühtü Beydi.

Hatırimda kaldığına göre Birinci İnönü Muharebesinden sonra kazanılan zafer dolayısıyla müdürümüz toplantı tertipleyerek kazanılan zaferin önemini anlatmak için hazırlığa geçmişti. Elli kadar öğrenci izci kıyafetleri ile başımızda kabalak biçiminde önünde ay yıldız olan serpuş takarak törende hazır bulunmuştuk. Öğle yemeklerini okulun bodrum katındaki yemekhane de yiyip, üst salonda topluca öğle namazlarımızı kıladık. Yine o

günlerde Yeşil Ordu geliyor sözü ile günlerce teneffüslerde gelecek hayal orduyu hakikat gibi beklerdik”¹⁶⁸.

Akif Paşa Mektebi, Konya Valisi Akif Mehmed Paşa tarafından 1878 yılında yaptırılmıştır. Okul binası İstanbul Caddesi üzerinde Şerefşirin Mahallesi Esad Efendi Sokağında bulunmaktaydı. Akif Paşa Mektebi binası 1891 yılına kadar Rüştîye Mektebi tarafından kullanılmıştır. Burada 1910 yılı sonuna doğru İttihad ve Terakki Mektebi eğitim-öğretime başlamıştır. İttihad ve Terakki Mektebinin ardından bina da Anadolu İntibah Mektebi’nin eğitim-öğretim vermeye başladığı görülmektedir. 1923 yılından sonra bina da Akif Paşa İlk Mektebi açıldı. Okul 1956 yılına kadar aynı bina da eğitim-öğretim vermeye devam etti¹⁶⁹.

Konya Darülmuallimin Mektebi

“1922 yılı sonbaharına doğru Konya öğretmen Okulu Tatbikat kısmına kayıt yaptırmıştım. Yeni okula devam etmeye başladıktan sonra birkaç ay sonra öğretmenlerimizin ekserisini Öğretmen Okulu son sınıf öğrencileri teşkil ederdi. Bu öğrenciler içerisinde bizde sınıf öğretmenliği yapan Mustafa Beyi çok iyi hatırlarım. Dövmes fakat nasihat yoluyla söylediği sözler büyük tesir bırakırdı. Başöğretmenimiz yıllarca burada öğretmenlik yapan Hesap Hocası boynu eğri Yusuf Bey’di. Talebeye darıldığı vakit binanın içi çın çın öterdi. Yüksek kısmın edebiyat öğretmeni Topal Zühtü Bey bizim Türkçe öğretmenimizdi. Okul Konya Askeri Rüştîye ile birlikte aynı bina dâhilinde olup tam ortadan ikiye bölünmüştü. Öğrencilerin ekserisi yatılı olup evci öğrenci ilk ve yüksek kısımda elli kişiyi geçmezdi. Öğretmen okulu talebeleri daima terbiyeli ve nazik olarak tanınırlardı. Memleket Kurtuluş Savaşının son günlerini yaşıyordu. Herkes daima ordumuzun zaferi için dualar okunurdu. Okul dâhilinde de cami de hafız olan güzel sesli talebeler beş vakit ve bilhassa sabah namazından evvel ve yatsı namazından sonra Kur’an okur dualar edilirdi. Okulun ayrıca spor teşkilatı vardı, burada başta futbol olmak üzere birçok atletizm oyunları yapılırdı. Yine bir gün yüksek atlama kısmında çalışırken bileğimim üzerine düştüm ve çıktım. Çok acı çekmeme rağmen kimseye belli etmedim. Çünkü akşam okulumuza Gazi Mustafa Kemal gelecekti. Onu görmek için belli etmedim. Atayı gördüğüm günü hiç unutamam. Askeri Rüştîye Lozan Sulhundan sonra İstanbul Halıcıoğluna nakledilerek bina tamamen Erkek Öğretmen Okuluna

¹⁶⁸ Selçuk Es, “Hayal Olmuş Hakikatler: Konya İntibah ve Terakki Okulu Hatıraları”, *Şehir Postası*, No: 345, 23 Mart 1963, s. 2; “Hayal Olmuş Hakikatler: Konya İntibah ve Terakki Okulu Hatıraları”, *Şehir Postası*, No: 346, 25 Mart 1963, s. 2.

¹⁶⁹ Kerim Sarıçelik, *Konya’da Modern Eğitim Kurumları (1869-1919)*, Çizgi Kitabevi, Konya 2010, s. 75-76.

devredildi. Ne yazık ki elli yıllık tarihi olan Öğretmen Okulu sanki Türkiye'nin bütün köylerine öğretmen ihtiyacı sağlanmış da lüzum kalmamış gibi 1935 yılında bizler son mezunları olarak lağvedilip tarihe mal olup gitti”¹⁷⁰.

Konya Darülmualimin Mektebi, vilayetlerde açılan ilk öğretmen okullarındandır. Konya’da sıbyan mekteplerinin ıslahı çerçevesinde 1872 yılında şehirde yeni düzen üzerine eğitim öğretim verecek altısı erkeklere ve biri de kız öğrencilere mahsus yeni sıbyan mektepleri inşasına başlanmıştır. Gerek bu okulların gerekse vilayette bulunan diğer sıbyan mekteplerinin öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere 1874 yılında şehir de bir darülmualimin açılmasına karar verildi. Okulun eğitim öğretime açılması 1875 yılını bulmuştur¹⁷¹.

Darülmualimin, 1908 yılında aynı yerde eğitime devam ederken, binanın bir kısmının yine başka bir okula tahsis edildiği görülmektedir. Bu okul aynı yıl içinde eğitim öğretime açılan Rehber-i Hürriyet Mektebidir. Konya Darülmualimin Mektebi, 1910 yılında Mevlana Türbesi civarındaki ikinci binasına taşındı. Bina değişikliğin nedeni okulun idari yapısı ile eğitim-öğretim yapısının yeniden düzenlenmesiyle ilgilidir. Bu arada Konya Darülmualimin Mektebi için, bugünkü Konya Lisesi olan, yeni bir bina yapımına başlandı. Bina tamamlandıktan sonra Askeri Rüştîye Mektebi’nin kullanımına verildi. Konya Darülmualimin Mektebi buraya 1920 yılında taşındı. Böylece bir süre bu bina da iki okul beraber eğitim verdi. Darülmualimin binanın doğu kısmında, Askeri Rüştîye Batı Kısımında bulunmaktaydı¹⁷².

Konya Darülmualimin Mektebi öğrencileri mezun olduktan sonra vilayette bulunan okullardaki boş kadrolara atanmaktaydılar. Yeni öğretmenlerin tayin edilme sıralarını belirleyen kıstas, mezuniyet başarı durumlarıydı. Vilayette birçok yerde öğretmen açığı olmasına rağmen her sene bütçenin izin verdiği kadar öğretmen atanabilmekteydi. Konya Darülmualimin Mektebi’nin adı 1924 yılında İlk Erkek Muallim Mektebi şeklinde değiştirilmiştir. 1935 yılına kadar eğitim-öğretim veren okul bu tarihte Adana’ya nakledilmiştir¹⁷³.

¹⁷⁰ Selçuk Es, “Hayal Olmuş Hakikatler: İstiklal Savaşı Sonlarına Doğru Konya Erkek Öğretmen Okulu Hatıraları”, *Şehir Postası*, No: 347, 26 Mart 1963, s. 2; “Hayal Olmuş Hakikatler: İstiklal Savaşı Sonlarına Doğru Konya Erkek Öğretmen Okulu Hatıraları”, *Şehir Postası*, No: 348, 27 Mart 1963, s. 2; “Hayal Olmuş Hakikatler: İstiklal Savaşı Sonlarına Doğru Konya Erkek Öğretmen Okulu Hatıraları”, *Şehir Postası*, No: 349, 28 Mart 1963, s. 2.

¹⁷¹ Kerim Sarıçelik, *Konya’da Modern Eğitim Kurumları*, s. 182-200.

¹⁷² Kerim Sarıçelik, *Konya’da Modern Eğitim Kurumları*, s. 182-200.

¹⁷³ Aynı yer.

Konya Sultani Mektebi

Türk Eğitim tarihinde Sultani adıyla ilk açılan okul Galatasaray'da 1 Eylül 1868 tarihinde eğitim-öğretime başlayan “Mekteb-i Sultani” idi. Okul Tanzimat bürokratlarının tasarladığı farklı milletlerden oluşan tebaanın, aynı idealleri paylaşan Osmanlı vatandaşlarına dönüştürülmesi projesine uygun olarak meydana getirildi. Okulda her millettten Osmanlılar beraber ders görerek kaynaşacaklar, böylece Osmanlı bütünlüğünü savunacak aydınlar yetiştirilecekti. Vilayetlerde bulunan bazı idadi mektepleri sultaniye çevrildi. Yeni yapılanlarla birlikte 1910 yılı içerisinde sultaniler 12 yerde birden eğitim-öğretime açıldılar. Sultanilerin gerçek manada yaygın bir ortaöğretim kurumu olarak ortaya çıkması 1913 yılında yapılan düzenlemelerle mümkün olmuştur¹⁷⁴.

1913 yılında yapılan düzenlemeye bağlı olarak vilayet merkezi olan Konya'da bulunan yedi yıllık yatılı idadinin de sultaniye çevrilmesi söz konusu olmuştur. Konya Sultani Mektebi, kısa süren bir hazırlıktan sonra 5 Ekim 1913 tarihinde eğitim-öğretime açılmıştır. Konya Sultani Mektebi, hastane olarak inşa edilmişken bilahare idadiye devredilerek yeni ilave ve tadilatlarla okul haline getirilmiş olan binada eğitim-öğretim vermiştir¹⁷⁵.

Selçuk Es, bu okulla ilgili hatıralarını şu şekilde anlatır¹⁷⁶:

“1923 senesi son baharında Konya Sultanisi İlk kısım üçüncü sınıfa girmiştım. O zamanlar Rehberi Hürriyet İlkokulundan Konya Erkek Öğretmen Okulu Tatbikat kısmına girenler bir sınıf aşağıya alınırlardı. Sultani ilk kısmına yatılı olarak değil evci olarak girmiştım. Derslere başladıktan iki buçuk ay sonra Sultani ismi kalkarak adı Lise olmuştı. İlk kısım birinci sınıftan, lise on ikinci sınıfa kadar bütün sınıfları mevcuttu. Fakat onuncu sınıfta dört, on birinci sınıfta bir talebe vardı. Bugün karma ortaokul olarak kullanılan cezaevi yanındaki lise binasının 1928'den sonra ilave edilen yeni ön kısmı yoktu. Sabah ezanı ile çoğumuz uyanır saat altı da kalk zili çalıncaya kadar namaz kılan öğrenciler gider namaz kılar kılmayan zil çalıncaya kadar yatardı. Beş vakit namaz kılmak isteyene serbestti. Sabah saat sekiz buçukta derse girer, öğleden önce üç saat, öğleden sonra üç saat ders yapardık.

¹⁷⁴ Kerim Sarıçelik, *Konya'da Modern Eğitim Kurumları*, s. 161-162.

¹⁷⁵ Aynı yer.

¹⁷⁶ Selçuk Es, “Hayal Olmuş Hakikatler: Konya Sultani-Lisesi Hatıralarım”, *Şehir Postası*, No: 361,365, 2-9 Nisan 1963, s. 2.

Öğretmen öğrencisin ufak bir kusurunu gördüğü zaman tokatlar, tekmeler, şikâyet ederse sonu felaket olurdu. Talebeler bir hafta içinde gösterdikleri başarıdan ötürü aferin ile ödüllendirilirlerdi. Bunun gibi hafta içi işlediği suçtan dolayı da öğrencinin izinsiz kalmak cezası vardı. Kış günleri sabahları sınıfta sadece bir soba yakılırdı. Sınıf çok soğuk olduğu için bir gün dayanamayıp arkadaşlarla odunluktan odun çaldık ve sıralarımızın gözüne sakladık. Sobayı da nar gibi kızarana kadar yaktık. Sınıfın sıcağından rahatsız olan öğretmen Fazıl Bey, hademeyi çağırarak sitem etti, hademe de kendisinin yakmadığını söyleyince sakladığımız odunları buldu fakat kimin yaptığını tespit edemeyince bir kova suyla sobayı söndürüp sınıfın camlarını açtırarak ders yaptı. Hiç birimize palto giydirmede ve sabah mütalaalarını böyle yaptı ve birkaç arkadaş zatürreeden yatıp kalktılar. Başöğretmen Fazıl Bey gece gelir koğuştan dolaşır şüphe ettiği kimselerin yastığına başını dayayarak uyuyup uyumadığını kontrol ederdi. Es kaza bir kımıldayan oldu mu sorgu sual etmeden sille tokat girişirdi. Gece bekçisi olan Osman Ağa'nın çok pis bir huyu vardı, dilencilik. Hafta sonu ziyaretimizde gelen ailelerimizin bize getirdiklerini tespit eder. Gece gelir başımıza dikilir, kalk uleyn ananın getirdiği yemiştan benim hissemi ver yoksa Fazıl Bey'e söylerim derdi. Şayet vermeyecek olursak işte Fazıl Bey'e gidiyorum gelir şimdi hepsini aldırırım derdi. Bir gece mütalaasında derse çalışıyorduk, Fazıl Bey'de aramızda dolaşıyordu. Birden Sekiz Mustafa'yı tokatlamaya başladı. Elinden aldığı kitabı ise yırttı. Nedeni ise Arsen Lüpen okumasıydı. Mütealada ders kitabı harici bir şey okumak yasaktır. Bir gün de beni çok şiddetli dövmüştü iki gün okul revirinde yattım üç gün de teneffüslerde başöğretmen odasının önünde dikildim. Boş yere yediğim dayak çektiğim ceza yanıma kar kaldı kimseye bir şey diyemezdim”.

Rehber-i Hürriyet Mektebi

Rehber-i Hürriyet Mektebi 1908 yılında eğitim-öğretime açılmıştır. Fakat başka bir belge de ise okulun 14 Mart 1909 tarihinde açıldığı belirtilmektedir. Rehber-i Hürriyet Mektebi, 1910 yılına kadar Darülmualimin Mektebiyle aynı binada eğitim vermiştir. Daha sonra Darülmualimin taşınınca bina Rehber-i Hürriyet Mektebi'ne kalmıştır. Rehber-i Hürriyet Mektebi'nde 1913-1914 Konya Salnamesi'ne göre 70 öğrenci bulunmaktaydı. Bu okul ait bir cetvelde ise 1918 yılında okulun 34 öğrencisinin bulunduğu kayıtlıdır. Okulda okutulan hemen hemen her dersin ayrı öğretmeni bulunmaktaydı. Rehber-i Hürriyet Mektebi'nin, Cumhuriyet Devri'nde Hapishane Caddesi'nde bulunan başka bir bina da hizmet vermiştir. Eski binası 1927 yılında yol çalışmaları nedeniyle yıktırılmıştır. Okul yeni

binasında 1934 yılına kadar eğitim vermiş ve daha sonra ismi değişerek 19 Mayıs İlk Mektebi adını almıştır¹⁷⁷.

Selçuk Es, bu okulla ilgili hatıralarını da şu şekilde anlatır¹⁷⁸:

“1921 sonbaharında Konya Rehberi Hürriyet Mektebi İptidaisi ikinci sınıfa girmiştım. O senenin ilkbaharında Akif Paşa olan İntibah ve Terakki Mektebinden ayrılmış, Yunan ordusunun Afyonu işgali üzerine Nevşehir’e gitmişti. Okul mevcudu 60-70 öğrenci olup buna 25-30 kadar Konya Darüleytam öğrencilerini de ilave edersek yüz kişiye yaklaşırdı. Günde altı saat ders okurduk. Yatılı kısım yoktu hepimiz evci öğrenciydik. Öğretmenlerimizden hatırladıklarım, Musiki Öğretmeni Arif Şahap Ötgen, Resim Öğretmeni Memduh Bey Zade Mithat Bey, Din dersleri hocamız Kurşuncuzade İrfan Efendi, Türkçe hocamız Eskilli Mustafa Efendi, Eşya dersi hocamız Tarikatçızade Fahrettin Bey, hesap hocamız çenesi büyük Mustafa Bey, Hendese Hocamız Belediye Mühendisliğinden emekli merhum Hacı Mustafa Bey, Kur’an hocamız ise okul müdürü Hakkı Bey’di. Okul 1926 senesinde bu binadan çıkarak Çifte Merdiven Mahallesiindeki binaya taşındı. Genel kitaplığın temelini teşkil eden Milli Kütüphane olarak kullanıldı. 1928 senesinde de Alâeddin Bulvarı açılırken yıkılarak tamamen yıkılarak yola karıştı”.

Selçuk Es, 1978’li yılların eğitim-öğretim hayatıyla ilgili ise şu tespitleri yapar¹⁷⁹:
“Bugünkü eğitim sistemimizin toplum üzerinde büyük yeri olan ilk ve ortaokullarda evvelce mevcut olup da 1925’ten sonra kaldırılan aferin-mükâfat-izinsiz cezasının verilmesini görüyorum. İlkokula başladığımız yıllarda mükâfatlandırma iki çeşit olup birincisine Mükâfat denilirdi. Parlak çeşitli renkli elışı kâğıtlarına sarı yıldızlı bastırılmış, üzerinde orta yerinde üzerine iri yazılarla Aferin yazdırılmış veya Mükâfat yazılı olup içerisi de hatırladığıma göre ikisi de şöyle yazılıydı.

Aferin

¹⁷⁷ Kerim Sarıçelik, *Konya’da Modern Eğitim Kurumları*, s. 91-92.

¹⁷⁸ Selçuk Es, “Hayal Olmuş Hakikatler: İstiklal Savaşı Yıllarında Konya Rehberi Hürriyeti Mektebi İptidaisi Hatıralarım”, *Şehir Postası*, No: 366-368, 10 -12 Nisan 1963, s. 2; “Hayal Olmuş Hakikatler: İstiklal Savaşı Yıllarında Konya Rehberi Hürriyeti Mektebi İptidaisi Hatıralarım”, *Şehir Postası*, No: 367, 11 Nisan 1963, s. 2; “Hayal Olmuş Hakikatler: İstiklal Savaşı Yıllarında Konya Rehberi Hürriyeti Mektebi İptidaisi Hatıralarım”, *Şehir Postası*, No: 368, 12 Nisan 1963, s. 2.

¹⁷⁹ Selçuk Es, “Aferinler, Mükâfatlar, İzinsizler”, *Yeni Konya*, No: 11049, 27 Mayıs 1978, s. 2; “Aferinler, Mükâfatlar, İzinsizler”, *Yeni Konya*, No: 11050, 28 Mayıs 1978, s. 2.

..... sınıfından numaralı..... Efendi..... dersinden gösterdiği sayı gayretten dolayı dersi muallimi tarafından bir Aferinle taltif edilmiştir. 25 Mart 1339

..... Mektebi Müdürü, Bir öğrenci aynı veya ayrı üç dersten bir hafta içerisinde Aferine hak kazanmış ise bu öğrenciye üç ayrı Aferin yerini tutan bir mükâfat verilir. Dört beş Aferin alırsa buna da bir mükâfat iki aferin verilirdi. İki mükâfat kazanan öğrenciye ayrıca okul müdürlüğünce bir kitap hediye olunurdu. Aferinler dağıtıldıktan sonra, kitap hediyeleri de verildikten sonra, müdür izinsiz cezaları alanlar bildirilecek sözüne elinde bir kâğıtla o gün akşama kadar okulda nöbetçi kalacak öğretmen çıkar: İsimleri okuyacağım efendiler karşıma gelsinler ikişer koldan sıraya girsinler derdi. Beşinci sınıftan başlayarak birinci sınıfa kadar izinsizler okunup ortaya çıktıktan sonra cezasız diğer öğrenciler, birinci sınıf önde dışarı çıkarlardı. Bu defa cezalı öğrenciler nöbetçi öğretmenin gösterdiği bir sınıfta toplanır. Birinci ikinci sınıflara iki yüz, 3-4-5 sınıflara beş yüz satır olmak üzere Şair Ziya Paşa'dan veya başka şairlerden yahut da öğretmenin keyfine göre bir atasözü veya kendi düzenlediği bir cümleyi yazdırır yazıya başlanılmasını emrederdi. Burada önemli bir noktaya değineyim, izinsiz cezası almış bulunan bir öğrenci o gün veya daha önceleri aferin almış ise o aferini nöbetçi öğretmene geri verdiği zaman bu cezası affedilirdi. Yazı yazmaz çıkar giderdi, aferini vermeyerek cezayı yazanlar da bulunurdu”.

Türkiye Anıtlar Derneği Konya Şubesi İdare Heyetinde görev yapan Selçuk Es, eğitim-öğretim hayatıyla ilgili diğer hatıratı şu şekildedir¹⁸⁰: ‘Değerli münevver arkadaşım Aydın Topbaş ile karşılaştık. Bana Konya İlk Erkek Öğretmen Lisesinin kapanış sebebini benim bileceğimi ve benden cevap beklediğini yayınlamış. Benim ve kendisinin de mezun olduğu bu irfan ocağının kapanış sebebini rahmetli babamın bana o günlerde anlattığına göre cevap vermeye çalışacağım. 1889 yılından 1935 yılına kadar 46 yıl faaliyet göstererek yurdumuza beş bininin üzerinde öğretmen yetiştiren bu ilim yuvası 1933-1934 ders döneminde sıkı bir okul bitirme bakaloryası karşısında 90 kişilik son sınıftan Haziran döneminde iki mezun vermiş, eylül döneminde ise ancak iki mezun vermek suretiyle o ders yılı çok zayıf ve sönük geçmesi dolayısıyla kapanması zamanın Milli Eğitim Bakanı merhum Hikmet Bayur tarafından öne sürülmüştür. O senenin temmuz ayında müdür bey beni odasına çağırılmış. Cebir, Hendese, Müsellesattan bütünlemeye kalmıştım. Müdür sınava hazırlanıyor musun dedi. Bende gereken cevabı verdim. Müdür okulun önümüzdeki dönem lağvedileceği haberini aldı, babana anlat duruma mani olsunlar dedi. Babam rahmetli o dönem Konya

¹⁸⁰Selçuk Es, “Konya İlk Erkek Öğretmen Lisesi Kapanış Sebebi”, Yeni Konya, No: 11648, 19 Nisan 1980, s. 2.

milletvekiliydi. Akşam babama konuyu açtım, yakinen ilgileneceğine söz verdi. İki gün sonra Ankara'ya gitti, on gün sonra döndü. Bana gözünüz aydın okulun beş ve altıncı sınıfları bir yıl kalıyor, iyi sonuç alınırsa hiç kapanmayacak dedi.

Olayı şöyle anlattı: Konya Mebusu Tevfik Fikret Silay merhumla Milli Eğitim Bakanı Hikmet Bayur'a gitmişler. Bakan şu cevabı vermiş, "Etek dolusu hazine masraf ediyoruz neticede senede dört mezun veriyoruz, biz bu dört mezunu yurdun herhangi bir okulundan da elde edebiliriz, hiçbir tahsisatı yeni yıl bütçesinden ayırmadık, kapanması zaruret haline geldi" sözü ile bakanın yanından ayrılmışlar. İki gün sonra Hikmet Bayur Bakanlıktan istifa ediyor, yerine Afyon Milletvekili Abidin Özmen Milli Eğitim Bakanı oluyor. Yine iki Konya milletvekili bakana gidiyorlar, durumu anlatıyorlar. Yeni bakan beşinci ve altıncı sınıfların bir yıl daha ders yapmalarını uygun buluyor. 135 bin lira ek tahsisat konularak okulun orta ve lise birinci sınıfları kaldırılıyor. Konya Erkek Lisesi ile birleştiriliyor. Lise müdürü Süleyman Acar okul müdürü tayin ediliyor, Öğretmen Lisesi Müdürü Zeki Beyde İstanbul Gazi Osman Paşa Orta Okulu Müdürlüğüne tayinen Konya'dan ayrıldı.

Ben lise ile birleşen Öğretmen Okulunun son sınıf öğrencisiydim. Sınıf mevcudu 240 kişi olup iki ay kadar böyle ders yaptık, iki ay sonra yatılı 120 öğrenci İstanbul Haydarpaşa Lisesi İlkokul Öğretmen Lisesine nakledildi. On kadar öğrenci de askeri liselere geçtiler. 1934-1935 ders yılı dönemimizde sınıfımız 105 kişi olup şimdi ikisi rahmetli olan üç arkadaş Haziran döneminde bütünlümeye kalarak diğer arkadaşlar iyi derece ile diploma aldık. O zaman Erzincan Milletvekili olan Saffet Arıkan Milli Eğitim Bakanı oldu, okula tahsisat ayrılmadı, Konya Erkek Öğretmen Okulu bu suretle Konya Milli Eğitim tarihine karıştı gitti'.

Selçuk Es, bizzat öğrenim görmüş olduğu Konya'daki eğitim-öğretim yıllarını aynı zamanda gazeteci ve yazar olarak sağlıklı şekilde değerlendirir. Öğrencilerin çekmiş oldukları sıkıntılar, ödenek yetersizliğinden dolayı kapanan Konya Öğretmen Lisesi hakkında dönemin siyasi atmosferine bağlı olarak ki babası Kazım Gürel Konya Milletvekilliği yapmıştır, eğitim-öğretim hayatı üzerinde tespitler yapar. Yaşamış olduğu süreçte Konya eğitim ve öğretim hayatıyla ilgili dikkat çektiği ön plana çıkan konular daha çok dayak hadisesi, belirlenen kitap harici farklı kitapların okunamamasıdır. Bu durum ise, korkuya dayalı farklı konuları mukayese eden bir öğrenci profili yetiştiremeyen bir eğitim sistemi konusunu gündeme getirmektedir.

V. KONYA DAİR YAZILARI VE DİĞER YAZILARI

A. Konya Yazıları

“Biz Müslümanların dünya üzerindeki iki mukaddes şehri vardır. Biri Mekke ikincisi Medine buna üçüncü olarak bağrında yatan Hz. Mevlana’ya atfen Konya diyebiliriz. Öyle ya misafirliğe gidildiğinde tutulan şekerden Mekke Medine Mevlana diye üç adet alınır¹⁸¹”, diyerek Konya’nın önemine vurgu yapmak isteyen Selçuk Es’in Konya ile ilgili Yeni Konya gazetesinde yazmış olduğu yazılarını tezimizin bu bölümünde incelemeye çalışacağız.

Selçuk Es, yerel tarih çalışmaları açısından dikkate değer yazılar kaleme almıştır. Bu yazılara bakıldığı zaman, Cumhuriyet Türkiye’sinin yaşamış olduğu değişim ve modernleşmenin, Konya’ya yansması özellikle kültür politikaları açısından dikkat çekmektedir. Dünden bugüne Konya tarihi içerisinde özellikle değişen ve değişmeyen değerlerin mukayesesi açısından bu metinlerin çoğunun olduğu gibi verilmesi, metinlerde o dönemin ruhunun görülmesi açısından karşımızda bir orijinallik çıkarmaktadır. Bazen konuların gazete haberleri şeklinde yeniden ele alınması, tarihin tarihi gibi bir yaklaşımı da ön plana çıkardığından, Selçuk Es’in kaleminden bugünlere öncelikli olarak bu metinlerin sıralanması ve ardından yapılacak değerlendirmeleri daha tutarlı hale getirecektir.

Elli Sene Evvelki Konya’dan Hatıralar¹⁸² yazısında Selçuk Es, *Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretlerinin heykeli Mösyö Gripel tarafından yapılmış ve bitirilmiştir. Belediye Reisi Kazım Gürel tarafından teslim alınarak şehrimize gönderilmek üzere Haydarpaşa İstasyonuna teslim edilmiştir(01.10.1926)*. Selçuk Es’in babası Kazım Gürel’in o dönem Belediye Başkanlığı yapmış olması dolayısıyla Selçuk Es bu tarihi not alarak önemini belirtmiştir. “Gazinin Konya heykelinin 29 Ekim 1926 günü törenle açılması için Gazi Paşa meydanında üstün bir çalışma vardır. Heykeltıraş Gripel’in yardımcısı Mösyö Şirap tarafından parçalar birbirine gayet sanatkârane bağlanmış ve kıymetli Dülger ustalarımızdan Muhittin Usta (Muhittin Meteoglu) tarafından abidenin etrafına sağlam ve sanatkârane iskele ile tamamlanmıştır. Açılış için Belediyemiz üstün bir çalışma göstermektedir. Cumhuriyet Bayramında açılacağı ümit edilmektedir”.

¹⁸¹Selçuk Es, “Gez Dünyayı Gör Konya’yı”, *Yeni Konya*, No: 11622, 20 Mart 1980, s. 2.

¹⁸²Selçuk Es, “Elli Sene Evvelki Konya’dan Hatıralar”, *Yeni Konya*, No: 11769, 11 Eylül 1980, s. 2; “Elli Sene Evvelki Konya’dan Hatıralar”, *Yeni Konya*, No: 11770, 12 Eylül 1980, s. 2; “Elli Sene Evvelki Konya’dan Hatıralar”, *Yeni Konya*, No: 11771, 13 Eylül 1980, s. 2.

Konya’da Cumhuriyet’in ilanından önce camilerde gelenek haline gelmiş olan bir âdet bulunmaktadır. Bu âdeti örnekleriyle birlikte Selçuk Es şöyle açıklamaktadır. “*Mesela Mevlevi tarikatına mensup bir zat öldüğü zaman onun selası Sultan Selim Camisinde verilir, halk ölenin hangi camiaya ait olduğunu kolayca anlardı. Bunun gibi ulemadan bir kimse ölürse selası Kapı Camisinde, Hükümet erkânından ölenin Şerafettin Camisinde, esnaf ve tüccarın selası Aziziye Camisinde okunarak ayrılırdı. Cumhuriyetin ilanından sonra Akşehirli Hoca merhum Ahmet Talat Efendi’nin hutbesini dinlemek isteyen Sultan Selim Camisine, Hacı VeyisZade’yi dinlemek isteyen Aziziye Camisine, Çimilizade’yi dinlemek isteyen Bulgur Tekke Camisine, Hacı Tevfik Başaytaç merhumu dinleyecek Şerafettin Camisine, Karaağaçlı Mustafa Efendiyi dinlemek isteyen muhakkak Kapu Camisine giderek Cuma namazını orada kılarak arzusunu giderirdi. Şimdiki zamanda olduğu gibi Hatipler, İmamlar dama taşı gibi gelişigüzel hesapsızca savrulmazdı. Bir adap erkân tanınırdı*¹⁸³”. Şimdi gelişen ve modernleşen Türkiye koşullarında imamlık devlet memurluğu haline dönüşmüştür. Tayin sistemine dayandığı için eski zamanlarda olduğu gibi yerleşik ve köklü bir düzen kurulamamıştır.

Konya’nın Zafer Meydanında, Alâeddin Tepesinin karşısında bulunan Konya’nın tarihi simgelerinden biri haline gelmiş olan İnce Minare’nin¹⁸⁴ ki şu an müze haline getirilmiş ve koruma altına alınmıştır, birinci şerefeye kadara yıkılmış olması çeşitli söylentilere neden olmuştur. Halk arasındaki bu söylentilerden biride Fahrettin Altay Paşa’nın evinin manzarasını kapattığı gerekçesiyle minareyi yıktırdığı dedikodusudur. Selçuk Es de Yeni Konya Gazetesinde yazdığı köşe yazısıyla konuyu bilmeyenler için açık hale getirmiştir. Selçuk Es’in Yeni Konya Gazetesinden alıntı olan yazıyı olduğu gibi aktarıyorum: “*Konya’mızın kıymetli tarihi eserlerinden birini teşkil eden İnce Minarenin, zarif, narin yapılı bir sanat eseri olan Minaresi 1901 senesinde yıldırım isabetiyle birinci şerefeye kadar yıkılmış ve bugünkü gördüğümüz şeklini almıştır*¹⁸⁵”.

1969 yılı yazında bazı görevlerle ilgili gittiği gezilerde Selçuk Es, Ilgın Beyşehir ve Çumra İlçelerini gezmiştir¹⁸⁶. “*Halen mevcut bazı eserleri inceledim. Her yerde olduğu gibi burada da ecdat yadigârlarına karşı yapılan tahribatın etkileri gözle görülür, el ile tutulur*

¹⁸³Selçuk Es, “Camilerimiz ve İmamlarımız”, Yeni Konya, No: 11421, 21 Ağustos 1979, s. 2.

¹⁸⁴Bk., Ekler, Resimler, Resim-6.

¹⁸⁵Selçuk Es, “Yıldırımdan Yıkılan İnce Minarenin Minaresi Hakkında”, Yeni Konya, No: 4897, 28 Nisan 1963, s. 3. İnce Minareli Medrese’nin yıkılmadan önceki hali için bk., Ekler Resim-6.

¹⁸⁶Selçuk Es, “Ilgın İlçesi ve Müzesi”, Yeni Konya, No: 7526, 29 Ekim 1969, s. 2,5; “Ilgın İlçesi ve Müzesi”, Yeni Konya, No: 7527, 30 Ekim 1969, s. 2,5.

derece de fazladır, diyen Selçuk Es, Beyşehir ve Çumra ilçelerinden Ilgın'ı daha temiz ve belediyesini de daha faal görerek yakın zamanda imar edileceğine kanaat getirdim”, diyerek de öngörülerini belirtmiştir.

Alâeddin Saat Kulesi Niçin ve Nasıl Yıkıldı isimli köşe yazısında Selçuk Es Birinci Dünya Savaşı sırasında Konya Rum ve Ermenilerin İstanbul İşgal edilmesiyle gösterdikleri sevinç ve taşkınlıkları anlatmaya çalışmıştır. Onların tutumlarına karşı hükümetin tepkisini gözler önüne sermiş ve cephanelik haline getirilen kulenin yok oluşunu anlatmıştır.

“Çocukluğumuzda Alâeddin Tepesinde bugünkü havuz ve su deposunun arasında bir saat kulesi vardı. Kuledeki meydan saati saat başlarında vakti bildirmek üzere vurduğu zaman uzak yerlerden duyulurdu. Özellikle geceleri daha uzaklardan bile işitilebilirdi. Kulenin alt kısmının hangi tarihte inşa edildiği bilinmemektedir. Mehmet Önder Konya isimli kitabında buranın Romalılardan kalma bir kilise harabesi olduğunu ve Sultan Abdülaziz'in yeni padişah olduğu sıralarda üzerine kule çıkılarak saat konduğu bildirilmektedir. Sayın Fethi Ferit Uğur ise bunun sarıh olamayacağını zira Alâeddin Tepesinin Sultan Alâeddin zamanında meydana gelerek bu tarihten sonra cami ve saray inşası yapıldığını, dolayısıyla burası iç kale dâhilinde olduğundan saat kulesinin kaide kısmını teşkil eden 4-5 metre karelik binanın iç kale muhafız komutanlığı binası olmasının daha mantığa uygun olduğunu söyler.

Bu binanın üzerinde 7-8 metre boyunca içten merdivenli kule inşa edilerek üzerine meydan saati konulmuş ve saat bakım memurluğuna da 1321 senesinde Seksen yaşında ölen saatçi Hacı İbrahim Efendi memur edilmişti. Hacı İbrahim Efendinin ölümünden sonra bu vazife saatçi Ali Yavuz'un babası rahmetli Hüseyin Efendi'ye verilmiş ve yıkılıncaya kadar meşgul olmuştur. Kuledeki saat haftada bir defa kurulurdu. Saat ayarı güneşe göre yapılırdı. Kaideyle birlikte yüksekliği 15 metreye yaklaşırdı.

1919 senesi Mart'ında İngilizlerin İstanbul'u ve aynı yılın Mayıs'ında Yunanlıların İzmir'i işgali üzerine Konya'daki Rumlar iyice şımarmış, bu şımarıklığı da ileri götürerek papalarının da teşviki ile aralarında kurdukları bir heyeti Valiye göndererek bu kulenin Rumlara teslim edilmesini istemişlerdir. Buraya kilise yaparak, kuleye de çan takacaklarını ilave etmişlerdir. Vali ise buranın halen askeri birlik tarafından depo olarak kullanıldığını bildirerek Kor Komutanı Albay Fahrettin Bey'e (Emekli Orgeneral Fahrettin Altay'a) müracaat etmelerini söyleyerek başından savmıştır. Derhal vaziyeti Rumlardan evvel Kor Komutanına bildirmiştir. Rumlar komutana çıkmak üzere hazırlanırlarken Fahrettin Bey

durumu iyice tetkik ettikten sonra birkaç kişi ile görüşerek kulenin dinamit atılıp yakılmasına karar vermiş. Çünkü Rumlara olmaz derse Sadrazam Damat Ferit Paşa'ya müracaat edecek olan Rumların bu arzuyu resmi kanalla muvafakat cevabı verileceğinden çıkar yol olarak bunu görmüştür.

1919 senesi yaz aylarında bir gün gece saat 2 civarı top sesiyle uyandık. Sabah olduğunda saat kulesiyle cephaneliğin havaya uçtuğunu öğrendik. Kulenin yıkılmasındaki isabeti zaman gösterdi, zira Konya Hadisesinde bugünkü ordu evinin bulunduğu yerdeki Ermeni kilisesinin Çan kulesinden Alâeddin Tepesindeki asilerle savaşıyan hükümet taraftarı kuvvetlere ateş açılarak birçok jandarma, polis ve erimiz şehit ve yaralı düşürülmüştü¹⁸⁷.”

Konya'da Efes ve Göreme'den Kıymetli Tarihi Eserler¹⁸⁸.

“Efendim İstanbul şehrinde Roma artığı Köhne Bizans'tan kalan o devrin birkaç önemli eseriyle, birçoğu Osmanlı dönemine ait tarihi eserlerden başka ne vardır. Ayasofya'yı Osmanlılar muhafaza etmiş olmasalardı çoktan yeri bile kaybolurdu. Bursa'da hemen hemen Osmanlı eserleri başta gelir. İzmir de ise Hristiyanlığın ilk çağlarıyla daha evvel Roma, Bizans ve Lidya, daha sonraları da Osmanlı eserlerinden başka ne vardır ki...

Konya'mıza gelince Milattan beş altı bin yıl evvel yaşayan insanların evlerine Çumra'nın Çatalhöyük mevkiinde tesadüf ediyoruz. Yine bu yıllardan sonra yaşayan insanların meydana getirdiği İvriz Kabartması, Fasıllar Köyü heykelleri, Eflatunpınar abidesi, Gargara harabeleri, Karahöyük kazılarında ve Sızma Höyüğü'nün de bulunan eserler, Konya şehrinin göbeğinde Alaaddin Tepesi kazısında bulunan Frigya eserleri, eski muhacir pazarında bulunan Roma Hamamı kalıntısı ile Konya'mızın İsa'nın doğumundan evvel ne gibi tarihi eserlere sahip olduğunu göstermektedir.

Konya'nın İsa'nın doğumundan sonraki yıllarda ki Hristiyanlardan kalan eserleri de şöyle bir gözden geçirelim. Karaman İlçesinin sınırları içerisinde Derbe şehri, Karadağ'da Binbir Kilise (Maden şehri) harabeleri, Sille İlçesindeki Oyma Manastır ile Büyük Kilise, Sille civarında Eflatun Manastırı, Konya şehrinde Sırçalı Medrese yanında yer altı kilisesi (Katakomp) gibi eserler ile Konya bu devirleri de görmüş geçirmiştir.

¹⁸⁷Selçuk Es, “Hayal Olmuş Hakikatler: Alâeddin Saat Kulesi Niçin ve Nasıl Yıkıldı”, *Şehir Postası*, No: 369, 13 Nisan 1963, s. 2; “Hayal Olmuş Hakikatler: Alâeddin Saat Kulesi Niçin ve Nasıl Yıkıldı”, *Şehir Postası*, No: 370, 15 Nisan 1963, s. 2.

¹⁸⁸Selçuk Es, “Konya'da Efes ve Göremeden Kıymetli Tarihi Eserler”, *Yeni Konya*, No: 9185, 17 Nisan 1972, s. 2,5.

Hristiyanlığın ilk çağlarında meydana geldiği belirtilen eserlerden bence başta gelen en önemlisi Konya civarında dururken, bundan beş yüz altı yüz yıl sonra yapılan Göreme, Efes, Kaymaklı ve Derinkuyu gibi yerleri etrafa başta olarak tanıtmanın sebebini anlayamadım. Biz Konyalılar Hristiyanlığın bu ilk eserlerini dünyaya tanıtmakta el birliği ederek çalışmamız lazım. Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Göreme için çıkardığı broşürü inceledim. Göreme'yi gezdiğimde Ürgüp turizm şefi buraların İsa'nın doğumundan 750 ila 900 yıl sonra yapıldığını söyledi. Konya tarihini incelediğim zaman Silledeki Manastır ile Eflatun Manastırının bundan daha eski olduğu ortaya çıkıyor. Konstantin'in annesi Helena haç için Kudüs'e 327 yılında giderken Eflatun Manastırına ve Sille'ye uğruyor. Halen Sille'de Büyük Kilise diye tanınan Aya Eleni Kilisesini yaptırmaya başlıyor. Eflatun Manastırının önünde iki mağara olup içerisinde temiz lezzetli su kaynar, bu suyun aktığı görülür, fakat nereye gittiği bilinmezdi. İşte Efes'teki mukaddes kuyunun mukaddes pınarı bence burasıdır. Bu kiliseyi ve manastırı Hristiyan âlemine tanıtmamız gerekmektedir”.

Konya şehrinde şimdide çok önemli bir yere sahip bulunan Hükümet Meydanı¹⁸⁹, Konya şehrinde siyasi olayların gerçekleştiği en önemli yer olmuştur. Padişahların doğum günlerinin kutlandığını, Cumhuriyetin ilanının kutlandığı, isyanlar patlak verdiğinde halka duyurulduğunu ya da halkın toplandığı, önemli gün ve gecelerin kutlandığı bir yerdir. Bir ara park haline dönüştürülse de günümüzde halen meydan olarak görevini sürdürmektedir. Önemli etkinlikler ve siyasi mitinglerin yapılmasına günümüzde de devam edilmektedir. Selçuk Es'in ağzından Konya Hükümet Meydanı: “Bir zaman geldi Konya Sultanisi ilk kısmında yatılı öğrenci olarak okuyordum. Bir akşam yemeğinden sonra elimize bayrak ve mumlu fenerler vererek bizi hükümet meydanına götürdüler. Bizler yine Yaşasın Cumhuriyet diye bağıırıyorduk. Bundan sonra öyle yıllar geldi geçti, Cumhuriyet Bayramı şenlikleri Konya halkınca bu meydanda kutlandı.”¹⁹⁰.

Konya'da Yeniçeri Mezar Taşları¹⁹¹.

‘Tarih ve Edebiyat mecmuasının Kasım 1978 tarihli on birinci sayısının 26. sayfasında “Bir Anı ve Yeniçeri Mezar Taşları” yazısında Erdoğan Ferit Koyaşın, Yeniçeri, Orta, Bölük işaretlerinin sembolik anlamları isimli yazı bendinde 1971 senesi 23 Nisan günü Konya Üçler

¹⁸⁹Selçuk Es, “Hükümet Meydanı”, *Yeni Konya*, No: 9254, 7 Temmuz 1972, s. 2,5.

¹⁹⁰Selçuk Es, “Hükümet Meydanı”, *Yeni Konya*, No: 9190, 22 Nisan 1972, s. 2,7.

¹⁹¹Selçuk Es, “Konya'da Yeniçeri Mezar Taşları”, *Yeni Konya*, No: 11228, 5 Ocak 1979, s. 2,5.

Kabristanı Mevlana Türbesi kapısı girişinin sol tarafında tesadüf ettiği büyük bir taştan söz ediyor. Ve bu taşın Yeniçeri 31 Ortasına mensup bir şahsa ait olduğunu belirtiyor.

1972 yılında bir bahar günü Konya'mızın kıymetli müzecisi merhum Ahmet Rasih Koyunoğlu ile Üçler Kabristanında inceleme yaparken bu taşları göstermiştim. Bana kısaca şu bilgiyi vermişti. “Bu mezarlar yeniçeri gemicilerine ait olup ocağın kaldırılması ile canlarını zor kurtararak Konya'ya sığınanlara aittir. İsimlerini de yazmadıklarını çünkü kendilerinden intikam alamayanların, yakınlarından intikam alabilirler korkusunu duymuşlardır”.

Konya Çarşısı¹⁹².

“Selçuklular devrinde çarşının iç kale ile dış kale arasında bulunduğunu Selçuklu tarihinde ve Mevlana Celaleddin Rumi'nin özel hayatını incelediğimiz zaman anlaşılmaktadır. Bu devre ait çarşıdan en ufak bir kalıntı bile yoktur. Bu devrin çarşısı diyeceğimiz fakat dış kalenin dışında kalan ve 1956 senesinde yıktırılan Sultan Veled devri vakfı ve eski Buğday pazarı ve sonradan Dericiler-Yapağıcılar Çarşısı olan ve kuzey kısmı Sultan Veled Kervansarayları denilen bina bugünkü Kızılay Binası ile Sultan Selim Camii arasında ve Mevlana Müzesi alanındaydı.

Kanuni Sultan Süleyman devrinde Konya Çarşısı bugünkü Merkez Bankası ile Doğu kısmındaki eski Karatay Lisesi binasının arasında olup, adı Bedestendi. Bedesten Avlonyalı Vali Ferit Paşa tarafından yıktırılarak eski Karatay Lisesi binası o zamanlar Sanat Okulu binası olarak yaptırılmıştır. Konya Çarşısı 1868 senesinde büyük bir yangın geçirerek o zaman ki Takvim-i Vakayî Gazetesinin kaydına göre 385 dükkan yanmıştır. Bu çarşıda bilhassa bugün ki Attarlar ve tenekeçiler içindeki dükkanlar arasındaki yol o kadar darmış ki dükkanlar açılıp kepenekler kazıklar üzerine oturtulunca esnaf kepenk peyke üzerine oturur, karşı komşusuna sigara sarmak üzere tabaka uzatırmış. Bugünkü tenekeçiler attarlar Büyük Bedesten ve Sarraflar içi Uzun Bedestenin bir kısmı eskiden siyah saç ile örtülüydü. Sarraflar hariç diğerlerinin saç Kurtuluş Savaşı yıllarında ordu ihtiyacı için sökülerek soba ve boru yaptırılmış, cepheye gönderilmiştir. Sarraflar içi çinkosu ise 1934 yılında Belediye tarafından kaldırılmıştı.

¹⁹²Selçuk Es, “Konya Çarşısı”, Yeni Konya, No: 11234, 11236, 13-16 Ocak 1979, s. 2.

Yüzyıldan bu yana Konya çarşısında yapılan taş yapı dükkânlar ile Kapu ve Aziziye Camiinin taşlarının bir kısmı Vilayetin ilanı üzerine Konya Kalesi yıktırılarak buradan alınan taşlarla yaptırılmıştır”.

Konya Pazarları¹⁹³.

“Konya’ımızda Pazar her gün bilinen Pazar yerlerinde kurulur, ancak Muhacir Pazarı bunlardan ayrıdır. Konya Hayvan Pazarı’nda ki buraya At Pazarı da denilirdi. Bu pazarın orta kısmında binek ve koşum atları ile merkep satılır, etrafında ise sığır ve koyun satışları yapılırdı. 1940 senesine kadar burada her gün kurulan at pazarı o sene eski garaj yeri olan Pisili Kabristanı’na taşınmıştı. Burada 1953 senesinde garaj kurulunca Pazar Aslanlı Kışla batağında Kamış Pazarı yanına kaldırılmıştır. 1975 senesinde hayvan pazarı bugünkü yeri olana Karapınar yolu sağına kurulmuş, şehirden beş kilometre uzağa kaldırılmıştır. İkinci vakıf iş hanının batısındaki meydanlığa ilk başlarda Kereste veya Ağaç Pazarı denilirdi. 1950 yılında bugünkü Müzeler Bölge Müdürlüğü’nün batısına taşındı. 1970’den sonra da Keresteciler sitesine nakil oldu. Kapı Cami’sinin güney batısındaki yerde ki otopark meydanı evvelce Odun Pazarı olarak bilinirdi. Buraya araba, kağı, merkep ve deveyle dağ köyleri ormanlarından odun getirilir, satılırdı. Burası da 1955 yılından sonra eski meram yolu Karaçiğın Camii batısına taşındı.

Karaman Caddesi üzerinde Amele Pazarı olarak tanınan yer evvelce Meydanlık olup, 1953 yılına kadar Saman Pazarı olarak tanınırdı. Buranın diğeri bir adı da İğdeli Burun’du. Bu Pazar 1953 yılında Aslanlı Kışla’nın batısındaki halen kurulmakta olan Saman Pazarı yerine nakledildi. Selçuk vergi dairesinin kuzeyindeki Sebze halinin yeri evvelce Buğday Pazarıydı. Burası 1901 yılında Avlonyalı Ferit Paşa tarafından yaptırılmış Mevlana Türbesi civarındaki Kervansaray yanında bulunan Buğday Pazarı buraya taşınmış, ortası geniş avlu ve etrafı büyük mağazalar ile çevrelenmişti. 1968’den sonra Buğday Pazarı bugünkü yerine taşınmıştır.

Aziziye Camiinin doğu otopark yerinde yağ ve peynir pazarı vardı. Buraya İhtisab önü denilirdi. Bu Pazar halen Hal binasının içerisine kurulmaktadır. İstanbul Caddesi ile Karaman Caddesi ve Selimiye Camilerinin kesiştiği dört yol ağzında bir hal binası daha olup buraya evvelce Kadınlar Pazarı da denilirdi. Bu pazarda çoğunlukla erkeği bulunmayan veya

¹⁹³Selçuk Es, “Konya Pazarları”, Yeni Konya, No: 11237, 17 Ocak 1979, s. 2,5.

ihthiyar kadınlar bağ bahçelerinden topladıkları ürünleri veya tas yoğurdu, peynir gibi yiyecekleri satarlardı. Daha sonra Yılanlı Medrese denilen yerde kadınların pazarı olmuş burada da kadınlar sandık içi denilen bir çeşit eski devrin konfeksiyon eşyaları satarlardı. Bu pazarda mekik oyaları el örmesi olan teller, işlemeli eski elbise, havlular satılırdı. 1855 senesinde Kırım Savaşından sonra Kırım'dan Konya'ya bir kısım göçmenler gelerek Cedidiye Mahallesi'ne yerleştirilmişlerdi. Bunlar her cuma mahalle meydanında Pazar kurarak çeşitli eşya ve ürünleri satarlardı. 1935 yılında hafta tatili cumadan pazara alınınca bu pazarlar artık Pazar günleri kurulmaya başlandı. 1955 yılından sonra Pazar Selçuk Üniversitesi binasının doğusunda Zindankale denilen yerde 1970 yılına kadar Muhacir Pazarı olarak devam etti.”

Konya Şehir İçi Hanları¹⁹⁴.

“İstanbul Caddesinden şehre girerken Fenni Fırının biraz kuzey batısında halen mevcut olan Halk Hanı vardır ki, evvelce buraya Tahir Ağa'nın Hanı denilirdi. Fenni fırının karşısındaki sokağın içinde umumi tuvalet ve onun yanında mozaikçi ve kömür deposu yeri evvelce Menzil veya Posta Hanı olup, demiryolu Konya'ya gelmeden evvel 1896 yılına kadar burada Canbaz Deli Osman Ağa hancılık yapar, Posta Tatarları atları burada değiştirirdi. Buranın biraz ilerinde Konya Kalesi taşlarından yontma taş yapı bir han gelir, bu hanın ismi Esat Efendi Hanıdır. Hanın üst kısmı otel alt kısmı dükkânlardır. İstanbul Caddesi güneye takiben Fatih Çarşısına gelince burası evvelce Türkenlinin Hanıydı. 1959 yılında yıktırılarak Fatih Çarşısı yapıldı.

İstanbul Caddesinin güneyine doğru giderken sol tarafta Alişan Hanı vardı, yıkıldı yerine otel yapıldı. Bu caddenin sol tarafında geçen yıl yıktırılan İki Kapılı Han vardı. İstanbul Caddesinin bitimindeki sağ köşe başında Abdürrahim Han olup, buranın Delibaş Hadisesinde asilerin hapisanesi olduğu söylenir. Bu hanın sağ tarafında Havı Teyfik Hanı gelirdi ki şimdi burası çarşı olmuştur. Bu hanı yüz adım geçince sol tarafta eski şeklini hala koruyan Sulu Han vardır. Eski Buğday Pazarına dönen yolun sonunda Bozkır Hanı vardı. Bunun batı karşı köşesinde 1933 yıllarında Tekel Baş Müdürlüğü olan Beyşehir Hanı vardı. Buradan Hükümet Alanına doğru giderken Garanti Bankası Merkez Binası karşısında birçok değişikliklerle Dedeler Hanı vardı, bunun kuzeyinde Saray Çarşısı denilen yer evvelce Sülale-i Mevlana'dan Ziya Çelebiye aitti.

¹⁹⁴Selçuk Es, “Konya Şehir İçi Hanları”, Yeni Konya, No: 11242, 23 Ocak 1979, s. 3.

Bugünkü Amele Pazarının kuzeyinde Obruk Hanı ile pazarın güney batısında Baş Kâtibin Hanı vardı. Bu handa Birinci Dünya Savaşı yıllarında altmış yıl evvel Almanların otomobil bölüğü vardı. Bunların dışında bugünkü Büyük Otel'in olduğu yer Şehitler Kabristanıydı ve köşesinde Şehitler Hanı vardı. Yine bugün Selçuk Vergi Dairesi güneyinde bulunan Taş Hanı da hatırlayabiliriz. Bugün Daylak Dedenin Hanı ile Gevraki Hanı denilen yerler de evvelce Kabristan olup 1930 yıllarında Hanlar yapılmıştı”.

Yanan Hal Binası Ve Kalkan Üzüm Pazarı Tarihçesi¹⁹⁵.

“1961 yılı martının sekizinci günü sabahı tamamen yanan Hal binası ile onun kuzey yönündeki bugün Singeracentası, Yima şeker imalathenesi ve bakkalların oluşturduğu dükkânlar 1868 yılında yani bundan 112 sene önce çıkan adına Çarşı Yangını denilen yangında Kapı Camisi, Attarlar içi, tenekeçiler içi, buradan Aziziye Camii ve doğuya doğru uzayan alevler Hal binası ve kuzeyindeki dükkânları sarmak suretiyle o zamanın Belediye dairesini de yakmış bu doymak bilmeyen yangın şiddetli esen rüzgârın etkisiyle Kapı Camisinden (Kapı Camii halkın yardımı ile Aziziye Camii Padişah Sultan Abdülaziz'in annesi Pertevnihal Sultanın yardımı ile inşa edilmiştir.), kuzeye atlayarak Kunduracılar içini de yakmak suretiyle bugünkü Hükümet binası yerinde bulunan altlı üstlü on odalı hükümet binasını da yakmak suretiyle şehri bir harabe yığınına çevirmişti”¹⁹⁶.

Konya Hükümet Konağı Tarihçesi¹⁹⁷

“İlk Hükümet Konağı Karamanoğlu devrinden sonra yani Konya şehri idaresi Osmanlılara geçince Hükümet binasının Elhaç Emir Mahallesinde bulunan Alaca Han'ın yıktırılarak yerine yaptırılması uygun görülmüştür. Hükümet binasının batısındaki Ulvi Sultan Mescidi Vakfiyesinde mescit Selçuklular Devrinde 24 Rebiülevvel 864 tarihi gösteriliyor. Bu miladi 1448 yılına tesadüf eder. Bu hesaba göre Mescit Fatih Sultan Mehmet devrinde yapılmış oluyor. Hükümet binası da bu tarihten sonra inşa ediliyor. Yapılan bu bina iki katlı ve on odadan ibaret olup tahtadan olması dolayısıyla 1868 Büyük Yangınında Kapı Camisi ve Aziziye Camisiyle birlikte bu bina da 390 dükkânla birlikte yanmıştır. 1898 senesinde İngilizce bildiğinden kendisine Konyalıların İngiliz Paşa ismini verdikleri Vali ve sonradan Sadrazam olan Sait paşa bugünkü hükümet konağını inşa ettirmiştir”.

¹⁹⁵Selçuk Es, “Yanan Hal Binası Ve Kalkan Üzüm Pazarı Tarihçesi”, Yeni Konya, No: 11672, 17 Mayıs 1980, s. 2.

¹⁹⁶Selçuk Es, “Yanan Hal Binası Ve Kalkan Üzüm Pazarı Tarihçesi”, Yeni Konya, No: 11672, 17 Mayıs 1980, s. 2.

¹⁹⁷Selçuk Es, “Konya Hükümet Konağı Tarihçesi”, Yeni Konya, No: 11690, 7 Haziran 1980, s. 2.

“Kurtuluş Savaşı yıllarında rahmetli annem ile birlikte bir kış günü Topraklık Semtinde orduya yardım toplamak amacıyla kapıları çalıyor, herkesimden gönlünden ne koparsa vermesini rica ediyorduk. Çok iyi hatırlarım ihtiyar nineler altım üstüm diye biriktirdikleri birkaç kuruşu sandık köşelerinden çıkartıp getiriyor, daha genç sayılan kadınlardan bazıları paraları olmadığından birkaç kilo bulgur, fasulye bazıları kayısı kurusu birçokları da buğday bağışlıyorlardı. Bugünkü belediye binasının bulunduğu yerdeki eski belediye binası Merkez Komutanlığıydı. Oraya yaklaştık, içeri girdim, ilk odada masa başında oturan subaya durumu anlattım, derhal yanına birkaç er alarak dışarı çıktı getirdiklerimiz tarttıktan sonra elime bir makbuz verdi. Ben makbuzu rahmetli valideme verdim. O da makbuzu Konya Kadınlar Kurulu Başkanı rahmetli Tahir Paşazade Şerife hanıma gönderdi.

O tarihlerde Kızılay Konya Şubesinden evimize top top Amerikan bezi getirilirdi. Evimizin yukarı sofası geniş olup, akşam yemeklerinde sonra komşu hanımlar bizde toplanıp, evlerden getirilen dikiş makineleri ile üç boy üzerine asker çamaşırları dikilirdi. Ertesi günü hazırlanan çamaşırları sayarak bir torbaya doldurur, Belediye Başkanı merhum Muhlis Koner'in evine götürürdüm. Oradan aldığım teslim makbuzunu Kızılay'a götürürdüm. Bunlar bizim hissemize düşenlerdi, Konya'nın diğer mahallelerinde aynı faaliyet görülürdü. İşte o tarihlerin vatanseverlik ruhu Konya'sı sönmemiş, bilakis canlılığını o günlerden alarak son Kıbrıs olayları sonu, mahallelerde yardım toplamaya çıkan muhtarlar birçok çeşitlerine rastlamışlardır.”

Konya yerel tarihiyle ilgili olarak Selçuk Es, çok farklı konuları ele almıştır. Hanlar, hamamlar, camiler, hükümet konağı, hükümet meydanı, çarşı, mezar taşları, ilçe tarihleri ve eserleri, müzeleri, saat kuleleri, özelde İnce Minare Medresesi gibi konular bunlar arasındadır. Bu konularda da Selçuk Es, görmüş olduğu hataları, eksiklikleri yazarak, neler yapılması gerektiği konusunda tespitlerde bulunmuştur. Dolayısıyla Selçuk Es, Konya tarihinin korunması konusunda aydın bir kalem rolünü üstlenmiştir.

¹⁹⁸Selçuk Es, “Konya'nın Vatanseverlik Ruhu”, *Yeni Konya*, No: 9913, 3 Eylül 1974, s. 2,5.

B. Konya'nın Gelişimi Ve Çevre Sorunları Üzerine

Selçuk Es, yenileşme açısından aydın profiline uygun olarak, teknolojik konularla birlikte Konya yöresinin trafik sorunları üzerinde de durmuştur. Ayrıca, bu gelişmelerle bağlantılı olarak Belediye'ye eleştiri ve uyarılarda bulunmuştur. Bu metinleri de yerel tarih bölümünde olduğu gibi aynen Selçuk Es'in cümleleriyle vererek değerlendirmelerde bulunacağız:

“Havaların sıcaklığı dolayısıyla cami pencereleri açık olarak namaza duruluyor. İmam Efendinin okuması dışarıdaki egzoz gürültüsünden duyulmuyor. Kimimiz secde de kimimiz rükûda bir kısmı da ayakta karışık durum gösterdi. Bu ilde trafik kontrolü yok mu? Trafik memuru neden aracı durdurup ceza kesmiyor. Neden korna yasağı Konya'da hala mer'iyette olduğu halde laubali davranılıyor. Sarraflar çarşısından eski at pazarı meydanına giderken tankerler ve kamyonlar can alırcasına yanınızdan geçerler. Cadde zaten dar yayalara mahsus tretuvar da dar, bu darlığa esnaf malını dışarı sıralamış. Tretuvardan aşağı gitmelisiniz ki yürüyesiniz. Zira tretuvar da yürümek imkânsız. Büyük araçlar yolu kaplarcasına ve kulakları yırtarcasına egzoz sesi ile yanınızdan geçerken aklınız durur. Bu cadde de muhakkak birkaç kişi can verdikten sonra mı tretuvarlar belediye tarafından boşaltılacak”¹⁹⁹. “Trafikte son günlerde sağ sol şerit tatbiki diye esasen şaşırmış durumda olan motorlu veya koşulu araç sürücülerinin akıllarına hercümerç etmektedir”²⁰⁰. “Trafik bilhassa pazar günlerinde kontrolünü tatil ediyor galiba. Şehir trafiği bilhassa Mevlana Müzesi Meydanı geçtiğimiz 22 Nisan 1974 ve onu takip eden günlerde bir ana baba panayırına dönüştü. Meydana giren çıkan belli değil herkes şaşkın vaziyetteydi. Ne olurdu bir trafik memuru görevlendirilseydi, acaba amirlik suç mu işlemiş olurdu”²⁰¹.

Gelişmekte olan bir kentin en önemli sorunlarından biri olan trafik keşmekeşinden sonra Selçuk Es gazete sütunlarına fatura tahsilât zorluklarını taşımıştır. Bir nevi halkın sözcülüğünü üstlenip şikâyetlerini üst makamlara ulaştırmakta aracı görevini üstlenmiştir. *“Birkaç gün evvel Yeni Konya'da okudum. Elektrik abone parası yatırmak için merkez tahsilât da sabahtan akşama kadar sıra beklemek gerek, deniliyordu. Bu bekleyenlerin içinde bende sık sık bulunuyorum. Bu beklemenin hiçbir vakit orada çalışan tahsil memurlarıyla diğer görevlilerin ihmal veya tembelliğinden ileri gelmediğini, bilakis burada çalışan bütün*

¹⁹⁹Selçuk Es, “Yaşayan Ölüler”, Yeni Konya, No: 11743, 8 Ağustos 1980 s. 2.

²⁰⁰Selçuk Es, “Şehir İşlerimiz”, Yeni Konya, No: 9585, 8 Ağustos 1973, s. 2; “Şehir İşlerimiz”, Yeni Konya, No: 9586, 9 Ağustos 1973, s. 2.

²⁰¹Selçuk Es, “Çok Yazık”, Yeni Konya, No: 9811, 6 Mayıs 1974, s. 2.

görevli memurların üstün bir gayretle çabalamalarına rağmen maalesef işler o kadar çok toplanıyor ki, burada çalışan yirmi görevli yerine kırk kişi çalışmış olsa yine başa çıkamaz. Çünkü mahallelerde abone tahsiline görevli tahsildarlar, görevlerini yapmıyorlar, evlerinde yatıyorlar. Akıllarına gelirse 4-5 ayda bir aboneye uğrayarak dar gelirli vatandaşların su, elektrikten toplanan külliyetli borç meblağının tahsilinde enselerinde boza pişiriyorlar. Bu durumunda tekrarlanmaması, borcun birikmemesi içinde zavallı dar gelirli maaşı alınca soluğu merkez tahsilâta alıyorlar. Dolayısıyla hiçbir vakit buranın تنها olmayacağı gibi, burada çalışan kıymetli memurlara da nefes almaları, bir yudum su içmeye vakit bırakmamaları sonucu doğuyor. Durumun asıl kaynağı izdihamın müsebbibleri daima yalan söyleyen dışarı tahsildarlarıdır²⁰²”.

Selçuk Es’in yukarıdaki yazısından sonra elektrik idaresinden gelen cevaplara binaen Selçuk Es suçlunun Belediye Daim Encümen üyeleri olduğunu öğrendiğinde gerekli özrü gerekli mercilerden dileyerek konuya açıklık getirmiştir. Bu durumu da şu şekilde gazete sütunlarına taşımıştır. *“Dört beş ayda bir aboneye uğrayıp isterse tamamını veya yarısını almayı görevlilere emri İşletme Müdürü veya şefleri vermemiş bilakis Encümen Kararı yol açmıştır”²⁰³.*

1970’li yıllarda gelişmekte olan Konya şehrine dair isteklerini ve sorunları gazetede ki köşesine taşıma devam eden Selçuk Es yazılarında belediyeden rica ettikleri sorunları inceliyoruz. Belediyemizden ricalarımız kısmında Selçuk Es, *“Cuma günleri sabah namazından sonra kabristanların ziyarete açık bulundurulmasını istemektedir. Mevlana Müzesi Meydanında Tuvalet ve Şadırvanın yani Sedirler ve İçgalaman otobüs durak yeridir. Burada kapalı durak olmadığından bilhassa yağmurlu havalarda yolcular şadırvanın altına girerek otobüs bekliyorlar. Dolayısıyla abdest alanlara mani olunmaktadır. Buraya kapalı bir otobüs durağı yapılmasını rica ederiz. Diğer ricalarıma gelince ilk olarak Bab-ı Aksaray Mahallesi Eşarizade sokağının özellikle yağmurlu günlerde kanalizasyonun taşmasıyla müzahrefat yollara çıkıyor, gelip geçmeye mani oluyor. Mahalleli de masraflara iştirak etsin kanalizasyon yeniden yapılsın ya da yağmurlu havalarda geçilmez barikatı konulsun. Diğer bir ricamız da Konya’da ki elektrik lambalarının kontrol edilmesidir. Mevlana Müzesi Meydanı projektörü tek dişi kalmış canavar gibi bir feri kaçmış cıvalı lamba ile aydınlanıyor. Belediyeden bir başka ricamızda sağlık kontrol ekibi satılan maddeleri kontrol etmiyor. Peynir pazarına gidin, bilhassa Cihanbeyli taraflarından gelen tulum peynirlerini kontrol*

²⁰²Selçuk Es, “Uyuyan Tahsildarlar”, Yeni Konya, No: 9898, 16 Ağustos 1974, s. 2.

²⁰³Selçuk Es, “Encümen Kararı”, Yeni Konya, No: 9915, 5 Eylül 1974, s. 2.

ediniz. Kıl saç tulumu buna bir de tulumun kılı ilave edilince insan almaya iğrenir”²⁰⁴ diyerek izlenimlerini aktarmıştır. “Belediyemiz işletmesi Sokak lambaları işi ile ilgilenen memurlarda biraz olsun kontrol görevlerini, şu turist mevsiminde ve birbirini takip eden Gül Bayramı, Dil Bayramında, seminer ve toplantılarında gelen misafirlere biraz olsun gündüz temizliği gibi bir kez de gece aydınlığına önem verseler gönlümüz huzura kavuşur”²⁰⁵. Selçuk Es bu yazılarıyla bir nevi toplum gönüllüsü gibi hareket ederek sadece bir sorun üzerinden değil de eksik gördüğü ya da iyileştirilebilir konular üzerinde düşüncelerini, isteklerini, şikâyetlerini belirtmekten çekinmemiştir.

Buraya kadar dönemin orijinalliğini de gösteren yazılara bakıldığı zaman, Selçuk Es, toplumu ilgilendiren önemli konulara parmak basmıştır. Trafikteki düzensizlikten²⁰⁶, belediyenin yanlış uygulamalarından²⁰⁷, camideki cemaatin yaşamış olduğu problemlerden²⁰⁸, gürültüden, sokaklardaki düzensizlikten, aydınlatma problemlerinden, sokaklarda boy gösteren köpeklerden, satıcıların kazandığı ekmek parasından²⁰⁹, kabristan ziyaretlerinden, kaldırımlardan şikâyetçi olmuştur. Bu konuların çözümünde, problemlerin muhatabı olan yetkilileri uyarak çözüm amacıyla, bu konuları gazete vasıtasıyla gündeme taşımıştır.

C. Dini Yazıları

Selçuk Es, 1976 Haziran’ında hac görevini yerine getirmiştir. Bu yolculuğunu anlattığı hatıraları ise günümüze İslam dünyasının durumunun görülmesi açısından ibret amiz bir belgedir. Buna göre²¹⁰;

“1976 Haziran ayında yaş haddinden emekliye ayrıldığım zaman Hac farızasını ifa etmeyi düşünmüştüm. Mal varlığım buna imkân vermediği gibi eşimin ayağından rahatsızlığı büyük engel teşkil ediyordu. Emekli ikramiyesini aldım, otuz üç yıllık emek karşılığı ancak resmi müesseselerde çalıştığım yirmi üç yıl üzerinden intibakım yapıldı. Yapı ve Kredi, Türkiye Garanti ve Raybank bankalarında geçen on yıllık hizmetim intibakımdan sayılmadı, sanki babamın ticarethaneleridir.

²⁰⁴Selçuk Es, “Belediyemizden Ricalarımız”, *Yeni Konya*, No: 11639, 9 Nisan 1980, s. 2; “Belediyemizden Ricalarımız”, *Yeni Konya*, No: 11645, 16 Nisan 1980, s. 2.

²⁰⁵Selçuk Es, “PTT İdaresine Teşekkür ve Belediyemizden Ricamız”, *Yeni Konya*, No: 11689, 6 Haziran 1980 s. 2.

²⁰⁶Selçuk Es, “Şehir İşlerimiz”, *Yeni Konya*, No: 9585, 8 Ağustos 1973, s. 2.

²⁰⁷Selçuk Es, “Çok Yazık”, *Yeni Konya*, No: 9811, 6 Mayıs 1974, s. 2.

²⁰⁸Selçuk Es, “Ramazan Ayının Parazitleri”, *Yeni Konya*, No: 11750, 20 Ağustos 1980 s. 2.

²⁰⁹Selçuk Es, “Mevlana Müzesi Önü Kokucular Feryadı”, *Yeni Konya*, No: 11682, 29 Mayıs 1980 s. 2.

²¹⁰Selçuk Es, “Yollarda Atılmış Yatan Servet”, *Yeni Konya*, No: 10954, 7 Şubat 1978, s. 2.

1977 senesi Ramazan ayında Hüseyin Kolancı firmasıyla tanışarak, minibüsle yola çıkmak üzere anlaştık, pasaport hazırlığına geçildi. Şeker bayramında bütün hazırlıklar tamamlandı. Bayramın üçüncü günü hareket edecektik ki, bir kolera masalı uyduruldu. İşler askıda kaldı, aşı olduk muayenelerden temiz çıktık, bu seferde çek alacaksınız denildi. Bir süre de bunun için bekledik. Ümidimizi kesmiş durumda iken Selamet Partisinin direnişiyle çekimizi de temin ettik. 11 Ekim 1977 Salı günü öğle namazını Sultan Selim Camiinde ifa ettikten sonra, Mevlana Müzesi Meydanında saat 14.30'da yapılan duayı müteakip şoförümüz Hüseyin Kolancı ile on bir kişi hareket ettik. Suriye, Ürdün ve Suudi Arabistan'da dolaştıktan sonra vatanımızın Cumhuriyetle birlikte ne kadar oluştuğunu Batı medeniyetine yaklaştığını gördüm. Ertesi sabah şafakla birlikte Cilvegöz sınır kapısına geldik. Gümrük memurları mesaiye başladılar pek sıra yoktu, el altından bin beş yüz lira rüşvet aldıktan sonra kapıyı açtılar. Suriye sınır kapısında da aynı şeyler birebir yaşandı. Rüşvetlerle kapılar açıldı.

Halep'te bir karpuz tarlasının yanında bir Arap tarafından dostça ağırlandık. Akşam ezanı sonu Humus'a geldik, burası cidden bakımlı temiz şehirlerden biri. Halil bin Velid'in türbesinin de içinde bulunduğu camide namaz kıldık. Caminin tuvalet ve şadırvanı çok temiz ve bakımlıydı. Hama'da öğrenci kızların kıyafeti dikkatimi çekti. Birçoğu okul önlüğün altına pantolon giymiş, fakat yüzleri peçeliydi. Medine'de gördüğüm kız öğrenciler de böyleydiler. Şam'ın büyük çarşısına gittik bizim kapalı çarşı gibi, bizden hatıra gibiydi, buralar da dış itibarımız olmadığı gibi paramızın da itibarı yok. Kapalı çarşıdan geçerek Selahattin Eyyübi Camisini gezdik. Türbenin kapısı kuzeyinde ilk hava şehitlerimizin mezarlarını ziyaret ettik. Şam'da Muhittin Arabî, Bilal Habeşi ve Zeynep Hatun türbelerini ziyaret ettik. Sultan Selim Camisinde namaz kıldık. Caminin güney doğusunda Son Osmanlı Padişahı Vahdettin'in Türbesini ziyaret ettik. Suriye topraklarında yol alırken en ufak bir fabrika bacasına tesadüf etmedik. Osmanlılardan kalma demiryolunu imha etmemişler halen kullanıyorlar, fakat Suudi Arabistan'da durum böyle değil orada demiryolunu birçok köylü evlerine kirış yapmak için kullanmışlar. Suriye'den geldiğimiz gibi rüşvetle ayrıldık. Ürdün'e de para vererek giriş yapmış olduk. Ürdün'de konaklayamadan transit geçmek zorunda kaldık nedeni ise Türklerde kolera salgını var, konaklayamazlar diye emir verilmiş. Ürdün'den rüşvet ödemedik çıktık. Suudi Arabistan'a girişte sağlık bürosuna geldik yiyecek ve sularımızı bize attırıp, aspirin gibi ambalajlı dört hap verip, dördünü de yutturdular. Yiyeceklerimizin atılmasına gönlüm razı olmayınca büro da tartışma çıktı. Türkçe bilen memur neden attırmak istemiyorsunuz burada bol yiyecek var dedi. Bende burada kolera varmış o yüzden yiyeceklerimizle geldik

dedim. Sinirlenerek, yalan söylüyorsunuz, radyolarınız televizyonunuz yalan söylüyor, Başbakanınız utanmadan yalan söylüyor. Göreceksiniz biz de bir tek kolera yok asıl kolera sizin hazinenizde var, döviziniz yok. Bunu saklamak için kolera masalı uydurdunuz dedi. Hepimiz başımızı önümüze eğdik bir arkadaş Ah Demirel gel de şu Araba cevap ver dedi. Hiç rüşvet istemeden evraklarda zorluk çıkmadan Suudi Arabistan'a girmiş olduk.

Etraf kum çölüydü. Öğle saatinde iki saat yol aldık, bir köye varıp ekmek istedik vermediler, su istedik vermediler. Terme denilen kasaba da bir şeyler bulup yedik yola devam ettik. Suudi Arabistan Osmanlı'nın döşediği demiryolu hattının kıymetini bilememiş, hat heba olup gitmiştir. Saat yirmi iki civarı Harem-i Şerif'e vardık. Kapalı olduğu için dışarı da namaz kıldık. Otobüste uyuduk. Sabah (18 Ekim) ev kiraladık. Fakir halkın üzeri pis, zengin halkın temiz. Kadın erkek herkes satıcılık yapıyor. Medine esnafının yarısından fazlasını, Türkistan'dan otuz yıl evvel gelmiş yerleşmiş, Türkler ellerinde tutuyor. Satılan Fransız, İtalyan, İngiliz ve Alman kaynaklı olup, Türkiye'den ancak tespih, gülyacağı, takke ve portakal gelmektedir. Medine esnafı dindar ve kanaat sahibi görünüşlü olup, satacağı malda evvela fahiş bir fiyat istiyor, sonra istediği fiyatın altında malı satıyor. Arap rehberler eşliğinde anlatılanları anlamadan geziyoruz, ufak broşürler dağıtılsa iyi olur. Medine, Mekke ve Cidde'de Belediye zabıta memuru, emniyet, trafik, jandarma teşkilatı yok hepsinin görevini askeriye yapıyor. Medine-i Münevvere'deki on günlük süremiz doldu. Mekke-i Mükkerreme doğru, ihramlarımızı giyerek harekete geçtik. Burada evler pahalı insanlar perdesiz evlerde kadın erkek karışık yatıyorlar. Hacılar buralarda fahiş fiyata soyuluyorlar.

Mekke-i Mükkerreme halkı, Medine-i Münevvere halkından hem çok fakir, hem de pisler. Çöpler organize şekilde toplanmıyor. Fiyat kontrolü yapılmıyor. Fakat her gün beş vakit sağlık kontrolü yapılıyor. Bütün şehir uçak ve helikopterler ile dezenfekte edildiği gibi camiler ve evler daima ilaç püskürtülmek suretiyle bulaşıcı hastalıktan, pit, pire, tahta kurusundan korunuyordu. Hac mevsimin en yoğun ve kalabalık günlerinde en ufak bir trafik kazası olmadığının sebebini sorduğumda burada şer'i kanun uygulandığını kısasa kısas olduğu söylendi. Cidde'ye de gittim, orada gayrimüslim turistlerle karşılaştım. Mekke ve Medine'ye girmeleri yasak olduğu için belki hac mevsiminde sonra ziyaret ederler diye düşündüm.

Dönüşte Suudi Arabistan ve Ürdün sınırlarında hiç zorluk çekmedik fakat Suriye sınır kapısında meşhur teğmenler bin lira rüşvet almadan işlem yapmadılar. Hiç askerlik şeref ve haysiyetleri yok ancak rüşvet yolu ile para düşünüyorlar. İsrail boşuna enselerinde boza

pişirmiyor. Cilvegöz sınır kapısına gelince hemen toprağı öptüm. Cilvegöz sağlık merkezi önünde zenzem ve hurmalarımız ilaçlandı. Hacılığımız tebrik ettiler”²¹¹.

Mekke ve Medine’de Hac mevsiminde Müslümanlar toplandığı ve gereken fariziyeyi yerine getirmek için çalışırlarken burada dikkatimi en ziyade kıyafetler çekiyordu. Şahıslardan ziyade milletler üzerinden değerlendirecek olursak kendilerine has milli giysileri ile sekiz puanla Endonezyalılar başta gelirken, yedi puanla Pakistanlılar, aynı puanlar dal boylu yağlı kayış gibi kara, kar beyaz giysiler içinde Nijeryalılar takip eder. Altı puanla Türkistanlılar dördüncülüğü alırken, maalesef bizim Türkler her nedense orada giysilerini şaşıyorlar. Kimisi sünnet çocuğu gibi gecelik entarisi ve takke ile dolaşıyor kimi entari giyiyor başına Barzani askeri gibi iki kola paçavra doluyor, kimi Türkiye’deki giysisini muhafaza ediyor, büyük bir tutsaklıktan kurtulmuş gibi gayrimüslimleri gibi fes giyiyor, Üzerine abani sarık doluyor. Bizlerde Mevlana’nın buyurduğu gibi olduğumuz gibi görünüyoruz.

Çeşitli kıyafetler içinde dolaşanlardan bazıları o kadar kirlidir ki haremi şerifte bunlardan biri kazara yanınıza otursa yanından kaçmak için fırsat kollarsınız. Bazı temiz giyinmiş Araplar da vardır ki burunlarını entarinin eteğine mendil gibi göz göre göre silerlerdi. Umumi tuvaletlerin kapısı önünde ekmek satanlar, kuru ve yaş yemiş satanlar buralara sanki çöreklenmişler. Hele oradaki satıcı kadınların yaptıklarını anlatsam mideniz kaldırmaz. Bence Müslümanlık Türkiye’de İslamiyet’e riayet Türkiye de²¹².

Her milletin bir fakir zümresi vardır. Bu o kitlenin milletin milli gelirine göre ayarlanır. Arabistan göz alabildiğine geniş çöllerin bulunduğu bir ülke olup tarıma elverişli toprakları azdır. Hikmetinden sual olunmayan Allahım Arabistan’a çöl vermiş fakat yanı sıra bitmek tükenmek bilmeyen petrol kaynakları nasip etmiş. İslamiyetin mukaddes toprakları burada bulunması dolayısıyla senenin dört beş ayında ziyaretçi akınına uğruyor, bu da bol döviz demektir. İki gelir kaynağı buluna bu ülke de fakir zümrenin bulunmasına bir türlü aklım ermiyor. Bugün dünyanın en zengin milletleri arasında sayılan Suudi Arabistan halkının fakir ve sakatları için düşkün evleri açması, çalışamaz durumda olanlara maaş

²¹¹ Selçuk Es, “Hac Yolunda Gördüklerim”, Yeni Konya, No: 10925, 4 Ocak 1978, s. 2; “Hac Yolunda Gördüklerim”, Yeni Konya, No: 10943, 25 Ocak 1978, s. 2.

²¹² Selçuk Es, “Kıyafet Temizliği”, Yeni Konya, No: 10951, 3 Şubat 1978, s. 2,5.

*bağlaması münasip değil mi? Bunları yapmamakla Hakkın verdiği nimetlere nankörlük yapıyor demekten başka elden ne gelir*²¹³.

Selçuk Es, Mekke, Medine ve Cidde’de yol boyunca görmüş olduğu manzarayı değerlendirir. Özellikle Japon, Amerikan, İngiliz, İtalyan, Alman ve Fransız markalarını taşıyan taksi, steysin, pikap atılmış araba hurdalarından bahseder. Türkiye’ye döndükten sonra Mevlana Müzesi Meydanında Hac yolculuğuna çıkacak Konyalılarla ilgili bazı tespitlerde bulunur: “*Mesela, otobüs bagajına bir çuval patates bir çuval soğan yerleştirenler, bazıları orta boy çuval ile bulgur, pastırma ve sucuk yerleştirirken güler ne lüzumu var sanki dağ başında kalacaklar un bulgur bulamayacaklar derdim. Bende bu mukaddes yolculuğa gidince onlara hak verdim. Türkiye’imizde soğanın kilosu 2-3 lira iken orada 60-70 lira patates yüz elli iki yüz kuruşken orada otuz kırk lira*”.

1978’ler Türkiye’si ile ilgili olarak, “*bu sene hazine de döviz yokluğundan bir kolera masalı uyduruldu. Gidecek gitmeyecek birbirine karıştı. Önden açıkgozluluk edenler paçayı kurtardı. Yani Türk parasına kur ayarı yapılmadan paçayı sıvayıp çayı geçtiler. Geç kalanlar ise maalesef döviz bulamayıp beklemek zorunda kaldılar. Bulanların eteğine de çek dalgası düğümlediler. Oda Arabistan’da kapanın elinde kaldı. Hacca gidiş yolunda hiçbir kolera belirtisine rastlamadık yollarda bulduğumuz kuyulardan su içtik kolera olmadık. Suudi Arabistan’da sizin hazinenizde kolera var diye üstüne bide bizimle dalga geçtiler*”²¹⁴, diyerek, Türk parası ve sağlık konularını hac konusuyla birleştirerek ele alır.

Mekke ve Medine’nin sosyal ortamı hakkında bilgi veren Selçuk Es, Türkiye Araplar ve İsrail konusuyla ilgili Arabistan’daki konuşmayı içeren aşağıdaki pasaj, bugün Türkiye’nin Orta Doğu’da içinde bulunduğu ortamla da çok yakında ilgilidir²¹⁵:

“Medine-i Münevvere ve Mekke-i Mükkerreme’de kahveler hemen hemen yok denilecek kadar azdır. Bunun sebebini araştırdım her iki mukaddes şehirde Harem-i Şerif mevcut olup günün her saat ve dakikasında ibadete açık bulunmasıymış. Yalnız Medine’de yatsıdan sonra Sabah ezanına kadar kapalı kalmakla beraber içerisi gibi dışarı da döşeli bulunmasından her dakika gelen yeni ziyaretçilerle garibanın oteli ve konuşma yeri haline geldiğinden halkın büyük kısmı buralarda vakit ezanını beklemekle vakit geçirirler.

²¹³ Selçuk Es, “Fakirler ve Sadaka”, *Yeni Konya*, No: 10952, 4 Şubat 1978, s. 2.

²¹⁴ Selçuk Es, “Yol Hazırlığı, Kolera Masalı”, *Yeni Konya*, No: 10961, 15 Şubat 1978, s. 2.

²¹⁵ Selçuk Es, “Arabın Hayali”, *Yeni Konya*, No: 10962, 16 Şubat 1978, s. 2.

Mekke Harem-i Şerifte bir gün vakit ezanını bekliyordum yanıma az buçuk Türkçe konuşan orta yaşlı bir Arap geldi oturdu. Sağ tarafında oturan Türk ile yarenliğe çata pata sardırıldılar. Kulak misafiri oldum. Bizimki soruyor: İsrail Savaşında neden iki buçuk Yahudi'nin hakkından gelediniz de kıymetli topraklarınızdan bir kısmını kaptırdınız dedi. Arap kırçıl sakalını sıvazlayarak yarım Türkçe ile: biz Araplarda var çok asker fakat hiç bilmez iyi talim terbiye, bundan kaybettik muharebeyi. Ama var şimdi Türk askeri takacak süngüyü gelecek İsrail üzerine onu tepeleyecek, Araplarda kurtulacak İslamiyet de.

Aman aklından ne cevherler geçiyormuş da hayalinden haberimiz yokmuş, söze karışacaktım, sükût altındır dedim ses çıkarmadım. Gördünüz mü Türkler İsrail'e yürüyecek, Arap topraklarını kurtaracak, sonra ne olacak geçmişte gördük, Türk düşmanı ile birleşip Türkü arkadan tekrar hançerleyecek. Yok, öğle yağma. 1964 ve 1974 yıllarında Türkler Kıbrıs için kan dökerken siz kimlerin tarafını tutmuşsanız onun kuyruğuna yapışın, bu hayalinizin gerçekleşmesini onlardan bekleyin, isteyin”.

D. Turizm Yazıları

Tecrübeli bir rehber olarak Selçuk Es, Konya turizm sektörü ile ilgili dönemi açısından önemli değerlendirmelerde bulunur. Buna göre Konya’da turistler için eğlence yerlerindeki eksiklik ve Konya esnafının turistlerden istemiş olduğu yüksek rakamlardan şikâyetçi olur²¹⁶:

“Yerli ve yabancı turistlerimize özellikle Konya’da iyi vakit geçirtebilecek bir eğlence yeri maalesef yoktur. Bu işte elbirliği olmaz ise, Belediye Turizm Şefliği ve dolayısıyla buna mümasil teşekküllerde bu işi kendi başına beceremez. Evvela şehir de layıkıyla kontrol yok her şey kendi âleminde kendi keyfine bırakılmış. Geçen hafta içerisinde gelen birkaç turist gittikleri kafeterya da ödedikleri astronomik fiyatı yana yakıla anlattıkları zaman çok üzüldüm. Bu yalnız kafeteryalarda değil hemen hemen her yerde böyledir. Ara sıra duyuyoruz, astronomik fiyat istenmesine karşısında pavyonlar da müşterinin dövülüp soyulduğu da oluyormuş.

Konya belediyesinin kıymetli elemanları elinde layıkıyla yetişen daima iftihar edeceğimiz bir şehir bandosu teşkilatı vardır. İşte bu kıymetli teşkilata Konya Folklor ekibi teşkili görevi de verilse de şehrin nezih kulüplerinde her gece belirli saatlerde, Konya

²¹⁶Selçuk Es, “Konya’mızın Gece Eğlencesi”, Yeni Konya, No: 9192, 25 Nisan 1972, s. 2.

Folkloru dinletilse, hatta hafta da birkaç defa da ufak çapta Turizm Derneğinin gayret ve himmetiyle Semah Ayini gösterilse, gelecek yerli ve yabancı turistlerin boş zamanları değerlendirildiği gibi sözde sanatkar geçinen cahil kimselerin de Konya folklorunu bozmaya meydan verilmemiş olur”.

1972 yılında bir aydan fazla Avrupa’nın çeşitli yerlerine giderek tetkikte bulunan Konya Belediye Başkanı Yılmaz Kulluk’a hitaben, “Şimdi Sayın Reisimizin gördüğü yerlerde biz Konya’ımızda başta Belediyemiz olmak üzere, normal saydığımız fakat yabancıların çirkin gördükleri şu manzaralara tesadüf ettiler mi onları belirtmeye çalışayım” diyerek aşağıdaki tespitlerini sıralar²¹⁷:

1. Dünyanın büyük müzelerinin bulunduğu Londra, Paris ve diğer gezdiğiniz şehirlerde, bizde bilhassa Konya’mızın yüzük kaşı saydığımız Mevlana Müzesi civarında olduğu gibi körük ve yük arabaları parkına müsaade edilmiş mi? Buralarda suni gübre yığınları meydana getirilmiş mi? Hayvan idrarından ve gübre de toplanan karasineklerden dolayı ağız, burun ve yüzlerini kapamadan geçebiliyorlar mı?
2. Konya’ımızda müze meydanında arabaların park yaptığı yerde Kızılay Aş evinin fakirlere dağıttığı bir kaşık sıcak yemek üzerine konan sineklere karşı yıllardan beri normal gördüğümüz bu manzaraya onlar da göz yumuyorlar mı?
3. Yine bizde olduğu gibi Mevlana Müzesi kuzeyinde Belediyece yeşil saha yaptırılarak, iki ayaklıların kolay kurtulmaları için sahanın kenarına mani yaptırmayıp kolay def-i hacet için çalı dikilerek buna göz yumuluyor mu?
4. Görüp gezdiğiniz yerlerde karasinek ve sivrisinekle mücadele yapılmadığı söyleniyor. Bu doğru mudur? Sebebi nedir acaba?
5. Gezdiğiniz gördüğünüz yerlerde yiyecek içecek maddelerinin fiyatları bizde olduğu gibi esnafın insaf ve merhametine mi bırakılmıştır, belediye mevcudiyeti sağlanmış mıdır? Bizde olduğu gibi semtine göre fahiş fiyat farkları var mıdır?
6. Demiryolu geçitlerinde bizde Eski Meram Yolu geçidinde olduğu gibi işler makinist ve manevracının keyfine mi bırakılmıştır, yoksa Belediyenin mevcudiyeti ile manevralar trafiğin seyrek saatlerinde mi yapılmaktadır?
7. Koşulu araçların park yerlerinde hayvan dışkısının temizliğine bizde olduğu gibi Allah’ın vereceği yağmuruna kadar lakayt mı kalınıyor?

²¹⁷Selçuk Es, “Güzel Konyamız”, *Yeni Konya*, No: 9309, 9 Eylül 1972, s. 2.

Laftan ziyade bilfiil tatbikata geçilmesini temenni ederim.

Selçuk Es'in maddeleştirdiği bu problemler gerçekten hem Konya toplumu için, hem yabancıların Konya imajı için ciddi problemlerdir. Ve Selçuk Es, Belediye başkanına hitaben bu problemleri açık şekilde dile getirerek konunun çözümü için çaba sarf etmiştir.

E. Konya Kültürü

Selçuk Es, aşağıda vereceğimiz metinlerde “Konya’nın Eski Adet ve Gelenekleri” başlığıyla Konya’nın bazı eski âdet ve gelenekleriyle ilgili çeşitli konuları ele almıştır. Konya esnafının yaşam tarzı, ürünlerin satışındaki bazı uygulamalar ve Konya kadınlarının mevsimlik yapmış olduğu bazı temizlik ve gıda sektörüyle ilgili faaliyetlerinden bahseder²¹⁸:

“Çarşı Adet ve Gelenekleri

Konya’ımızda eskiden çarşı esnafı bazı bölümlere ayrılmış olup her bölümün kendine mahsus idare teşkilatı vardı. Bugünün esnaf dernekleri eskinin loncaları diyebiliriz. Lonca teşkilatı eskiden piyasada çalışacak, dükkân, tezgâh sahibi olacak sanatkârın, esnafın bu işi yapıp yapamayacağını, dürüst bir kimse olup olmaması hususunda inceleyip usta esnaf olmak isteyen bir şahsı bir çeşit sınava tabi tutardı. Loncaların yetkisi bugünkü derneklerin yetkisinden kat kat üstündü. Loncaların başında kethüda denilen Kâhya bulunurdu. Esnafla lonca arasında çıkan anlaşmazlık ancak kadıların kararı ile sonuçlanırdı. Loncaların vazifesi çarşı esnafının kontrol etmek, imal edilen ve satışa çıkarılacak bir eşyanın bozuk hileli olup olmadığını kontrol ederler, fiyatını tespit ederlerdi. İcap ederse cezalandırılırlardı. Loncalar her yıl bahar aylarında muayyen günlerinde şehrin civarında bir gezi yerinde yemekli toplantı tertip eder, burada ustalığını isteyen ve dükkân açmak arzusunda olan müracaat etmiş bir esnafın imtihanını yapar, imal ettiği ayakkabı, elbise vs. yemek sonunda bir tepsi içerisinde hem göstermek hem de satışa çıkarmak amacıyla dolaştırılırdı. Değerinin üstünde satılan bu eşya yeni iş için sermaye olurdu. O gün bu hakkı kazanan sanatkâra peştamal kuşatılırdı.

Ev Adet ve Gelenekleri

Konya kadının dört mevsim ev işlerinde dört mevsim bazı süre adet ve geleneklerine göre çeşitli vazifeleri bulunurdu. İlkbahar geldiğinde bilhassa Nisan ayının ortasından sonra

²¹⁸Selçuk Es, “Konya’nın Eski Adet ve Gelenekleri”, *Şehir Postası*, No: 1104, 4 Ekim 1965, s. 2; “Konya’nın Eski Adet ve Gelenekleri”, *Şehir Postası*, No: 1107, 7 Ekim 1965, s. 2.

ev işleri artardı. Sobalar kaldırılır, bahar temizliği yapılırdı. Odalardan kışlık serecekler kalktıktan sonra sedir üstlerine ve duvar yastıkları üzerine kar gibi beyaz, etekleri dantelli, orta ve etrafı renkli ipliklerle işlenmiş yaygı ve örtüler serilirdi. Sıra mevsimin ilk çarşıda bulunan sebzelerini bir kışlık alıp kurutmak için hazırlanırlardı. Evde kış için beslenen koyun ve sığırlarının pisliklerinden tandır yakılırdı. Yaz mevsiminde olgunlaşan meyveler toplanılarak reçeller yapılırdı. Bağ, bahçe ve çarşıdan bolca kapak, patlıcan, dolma biber, fasulye, domates alınır. Domatesin salçası yapılır, diğer sebzeler kurutulurdu. Bundan sonra sıra kışlık ekmeklik buğdaya gelirdi. Ev nüfusuna göre bir iki ton buğday alınır, taşı toprağı ayıklanıp değirmene götürülerek un yapılır, kilerdeki un ambarına doldurulurdu. Sonbahar mevsimine bir kalburluk kış geldi denilirdi. Bu mevsimde sabahları sisli ve soğuk olurdu. Bu mevsimde üzüm bağı olanlar için pekmez kaynatma zamanı gelirdi. Pekmez yapma işi bitince sıra turşu kurmaya gelirdi. Sırçalı küplere turşular kurulurdu. Turşu işi bittikten sonra sıra pastırma, sucuk yapmaya gelirdi. Etlik yapma işi bitince sıra kışlık yakacağın hazırlanmasına gelirdi. Bu işte iki günde bitince tandırda yakmak için kuru üzüm çubuğu veya çalı satın alınarak o da yakacak damına konulurdu. Bu işlerde bitince artık bağcılar şehirlere göçerler, evlerde kış temizliği başlar. Göçlerden kışlık serecekler çıkarılarak temizlenmiş odalara serilirlerdi. Sobalarda kurulduktan sonra artık kış oturmaları başlardı.”.

F. Konya Sinema Tarihi

Selçuk Es, Konya sinema tarihiyle ilgili çeşitli konuları ele almıştır. Farklı tarihlerde oynanan oyun isimlerinden tutun, sinema salonlarında kendisinin ve halkın yaşamış olduğu hatıraları. Salonların durumları, hatta ekranda hareketli treni görünce korkup kaçan seyircilerden bahseder. 1918’de Alaaddin Tepesindeki tiyatro binasındaki sinema salonunda “Evanın Düğünü” adlı bir filmi seyretmiştir. 191-1922 yıllarında İstiklal Savaşı dolayısıyla bina ordunun emrine geçmiş, burada dikimevi, kundurahane, saraçhane tesis olunmuştur ²¹⁹. Konya sinema tarihiyle aşağıdaki hatıralarını burada aynen vererek, bu bölümü de bitirmiş oluyoruz²²⁰:

“Rahmetli Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu ağabeyimizle sık sık yaptığım sohbetler sırasında bir gün konumuz Konya’da sinemaya değinmişti. Bende bugünkü Karatay Lisesinin

²¹⁹ “İlk Defa Konya’da Sinema ve Filmler”, Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi, Selçuk Es Koleksiyonu.

²²⁰ Selçuk Es, “Konya Sinema Tarihi”, Yeni Konya, No: 10306, 24 Aralık 1975, s. 2,5; Konya Sinema Tarihi”, Yeni Konya, No: 10307, 25 Aralık 1975, s. 2,5.

doğu kuzey köşesindeki marangozhanenin üzerindeki bina da 1913 senesinde merhum annemin komşularıyla birlikte gittikleri gündüz matinesinden bahsettiğim zaman, Koyunoğlu merhum Konya’da sinema tarihinin daha eski olduğunu söyledi. Sözlerine 1908 Meşrutiyet ilandan sonra bugünkü demokrat parti binasının bulunduğu yer (o tarihte İttihat ve Terakki Partisi merkezi), burada Veliaht merhum Yusuf İzzettin Efendi’nin Sofya Gezisi hakkında bir film gösterilmek suretiyle Konya halkı ilk defa sinema seyretmişti, diyerek devam etmişti.

Sanayi Mektebi sineması 1925 senesinde kapanınca Konya bir süre sinemasız kalmıştır. 1936 senesinde kasten yıkılan Alâeddin Belediye sinema binası 1910 yılında yanındaki eski Halkevi Binası ile birlikte Konya’daki Ermeni vatandaşlar tarafından yaptırılmış. Aynı sene bugünkü Ordu Karargâh binasının doğusunda bulunan Katolik Kilisesi ile 1930 senesinde yol dolayısıyla istimlak olunan ve yıktırılan Fransız Kız Lisesi binalarının da inşası aynı tarihe rastlar. 1925 senesinde Konya Belediyesi, Alâeddin tepesindeki eski tiyatro binası ile yanındaki okul binasını harap bakımsız vaziyette emlakı milliyeden satın almış, restore ettirerek Tiyatro Binasını Belediye Sineması diyerek halkın hizmetine açmıştır. Diğer binayı da iki kısma ayırarak batıdan girilen ve yukarı çıkılan kısmı Cumhuriyet Halk Partisine, aşağı kısmını da Konya İdman Yurdu’na vermişti.

Alâeddin Belediye Sinemasını 1926-1933 yılları arasında Ağazade Şükrü Koçbeker işletmiş. 1931 yılında ilk önce plaklarla daha sonra filmlerle sesli sinemayı Konya’da tesis ettirmiştir. 1932-1937 senesine kadar Sinema sarraf Tevfik Ceylani ve ortağı Selahattin Muşkara tarafından çalıştırılmıştır. 1937-1939 yıllarında Ata Koçbeker çalıştırmıştır. 1940-1954 senesine kadar merhum Naim Özkoç icarla tutmuş, 1954-1956 yıllarında Rahmi Ortobakır Mustafa Ekici işletmiş bu tarihte de yanmıştır. Tevfik Ceylani bugünkü Yeni Sinema’yı 1938 senesinde inşa ettirerek halkın hizmetine açmış, 1949 senesinde Şahin Sineması hizmete geçmiş, 1950 yılında ise Halk evi Sineması açılmıştır. 1958’de Saray Sineması, bir yıl sonra Park Sineması, 1960’dan sonra Rüya, 1962’de Ferah Sineması Salonları hizmete girmiştir.

Yazlık Sinemalara gelince bunlar; İstanbul Sineması, Kışla Sineması, Şafak Sineması, halen yaz aylarında faaliyette bulunan Dünya, Emek, Köşk Sinemaları 1958- 1973 yılları arasında görüyoruz”.

G. Konya’da Bankacılık Tarihi

Birçok konuda olduğu gibi Selçuk Es, Konya bankacılık tarihiyle ilgili de önemli bilgiler vermiştir. Kendisi de belli bir süre bankada çalıştığı için onun aktarmış olduğu hatıralar, günümüz açısından daha önemli hale gelmektedir. Konya’daki bankacılık tarihiyle ilgili Ahmet Atalay tarafından, “Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Konya’da Şirketleşme ve Milli Bankacılık Faaliyetleri” adıyla 1876-1923 dönemi kapsayan bir doktora tezi de yapılmıştır²²¹. Selçuk Es’in anlatımları ise Cumhuriyet tarihiyle ilgilidir²²²:

“Türkiye’de Bankacılığı ilk kuran zamanının sadrazamı merhum Mithat Paşa olmuştur. Ziraat Bankası ile ilk adımı atılan Banka’nın Konya’daki Şubesi 1874 senesinde Ziraat Sandığı Şubesi olarak kurulduğu Konya Vilayeti salnamesinde geçmektedir. 1908 İkinci Meşrutiyetin ilanına kadar geçen süre içerisinde Konya’da tüccara para kredisi zamanın tanınmış gayrimüslim bankerleri sağlıyordu.

İkinci Meşrutiyet’ten sonra yurtda ekonomik bakımdan bir kıpırdanma olmuş, Konya’da sermayesi yüz bin lira olarak İktisat Milli, Ahali ve Türk Ticaret Bankaları kurulmuştu. Bu sırada Demirci Hacı Osmanlar Firması bugünkü CHP’sinin bulunduğu binayı yaptırmışlar, üzeri telgrafhane altı Osmanlı Bankası Konya Şubesi olarak kiraya verilmişti. Yerli sermaye ile kurulan üç banka ile Osmanlı Bankası Konya’da Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında halkın hizmetinde bulundu. 1928 senesinden 1935 yılına kadar devam eden Konya ve çevresi kuraklığı baş gösterince bankalar piyasadan yavaş yavaş elini çekmeye başladılar. 1929 senesi Ağustos ayı içerisinde Türkiye İş Bankası Konya Şubesini açarak ilk müdürü Burhanettin Bey, tüccar ve esnafların dükkânlarına uğrayarak onların durumu ile yakinen ilgilenmiştir. Osmanlı Bankası 1933 senesi Haziran ayında Konya Şubesini kapatarak Konya’dan ayrılmıştır. Ahali bankası da kredilerini tahsil edemeyince 1938 yılında faaliyetini durdurmuştur. Ticaret Bankası ise işlerini daraltarak 1936 senesinde piyasadan çekilmiştir. Son müdürü Hazım Uluşahin’dir.

1930-1949 senesi aralığında Konya’da hiçbir banka şubesi açılmamıştır. 3 Mart 1949 günü Yapı ve Kredi Bankası yurt içinde on beşinci şubesini Konya’da açmakla, tüccar ile kalburüstü esnafa kredi açmış, Konya’da orta tabak tüccar ve esnaf banka ile işlem

²²¹ Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2011. Bu tez kitap haline getirilmiştir.

²²² Selçuk Es, “Konya’da Bankacılık Tarihi”, Yeni Konya, No: 11059, 8 Haziran 1978, s. 2; “Konya’da Bankacılık Tarihi”, Yeni Konya, No: 11064, 14 Haziran 1978, s. 2.

yapmaya alıştırılmıştı. 1952 yılı son ayında Türkiye Emlak Kredi Bankası Konya Şubesini açmış, 1953 yılı ağustosunda Türk Ticaret Bankası Konya'da faaliyete geçmiştir. 1954 senesi Kasım ayında Türkiye Garanti Bankası, bir ay sonra ise Türkiye Halk Bankası şubelerini açarak faaliyete geçmişlerdir. 1955 senesi Nisan ayında Akbank Merkez Şubesi, 1956 Nisan ayında Türkiye Vakıflar Bankası ve bu senenin ağustos ayında sonradan ismini Anadolu Bankasına bırakan Buğday Bankası Şubesi açılmıştır. 1958 Nisan ayında Türkiye Kredi Bankası eski Etibank yerinde Şube kurdu. 1965'den sonra tasfiye edildi. 1958 Haziranında Pamukbank Şubesini açtı. 1961 senesine kadar bazı bankaların ek şubeler açmasının dışında, Konya'da başka banka şubesi açılmadı.

3 Kasım 1961 günü Raybank Şube açtı, 1964 yılında tasfiye edildi. 1970 senesi başında Etibank Konya Şubesi açıldı. Aynı yıl içerinse Sümerbank Bankacılık Şubesi açıldı. 1971-1976 senesine kadar Konya'mızda İstanbul Emniyet Sandığı Şube açtı, İstanbul Bankası Konya Şubesi faaliyete geçti bu arada Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Konya Şubesi açıldı. İller Bankası Nalçacı Caddesinde Konya Şubesi faaliyete geçti. 1976 yılı içerisinde Türkiye Öğretmenler Bankası Konya Şubesini Mevlana Caddesinde kurdu, böylece 1978 senesi Şubat ayını bulduk. 22 Şubat 1978 tarihinde Osmanlı Bankası 45 yıl sonra tekrar Konya Şubesini açmakla, Konya Bankacılık tarihine ikinci defa katılmış bulunuyordu”²²³.

Yukarıdaki anlatımlara bakıldığı zaman Konya'nın ekonomik durumuyla birlikte bankacılık sektöründeki gelişmeler açık şekilde görülebilmektedir. Özellikle bazı bankaların kredilerini tahsil edememesi halkın sıkıntılı yıllarına dikkat çeker. Bir kısım bankaların ise kalburüstü insanlara kredi vermesi, bu sektörün içeriği hakkında da bir miktar bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır.

H. Kütüphanecilik

Kütüphane ve kütüphanecilik Selçuk Es'in özel olarak önem verdiği bir konu olmuştur. Gazete, kitap vb. her türlü doküman eserlerin saklanabileceği kütüphane ve müzelere büyük önem vermiştir. Koyunoğlu Müze ve Kütüphane Müdürü Hasan Yaşar Merhaba Gazetesinin hediye ettiği Akademik Sayfalar isimli derginin 4. cildinde (15 Eylül 2004), Selçuk Es için; *Uzun müddet Karayolları Kütüphanesinde görev yapmış, kütüphanede çalışmanın avantajlarını çok iyi kullanmış hem de kendisi büyük bir kütüphane oluşturmaya*

²²³ Selçuk Es, “Konya’da Bankacılık Tarihi”, *Yeni Konya*, No: 11059, 8 Haziran 1978, s. 2; “Konya’da Bankacılık Tarihi”, *Yeni Konya*, No:11064, 14 Haziran 1978, s. 2.

*başlamıştır*²²⁴.” diyerek Selçuk Es’in kütüphanecilik serüvenini anlatmıştır. Fakat biz biliyoruz ki Selçuk Es’in kitaplara, okumaya ve araştırmaya olan heyecanı daha ilkokul yıllarında başlanmıştır. Konya Kütüphaneciler Derneği Başkanlığı da yapmış olan Selçuk Es’in bir değerlendirmesini burada veriyoruz²²⁵:

“Her sene 31 Mart-6 Nisan tarihleri arasında Türkiye Kütüphanecilik Haftası kutlanır. Türkiye’de Osmanlı Devrinde kitaba karşı büyük bir saygı ve hürmet daima ön planda görülmüştür. Süleymaniye, Fatih Kütüphaneleri ile Köprülü Kütüphanesi ve buna benzer niceleri. Konya’ımızda kitap ve kütüphanecilik Selçuklular Devleti zamanında girdiğini Sadreddin Konevi Camii Kitaplığı ile bazı medrese kitaplıklarından bilebiliyoruz. Osmanlılar devrinde Yusuf Ağa Kitaplığı ile Birinci Dünya Savaşı yıllarında birçok münevver hemşerilerimiz bugün Milli Kütüphane olarak İl Halk Kitaplığını meydana geldiğini 1916-1926 senesi Babalık ve Türk Sözü gazeteleri koleksiyonlarından öğreniyoruz. Bugün Mevlana Müzesi Kitaplığı ile orada bulunan Gölpınarlı ve Önder kitaplıklarını Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu Kitaplığını bu arada Feridun Nafiz Uzluk ile Mehmet Ferit Uğur kütüphanelerini de gösterdiğimiz gibi Nice Münevverlerimizde kitap bağışında bulunduklarını kıvançla görüyor, duyuyoruz. (Türkiye Kütüphaneciler Derneği Eski Konya Şubesi Bankası Selçuk Es)”.

İ. Radyoculuk Üzerine Yazıları

Her konuda olduğu gibi Selçuk Es, teknoloji ve yenilikler konusuyla fazlaca ilgilenmiştir. Konya ve Radyo’nun tarihi süreç boyutunda önemi açısından Selçuk Es’in vermiş olduğu aşağıdaki bilgiler dikkate değerdir. Özellikle Türk kültürüne vurgu çekildiği görülmektedir²²⁶:

“Radyo Türkiye’ye hatırladım kadarıyla 1925 yılında girmiş, Konya’ya bir yıl sonra gelmiştir. 1975’ten sonra Konya’da televizyon antenlerini benimsediğimiz gibi o zaman da radyoyu benimsemiştik. 1930’larda radyo programlarında Türk Musikisine az yer verilmiştir. Esasen sabahları bir, öğle vakti iki, akşamları da üç saat yayın yapardı. Bu zamanda da halk musikisine yer verilmezdi. Bu saatler dışında ne acı ki, Radyolar dış yayınlar dinlemek mecburiyetinde kalıyordu. Çeşitli zararlı propagandalar Türk Halk Müziğiyle birlikte halka

²²⁴Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi.

²²⁵Selçuk Es, “Kütüphanecilik Haftası Dolayısıyla”, Yeni Konya, No: 11636, 5 Nisan 1980, s. 2.

²²⁶Selçuk Es, “Radyo Markası”, Yeni Konya, No: 11239, 19 Ocak 1979, s. 2.

kolayca aşılanıyordu. Türk Radyosu programlarında opera ariaları ile dans müziği, Romen Çigan Orkestrası, İspanyol havaları yer alıyordu.

Radyoda Necip Aşkın Orkestrası aynen DP son yıllarında Vatan Cephesine girenlerin isimlerini temcit pılavı gibi tekrarlar biçimi hep Necip Aşkın Orkestrası yayını yaptığından usanmıştık. 1935 senesinde Atatürk TBMM açılış konuşmasını yaparken Türk Musikisi de ıslaha muhtaçtır sözünü zamanın İçişleri Bakanı yanlış anlayarak radyoda yayınlardan Türk Musikisini kaldırmış bu yasak bir yıl sürmüş, ancak Peyami Safa merhumun yabancı Radyo yayınları ile Türk Kültürü tehlikede makalesi ve Atatürk'ün bir gün Yemen Türküsesünü dinleyerek halkın kendisine has içli sesi budur. Neden Türk Musikisi yayınlanmıyor ihtarı üzerine tekrar geniş çapta Halk Müziği de dâhil geniş yer verilmiştir". Genel dönem çerçevesinde basın-yayın organların siyasi çerçevede kullanılması radyoya da sirayet etmiştir.

J. Sağlık Yazıları

Selçuk Es'in sağlıkla ilgili bazı yazıları şu şekildedir.

Konya Şehri Havası²²⁷.

“Belediye şehir imar durumu ile uğraşırken ne yazık ki geçmiş yıllarda zamanın kalburüstü kodamanları çıkarlarını sağlamak amacıyla cidden Konya'ya kazandırılan Şeker ve Çimento Fabrikaları apar topar şimdiki yerlerine kondurulmakla şehrin havası üzerinde gelecekte büyük kumar oynamış oldular. Onlar bu sayede milyonlar kazandılar, fakat şehir halkı da fabrikaların faaliyetinden beri çeşitli mevsim hastalıklarına kolayca tutuldular. Halen her evde ya bir kalp hastası veya şeker hastası veyahut kanser değilse, ülser gibi korkunç hastalıklardan biriyle karşılaşmak olasıdır. Bunun başlıca sebebini bulmak çok kolay ve basittir. Sanayi mıntıkasının şehrin kuzeyinde kurulması ve hâkim rüzgârların bu taraftan zehirlendirilerek şehir sakinlerine teneffüs ettirilmesinde aranmalıdır. Eski zamanlarda bu gibi işlere müsaade edilmezken maalesef şimdi birçok mesul resmi makamlar başta olmak üzere buna tasvip buyuruyorlar”.

Sağlığımız ve Tuvaletlerimiz²²⁸.

²²⁷Selçuk Es, “Konya Şehri Havası”, *Yeni Konya*, No: 9451, 3 Mart 1973, s. 2,5.

²²⁸Selçuk Es, “Sağlığımız ve Tuvaletlerimiz”, *Yeni Konya*, No: 11565, 12 Ocak 1980, s. 2.

“Kentlerde yaşayan insanlar arasında soğuk algınlığı görüyoruz, bunun sebebini araştırınca bu süre içerisinde yapılan konutların çoğu apartman olup yanı sıra yapılan evlerinde tuvaletlerin bina içerisinde olmasında görüyoruz. Eski evlerimizin inşaatında ev çatısı altına en önemli iki ihtiyaç yeri alınmaz adeta bunlara düşmanca davranılarak en azından evin elli metre gerisine veya ön kısmına yaptırılırdı. Bu iki ihtiyaç yeri tuvalet ve mutfaktır. Ev içine yemek kokusunun ve ocak dumanının yayılması için mutfak özellikle dışarı da güney kısıma yapılırdı. Tuvalet kokmaması içinde bir hayli uzağa yapılırdı. Ev kadının ocak başında terlemesi, ocak başında hamur işiyle meşgul olan kimsenin dizlerini veya belini üşütmesi veya romatizma olması kimseyi ilgilendirmezdi. Açık mutfakta yıkanacak bulaşıқта büyük eziyet olurdu. Aynı şey tuvalet içinde geçerliydi. Kışın sıcacık yatağınızdan kalkıp terli terli paltonuzu giyip buz tutmuş ayakkabılarınızı giyip evden 50 metre öteye soğukta tuvalete gitmeniz orada ibrikte donmuş suyla ihtiyaç gidermek ceza değil de nedir.

Terli yataktan dışarının soğuk ıslak havasıyla karşılaşan bir vücut ne kadar sağlıklı olursa olsun derhal zatürree veya akciğer ve karın göğüs boşluğu zarı iltihaplarına tutulması ilk meydana gelen hastalıklar olup, bunların sonucu başta verem olmak üzere diğer hastalıkların vücuda kolayca yerleşmesine sebep olacağını da unutulmamalıdır. İşte bugünkü modern mimari de ilk dikkat edilecek önemli nokta sıhhi tesisattır. Halen köylerimizin birçoğunda bu iki önemli noktaya bakılmıyor. Mutfak tuvalet düşman görünüyor gözlerine, onların kokularını giderecek sıhhi tesisatları aramadan masrafsız kolay yöne bakıyorlar”.

Konya’da Şeker Hastalığı Tedavisinde Ev İlaçları²²⁹.

“Geçen Mayıs ayında yayınlanan İstanbul Türk Folklor Araştırması Dergisinde kıymetli hemşerim yazar ve derginin sahibi İlhan Hinçer benim gibi şeker hastası olunca Konya’da ev ilaçları olarak bu hastalığın kocakarı ilaçlarını sıralamışlar. Bunlardan bazılarını duymamışlar veyahut unutmuş olacaklar ki bende bu yazımla noksanları tamamlamak istiyorum.

Konya’da şeker hastalığı için kullanılan ilacın başında susam yağı (halk dilinde sırlan yağı) gelir. Üç gün sabahları aç karına bir kahve fincanı alınacak üç gün sonra bir hafta ara verilecek tekrar üç gün sonra alındıktan sonra perhize devamla birlikte bir ay içerisinde dozunda tatlı yenilebilir. İkinci bir şeker hastalığı ilacı da Pastırmanın kırmızıbiberle karışmamış saf toz halindeki çemenini sabah ve akşamüzeri aç karına, yarım çay bardağı

²²⁹Selçuk Es, “Konya’da Şeker Hastalığı Tedavisinde Ev İlaçları”, Yeni Konya, No: 11245, 26 Ocak 1979, s. 3.

suya iki kahve kaşığı karıştırarak içilirse kanda şekeri düşürür. Şeker hastalığına karşı üçüncü ev ilacı da halk arasında Yahudi Baklası diye bilinen termiyedir. Her yerde satılır bunun suyu acı ve zehirlidir, fakat fasulye gibi olup rengi kuru nohuda benzer bu kuru termiyeyi iki avuç alarak kahve tavaında kavurarak kahve değirmeninde kavrulmuşu çekilip sabahları aç karna bir kahve kaşığı içilecek olursa kan ve idrarda şeker normale döner hastalarda. Konya’da şeker hastalığının dördüncü ilacı bildiğimiz acı badem içini üç sabah üç akşam olmak üzere aç karna yenilirse şeker, kan ve idrar normale döner.”

Yukarıdaki yazılarından anlaşılacağı üzere Selçuk Es, toplum sağlığı ve yaşam tarzıyla ilgili birçok konuyu ele almıştır. Yiyecek içecekten, ev aksamının kullanımına bağlı sıkıntılar ve fabrikaların çevre ve insan sağlığı üzerinde yaratmış olduğu çeşitli problemlere parmak basmıştır.

K. Sporumuz

Selçuk Es’i “Ne oluyoruz yahu, sporumuz nereye gidiyor” sorusuna şu cevabı vermiştir²³⁰: “Devlet hükümet etekler dolusu para sarf ediyor, şu yoksul zamanda dıştan tırnaktan artırdığımız paralar ile olimpiyatlara, uluslararası müsabakalara, Pehlivanını, atletini, futbolcusunu gönderiyoruz. Maşallah başlarında giden idareciler uçağa veya herhangi bir taşıta binerken ne palavralar savuruyorlar, sanki oraya varınca kıtalar fethedecekmiş gibi sözler ediyorlar. Bunun üzerine televizyonun ya da radyonun başına geçip iyi haberler beklerken dut yemiş bülbüle dönüyoruz. Ne güzel kolay mazeret buluyorlar efendim, hava sisliydi oyuncular topu göremediler, yok pehlivanlarımız iyi güreşti de ah o hakem heyeti yok mu bize haksızlık ettiler. Layıkıyla çalışmadık demek yerine bahane üretip dururlar. 1972 Münih Olimpiyatlarını TV’den izledim. Ne olurdu bizim bayrağımızda orta direkte bir kere dalgalansaydı. Sanki bütün spor dallarında Türk Sporcular sözleşmiş gibi meydanda dahi bulunmadılar.

Hiç unutmam 1928 Olimpiyatlarına Futbol kolunda 1924 Olimpiyatları gibi girmiştik. İlk maçımız Mısır ile oynandı ve 8-0 mağlup olarak elendik. Bence yapılan en iyi hareket işe ciddiyle sarılıp bir süre olimpiyatlara girmeyerek iyi yetiştirme yollarını aramalı, ciddi surette yetiştikten sonra kendimiz göstermeye başlamalıyız. Evet, mağlubiyet galibiyetin kardeşidir, fakat galip gelince arşı alaya çıkmaktansa sessiz durmalı, mağlup olunca da suçu başkasında

²³⁰Selçuk Es, “Sporumuz”, Yeni Konya, No: 9360, 13 Kasım 1972, s. 3.

değil kendimizde aramalıyız. Diğer milletler gibi sporcularımız üzerinde disiplin, otorite kurduk mu o zaman mesele kendiliğinden hallolur kanısındayım”.

Selçuk Es, bu yazısında Türkiye’nin ülke olarak uluslararası alanda başarılı olmasını temenni etmekte ve başarısızlığın sebepleri üzerinde durmaktadır. Milletin parasıyla gidilen olimpiyatlardaki başarısızlığın temel sebebi sporculardaki disiplinsizlik ve düzenin olmayışına bağlamaktadır.

SONUÇ

İkinci Meşrutiyetin hürriyet ortamında 1911’de dünyaya gelen Selçuk Es, 1981 yılında hayata gözlerini kapamıştır. Belediye başkanlığı, milletvekilliği yapmış Musa Kazım Gürel Bey’in oğlu olarak Konya, İstanbul ve Ankara’daki öğrenim hayatının ardından ölümüne kadar Konya’da yaşamıştır. Bu süre zarfında çocukluğu Milli Mücadele döneminde, ergenliği yeni Türk devletinin Cumhuriyet rejimi atmosferinde ve gençlik döneminden sonraki hayatı Türkiye’nin tek parti sürecinde, çok partili hayat denemelerinin rüzgârlarında ve iki darbenin psikolojisi içinde şekillenmiş bir şahsiyettir.

Resmi ve özel çalışma hayatında ülkesine katkı sağlamaya çalışan Selçuk Es, 1962’den itibaren Konya’nın çeşitli basın-yayın organlarında yazmaya başlamıştır. Çeşitli kitapları, çok sayıda yazmış olduğu makaleleriyle birlikte sekiz bin cilde varan kütüphanesi ve gazete koleksiyonlarıyla beraber, bir anlamda Konya’da örneğine az rastlanan “kültürlü bir sima” portresini çizmiştir. Türk devletinin yaşamış olduğu savaş süreçlerini ve sıkıntılarını bilen yazar, sosyolojik olarak, bu sürecin gerginlik ve ihtiyaçlarına göre Türkiye’nin diğer aydınları gibi ülkesinin kalkınması yolunda çaba sarf etmiştir.

Yukarıdaki perspektif çerçevesinde Selçuk Es, *Yeni Konya*, *Sabah*, *Şehir Postası*, *Anadolu’da Hamle* gazetelerinde bazıları seri halinde olmak üzere çok çeşitli konularda yazılar kaleme almıştır. Bu süreçte, İbrahim Hakkı Konyalı, Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu, Şehabettin Uzluk, Feyzi Halıcı, Mustafa Naci Gücüyener, Hasan Özönder, Hasan Yörük, Veyis Ersöz, Abdülkadir Arslan, Burhanettin Canatan, Tahir Kurşun, Ahmet Özay, Hanefi Aytekin, Mustafa Ataman, Nail Gökbudak, Prof. Dr. Sadi Irmak, Prof. Dr. Süheyl Ünver, Dr. Feridun Nafiz Uzluk, Avukat Erbil Kuru, Milletvekili Muzaffer Demirtaş, eski Senatör Muammer Obuz, Hamdi Ragıp Atademir, Mustafa Gücüyener, Doç. Dr. Saim Sakaoğlu gibi Konya’nın çeşitli simalarıyla birlikte aynı sosyal atmosferi yaşamıştır. Bütün yazar çizer ya da ismini buraya alamadığımız siyasi şahsiyetler ve konularla birlikte Selçuk Es, belki daha çok “aydın gazeteci” kimliğiyle ön plana çıkmıştır.

Selçuk Es’in yazıları genel olarak değerlendirildiği zaman onun, yazı çeşit ve içeriklerindeki nitelik çağdaşlaşma olgusuna uygun düşmektedir. Milli değerlere vermiş olduğu önemle birlikte yenilikçi bir aydın tipolojisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazarın Konya açısından öncelikli misyonu, Konya’da yaşanmış olan Delibaş Hadisesi’nden dolayı, konuyu Konya halkına sürülen “kara leke” olarak görmesi ve Konya halkı adına büyük bir

mücadeleye girmesiyle başlamıştır. Bundan sonraki süreçte Selçuk Es'in yazılarının daha çok sosyal tarihçilik perspektifine uygun düştüğü görülmektedir. Özellikle Konya edebiyat tarihi açısından, yörenin halk kültürüyle ilgili derlemeleri, destanları, türküleri, manileri, şiirleri, atasözleri, âşıklarının sazın telinde dile getirdiği sıkıntıları, dertleri incelediği yazılarıyla bu forma uygun düşmektedir. Savaşın, Konya yöresi halkında yaratmış olduğu problemleri, genel ve yerel siyasi otoritelerden kaynaklanan sorunları toplumun “sıradan bir kimliği” olarak kaleme almış ve problemleri gündeme taşıyarak, basının gücü oranında dönemin elverdiği şartlarda sorunlara çözüm getirme gayretinde olmuştur.

Selçuk Es, yerel tarih açısından önemli konulara parmak basmıştır. Es, Konya ve ilçelerinin yerel tarihleriyle birlikte, iktisat, coğrafya, sanat tarihi, sinema tarihi, tarihi şahsiyetler, çeşitli olaylar, valiler ve belediye başkanlarıyla birlikte bu kurumların tarihi ve fonksiyonları, sosyal hayatın hemen hemen her yönü üzerinde durmuştur. Yazar yaşamış olduğu dönem içerisinde ilgi içinde olduğu birçok konuyla ilgili sorunları gündeme taşımıştır. Bu anlamda Konya Belediyeleriyle ilgili sokak sorunları, müzeler, yıkılan dökülen çeşitli eserler hep onun gündeminde olmuştur.

Konya Ansiklopedisi gibi önemli bir eseri Konya Kültür dünyasına kazandıran Selçuk Es, özelden genele Konya'nın her sorunuyla ilgilenerek, Türkiye'nin sorunlarına gelişimine, Konya örneğinden hareketle ışık tutmaya çalışmış sosyal yenilikçi bir kalemidir.

KAYNAKÇA

A. ARŞİVLER

-*Emekli Sandığı Arşivi Selçuk Es'e Ait Dosya*, Emekli Sicil No: 11 546 760.

-*Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi, Selçuk Es Koleksiyonu*.

B. KİTAP VE MAKALELER

- Akça Gürsoy, *Osmanlı Devletinde Bilgi ve İktidar*, Palet Yayınları, Konya 2010.
- Armağan Mustafa, “Ah Bir Matbaa Erken Gelseydi!”, *Tarih Düşünce Dergisi*, Haziran-Temmuz 2003, S. 2003/6, s. 17.
- Atalay Ahmet, “*Milli Mücadele’de Konya Kuva-yı Milliyecileri (İlk Meclis’e Girenler)*”, C. 1, Konya 1997.
- Atalay Ahmet, “*Milli Mücadele’de Konya Kuva-yı Milliyecileri (İkinci Meclis’e Girenler)*”, C. 2, Konya 1997.
- Berkes Niyazi, *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, Yay. Haz: Ahmet Kuyaş, Yapı Kredi Yay, İstanbul 2009.
- Bodur Feyyaz, *Yerel Basında Yönetim Ve Örgüt Yapısı*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir 1997.
- Es Selçuk, *Konya Yemekleri*, Yıldız B.evi, Konya 1965.
- Es Selçuk, *Konya’da Yatan Peygamberler ve Evliyalar*, Yıldız B.evi, Konya 1965.
- Girgin Atilla, *Türk Basın Tarihi’nde Yerel Gazetecilik*, İnkılâp Yay. İstanbul 2001.
- Hiç, Melek, *İçin İçin*, Pulhan Matbaası, İstanbul 1953.
- İnuğur M. Nuri, *Basın ve Yayın Tarihi*, Der Yay. Gözden Geçirilmiş 3. Basım, İstanbul 1993.
- Kabacalı Alpay, *Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Matbaa Basın ve Yayın*, Literatür Yay. İstanbul 2000.
- Lewis Bernard, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, Güncel İngilizce III. Edisyon Çevirisi, Çev. Boğaç Babür Turna, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2009.
- M. Sıfır (M. Razi Yalkın), *Konya İsyanı’nın İç Yüzü*, (Haz. Necmi Uyanık), Tablet Yay., Konya 2009.

- Özkaya Yücel, “Cumhuriyet Döneminde Görsel ve Yazılı Basın”, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, AKDTYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2008, s. 220.
- Sarıçelik Kerim, *Konya’da Modern Eğitim Kurumları (1869-1919)*, Çizgi Kitabevi, Konya 2010.
- Şeker Mustafa, *Tekniği, İçeriği, Çalışan Profili, Haber Kaynakları, Ekonomi Politikası, Gücü Ve Sorunlarıyla Yerel Gazeteler*, Tablet Kitabevi, Konya 2007.
- Şirin İbrahim, *Osmanlı İmgeleminde Avrupa*, Lotus Yayınevi, Ankara 2006.
- Topuz Hıfzı, *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003.
- Tosh John, *Tarihin Peşinde*, Tarih Vakfı Yurt Yay, 3. Baskı, İstanbul 2008.
- “*Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü (1920-1991)*”, TBMM Genel Sekreterliği Yayınları No: 1, Nisan Ankara 1994.
- Uyanık Necmi, “Yaşadıkları ve Yazdıklarıyla Konya’da Bir Gazeteci: Selçuk Es”, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl 2009, S.1 s. 172.
- Vural Ali Murat, *Yerel Basın Ve Kamuoyu*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay. Eskişehir 1999.
- http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Adem%20DEM%C4%B0RSOY%20B%C3%BCnyamin%20AYHAN/131-156.pdf, s. 134, (27.07.2012).
- http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Adem%20DEM%C4%B0RSOY%20B%C3%BCnyamin%20AYHAN/131-156.pdf, s. 136-137, (27.07.2012).
- <http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd14/sbd-14-21.pdf>, s. 254. (28.07.2012).
- <http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd14/sbd-14-21.pdf>, s. 254. (28.07.2012).
- <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pCabinetRoot.aspx/> (20.06.2013).

A. SELÇUK ES’E AİT GAZETE YAZILARI

YENİ KONYA GAZETESİ

- “Büyük Konya Ansiklopedisi”, No: 7514-10408, 15 Ekim 1969-22 Nisan 1976, s. 3.
- “Âşık Karamanlı Gufrani ve Bütün Eserleri”, No: 9763-9787, 11 Mart-8 Nisan 1974, s. 3.

- “Âşık Karamanlı Gufrani ve Gufrani’nin Harbi Umumi Destanı”, No: 4518,4522,(4 Bölüm) 2-6 Nisan 1962, s. 3.
- “Silleli Âşık Nigari”, No: 4523-4540 (12 Bölüm), 7-24 Nisan 1962, s. 3.
- “Konyalı Saz Üstadı Çapur İsmail Ağa”, No: 4898-4899, (2 Bölüm) 29-30 Nisan 1963, s. 3.
- “Esat Efendi Hoca”, No: 4900, 1 Mayıs, 1963, s. 3.
- “Şair Melek Hiç Hanımefendi”, No: 6668-608 7558, 5-16 Aralık 1969, No: 11514,11518, 13-17 Kasım 1979, s.2.
- “Ölümü Dolayısıyla Doğan Nadi”, No: 16668-608 7577, 19 Aralık 1969, s. 2.
- “Ölümü Dolayısıyla Behçet Kemal Çağlar”, No: 16668-608 7579, 22 Aralık 1969, s. 2.
- “Konya’dan Ayrılan Kıymetli İlim Adamı Veli Ertan”, No: 9167, 27 Mart 1972, s. 2-3.
- “Enver Behnan Şapolya”, No: 9248, 29 Haziran 1972, s. 2.
- “Rüstem Sungur”, No: 9432, 9 Şubat 1973, s. 2.
- “Rüstem Sungur”, No: 9433, 10 Şubat 1973, s. 2.
- “Kuraklık”, No: 9437, 15 Şubat 1973, s. 2.
- “Kuraklık”, No: 9439, 19 Şubat 1973, s. 2.
- “Çağımızın Genç Bir Halk Şairi Ahmet Çeken”, No: 9446, 26 Şubat 1973, s. 2.
- “Âşık Mehmet Yakıcı (Ölümü Dolayısıyla)”, No: 9454, 7 Mart 1973, s. 2.
- “Mazhar Sakman’dan Bir Koşma”, No: 9462, 23 Mart 1973, s. 2.
- “Âşık Nuri Cennet”, No: 9490, 19 Nisan 1973, s. 2.
- “Nurettin Rüştü Büngül’ün Bir Destanı”, No: 9521, 24 Mayıs 1973, s. 2.
- “Koç Bekir Ağa”, No: 9535, 9 Haziran 1973, s. 2.
- “Koç Bekir Ağa”, No: 9537, 11 Haziran 1973, s. 2.
- “Canbaz Deli Osman Ağa”, No: 9538,9544, 13-20 Haziran 1973, s. 2.
- “Tayyip Ağa”, No: 9562,9635, 12 Temmuz-6 Ekim 1973, s. 1,5-2.
- “Mazhar Sakman’dan Bir Münacat”, No: 9576, 28 Temmuz 1973, s. 2.
- “Karamanlı Yunus Emre (Karaman Dil Bayramı Münasebetiyle)”, No: 9833, 1 Haziran 1974, s. 3.
- “Şair Afif Sabri Evren”, No: 9956, 28 Ekim 1974, s. 2.
- “Şair Namık Ayas”, No: 9962, 4 Kasım 1974, s. 2.

- “Fahrettin Paşa (Altay) Ölümü Dolayısıyla”, No: 9972, 14 Kasım 1974, s. 2.
- “Fahrettin Paşa (Altay) Ölümü Dolayısıyla”, No: 9973, 15 Kasım 1974, s. 2.
- “Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu”, No: 9976, 20 Kasım 1974, s. 2.
- “M. Necati Okur”, No: 10042, 11 Şubat 1975, s. 2.
- “Ahmet Bahçıvan (Takva) Kardeşe”, No: 10129, 23 Mayıs 1975, s. 2.
- “Eşref Yazgan İçin”, No: 10228, 15 Eylül 1975, s. 3.
- “Eşref Yazgan İçin”, No: 10229, 16 Eylül 1975, s. 3.
- “Konya Bilginlerinden Hafız Ali Yücesoy (Onbeşinci Ölüm Yılı Dolayısıyla)”, No: 10282, 22 Kasım 1975, s. 2.
- “Yılbaşı Üzerine”, No: 10312, 31 Aralık 1975, s. 2,5.
- “Yılbaşı Üzerine”, No:10313, 1 Ocak 1976, s. 2,5.
- “Hac Yolunda Gördüklerim”, No: 10925, 4 Ocak 1978, s. 2.
- “Hac Yolunda Gördüklerim”, No: 10943, 25 Ocak 1978, s. 2.
- “Ölümü Dolayısıyla Feridun Çölgeçen”, No: 10947, 30 Ocak 1978, s. 2.
- “Namdar Rahmi Karatay’a ait bir anı”, No: 11244, 25 Ocak 1979, s. 3.
- “Konya’da Bankacılık Tarihi”, No: 11059, 8 Haziran 1978, s. 2.
- “Konya’da Bankacılık Tarihi”, No:11064, 14 Haziran 1978, s. 2.
- “Refik Koraltan ve Ona Ait anılar”, No: 11306, 7 Nisan 1979, s. 2.
- “Refik Koraltan ve Ona Ait Anılar”, No: 11310, 12 Nisan 1979, s. 2.
- “1923’den Günümüze Kadar: Konya Milletvekilleri ve Senatörleri”, No: 11499-11505, 22-29 Ekim 1979, s. 2.
- “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, No: 11539, 13 Aralık 1979, s. 2.
- “Konya Türkülerinde Ağıtlar”, No: 11540, 14 Aralık 1979, s. 2.
- “Konya Türkülerinde Ağıtlar”, No: 11547, 22 Aralık 1979, s. 2.
- “Konya’da Kurtuluş Savaşında Orduya Buğday Yardımı Yapan Köy, Mahalle ve Şahıslar”, No: 11571, 19 Ocak 1980, s. 2,5.
- “Konya’da Kurtuluş Savaşında Orduya Buğday Yardımı Yapan Köy, Mahalle ve Şahıslar”, No:11572, 21 Ocak 1980, s. 2,5.
- “Napolyon Bonapart’ı Yenen Komutan Konyalı Koç Bekir Ağa”, No: 11573, 22 Ocak 1980, s. 2-3.
- “Napolyon Bonapart’ı Yenen Komutan Konyalı Koç Bekir Ağa”, No: 11580, 30 Ocak 1980, s. 4.

- “Ermenekli Bir Şair Hüsnü Altun Ok”, No: 11630, 29 Mart 1980, s. 2.
- “Ermenekli Bir Şair Hüsnü Altun Ok”, No: 11631, 31 Mart 1980, s. 2.
- “Belediyemizden Ricalarımız”, No: 11639, 9 Nisan 1980, s. 2.
- “Belediyemizden Ricalarımız”, No: 11645, 9, 16 Nisan 1980 s. 2.
- “Ölümü Dolayısıyla Profesör Dr. Bedri Gorbun”, No: 11667, 12 Mayıs 1980, s. 2.
- “Ölümü Dolayısıyla Gün Sazak”, No: 11684, 31 Mayıs 1980, s. 2.
- “Yıldırımdan Yıkılan İnce Minarenin Minaresi Hakkında”, No: 4897, 28 Nisan 1963, s. 3.
- “İlgın İlçesi ve Müzesi”, No: 7526, 29 Ekim 1969, s. 2,5.
- “İlgın İlçesi ve Müzesi”, No: 7527, 30 Ekim 1969, s. 2,5.
- “Ermenek İlçesi”, No: 6663-608, 1 Kasım 1969, s. 2,5.
- “Konya’da Efes ve Göremeden Kıymetli Tarihi Eserler”, No: 9185, 17 Nisan 1972, s. 2,5.
- “Hükümet Meydanı”, No: 9190, 22 Nisan 1972, s. 2,7.
- “Zafer Çeşmesi”, No: 9254, 7 Temmuz 1972, s. 2,5.
- “Âşık Figani Sokak”, No: 10072, 18 Mart 1975, s. 2.
- “Konya’da Yeniçeri Mezarı Taşları”, No: 11228, 5 Ocak 1979, s. 2,5.
- “Konya Çarşısı”, No: 11234,11236, 13-16 Ocak 1979, s. 2.
- “Konya Pazarları”, No: 11237, 17 Ocak 1979, s. 2,5.
- “Konya Şehir İçi Hanları”, No: 11242, 23 Ocak 1979, s. 2.
- “Gez Dünyayı Gör Konya’yı”, No: 11622, 20 Mart 1980, s. 2.
- “Televizyon’da Konya”, No: 11654, 26 Nisan 1980, s. 2.
- “Konya Doğumevi”, No: 11660, 3 Mayıs 1980, s. 2.
- “Yanan Hal Binası ve Kalkan Üzüm Pazarı Tarihçesi”, No: 11672, 17 Mayıs 1980, s. 2.
- “Konya Hükümet Konağı Tarihçesi”, No: 11690, 7 Haziran 1980, s. 2.
- “Zafer Çeşmesi (Belediye Başkanımıza)”, No: 9229, 7 Haziran 1972, s. 2.
- “Sultan Selim Camii”, No: 9250, 1 Temmuz 1972, s. 2,5.
- “Sırçalı Mescit Manzarası”, No: 9258, 12 Temmuz 1972, s. 2.
- “Önemli Bir Ellinci Yıldönümü (Konya Belediyesi ve Gençliğine)”, No: 9280, 7 Ağustos 1972, s. 2,5.
- “Hangisine İnanalım (Belediye Başkanımıza)”, No: 9306, 6 Eylül 1972, s. 2.

- “Güzel Konya’mız”, No: 9309, 9 Eylül 1972, s. 2.
- “Kapu ve Sultan Selim Camileri Üzerine”, No: 9310, 11 Eylül 1972, s. 2,5.
- “Sultan Selim Camii Tamiri İçin Teşekkürler (Vakıflar İdaresine)”, No: 9448, 28 Şubat 1973, s. 2.
- “Trafik İmtihani”, No: 9583, 6 Ağustos 1973, s. 2.
- “Trafik İmtihani”, No: 9584, 7 Ağustos 1973, s. 2.
- “Şehir İşlerimiz (Belediye ve Trafik’e)”, No: 9588, 8 Ağustos 1973, s. 2.
- “Şehir İşlerimiz (Belediye ve Trafik’e)”, No: 9589, 9 Ağustos 1973, s. 2.
- “Tuz Buhranı (Sayın Başbakan’a)”, No: 9636, 8 Ekim 1973, s. 2.
- “Tuz Buhranı (Sayın Başbakan’a)”, No: 9637, 9 Ekim 1973, s. 2.
- “Çok Acı (Vakıflar İdaresi’ne)”, No: 9805, 29 Nisan 1974, s. 2.
- “Çok Yazık (Trafik’e)”, No: 9811, 6 Mayıs 1974, s. 2.
- “Eşrefoğlu Camii Halı ve Kilimleri (Vakıflar Müdürlüğü’ne)”, No: 9878, 24 Temmuz 1974, s. 2.
- “Uyuyan Tahsildarlar (Belediyemize)”, No: 9898, 16 Ağustos 1974, s. 2,5.
- “Encümen Kararı (Belediyemize)”, No: 9915, 5 Eylül 1974, s. 2.
- “Belediye Bütçesi”, No: 10074, 20 Mart 1975, s. 2,5.
- “Konya Sultan Selim Camii Merdiveni”, No: 10109, 29 Nisan 1975, s. 2,7.
- “Mevlana Müzesi Meydanı Hali (Belediye ve Emniyet Müdürlüğü’ne)”, No: 10115, 7 Mayıs 1975, s. 2.
- “Kabristan Türbelerin Acıklı Halleri”, No: 11354, 2 Haziran 1979, s. 2.
- “Garip Bir Sokak Bakıma Muhtaç”, No: 11587, 7 Şubat 1980, s. 2.
- “Belediyemizden Ricalarımız”, No: 11639-11645, 9 Nisan-16 Nisan 1980, s. 2.
- “Belediyemizden Üçüncü Kez Ricamız”, No: 11661, 5 Mayıs 1980, s. 2.
- “Talihsiz Konya (Turizm ve Tanıtma Bakanlığına)”, No: 11680, 27 Mayıs 1980, s. 2.
- “Ah PTT İdaresi Ah”, No: 11681, 28 Mayıs 1980, s. 2.
- “Mevlana Müzesi Önü Kokucular Feryadı”, No: 11682, 29 Mayıs 1980, s. 2.
- “PTT İdaresine Teşekkür ve Belediyemizden Ricamız”, No: 11689, 6 Haziran 1980, s. 2.
- “Uyuyan İdare (Belediyemize)”, No: 11711, 2 Temmuz 1980, s. 2.
- “Cereme (PTT İdaresine)”, No: 11713, 4 Temmuz 1980, s. 2.

- “Yaşayan Ölümler (Belediye ve Trafik Müdürlüğüne)”, No: 11743, 8 Ağustos 1980, s. 2.
- “Ramazan Ayının Parazitleri (Valimize ve Belediyemize)”, No: 11750, 20 Ağustos 1980, s. 2.
- “Konya Fuar Kapısı”, No: 11757, 28 Ağustos 1980, s. 2.
- “Konya Fıkraları (Cemi Cümle)”, No: 4467, 5 Şubat 1962, s. 2.
- “Konya’da Alay Sancağı Merasim Hatırası”, No: 4895, 26 Nisan 1963, s. 3.
- “Konya’da Alay Sancağı Merasim Hatırası”, No: 4896, 27 Nisan 1963, s. 3.
- “Konya’mızın Gece Eğlencesi”, No: 9192, 25 Nisan 1972, s. 2,7.
- “Konya Folklorunda Yollar”, No: 9503, 4 Mayıs 1973, s. 2,5.
- “Konya Folklorunda Yemek Destanı”, No: 9800-9806, 23-30 Nisan 1974, s. 2.
- “Konya’nın Vatanseverlik Ruhu”, No: 9913, 3 Eylül 1974, s. 2,5.
- “Yeni Konya’nın İftar Sofrası”, No: 9958, 30 Ekim 1974, s. 2.
- “Konya Folklorunda Mizah”, No: 9997, 14 Aralık 1974, s. 2,5.
- “Konya Sinema Tarihi”, No: 10306, 24 Aralık 1975, s. 2,5.
- “Konya Sinema Tarihi”, No: 10307, 25 Aralık 1975, s. 2,5.
- “Değişen Kapılar, Konulan Kapılar”, No: 11052, 31 Mayıs 1978, s. 2.
- “Konya’da Bankacılık Tarihi”, No: 11059-11064, 8-14 Haziran 1978, s. 2.
- “Konya’da Şeker Hastalığı Tedavisinde Ev İlaçları”, No: 11245, 26 Ocak 1979, s. 3.
- “Konya Toprağında Petrol”, No: 11248, 30 Ocak 1979, s. 3.
- “Camilerimiz ve İmamlarımız”, No: 11421, 21 Ağustos 1979, s. 2.
- “Unutulmaz Konya Fıkraları”, No: 11509, 7 Kasım 1979, s. 2.
- “Unutulmaz Konya Fıkraları”, No: 11510, 8 Kasım 1979, s. 2.
- “Unutulmaz Konya Fıkraları”, No: 11511, 9 Kasım 1979, s. 2.
- “Konya Türküleri ve Oturak Âlemleri”, No: 11519-11539, 19 Kasım-13 Aralık 1979, s. 2.
- “Konya Türkülerinde Ağıtlar”, No: 11540-11547, 14-22 Aralık 1979, s. 2.
- “Konya’dan Göç Edenler”, No: 11548, 24 Aralık 1979, s. 2.
- “Gez Dünyayı Gör Konya’yı”, No: 11622, 20 Mart 1980, s. 2.
- “Yeni ve Eski Konya Tekerlemeleri”, No: 11624, 22 Mart 1980, s. 3.
- “Konya Dolaylarında Toplanmış Bazı Deyimler ve Doğru Sözler” No: 11628, 27 Mart 1980, s. 2.

- “Elli Sene Evvelki Konya’dan Hatıralar”, No: 11769, 11 Eylül 1980, s. 2.
- “Elli Sene Evvelki Konya’dan Hatıralar”, No: 11770, 12 Eylül 1980, s. 2.
- “Elli Sene Evvelki Konya’dan Hatıralar”, No: 11771, 13 Eylül 1980, s. 2.
- “Hac Yolunda Gördüklerim”, No: 10925-10943, 4 Ocak-25 Ocak 1978, s. 2.
- “Kıyafet Temizliği”, No: 10951, 3 Şubat 1978, s. 2,5.
- “Fakirler ve Sadaka”, No: 10952, 4 Şubat 1978, s. 2.
- “Yollarda Atılmış Yatan Servet”, No: 10954, 7 Şubat 1978, s. 2.
- “Bu Sohbeta Başlarken”, No: 10959, 13 Şubat 1978, s. 2,5.
- “Yol Hazırlığı; Kolera Masalı”, No: 10961, 15 Şubat 1978, s. 2.
- “Arabın Hayalı”, No: 10962, 16 Şubat 1978, s. 2.
- “Celaledin Kişmir İle Ortak Yazıları; Oturak Havaları, Konya Fıkraları, Yarım Asır Öncesi Konya: Anlatan; İsmilli Yazan; Celaledin Kişmir ve Selçuk Es”, No: 4560-4605, 18 Mayıs-2 Temmuz 1962, s. 2.
- “Destanlar Üzerine Araştırma: Konya’da Kadı Paşa Olayı”, No: 9545-9549, 21-26 Haziran 1973, s. 2.
- “Tarihi İncelemeler: Napolyon Bonapart ‘ı Yenen Komutan Konyalı Koç Bekir Ağa”, No: 11573-11580, 22-30 Ocak- 1980, s. 2-3.
- “Konya’ya Sürülen Kara Leke Delibaşı Mehmet Olayı Yazı Dizisi”, No: 11687-11805, 4 Haziran-25 Ekim 1980, s. 3.
- “Musiki Araştırmaları: Ülkemizde Altmış Beş Yılın Şarkı Ve Türkülerinden Örnekler”, No: 11576-11601, 25 Ocak-25 Şubat 1980, s. 2.
- “Konya Genel Meclisi Tutanakları (1914-1919) Yıllarından Özetler”, No: 11556-11558, 2-4 Ocak 1980, s. 2.
- “1914-1915 Yılları Konya Genel İl İdare Kurulu Toplantı Tutanakları Özeti”, No: 11563, 10 Ocak 1980, s. 2,5.
- “Tarihi Araştırmalar: Konya’da Kurtuluş Savaşında Orduya Buğday Yardımı Yapan Köy, Mahalle Ve Şahıslar”, No: 11571, 19 Ocak 1980, s. 2,5.
- “Adam Olmak İçin”, No: 4901, 2 Mayıs 1963, s. 3.
- “Radyo’da Hava Raporu”, No: 7576, 18 Aralık 1969, s. 2.
- “Rus Elçisinin Konya Hatıraları Yazısına”, No: 9231, 9 Haziran 1972, s. 2.
- “Bir Röportaj Dolayısıyla”, No: 9240, 20 Haziran 1972, s. 2.
- “Duygu Gazetesi (Konya Basınında)”, No: 9256, 10 Temmuz 1972, s. 2.

- “Duygu Gazetesi (Konya Basınında)”, No: 9257, 11 Temmuz 1972, s. 2.
- “Eski Meram Yolu Geçidi”, No: 9282, 9 Ağustos 1972, s. 2,6.
- “İki Ayaklı Köpekler”, No: 9283, 10 Ağustos 1972, s. 2,5.
- “Yolcunun Hatıralarını Okurken”, No: 9287, 15 Ağustos 1972, s. 2,5.
- “Çocukluğumun Ramazanları”, No: 9358, 6 Kasım 1972, s. 3.
- “Sporumuz”, No: 9360, 13 Kasım 1972, s. 3.
- “Konya Savaşında Konya Köylüleri Yazısına”, No: 9361, 14 Kasım 1972, s. 3.
- “Ramazan Ayında Yolculuk”, No: 9434, 12 Şubat 1973, s. 2.
- “Kuraklık”, No: 9437-9440, 15-19 Şubat 1973, s. 2.
- “Talihsiz Konya”, No: 9445, 24 Şubat 1973, s. 2.
- “Konya Şehri Havası”, No: 9451, 3 Mart 1973, s. 2,5.
- “Büyük Konya Ansiklopedisi Üzerine”, No: 9466, 22 Mart 1973, s. 2.
- “Bir Hayat Destanı Üzerine”, No: 9473, 30 Mart 1973, s. 2,5.
- “Yıldönümü Münasebetiyle (Yeni Konya 25 Yaşında)”, No: 9528, 1 Haziran 1973, s. 2,9.
- “Canbaz Deli Osman Ağa”, No: 9538, 13 Haziran 1973, s. 2.
- “Canbaz Deli Osman Ağa”, No: 9544, 20 Haziran 1973, s. 2.
- “Konya’da Kadı Paşa Olayı”, No: 9545, 21 Haziran 1973, s. 2.
- “Konya’da Kadı Paşa Olayı”, No: 9549, 26 Haziran 1973, s. 2.
- “Tayip Ağa”, *Yeni Konya*, No. 9562, 12 Temmuz 1973, s. 1.
- “Tayip Ağa”, *Yeni Konya*, No.9635, 6 Ekim 1973, s. 5-2.
- “Karacaoğlan Nereli”, No: 9628-9632, 28 Eylül-3 Ekim 1973, s. 2.
- “Esnaf Ve Sanatkârlar Marşı”, No: 9646, 19 Ekim 1973, s. 2,5.
- “Cumhuriyetimiz Elli Yaşında”, No: 9662, 9 Kasım 1973, s. 2.
- “Cumhuriyetimiz Elli Yaşında”, No: 9663, 10 Kasım 1973, s. 2.
- “Konya İl Yıllığı Münasebetiyle”, No: 9787, 8 Nisan 1974, s. 2,5.
- “Alman Kültür Sergisi”, No: 9820, Mayıs 1974, s. 2,5.
- “Konya Televizyonu Üzerine”, No: 9837, 6 Haziran 1974, s. 2,5.
- “Yetiştiriyoruz (TRT’ye)”, No: 9974, 18 Kasım 1974, s. 2.
- “Yetiştiriyoruz (TRT’ye)”, No: 9975, 19 Kasım 1974, s. 2.
- “Yozlaşan Ticaret Ahlakımız”, No: 9950, 25 Kasım 1974, s. 2,5.
- “Bir Fotoğrafın Hatırlattıkları”, No: 9993, 10 Aralık 1974, s. 2,5.

- “Derdimiz İçin Nasıl Soyuluyoruz”, No: 10053, 2 Nisan 1975, s. 6.
- “Yılbaşı Üzerine”, No: 10312, 31 Aralık 1975, s. 2,5.
- “Yılbaşı Üzerine”, No: 10313, 1 Ocak 1976, s. 2,5.
- “Derkenar Yazıları”, No: 10332, 14 Ocak 1976, s. 3.
- “Sosyal Yaşantımızda Çöküntü”, No: 11041, 18 Mayıs 1978, s. 2.
- “Sosyal Yaşantımızda Çöküntü”, No: 11042, 19 Mayıs 1978, s. 2.
- “Değişen Dünya Kuralları ve Kadınlarımız”, No: 11043, 20 Mayıs 1978, s. 2.
- “Değişen Dünya Kuralları ve Kadınlarımız”, No: 11044, 21 Mayıs 1978, s. 2.
- “Yazık Milli Servete”, No: 11047, 25 Mayıs 1978, s. 2.
- “Aferinler, Mükâfatlar, İzinsizler”, No: 11049-11050, 27-28 Mayıs 1978, s. 2.
- “Nereye Gidiyoruz”, No: 11089, 28 Haziran 1978, s. 2.
- “Nereye Gidiyoruz”, No: 11087, 1 Temmuz 1978, s. 2.
- “Saygısızlık”, No: 11100, 2 Ağustos 1978, s. 2,5.
- “Kıyafet ve Temizlik”, No: 11238, 18 Ocak 1979, s. 2.
- “Radyo Markası”, No: 11239, 19 Ocak 1979, s. 2.
- “Her Yenilgiye Karşı Düşmanlık”, No: 11266, 20 Şubat 1979, s. 3,5.
- “Her Yenilgiye Karşı Düşmanlık”, No: 11267, 21 Şubat 1979, s. 3,5.
- “Fakirler ve Sadaka”, No: 11288, 17 Mart 1979, s. 2.
- “Sosyal Ve Ekonomik Darboğazdan Kurtulma Görüşleri”, No: 11301, 2 Nisan 1979, s. 2,5.
- “Hayal Olan Hakikatler”, No: 11303, 4 Nisan 1979, s. 2.
- “Bir Rüya Ve İran Şahı”, No: 11304, 5 Nisan 1979, s. 2.
- “Hepimiz Cahiliz”, No: 11305, 6 Nisan 1979, s. 2.
- “Otuz Yayın Yılı”, No: 11353, 1 Haziran 1979, s. 3.
- “Zamanımızda İşler Nasıl Yürüyor (Ne Ellere Düştük Ne Günlere Kaldık)”, No: 11560, 7 Ocak 1980, s. 2.
- “Sağlığımız ve Tuvaletlerimiz”, No: 11565, 12 Ocak 1980, s. 2.
- “Günümüz Yaşantısına Uygun Kimseyim”, No: 11566, 14 Ocak 1980, s. 2.
- “Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler”, No: 11576, 25 Ocak 1980, s. 2.
- “Ülkemizde Altmış beş Yılın Şarkı ve Türkülerinden Örnekler”, No: 11601, 25 Şubat 1980, s. 2.

- “Kütüphanecilik Haftası Dolayısıyla”, No: 11634, 5 Nisan 1980, s. 2.
- “Cep Harçlığı”, No: 11638, 8 Nisan 1980, s. 2.
- “Belediyemizden Ricalarımız”, No: 11639, 9 Nisan 1980, s. 2.
- “Belediyemizden Ricalarımız”, No: 11645, 16 Nisan 1980, s. 2.
- “Konya’da Elektrik Bolluğu Yılları”, No: 11646, 17 Nisan 1980, s. 2.
- “Konya’da İlk Erkek Öğretmen Lisesi’nin Kapanış Sebebi”, No: 11648, 19 Nisan 1980, s. 2.
- “Konya Tezgenesesi”, No: 11655, 28 Nisan 1980, s. 2.
- “Doğum Günüm ve 1 Mayıs”, No: 11658, 1 Mayıs 1980, s. 2.
- “Ticaret ve Sanayi Odası Yeri Vakıf Yeri Değildir”, No: 11668, 13 Mayıs 1980, s. 2.
- “Tayyip Ağa’nın Sözlerine Geliyoruz”, No: 11686, 3 Haziran 1980, s. 2.
- “Delibaşı Dizisine Gelen Yazılar; Delibaşı Yazısı Başlarken İlk Sinyal”, No: 11689, 6 Haziran 1980, s. 2.
- “Halep Posta Arabası Soygunu”, No: 11695, 13 Haziran 1980, s. 2.
- “Konya’ya Yeni Tayin Edilen Vali Karşılama”, No: 11696, 14 Haziran 1980, s. 2.
- “Konya Belediyesi İtfaiye Tarihçesi”, No: 11714, 5 Temmuz 1980, s. 2.
- “Yaşımıza Göre Ceplerimiz Ve Eşyası”, No: 11717, 9 Temmuz 1980, s. 2.
- “Şehirlerarası Yolculuk Mola Yerleri”, No: 11718, 10 Temmuz 1980, s. 2.
- “Gazete Fiyatı Ve Bozuk Para Derdi”, No: 11721, 14 Temmuz 1980, s. 2.
- “Olaylar Karşısında Asıl Suçlu Biziz”, No: 11724, 17 Temmuz 1980, s. 2.
- “İnsanlığımın Müslümanlığımın Utandım”, No: 11726, 19 Temmuz 1980, s. 2.
- “Konya Velileri Kitabı”, No: 11749, 19 Ağustos 1980, s. 2.
- “Tayyip Ağadan Esintiler”, No: 11751, 21 Ağustos 1980, s. 2.

ŞEHİR POSTASI

- “Konya’da Faili Meçhul Cinayetler: Dr Eyüp Sabri Bey’in Öldürülmesi”, No: 131-133, 17-19 Temmuz 1962, s. 3.
- “Konya’da Faili Meçhul Cinayetler: Dr. Savan’ın Öldürülmesi”, No: 134-137, 20-24 Temmuz 1962, s. 3.
- “Konya’da Faili Meçhul Cinayetler: Yanan Rum Dilberi”, No: 140-142, 27-29 Temmuz 1962, s. 3.

- “Konya’da Faili Meçhul Cinayetler: Gelemiş Belinde Soyulan Halep Postası” , No: 138-139, 25-26 Temmuz 1962, s. 3.
- “Konya’da Faili Meçhul Cinayetler: Konya’da 1926 Senesinde Sinema Yangını”, No: 143-145, 31 Temmuz-2 Ağustos 1962, s. 3.
- “Konya’da Faili Meçhul Cinayetler: Mütareke Yıllarında Bir Sabıkaların Duyulmadık Maceraları”, No: 146-152, 3-10 Ağustos 1962, s. 3.
- “Söylemez ve Efsanesi”, No: 153-156, 11-15 Ağustos 1962, s. 3.
- “Konya ve Civarındaki Civa Madenleri ve Romalılarından Kalma Mağaralar”, No: 157-162, 16-22 Ağustos 1962, s. 3.
- “Şimendüfer Konya’ya Geliş Tarihi”, No: 169-176, 29 Ağustos-6 Eylül 1962, s. 3.
- “1824 Konya Çarşı Yangını”, No: 185-193, 17-25 Eylül 1962, s. 2-3.
- “Konya Spor Tarihinden Hatıralar, Maçlar, Futbolcular”, No: 243-249, 22-29 Kasım Eylül 1962, s. 2.
- “1908’den önce ve sonra Konya Camileri ile Mescitleri”, No: 270-276, 24-31 Aralık 1962, s. 3.
- “Hayal Olmuş Hakikatler: Sultan Reşad’ı Görüşüm”, No: 334-335, 11-12 Mart 1963, s. 2.
- “Hayal Olmuş Hakikatler: Meşhur Haydar Paşa Yangını”, No: 336-338, 13-15 Mart 1963, s. 2.
- “Hayal Olmuş Hakikatler: Udi Selanikli Ahmet Bey”, No: 339-340, 16-18 Mart 1963, s. 2.
- “Hayal Olmuş Hakikatler: Komik Kel Hasan Efendi ve Leblebici Hor Hor Operalı”, No: 341-342, 19-20 Mart 1963, s. 2.
- “Hayal Olmuş Hakikatler: İstanbul’un İşgal Günü Konya Rumlarının Taşkınlığı”, No: 343-344, 21-22 Mart 1963, s. 2.
- “Hayal Olmuş Hakikatler: Konya İntibah ve Terakki Okulu Hatıraları”, No: 345-346, 23-25 Mart 1963, s. 2.
- “Hayal Olmuş Hakikatler: İstiklal Savaşı Sonlarına Doğru Konya Erkek Öğretmen Okulu Hatıraları”, No: 347-349, 26-28 Mart 1963, s. 2.
- “Hayal Olmuş Hakikatler: Cumhuriyetin İlanı Günü Konya’da Gördüklerim”, No: 350-361, 29 Mart-2 Nisan 1963, s. 2.
- “Hayal Olmuş Hakikatler: Konya Sultani-Lisesi Hatıralarım”, No: 361-365, 2 -9 Nisan 1963, s. 2.

- “Hayal Olmuş Hakikatler: İstiklal Savaşı Yıllarında Konya Rehberi Hürriyeti Mektebi İptidaîsi Hatıralarım”, No: 366-368, 10 -12 Nisan 1963, s. 2.
- “Hayal Olmuş Hakikatler: Alâaddin Saat Kulesi Niçin ve Nasıl Yıkıldı”, No: 369-370, 13-15 Nisan 1963, s. 2.
- “Konya Konakları”, No: 411-425, 10-26 Haziran 1963, s. 2.
- “Delibaş İsyanının 43. Yıl Münasebetiyle Delibaş İsyanına Ait Gördüklerim, İşittiklerim”, No: 503-521, 7-28 Ekim 1963, s. 3.
- “Geçmiş Günlerden Hatıralar: Şemsiye Hırsız Makaryos”, No: 585, 15 Ağustos 1964, s. 2.
- “Yakın Tarihten Tetkikler: Yüzyıl Önce İç Anadolu Yolları”, No: 597, 27 Ağustos 1964, s. 2,3.
- “Trafik... Trafik... Neredesin?”, No: 611, 12 Eylül 1964, s. 2.
- “Konya Büyükleri Yazı Serisi Münasebetiyle”, No: 636, 12 Ekim 1964, s. 2.
- “Halk Şairi Aşık Mehmet Yakıcı”, No: 595, 28 Ocak 1964, s. 2.
- “Unutulmuş Kahramanlar: Şeref Kurbanlarından Konyalı Niyazi Bey”, No: 598, 31 Ocak 1964, s. 2.
- “Unutulmuş Kahramanlar: Hürriyet Fedaisi Konyalı Aziz Efendi”, No: 631-639, 13-23 Mart 1964, s. 2.
- “Unutulmuş Kahramanlar: Konyalı Efe”, No: 641, 25 Mart 1964, s. 2.
- “Hayal Olmuş Hatıralar: Kıbrıs Mektupları”, No: 664-666, 21-27 Nisan 1964, s. 2.
- “Folklor Araştırmaları 1: Konya’da Eski Erkek ve Kadın Kıyafetleri”, No: 673-676, 5-8 Mayıs 1964, s. 2.
- “Folklor Araştırmaları: Konya Eski Kıyafetleri Üzerine”, No: 678, 11 Mayıs 1964, s. 2.
- “Unutulmuş Kıymetler: Ahmet Zeki Akıncı”, No: 682, 15 Mayıs 1964, s. 2.
- “Görüşler: Hemşehrimiz Cemal Tural”, No: 699, 29 Mayıs 1964, s. 2.
- “Araştırmalar: Konya’da Yatan Valiler”, No: 701, 1 Haziran 1964, s. 2.
- “Konya Mutbağı: Konya Yemekleri”, No: 709-725, 10-30 Haziran 1964, s. 3.
- “Yakın Konya Tarihinden Hatıralar”, No: 663, 13 Kasım 1964, s. 2.
- “Naci Fikret Merhumun Bir Şiiri”, No: 710, 12 Ocak 1965, s. 3.
- “Ermenekli Hasan Rüştü (Kel Şair) (Ölümün Yirmi Dokuzuncu Yılı Münasebetiyle)”, No: 715, 19 Ocak 1965, s. 3.
- “Aşık Mehmet Yakıcı’nın 16. Ölüm Yıldönümü”, No: 720, 25 Ocak 1965, s. 2.

- “Folklor Konuları: Aşıkların Konya Methiyesi”, No: 765, 22 Mart 1965, s. 2.
- “Konya’da Turizm”, No: 775, 2 Nisan 1965, s. 2.
- “Konya Yemekleri Konya Efsaneleri”, No: 1049-1056, 29 Temmuz- 6 Ağustos 1965, s. 3.
- “Konya’da Yatan Peygamberler ve Evliyalar”, No: 1067-1074, 21-30 Ağustos 1965, s. 2.
- “Eski Konya Kıyafetleri”, No: 1076-1082, 1-8 Eylül 1965, s. 2.
- “Konya Türküleri ve Kaşık Oyunu”, No: 1098-1103, 26 Eylül-2 Ekim 1965, s. 2.
- “Konya’nın Eski Adet ve Gelenekleri”, No: 1104, 4 Ekim 1965, s. 2.
- “Konya’nın Eski Adet ve Gelenekleri”, No: 1104-1107, 4-7 Ekim 1965, s. 2.
- “Konya Türküleri”, No: 1156-1197, 4 Aralık 1965-27 Ocak 1966, s. 2.
- “İçimizde Yaşayan Bayan Halk Şairi”, No: 1233-1235, 12-15 Mart 1966, s. 3.
- “56 Yıl Önceki Konya”, No: 1395-1484, 4 Haziran-22 Eylül 1966, s. 2.
- “Konya Büyükleri: Piri Mehmet Paşa”, No: 637, 13 Ekim 1964, s. 2.
- “Nişancı Mehmet Paşa”, No: 638, 14 Ekim 1964, s. 2.
- “Şiir Edebalı”, No: 639, 15 Ekim 1964, s. 2.
- “Ahmet Bin Sinanettin, Yusuf Bin Karamani”, No: 639, 15 Ekim 1964, s. 2.
- “Nizami’i Konevi”, No: 641, 17 Ekim 1964, s. 2.
- “Cemalii Karamani”, No: 641, 19 Ekim 1964, s. 2.
- “Nesip Yusuf Dede Kunevi”, No: 642, 20 Ekim 1964, s. 2.
- “Samti Dede Kunevi”, No: 643, 21 Ekim 1964, s. 2.
- “Konyalı Alaaddin Ali”, No: 643, 22 Ekim 1964, s. 2.
- “Kazasker Hamit Efendi”, No: 645, 23 Ekim 1964, s. 2.
- “Gubari Abdurrahman Bin Abdullah Akşehirli”, No: 646, 24 Ekim 1964, s. 2.
- “Vücuti Mehmet Bin Abdülaziz Efendi”, No: 647, 26 Ekim 1964, s. 2.
- “Derviş Sihahî Larende’li”, No: 648, 27 Ekim 1964, s. 2.
- “Ahmed Bin Mahmud Elasıım Karamani”, No: 649, 28 Ekim 1964, s. 2.
- “Ahmed Bin İbrahim Konevi”, No: 650, 29 Ekim 1964, s. 2.
- “Esat Sadi Efendi Kunevi”, No: 651, 30 Ekim 1964, s. 2.
- “İbrahim Bin Süleyman Razi’ettini Kunevi”, No: 652, 31 Ekim 1964, s. 2.
- “Mevlana Müfti Ebussaidi Elhadimi”, No: 653, 2 Kasım 1964, s. 2.
- “Gabazade Mehmet Efendi Larende’li”, No: 654, 3 Kasım 1964, s. 2.

- “Ahmet Kuddusi Efendi Topbaş Zade (Kadınhanı)”, No: 655, 4 Kasım 1964, s. 2.
- “Hasan Fehmi Efendi (İlgınlı)”, No: 656, 5 Kasım 1964, s. 2.
- “Mehmet Bin Kâtip Sinan Kunevi (Muvakkıt)”, No: 657, 6 Kasım 1964, s. 2.
- “Abdullah Şükrü Bin Abdülkerim Kunevi”, No: 658, 7 Kasım 1964, s. 2.
- “Ebubekir Çelebi”, No: 659, 9 Kasım 1964, s. 2.
- “Bostanı Evvel”, No: 660, 10 Kasım 1964, s. 2.
- “Bostanı Sani”, No: 661, 11 Kasım 1964, s. 2.
- “Hafız Kunevi”, No: 662, 12 Kasım 1964, s. 2.
- “Hüseyin Nesip Efendi”, No: 663, 13 Kasım 1964, s. 2.
- “Derviş Sinayi”, No: 664, 14 Kasım 1964, s. 2.
- “Hoca Karahafız Mustafa Efendi”, No: 665, 16 Kasım 1964, s. 2.
- “Derviş Pervane”, No: 666, 17 Kasım 1964, s. 2.
- “Kadı Mehmet Paşa”, No: 667, 18 Kasım 1964, s. 2.
- “Ferrah Çelebi”, No: 668, 19 Kasım 1964, s. 2.
- “Ebubekir Çelebi”, No: 669, 20 Kasım 1964, s. 2.
- “Akşehirli Zade Ali Haydar”, No: 670, 21 Kasım 1964, s. 2.
- “Ahmet Cemaleddini Bin Mes’udu Kunevi”, No: 671, 23 Kasım 1964, s. 2.
- “Ebulsina Mahmut Bin Ahmet Cemallettin Kunevi”, No: 672, 24 Kasım 1964, s. 2.
- “Süleyman Bin Ali Karamani”, No: 673, 25 Kasım 1964, s. 2.
- “Şemseddin Mehmet (Akşehirli)”, No: 674, 26 Kasım 1964, s. 2.
- “Şemseddin Mehmet Bin Yusuf Elkunevi”, No: 675, 27 Kasım 1964, s. 2.
- “Derviş Şemseddin Bin Ahmet Şemseddin Karamani”, No: 676, 28 Kasım 1964, s. 2.
- “Hüseyin Bin Hasan Kunevi”, No: 677, 30 Kasım 1964, s. 2.
- “Eflaki”, No: 678, 1 Aralık 1964, s. 2.
- “Zari”, No: 679, 2 Aralık 1964, s. 2.
- “Derviş Sunullah (Ereğli’de)”, No: 680, 3 Aralık 1964, s. 2.
- “Aşık Ömer”, No: 681, 4 Aralık 1964, s. 2.
- “Lali”, No: 682, 5 Aralık 1964, s. 2.
- “Kamî Mehmet Karamani”, No: 683, 7 Aralık 1964, s. 2.
- “Meşami Kunevi”, No: 684, 8 Aralık 1964, s. 2.
- “Ali Bin Muslihiddin Bozkırı”, No: 685, 9 Aralık 1964, s. 2.
- “Binbaşı Fuat Bey (Kadıade)”, No: 686, 10 Aralık 1964, s. 2.

- “Ulu Arif Çelebi”, No: 687, 11 Aralık 1964, s. 2.
- “Celaledin Çelebi”, No: 688, 12 Aralık 1964, s. 2.
- “Hacı Arif Çelebi”, No: 689, 14 Aralık 1964, s. 2.
- “Derviş Hafız”, No: 687, 15 Aralık 1964, s. 2.
- “Derviş Çelebi”, No: 688, 16 Aralık 1964, s. 2.
- “Sarı Yakup (Karamani)”, No: 691, 19 Aralık 1964, s. 2.
- “Namık Paşa”, No: 693, 22 Aralık 1964, s. 2.
- “Recep Dede Tarikatı”, No: 694, 23 Aralık 1964, s. 2.
- “Sultan Veled”, No: 695, 24 Aralık 1964, s. 2.
- “Derviş Manevi”, No: 696, 25 Aralık 1964, s. 2.
- “Seyit Ali”, No: 697, 26 Aralık 1964, s. 2.
- “Şevki”, No: 698, 28 Aralık 1964, s. 2.
- “Adil Çelebi”, No: 699, 29 Aralık 1964, s. 2.
- “Apalının Rıza Efendi”, No: 700, 30 Aralık 1964, s. 2.
- “Sırrı Paşa”, No: 701, 31 Aralık 1964, s. 2.
- “Âli”, No: 702, 1 Ocak 1965, s. 2.
- “İshak Bey”, No: 703, 2 Ocak 1965, s. 2.
- “Türabi (Ereğlili)”, No: 704, 3 Ocak 1965, s. 3.
- “Cemil Paşa”, No: 705, 5 Ocak 1965, s. 3.
- “Ahmet Efendi”, No: 706, 6 Ocak 1965, s. 3.
- “Ahmet Çelebi Yekçeşim”, No: 707, 8 Ocak 1965, s. 3.
- “Ahmet Efendi Dizdarzade”, No: 708, 9 Ocak 1965, s. 3.
- “Hacı Ebubekir Garibi Çelebi”, No: 709, 11 Ocak 1965, s. 3.
- “Ahmet Efendi”, No: 710, 12 Ocak 1965, s. 3.
- “Hacı Ahmet Efendi (Müneccim Başı)”, No: 711, 13 Ocak 1965, s. 3.
- “Ahmet Efendi”, No: 712, 14 Ocak 1965, s. 3.
- “Ahmet Efendi Karamanizade”, No: 713, 15 Ocak 1965, s. 3.
- “Ahmet Paşa”, No: 714, 16 Ocak 1965, s. 3.
- “Ali Efendi Zenbilli”, No: 714, 18 Ocak 1965, s. 3.
- “Abid Çelebi”, No: 715, 19 Ocak 1965, s. 3.
- “Büyük Vacid Çelebi”, No: 716, 20 Ocak 1965, s. 3.
- “Emir Alem Çelebi”, No: 717, 21 Ocak 1965, s. 3.

- “Muzafferiddin Büyük Adil Çelebi”, No: 718, 22 Ocak 1965, s. 3.
- “İsmail Paşa (AzıMZade)”, No: 719, 23 Ocak 1965, s. 3.
- “Mehmet KuDDusi Efendi (Bozkırı)”, No: 720, 25 Ocak 1965, s. 3.
- “Rifat Efendi (Şıh zade)”, No: 721, 26 Ocak 1965, s. 3.
- “Alaaddini Karamani”, No: 722, 27 Ocak 1965, s. 3.
- “Alaadini Keykubadı San”i, No: 724, 29 Ocak 1965, s. 3.
- “Taceddin’i Karamani”, No: 725, 30 Ocak 1965, s. 3.
- “Hüsamettin Çelebi”, No: 726, 1 Şubat 1965, s. 2.
- “Şani”, No: 727, 2 Şubat 1965, s. 2.
- “Sadrettin’i Kunevi”, No: 728, 6 Şubat 1965, s. 2.
- “Şem’i”, No: 729, 8 Şubat 1965, s. 2.
- “Esat Efendi”, No: 729, 9 Şubat 1965, s. 2.
- “Ziya Efendi”, No: 731, 10 Şubat 1965, s. 2.
- “Arslan Ağa”, No: 732, 11 Şubat 1965, s. 3.
- “Bezcizade”, No: 733, 12 Şubat 1965, s. 2.
- “Cemalettin İshak Efendi (Cemal Halife)”, No: 734, 13 Şubat 1965, s. 2.
- “Hüsamettin Efendi (Karaçelebi)”, No: 735, 15 Şubat 1965, s. 2.
- “Aşık Rıza”, No: 736, 16 Şubat 1965, s. 2.
- “Ermenekli Hasan Rüştü (Kel Şair)”, No: 737, 17 Şubat 1965, s. 2.
- “Safderi”, No: 738, 18 Şubat 1965, s. 2.
- “Abdüllezzel Paşa”, No: 739, 19 Şubat 1965, s. 2.
- “Sezai Hasan Efendi”, No: 740, 20 Şubat 1965, s. 2.
- “Reşit Ahmet Efendi”, No: 741, 22 Şubat 1965, s. 2.
- “Derviş Çelebi”, No: 742, 23 Şubat 1965, s. 2.
- “Kara Rüstem Efendi”, No: 743, 24 Şubat 1965, s. 2.
- “Deşeti”, No: 744, 25 Şubat 1965, s. 2.
- “Rıfkı Mehmet Efendi”, No: 745, 26 Şubat 1965, s. 2.
- “Hasan Efendi”, No: 746, 27 Şubat 1965, s. 2.
- “Hüseyin Efendi”, No: 747, 1 Mart 1965, s. 2.
- “Hasan Tahsin Paşa”, No: 748, 2 Mart 1965, s. 2.
- “Rifat Efendi”, No: 749, 3 Mart 1965, s. 2.
- “Hamdi Mustafa Efendi”, No: 750, 4 Mart 1965, s. 2.

- “Hasan Efendi”, No: 751, 5 Mart 1965, s. 2.
- “Elseyyid Hayati İbrahim Efendi”, No: 752, 6 Mart 1965, s. 2.
- “Hamza Efendi”, No: 753, 8 Mart 1965, s. 2.
- “Hasan Efendi”, No: 754, 9 Mart 1965, s. 2.
- “Remzi Mehmet”, No: 755, 10 Mart 1965, s. 2.
- “Elseyyid Raşit Mehmet Efendi (Kunevi Zade)”, No: 756, 11 Mart 1965, s. 3.
- “Rakım Ahmet Efendi”, No: 757, 12 Mart 1965, s. 3.
- “Rasih Efendi”, No: 758, 13 Mart 1965, s. 2.
- “Sinan Efendi (Talip Hasımı)”, No: 759, 15 Mart 1965, s. 3.
- “Süleyman Efendi (Kadiri)”, No: 760, 16 Mart 1965, s. 2.
- “Seyit Mehmet Efendi”, No: 761, 17 Mart 1965, s. 2.
- “Şani Mehmet Efendi”, No: 762, 18 Mart 1965, s. 2.
- “Seydi Ahmet Efendi (Kiraz)”, No: 765, 22 Mart 1965, s. 2.
- “Sucaeddin İlyas Efendi (Doktor)”, No: 766, 23 Mart 1965, s. 3.
- “Abdurrahman Efendi (Ezeli Zade)”, No: 767, 24 Mart 1965, s. 3.
- “Şerif Mehmet Efendi”, No: 768, 25 Mart 1965, s. 2.
- “Abdurrahman Efendi (Kara)”, No: 769, 26 Mart 1965, s. 2.
- “Sadrettin Hasan Efendi (Kunevi zade)”, No: 770, 27 Mart 1965, s. 2.
- “Abdülhalim Efendi (Teskereci)”, No: 771, 29 Mart 1965, s. 2.
- “Hacı Abdurahim Efendi (Karahafız zade)”, No: 772, 30 Mart 1965, s. 3.
- “Emrullah Efendi”, No: 773, 31 Mart 1965, s. 3.
- “İlyas Efendi (Sakızı)”, No: 774, 1 Nisan 1965, s. 2.
- “Faik Soyman”, No: 774, 2 Nisan 1965, s. 2.
- “Karamanlı Ayni”, No: 775, 3 Nisan 1965, s. 3.
- “İbrahim Dayı”, No: 776, 5 Nisan 1965, s. 2.
- “İbrahim Karamani”, No: 777, 6 Nisan 1965, s. 2.
- “Süleyman Efendi (Bozkırı)”, No: 778, 7 Nisan 1965, s. 2.
- “İsmail Efendi (Elhaç)”, No: 780, 8 Nisan 1965, s. 2.
- “Said Çelebi (Akşehirli)”, No: 781, 9 Nisan 1965, s. 2.
- “Abdullah Efendi (Akşehirli)”, No: 782, 10 Nisan 1965, s. 2.
- “Eyüp Efendi”, No: 783, 16 Nisan 1965, s. 2.
- “Sadullah Efendi”, No: 784, 17 Nisan 1965, s. 2.

- “Abdülkerim Fehmi Efendi (Bülbülcü Zade)”, No: 785, 19 Nisan 1965, s. 2.
- “Abdullah Efendi (Akşehirli)”, No: 786, 20 Nisan 1965, s. 2.
- “Sadi Efendi (Kurracı)”, No: 787, 21 Nisan 1965, s. 2.
- “Abdülkerim Efendi (Müftü Şeyhi)”, No: 788, 22 Nisan 1965, s. 2.
- “Abdullah Efendi (Karamanlı)”, No: 789, 24 Nisan 1965, s. 2.
- “Abdullah Efendi (Kunevi)”, No: 791, 27 Nisan 1965, s. 2.
- “Osman Efendi (Akşehirli)”, No: 792, 28 Nisan 1965, s. 2.
- “Ezheri”, No: 973, 29 Nisan 1965, s. 2.
- “Hacı Adil Efendi”, No: 974, 30 Nisan 1965, s. 2.
- “Ali Rıza Efendi (Ağazade)”, No: 975, 1 Mayıs 1965, s. 2.
- “Kâşif Efendi”, No: 976, 3 Mayıs 1965, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Muhaddis)”, No: 977, 4 Mayıs 1965, s. 2.
- “Bekir Efendi (Ağazade)”, No: 979, 6 Mayıs 1965, s. 2.
- “Abdullah Vahdi Efendi (Müfti)”, No: 980, 7 Mayıs 1965, s. 2.
- “Emir Dede Tarikatı”, No: 981, 8 Mayıs 1965, s. 2.
- “Kemalettin Efendi”, No: 982, 9 Mayıs 1965, s. 2.
- “Hacı Veyis Efendi”, No: 982, 11 Mayıs 1965, s. 2.
- “Karaman Bey”, No: 983, 12 Mayıs 1965, s. 2.
- “Hacı Osman Şükrü Efendi”, No: 984, 13 Mayıs 1965, s. 2.
- “Fasıl Çelebi”, No: 985, 14 Mayıs 1965, s. 2.
- “İsmail Zühtü Bey”, No: 986, 15 Mayıs 1965, s. 2.
- “Gami Mahmut Efendi”, No: 987, 17 Mayıs 1965, s. 2.
- “Ferrah Efendi”, No: 988, 18 Mayıs 1965, s. 2.
- “Ömer Paşa”, No: 991, 21 Mayıs 1965, s. 3.
- “Abdülkadir Vehbi Efendi”, No: 992, 22 Mayıs 1965, s. 2.
- “Ömer Efendi”, No: 993, 24 Mayıs 1965, s. 3.
- “Namdar Rahmi Karatay”, No: 994, 25 Mayıs 1965, s. 3.
- “Hacı Ahmet Talat Efendi (Akşehirli Hoca)”, No: 995, 26 Mayıs 1965, s. 2.
- “Abdi”, No: 997, 28 Mayıs 1965, s. 2.
- “Ahmet Rüştü (Keçeci zade)”, No: 998, 29 Mayıs 1965, s. 2.
- “Muzaffer Hamid (Diş Tabibi)”, No: 999, 31 Mayıs 1965, s. 2.
- “Yeki Dalboy”, No: 1000, 1 Haziran 1965, s. 2.

- “Mustafa Fikri Efendi”, No: 1001, 2 Haziran 1965, s. 2.
- “Mehmet Arif (Öğretmen)”, No: 1002, 3 Haziran 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Muhaddis Zade)”, No: 1003, 4 Haziran 1965, s. 2.
- “Mehmet Bey (Karamanbey Oğlu)”, No: 1004, 5 Haziran 1965, s. 2.
- “Ahi Zade Mehmet Çelebi”, No: 1005, 7 Haziran 1965, s. 2.
- “Mehmet Ferit Uğur”, No: 1007, 10 Haziran 1965, s. 3.
- “Vehbi Çelik (Hadimli Hoca)”, No: 1010, 12 Haziran 1965, s. 3.
- “Mehmet Efendi (Elhaç)”, No: 1011, 13 Haziran 1965, s. 2.
- “Şeyh Halili”, No: 1013, 16 Haziran 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Dülgerzade)”, No: 1014, 17 Haziran 1965, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Ahi Zade)”, No: 1016, 19 Haziran 1965, s. 2.
- “Hacı Hüseyin Efendi (Çumralı)”, No: 1017, 20 Haziran 1965, s. 3.
- “Selahaddin Zerkubi”, No: 1019, 23 Haziran 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Türrabizade)”, No: 1020, 24 Haziran 1965, s. 2.
- “Ahmet Fakih”, No: 1021, 25 Haziran 1965, s. 2.
- “Mehmet Sait Efendi (Kafalı Zade)”, No: 1022, 26 Haziran 1965, s. 2.
- “Hasan Efendi (Ahizade)”, No: 1023, 28 Haziran 1965, s. 2.
- “Mehmet Bey”, No: 1024, 29 Haziran 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Ermenekli)”, No: 1025, 30 Haziran 1965, s. 2.
- “Mehmet Naili Efendi”, No: 1026, 1 Temmuz 1965, s. 2.
- “Mehmet Emin Efendi (ElhaçElsevid)”, No: 1027, 2 Temmuz 1965, s. 2.
- “İhsan Ahmet Bey (Tekel Başmüdürü) Tarihçi”, No: 1028, 3 Temmuz 1965, s. 2.
- “Mehmet Çavuş”, No: 1029, 5 Temmuz 1965, s. 2.
- “Mustafa Efendi”, No: 1030, 6 Temmuz 1965, s. 2.
- “Muslihiddin Mustafa Efendi”, No: 1031, 7 Temmuz 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Hadimi)”, No: 1032, 8 Temmuz 1965, s. 2.
- “Mustafa Efendi (Mekke Payeli)”, No: 1033, 9 Temmuz 1965, s. 2.
- “Muhiddin Mehmet Raşidi Efendi (Piripaşa Zade)”, No: 1034, 10 Temmuz 1965, s. 3.
- “İbrahim Bey (Baytar)”, No: 1034, 12 Temmuz 1965, s. 2.
- “Elhaç Mustafa Efendi (Bozkırlı)”, No: 1035, 13 Temmuz 1965, s. 2.
- “Muslihiddin Mustafa Efendi (İbnü Vefa)”, No: 1036, 14 Temmuz 1965, s. 2.
- “Elhaç Mustafa Efendi (İsa Hoca Zade)”, No: 1037, 15 Temmuz 1965, s. 2.

- “Mustafa Efendi (Türabizade)”, No: 1038, 16 Temmuz 1965, s. 2.
- “Mahmut Efendi (Kırlı)”, No: 1039, 17 Temmuz 1965, s. 2.
- “Fahrettin Çelebi”, No: 1040, 19 Temmuz 1965, s. 2.
- “Mahmut Efendi Akşehirli”, No: 1041, 20 Temmuz 1965, s. 2.
- “Muhittin Mehmet Efendi”, No: 1042, 21 Temmuz 1965, s. 2.
- “Mustafa Efendi (Aydoğmuşzade)”, No: 1043, 22 Temmuz 1965, s. 2.
- “Mahmut Bey”, No: 1044, 23 Temmuz 1965, s. 2.
- “Mehmet Hulusi Efendi”, No: 1044, 24 Temmuz 1965, s. 2.
- “Elhaç Mehmet Emin Çelebi”, No: 1046, 26 Temmuz 1965, s. 2.
- “Gani Efendi (Hoca)”, No: 1047, 27 Temmuz 1965, s. 2.
- “Aziz Efendi”, No: 1048, 28 Temmuz 1965, s. 2.
- “Ali Rıza Bey (Nimetzade)”, No: 1049, 29 Temmuz 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Derseam)”, No: 1050, 30 Temmuz 1965, s. 2.
- “Hacı Mehmet Efendi (Bağılcalı)”, No: 1051, 31 Temmuz 1965, s. 2.
- “Veli Hoca”, No: 1052, 2 Ağustos 1965, s. 2.
- “Naci Fikret Başak”, No: 1053, 3 Ağustos 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Bakkalzade)”, No: 1054, 4 Ağustos 1965, s. 2.
- “Abdülkerim Efendi”, No: 1055, 5 Ağustos 1965, s. 2.
- “Naci Ahmet Dede”, No: 1056, 6 Ağustos 1965, s. 3.
- “Veli Efendi”, No: 1057, 7 Ağustos 1965, s. 2.
- “Necip Ahmet Efendi Karamani Zade”, No: 1058, 9 Ağustos 1965, s. 2.
- “Nuh Çelebi”, No: 1059, 10 Ağustos 1965, s. 2.
- “Veliyettin Efendi”, No: 1060, 11 Ağustos 1965, s. 2.
- “Nesip Hüseyin Efendi”, No: 1060, 12 Ağustos 1965, s. 2.
- “Yahya Efendi (Melbağ)”, No: 1060, 13 Ağustos 1965, s. 2.
- “Nasrullah Efendi”, No: 1061, 14 Ağustos 1965, s. 2.
- “Ali Efendi Saraç Zade Hafız”, No: 1062, 16 Ağustos 1965, s. 2.
- “Yusuf Efendi (Hafız)”, No: 1063, 17 Ağustos 1965, s. 2.
- “İsa Efendi (Kadınhanlı)”, No: 1064, 18 Ağustos 1965, s. 2.
- “İbrahim Efendi”, No: 1066, 20 Ağustos 1965, s. 2.
- “Hacı Mustafa Efendi (Özdemiri)”, No: 1067, 21 Ağustos 1965, s. 2.
- “Yusuf Paşa”, No: 1068, 23 Ağustos 1965, s. 2.

- “Üveyis (Konyalı)”, No: 1069, 24 Ağustos 1965, s. 2.
- “Mahmut Esat Efendi (Seydişehirli)”, No: 1070, 25 Ağustos 1965, s. 2.
- “İbrahim Ethem Paşa”, No: 1071, 26 Ağustos 1965, s. 2.
- “Celalettin Ali İmer”, No: 1072, 27 Ağustos 1965, s. 2.
- “Dursun Fakı”, No: 1073, 28 Ağustos 1965, s. 2.
- “Ali Osman Efendi (Akviranlı)”, No: 1074, 30 Ağustos 1965, s. 2.
- “Sabahattin İmer (Ziraat Mühendisi)”, No: 1075, 31 Ağustos 1965, s. 2.
- “Hacı Vasif Efendi”, No: 1076, 1 Eylül 1965, s. 2.
- “Ali Efendi”, No: 1077, 2 Eylül 1965, s. 2.
- “Seyit Ömer Efendi (Hattat)”, No: 1078, 3 Eylül 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Hattat)”, No: 1079, 4 Eylül 1965, s. 2.
- “Seyit Mehmet Efendi (Hattat)”, No: 1080, 6 Eylül 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Seydişehirli Hattat)”, No: 1081, 7 Eylül 1965, s. 2.
- “Mustafa Efendi (Hattat)”, No: 1082, 8 Eylül 1965, s. 2.
- “Nizamettin Dede”, No: 1083, 9 Eylül 1965, s. 2.
- “İbrahim Efendi (Hattat)”, No: 1084, 10 Eylül 1965, s. 2.
- “Seyit Ahmet (Kazaz Zade)”, No: 1085, 11 Eylül 1965, s. 2.
- “Ebubekir Raşit Efendi”, No: 1086, 13 Eylül 1965, s. 2.
- “Hüseyin Efendi (Hattat)”, No: 1087, 14 Eylül 1965, s. 2.
- “Seyit Süleyman Efendi”, No: 1088, 15 Eylül 1965, s. 2.
- “Hacı Ali Efendi (Hattat)”, No: 1090, 17 Eylül 1965, s. 2.
- “Hacı Ahmet Efendi (Hattat)”, No: 1091, 18 Eylül 1965, s. 2.
- “Şih Ahmet Efendi (Hattat)”, No: 1092, 20 Eylül 1965, s. 2.
- “Ahmet Naci Efendi (Hattat)”, No: 1093, 21 Eylül 1965, s. 2.
- “Mevlana Abbas (Bilgin)”, mNo: 1094, 22 Eylül 1965, s. 2.
- “Hacı Abdurrahman Efendi (Hattat- Halk Şairi Sıtkı)”, No: 1095, 23 Eylül 1965, s. 2.
- “Hafız Ali Efendi (İniceli)”, No: 1096, 24 Eylül 1965, s. 2.
- “Abdülkadir Efendi Akşehirli”, No: 1097, 25 Eylül 1965, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Hakkâk)”, No: 1098, 26 Eylül 1965, s. 2.
- “Ali Efendi (Samancı Zade)”, No: 1099, 28 Eylül 1965, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Dülger Zade) Hattat”, No: 1100, 29 Eylül 1965, s. 2.
- “Hattat Ahmet Efendi Alaiyeli Zade”, No: 1101, 30 Eylül 1965, s. 2.

- “Ahmet Efendi (Hakkâk-Mesutoğlu)”, No: 1102, 1 Ekim 1965, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Ressam- Hakkâk)”, No: 1103, 2 Ekim 1965, s. 2.
- “Hattat Adil Efendi”, No: 1104, 4 Ekim 1965, s. 2.
- “Abdullah Efendi (Dereli)”, No: 1105, 5 Ekim 1965, s. 2.
- “Ahmet Mevlevî (Taşçı)”, No: 1106, 6 Ekim 1965, s. 2.
- “Hattat Abdullah Efendi (Tekeli)”, No: 1107, 7 Ekim 1965, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Sürmeli Hoca)”, No: 1108, 8 Ekim 1965, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Danışmentli)”, No: 1109, 9 Ekim 1965, s. 2.
- “Ahmet Hulusi Efendi”, No: 1110, 11 Ekim 1965, s. 2.
- “Hacı Ali Efendi (Keçimuhsineli)”, No: 1111, 12 Ekim 1965, s. 2.
- “Hattat Derviş Ahmet (Şemis Dedesi Zade)”, No: 1112, 13 Ekim 1965, s. 2.
- “Hattat Ali Efendi (Dayıoğlu)”, No: 1113, 14 Ekim 1965, s. 2.
- “Alâeddin Efendi (Doktor)”, No: 1114, 15 Ekim 1965, s. 2.
- “Ahmet Ağâh Efendi (Hattat)”, No: 1115, 16 Ekim 1965, s. 2.
- “Hacı Ali Haydar Efendi (Hattat)”, No: 1116, 18 Ekim 1965, s. 2.
- “Çimili Hacı Ahmet Efendi”, No: 1117, 19 Ekim 1965, s. 2.
- “Muhsin Faik Dünder (Doktor)”, No: 1118, 20 Ekim 1965, s. 2.
- “Hacı Himmet Efendi”, No: 1119, 21 Ekim 1965, s. 2.
- “Mehmet Rüştü Efendi (Hattat)”, No: 1120, 22 Ekim 1965, s. 2.
- “Hacı Abdurrahman Efendi (Çumralı)”, No: 1121, 23 Ekim 1965, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Silleli Hattat)”, No: 1122, 25 Ekim 1965, s. 2.
- “Hacı İbrahim Efendi (Vakıf)”, No: 1123, 26 Ekim 1965, s. 2.
- “Tevfik Dünder (Ziraat Mühendisi)”, No: 1124, 27 Ekim 1965, s. 2.
- “Mehmet Emin Efendi (Hattat)”, No: 1125, 28 Ekim 1965, s. 2.
- “Müfit Seyit Ahmet Efendi (Eşenlerlioğlu)”, No: 1126, 29 Ekim 1965, s. 2.
- “Abdülvahap Efendi”, No: 1127, 30 Ekim 1965, s. 2.
- “Hacı Nafiz Efendi”, No: 1128, 1 Kasım 1965, s. 2.
- “Burhan Dede”, No: 1129, 2 Kasım 1965, s. 2.
- “Bahattin Efendi (İnnuceli)”, No: 1130, 3 Kasım 1965, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Canzade)”, No: 1131, 4 Kasım 1965, s. 2.
- “Hacı Abdülkadir Ağâ”, No: 1132, 5 Kasım 1965, s. 2.
- “Abdürreşit Efendi (Hattat)”, No: 1133, 6 Kasım 1965, s. 2.

- “Hattat Mehmet Efendi (Kadızzade)”, No: 1134, 8 Kasım 1965, s. 2.
- “Hattat Mehmet Efendi (Kadızzade)”, No: 1135, 9 Kasım 1965, s. 2.
- “Hacı İbrahim Efendi (Müfti)”, No: 1136, 11 Kasım 1965, s. 2.
- “İbrahim Elmüfti”, No: 1137, 12 Kasım 1965, s. 2.
- “Mehmet Sait Efendi (Kafalızade)”, No: 1138, 13 Kasım 1965, s. 2.
- “Mustafa Elmevlevi”, No: 1139, 15 Kasım 1965, s. 2.
- “Osman Elmevlevi”, No: 1140, 16 Kasım 1965, s. 2.
- “Ahmet Şükrü Efendi (Hattat)”, No: 1141, 17 Kasım 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Dursun Oğlu)”, No: 1142, 18 Kasım 1965, s. 2.
- “Sadri Elmevlevi”, No: 1143, 19 Kasım 1965, s. 2.
- “AşıkSadai”, No: 1144, 20 Kasım 1965, s. 2.
- “Bahri Efendi”, No: 1146, 23 Kasım 1965, s. 2.
- “Mimar Sadettin Efendi (Sadettin Köpek Bin Mehmet)”, No: 1147, 24 Kasım 1965, s. 2.
- “Hacı Ahmet Efendi”, No: 1148, 25 Kasım 1965, s. 2.
- “Ali Haydar Bilgin”, No: 1149, 26 Kasım 1965, s. 2.
- “Mimar Hacı Alâeddin (Ali Neccar)”, No: 1150, 27 Kasım 1965, s. 2.
- “Hacı Bekir Efendi (Akşehirli Kurra Zade)”, No: 1151, 29 Kasım 1965, s. 2.
- “Arslan Taşçı”, No: 1152, 30 Kasım 1965, s. 2.
- “Beyazıt Çelebi (Seydi)”, No: 1153, 1 Aralık 1965, s. 2.
- “Ali Efendi (Müellef)”, No: 1154, 2 Aralık 1965, s. 2.
- “Fahrettin Efendi (Bilgin)”, No: 1155, 3 Aralık 1965, s. 2.
- “Elşih Mustafa Efendi”, No: 1156, 4 Aralık 1965, s. 2.
- “Nasrullah Elmevlevi”, No: 1156, 6 Aralık 1965, s. 2.
- “Hasan Efendi (Hattat)”, No: 1157, 7 Aralık 1965, s. 2.
- “Hacı Kemal Efendi (Hattat)”, No: 1158, 8 Aralık 1965, s. 2.
- “Hacı Ahmet Efendi (Hattat)”, No: 1159, 9 Aralık 1965, s. 2.
- “Eyüp Efendi (Hattat)”, No: 1160, 10 Aralık 1965, s. 2.
- “Mehmet Arif Efendi (Hattat)”, No: 1161, 11 Aralık 1965, s. 2.
- “Kalender Efendi (Ahmet Feyzi)”, No: 1162, 13 Aralık 1965, s. 2.
- “Elmevlevi Sefer Efendi”, No: 1163, 14 Aralık 1965, s. 2.
- “Elmevlevi İbrahim Efendi”, No: 1164, 15 Aralık 1965, s. 2.

- “Derviş Ahmet (Hattat)”, No: 1165, 16 Aralık 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Polatlarlı Hattat)”, No: 1167, 18 Aralık 1965, s. 2.
- “Bali Efendi”, No: 1168, 20 Aralık 1965, s. 2.
- “Hacı Kamil Efendi (Hattat)”, No: 1169, 21 Aralık 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Karagülmez)”, No: 1170, 22 Aralık 1965, s. 2.
- “Celal Elmevlevi Efendi”, No: 1171, 23 Aralık 1965, s. 2.
- “Ahmet Elmevlevi”, No: 1172, 24 Aralık 1965, s. 2.
- “Ahmet Rüştü Efendi”, No: 1173, 25 Aralık 1965, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Karakas)”, No: 1174, 27 Aralık 1965, s. 2.
- “Mehmet Emin Efendi (Sultan Hoca)”, No: 1175, 28 Aralık 1965, s. 3.
- “Mehmet Fahri Efendi (Hattat)”, No: 1176, 29 Aralık 1965, s. 3.
- “Hattat Hafız İsmail Efendi”, No: 1177, 30 Aralık 1965, s. 3.
- “Hafız Ahmet Mıhçı Hattat”, No: 1178, 31 Aralık 1965, s. 3.
- “Hattat Mehmet Efendi (Kadiri Şihî Oğlu)”, No: 1179, 1 Ocak 1966, s. 2.
- “Şihî Abdullah (Akşehirli Mahmutoğlu)”, No: 1180, 3 Ocak 1966, s. 2.
- “Hattat İsmail Efendi (Yusufoğlu)”, No: 1181, 4 Ocak 1966, s. 2.
- “Hattat Mehmet Efendi (İbni Hızır)”, No: 1183, 6 Ocak 1966, s. 2.
- “Hattat Mustafa Efendi (Kayseri Kadısı)”, No: 1184, 7 Ocak 1966, s. 2.
- “Hattat Hafız İsmail (Halifeoğlu)”, No: 1185, 10 Ocak 1966, s. 2.
- “Seyit Mehmet Riza Efendi (Burhanzade)”, No: 1186, 12 Ocak 1966, s. 2.
- “Muhtar Ergene (Bankacı)”, No: 1187, 13 Ocak 1966, s. 2.
- “Eyüp Sabri Hayırlıoğlu (Diyanet İşleri Başkanı)”, No: 1188, 14 Ocak 1966, s. 2.
- “Yusuf Ağa (Saraç)”, No: 1189, 15 Ocak 1966, s. 2.
- “Abdülkadir Efendi (Saray İmamı Zade)”, No: 1190, 17 Ocak 1966, s. 2.
- “Hayrettin Uygun (Avukat)”, No: 1191, 18 Ocak 1966, s. 2.
- “Cemalettin Çelebi (Hattat)”, No: 1192, 19 Ocak 1966, s. 2.
- “Hacı Abdülkadir Efendi”, No: 1193, 20 Ocak 1966, s. 2.
- “Yümmü Efendi Hoca (Mehmet Yümnü Varol)”, No: 1194, 21 Ocak 1966, s. 2.
- “Hattat Abdullah Efendi (Beyşehirli)”, No: 1195, 22 Ocak 1966, s. 2.
- “Rifat Efendi (Saray İmamı Zade-Öğretmen)”, No: 1196, 26 Ocak 1966, s. 2.
- “Abdullah Efendi (Hattat ve Ciltci)”, No: 1197, 27 Ocak 1966, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Akşehirli Hattat)”, No: 1198, 28 Ocak 1966, s. 2.

- “Dikilitaş Hasan Usta (Yorgancı)”, No: 1199, 29 Ocak 1966, s. 2.
- “Hattat Feyzi Efendi (Başaralizade)”, No: 1200, 31 Ocak 1966, s. 2.
- “Abdullah Efendi (Hattat Ahmet Oğlu)”, No: 1201, 1 Şubat 1966, s. 2.
- “Nuh Efendi Hoca”, No: 1202, 2 Şubat 1966, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Halimzade Mücellit)”, No: 1204, 4 Şubat 1966, s. 2.
- “Mehmet Büyükişıkil (Bekirin Mehmet Usta)”, No: 1205, 5 Şubat 1966, s. 2.
- “Ertuğrul Mehmet Sait Kafalı (Yargıç)”, No: 1206, 7 Şubat 1966, s. 2.
- “Necdet Pamir (Diş Hekimi)”, No: 1207, 8 Şubat 1966, s. 2.
- “Ali Vehbi Efendi (Silleli)”, No: 1208, 9 Şubat 1966, s. 2.
- “Mulla Bekir Efendi”, No: 1209, 10 Şubat 1966, s. 2.
- “Hacı Hüseyin Efendi (Nuzumlalı)”, No: 1210, 11 Şubat 1966, s. 2.
- “Hasan Efendi (Osman Dedeoğlu)”, No: 1211, 12 Şubat 1966, s. 2.
- “Hüsnü Efendi”, No: 1212, 14 Şubat 1966, s. 2.
- “Hasan Efendi (Kethüda Zade)”, No: 1213, 15 Şubat 1966, s. 2.
- “Zehri”, No: 1214, 16 Şubat 1966, s. 2.
- “Köse Hasan Efendi (Sipahizade)”, No: 1215, 17 Şubat 1966, s. 2.
- “Hasan Hüsnü Efendi (Hattat)”, No: 1215, 18 Şubat 1966, s. 2.
- “Şerife Hanım”, No: 1216, 21 Şubat 1966, s. 2.
- “Halil Efendi (Hattat)”, No: 1217, 22 Şubat 1966, s. 2.
- “Sıtkı Efendi”, No: 1218, 23 Şubat 1966, s. 2.
- “Hacı Hamdi Paşa”, No: 1219, 24 Şubat 1966, s. 2.
- “Fehmi Efendi (Gilisiralı)”, No: 1220, 25 Şubat 1966, s. 2.
- “Muhittin Meteoglu (Dülger)”, No: 1221, 26 Şubat 1966, s. 2.
- “Abdülbasir Efendi Hoca”, No: 1223, 1 Mart 1966, s. 2.
- “Hacı Mustafa Efendi (Yağcızade)”, No: 1224, 2 Mart 1966, s. 2.
- “Hüseyin Avni Yavuz Saatçi”, No: 1225, 3 Mart 1966, s. 2.
- “Mehmet Zeki Bayrakçı (Emekli Hâkim- Avukat)”, No: 1226, 4 Mart 1966, s. 2.
- “Abdullah Hilmi Efendi (Aksekili)”, No: 1227, 5 Mart 1966, s. 2.
- “Emin Efendi (Nüfus Baş Kâtibi)”, No: 1228, 8 Mart 1966, s. 2.
- “Hacı Behçet Efendi”, No: 1229, 9 Mart 1966, s. 2.
- “Yusuf Ziya Tekcan (Muvakkıt)”, No: 1230, 10 Mart 1966, s. 2.
- “Kazım Meteoglu (Kaynakçı)”, No: 1231, 11 Mart 1966, s. 2.

- “Abdüsselam Efendi (Hattat)”, No: 1233, 12 Mart 1966, s. 2.
- “Halit Efendi (Hakkâk)”, No: 1235, 15 Mart 1966, s. 2.
- “Hacı Hafız Emin Efendi”, No: 1237, 17 Mart 1966, s. 2.
- “Haşım Efendi (Bilgin)”, No: 1238, 18 Mart 1966, s. 2.
- “Rüştü Altunel (Avukat)”, No: 1239, 19 Mart 1966, s. 2.
- “Ali Efendi (Hattat)”, No: 1240, 21 Mart 1966, s. 2.
- “Hasan Kuddusi Efendi”, No: 1241, 22 Mart 1966, s. 2.
- “Hacı Ahmet Kudsi Efendi (Topbaş Zade)”, No: 1242, 23 Mart 1966, s. 2.
- “Ahmet Hadimi Efendi (Şehit Müfti)”, No: 1243, 24 Mart 1966, s. 2.
- “Hacı Hamdi Efendi (Hattat)”, No: 1340, 25 Mart 1966, s. 2.
- “Nuri Büyük Türkmen (Öğretmen)”, No: 1341, 26 Mart 1966, s. 2.
- “Hacı Mehmet Efendi (Kağnıcı Hoca)”, No: 1341, 27 Mart 1966, s. 2.
- “Danyal Efendi (Seydişehirli)”, No: 1342, 29 Mart 1966, s. 2.
- “Fuat Anadolu (Avukat)”, No: 1343, 30 Mart 1966, s. 2.
- “Mustafa Asım Tabanlı (Öğretmen)”, No: 1344, 31 Mart 1966, s. 2.
- “Mustafa Efendi (Ceviz İmamı Zade)”, No: 1345, 5 Nisan 1966, s. 2.
- “Hacı Mahmut Efendi (Hamdi Zade)”, No: 1346, 6 Nisan 1966, s. 2.
- “Ahmet Çavuş (Silleli)”, No: 1347, 7 Nisan 1966, s. 2.
- “Veli Sabri Uyar”, No: 1348, 8 Nisan 1966, s. 2.
- “Sadık Bey (Doktor)”, No: 1349, 9 Nisan 1966, s. 2.
- “Haydar Bey (Ziraat Yük. Mühendisi ve Konya Milletvekili)”, No: 1350, 11 Nisan 1966, s. 2.
- “Fahrettin Öncel (Tarikatçı Zade)”, No: 1351, 12 Nisan 1966, s. 2.
- “Mehmet Rüştü Efendi (Hattat)”, No: 1352, 13 Nisan 1966, s. 2.
- “Süleyman Asaf Bey (Eczacı)”, No: 1353, 14 Nisan 1966, s. 2.
- “Hacı Tevfik Başaytaç (Öğretmen ve Hatip)”, No: 1354, 15 Nisan 1966, s. 2.
- “Tahir Efendi (Şair)”, No: 1355, 16 Nisan 1966, s. 2.
- “AşıkSurusi”, No: 1356, 18 Nisan 1966, s. 2.
- “Reşit Efendi”, No: 1357, 19 Nisan 1966, s. 2.
- “Zehri (Halk Şairi)”, No: 1358, 20 Nisan 1966, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Naib)”, No: 1359, 21 Nisan 1966, s. 2.
- “İbrahim Aczi Kendi”, No: 1360, 22 Nisan 1966, s. 2.

- “Fışani (Silleli)”, No: 1361, 23 Nisan 1966, s. 2.
- “Kasım Mevlevi”, No: 1362, 25 Nisan 1966, s. 2.
- “Gülüzar Hanım”, No: 1363, 26 Nisan 1966, s. 2.
- “Hacı Ömer Efendi (Kasabalı Esat Efendi Zade)”, No: 1364, 27 Nisan 1966, s. 2.
- “Hacı Mustafa Efendi (Eytam Müdürü)”, No: 1365, 28 Nisan 1966, s. 2.
- “Hattat Hasan Efendi”, No: 1366, 29 Nisan 1966, s. 2.
- “Ali Haydar Özkent (Avukat)”, No: 1367, 30 Nisan 1966, s. 2.
- “Esat Efendi (Kasabalı)”, No: 1368, 2 Mayıs 1966, s. 2.
- “Bahattin Çelebi”, No: 1369, 3 Mayıs 1966, s. 2.
- “Ömer Şensoy”, No: 1370, 4 Mayıs 1966, s. 2.
- “Hoca Sait Efendi (Kadı ve Müderris)”, No: 1371, 5 Mayıs 1966, s. 2.
- “Muhittin Efendi (Bezcizade)”, No: 1372, 6 Mayıs 1966, s. 2.
- “Haşım Ağa (Kasabalı)”, No: 1373, 7 Mayıs 1966, s. 2.
- “Mevlevi Yusuf Dede (Musikişinas)”, No: 1374, 9 Mayıs 1966, s. 2.
- “Mehmet Sadık Efendi (İçilli Hoca)”, No: 1375, 10 Mayıs 1966, s. 2,3.
- “Hattat Seyit Efendi (Kızılviranlı)”, No: 1376, 11 Mayıs 1966, s. 2.
- “İhsan Bey (Ressam)”, No: 1377, 12 Mayıs 1966, s. 2.
- “Hacı Ali Rıza Efendi (Hattat)”, No: 1378, 13 Mayıs 1966, s. 2.
- “Hattat Hüseyin Efendi”, No: 1379, 14 Mayıs 1966, s. 2.
- “İsa Mahir Efendi (Bilgin-Müftü)”, No: 1380, 16 Mayıs 1966, s. 2.
- “Ulvi”, No: 1381, 17 Mayıs 1966, s. 2.
- “Matlubi”, No: 1382, 18 Mayıs 1966, s. 2.
- “Koca Ahmet”, No: 1383, 19 Mayıs 1966, s. 2.
- “Kemal Ahmet Dede”, No: 1384, 20 Mayıs 1966, s. 2.
- “Şıh Hasan Efendi (Hattat)”, No: 1385, 22 Mayıs 1966, s. 2.
- “Mehmet Salim Efendi (Akşehir Müftüsü)”, No: 1386, 23 Mayıs 1966, s. 2.
- “Aladağlı Hacı Ahmet Efendi Hoca (Müfti)”, No: 1387, 24 Mayıs 1966, s. 2.
- “Mustafa Efendi (Hattat)”, No: 1388, 25 Mayıs 1966, s. 2.
- “Hacı Mustafa Efendi (Nuzumlalı Hoca)”, No: 1389, 26 Mayıs 1966, s. 2.
- “Mahmut Kâşif Efendi (Hattat)”, No: 1389, 27 Mayıs 1966, s. 2.
- “Ali Rıza Efendi (Müftü)”, No: 1390, 28 Mayıs 1966, s. 2.
- “İbrahim Hakkı Efendi (Başarılızade)”, No: 1390, 30 Mayıs 1966, s. 2.

- “Hacı İbrahim Efendi (Silleli Hattat)”, No: 1391, 31 Mayıs 1966, s. 2.
- “Nasuhi”, No: 1392, 1 Haziran 1966, s. 2.
- “Niyazi Dede”, No: 1393, 2 Haziran 1966, s. 2.
- “İbrahim Efendi (İlgınlı Devranizade)”, No: 1394, 3 Haziran 1966, s. 2.
- “Hattat Mustafa Efendi”, No: 1395, 4 Haziran 1966, s. 2.
- “Müfti Abdullah Hilmi Efendi (Seydişehirli)”, No: 1396, 6 Haziran 1966, s. 2.
- “Gufrani (Karamanlı Büyük Halk Şairi)”, No: 1397, 7 Haziran 1966, s. 2.
- “Hasan Hüseyin”, No: 1398, 8 Haziran 1966, s. 2.
- “Rauf Efendi”, No: 1400, 10 Haziran 1966, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Başaralizade)”, No: 1401, 11 Haziran 1966, s. 2.
- “Mehmet Efendi (Müderris) (Türabi Mustafa Efendinin Kardeşi)”, No: 1402, 13 Haziran 1966, s. 2.
- “Mustafa Şükrü Efendi (Hattat)”, No: 1403, 14 Haziran 1966, s. 2.
- “Haşim Hoca (Öğretmen)”, No: 1404, 15 Haziran 1966, s. 2.
- “Hacı Abdurrahman Efendi (Yatağanlızade)”, No: 1405, 16 Haziran 1966, s. 2.
- “Mustafa Efendi (Harputizade)”, No: 1406, 17 Haziran 1966, s. 2.
- “Memiş Efendi (Beyşehirli)”, No: 1407, 18 Haziran 1966, s. 2.
- “Mustafa Arif Efendi (Molla Zade)”, No: 1408, 20 Haziran 1966, s. 2.
- “Hacı Hüseyin Efendi (Kadınhanlı Müfti)”, No: 1409, 21 Haziran 1966, s. 2.
- “Mustafa Türabi Efendi”, No: 1410, 22 Haziran 1966, s. 2.
- “Abdurrahman Şükrü Efendi (Sultan Selim Camii Baş İmamı)”, No: 1411, 23 Haziran 1966, s. 2.
- “Hacı Lokman Hekimi (İlgın Müftüsü)”, No: 1412, 24 Haziran 1966, s. 2.
- “Hacı Süleyman Sami Efendi (Bozkırlı)”, No: 1413, 25 Haziran 1966, s. 2.
- “Şaban Efendi (Akşehirli Müderris)”, No: 1414, 27 Haziran 1966, s. 2.
- “Ferik İbrahim Paşa (Ressam)”, No: 1415, 28 Haziran 1966, s. 2.
- “Hami Efendi (Mahbub Zade)”, No: 1416, 29 Haziran 1966, s. 2.
- “Aşık Fahri”, No: 1417, 30 Haziran 1966, s. 2.
- “Hacı Sait Efendi (Hamdi Zade)”, No: 1418, 1 Temmuz 1966, s. 2.
- “İbaÇavuf (İbalı)”, No: 1419, 2 Temmuz 1966, s. 2.
- “Mehmet Fevzi Efendi (Aşık)”, No: 1420, 4 Temmuz 1966, s. 2.
- “Hacı Seyit Efendi (Hattat-Bilgin)”, No: 1421, 5 Temmuz 1966, s. 2.

- “Aşık Tatlı”, No: 1422, 6 Temmuz 1966, s. 2.
- “Sabri Küçükkeleş (Öğretmen)”, No: 1423, 7 Temmuz 1966, s. 2.
- “Hacı Ali Efendi (Sille Müftüsü)”, No: 1424, 8 Temmuz 1966, s. 2.
- “Mecidiye Hacı Mehmet Efendi (Silleli)”, No: 1425, 9 Temmuz 1966, s. 2.
- “Ma’arifi (Şair)”, No: 1426, 11 Temmuz 1966, s. 2.
- “Hikmet”, No: 1427, 12 Temmuz 1966, s. 2.
- “Konyalı Zehri (Tahir Paşa)”, No: 1428, 13 Temmuz 1966, s. 2.
- “Aşık Giryani”, No: 1429, 14 Temmuz 1966, s. 2.
- “Cemali”, No: 1430, 15 Temmuz 1966, s. 2.
- “Aşık Tevfik”, No: 1431, 16 Temmuz 1966, s. 2.
- “Mehmet Bahattin Efendi (Bozkırlı)”, No: 1432, 18 Temmuz 1966, s. 2.
- “Hacı Ali Efendi Hoca (Ahi Oğlu Ali Ceylan)”, No: 1433, 19 Temmuz 1966, s. 2.
- “Memduh Yavuz Süslü (Öğretmen)”, No: 1434, 20 Temmuz 1966, s. 2.
- “Mustafa Yurtsever (Şair)”, No: 1435, 22 Temmuz 1966, s. 2.
- “Fatma Zafir Hanım (Öğretmen)”, No: 1436, 23 Temmuz 1966, s. 2.
- “Ali Meteoglu (Minare Ustası)”, No: 1437, 25 Temmuz 1966, s. 2.
- “Aşık Haydar Efendi”, No: 1438, 26 Temmuz 1966, s. 2.
- “Hakkı Baba”, No: 1439, 27 Temmuz 1966, s. 2.
- “Sıtkı Dede”, No: 1440, 28 Temmuz 1966, s. 2.
- “Aşık Mehmet Hoca”, No: 1441, 29 Temmuz 1966, s. 2.
- “Kazım Hüsnü Bey (Milletvekili)”, No: 1443, 1 Ağustos 1966, s. 2.
- “Aşık Selim”, No: 1444, 2 Ağustos 1966, s. 2.
- “Saim Özkut(Avukat)”, No: 1445, 3 Ağustos 1966, s. 3.
- “Mustafa Remzi”, No: 1446, 4 Ağustos 1966, s. 2.
- “Ali Vasfi Efendi (Hattat)”, No: 1447, 5 Ağustos 1966, s. 2.
- “Mustafa Rüştü Efendi (Hattat)”, No: 1448, 8 Ağustos 1966, s. 2.
- “Demircinin Ahmet”, No: 1449, 9 Ağustos 1966, s. 2.
- “Mustafa Büyükkara”, No: 1451, 11 Ağustos 1966, s. 2.
- “Yusuf Kenan Seren (Pastırmacı Zade)”, No: 1452, 12 Ağustos 1966, s. 2.
- “Hulusi Baba”, No: 1453, 15 Ağustos 1966, s. 2.
- “Seryani”, No: 1454, 16 Ağustos 1966, s. 2.
- “Mehmet Efendi”, No: 1455, 17 Ağustos 1966, s. 2.

- “Mehmet Arif Bey (Mektubi Mümeyyizi)”, No: 1456, 18 Ağustos 1966, s. 2.
- “Ali Haydar Eralp (Hukukçu)”, No: 1457, 19 Ağustos 1966, s. 2.
- “Osman Zühtü Efendi (Simavlı Hattat)”, No: 1458, 20 Ağustos 1966, s. 2.
- “İsmail Hulusi Atasagun (Eczacı)”, No: 1459, 22 Ağustos 1966, s. 2.
- “Cevat Arif Atasagun (Doktor)”, No: 1459, 23 Ağustos 1966, s. 2.
- “Ömer Efendi (Hattat)”, No: 1460, 24 Ağustos 1966, s. 2.
- “Hoca Salim Efendi (Ereğlili)”, No: 1461, 25 Ağustos 1966, s. 2.
- “Osman Ağa”, No: 1462, 26 Ağustos 1966, s. 2.
- “Rauf Gökbudak (Doktor)”, No: 1463, 27 Ağustos 1966, s. 2.
- “Hacı Mehmet Ali Beştav (Hacı Lokman Hekimi Zade)”, No: 1464, 29 Ağustos 1966, s. 2.
- “Ahmet Efendi (Müneccim Başı)”, No: 1466, 31 Ağustos 1966, s. 2.
- “İsmet İsmail Efendi”, No: 1467, 1 Eylül 1966, s. 2.
- “Sami Başbudak”, No: 1468, 2 Eylül 1966, s. 2.
- “Ali Efendi (Demirkazık)”, No: 1469, 3 Eylül 1966, s. 2.
- “Abdürrahim Erdem”, No: 1470, 5 Eylül 1966, s. 2.
- “İbrahim Efendi (Müderrisi)”, No: 1471, 6 Eylül 1966, s. 2.
- “Fuat Gökbudak (Milletvekili-Hukukçu)”, No: 1472, 7 Eylül 1966, s. 2.
- “İbrahim Efendi (Hatip Zade)”, No: 1473, 8 Eylül 1966, s. 2.
- “Mustafa Çelebi Türabi”, No: 1474, 10 Eylül 1966, s. 2.
- “Taşçı Ali Usta”, No: 1475, 12 Eylül 1966, s. 2.
- “Velittin Efendi (Karamanlı)”, No: 1476, 13 Eylül 1966, s. 2.
- “Vehbi Efendi (İsa Zade)”, No: 1477, 14 Eylül 1966, s. 2.
- “Şıh Fazıl Söylemez”, No: 1478, 15 Eylül 1966, s. 2.
- “Hacı İsmail Efendi (Hattat)”, No: 1479, 16 Eylül 1966, s. 2.
- “Mehmet Hayri Bey”, No: 1480, 17 Eylül 1966, s. 2.
- “Renzi”, No: 1481, 19 Eylül 1966, s. 2.
- “Hacı İbrahim Efendi (Hattat)”, No: 1482, 20 Eylül 1966, s. 2.
- “Mustafa Efendi (İbralı)”, No: 1483, 21 Eylül 1966, s. 2.
- “İmam Yusuf Ziya (Hacı Sofu Zade)”, No: 1484, 22 Eylül 1966, s. 2.
- “SareÖzülke (Öğretmen)”, No: 1485, 23 Eylül 1966, s. 2.
- “Celaleddin Uluhan (Yüksek Mühendis)”, No: 1486, 24 Eylül 1966, s. 2.

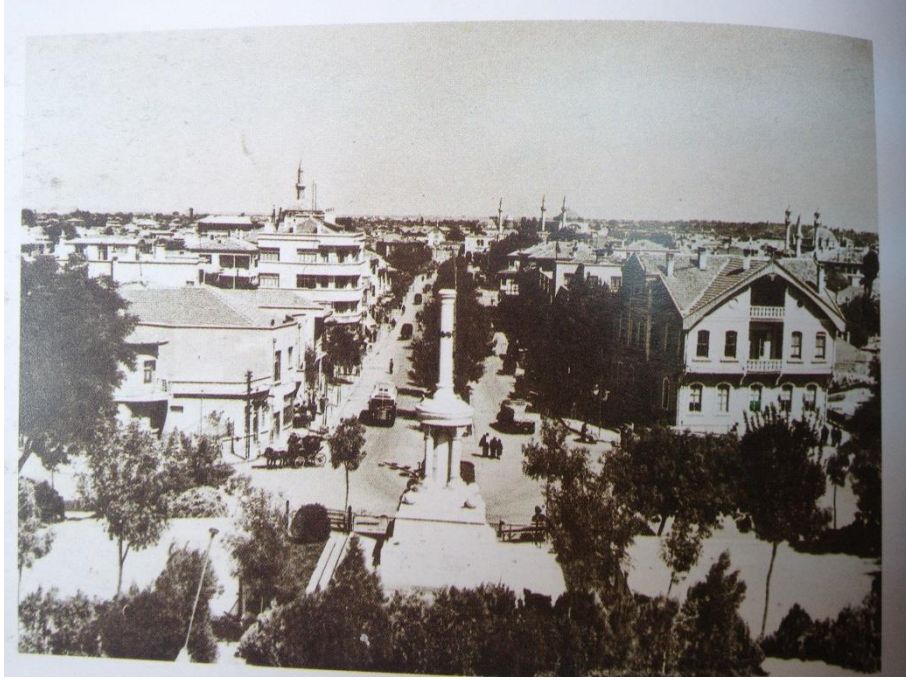
- “Hasan Tahsin Efendi”, No: 1487, 26 Eylül 1966, s. 2.
- “Binbaşı Veteriner Ahmet Bey (Profesör)”, No: 1488, 28 Eylül 1966, s. 2.
- “Halis Ulusan”, No: 1489, 29 Eylül 1966, s. 2.
- “Tevfik Bey (Topçu Binbaşı)”, No: 1490, 30 Eylül 1966, s. 2.

EKLER

A.RESİMLER

Resim 1- Selçuk Es

Resim 2- 1940'lı yıllar Konya'da Bir Görünüm.

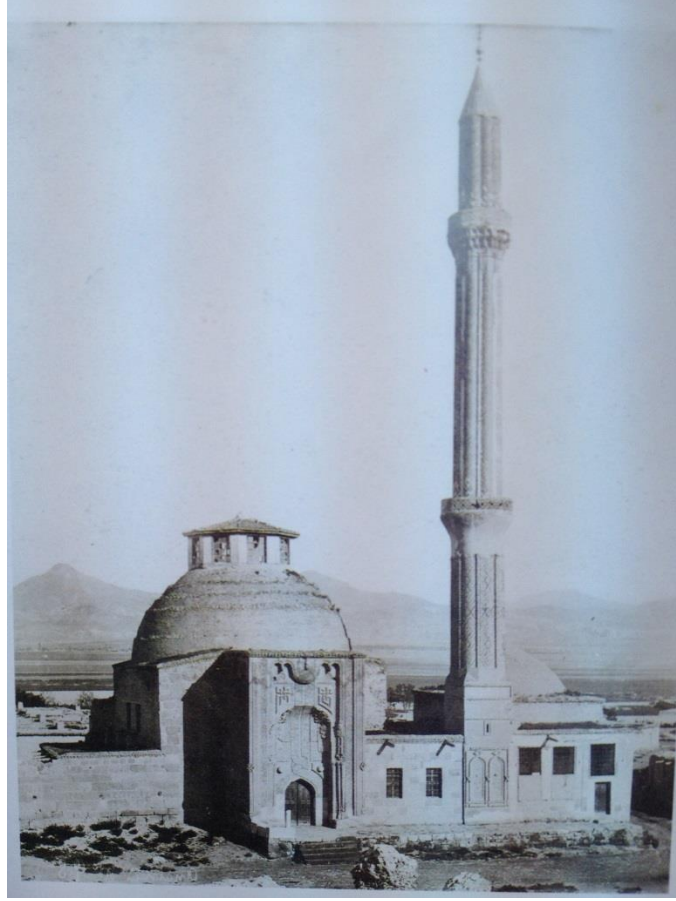
Resim 3- Cumhuriyetin Başlarında Konya

Resim 4-Konya Sanayi Mektebi

Resim 5-Atatürk'ün Konya'yı Ziyaretlerinden Bir Kare

Resim 6-İnce Minareli Medrese Yıkılmadan Önce

Resim 7-Konya Sanayi Mektebi

Resim 8-Konya Yöresi Kadın Kıyafeti

B.METİNLER

METİN-1

“SULTAN SELİM CAMİSİLE KONUŞTUM

Yazımın başlığını okuyanlar Cami ile konuşulur mu diye belki beni küçümseyecekler, zarar yok ne derlerse desinler fakat ben ata yadigarı Konyamızın bu değerli mabedi ile konuştum, anlattıklarını kaleme alarak şimdi bir bir size açıklayımda ne kadar müseyyeb kimseler olduğumuzu anlayalım: Geçen Cuma sabah namazından sonra kabir ziyaretinden dönüşte Sultan Selim Camisinin Kuzey önüne geldiğim zaman onu ağlar gördüm. Yanına yaklaşıp derdinin öğrenmek istediğimde acı bir feryat kopardı bana:

- *Önüne bak, ayak tırnağım arasına ayağını çarpdın dedi.*

Eğildim baktım; hakikaten temel taşlarının derzleri dökülmüş, boş tırnak arasına dönmüş, yarınki kış gününün soğuk günlerinde araya sızacak olan kar sularının donmasından meydana gelecek derz dökülmelerinin ızdırabını düşünüyor dedim. Ağlamasının sebebini sordum verdiği cevap:

- *Ben ağlamayayım da kimler ağlasın diyerek ilave etti.*
- *Bir tarihlerden çevrem bana vakıf edilen dükkanlar, hanlar, hamamlar, bağlar, bahçeler ile çevriliydi, zamanla hepsi satılmak veya istimlak olunmak suretiyle elimden çıkarıldı, yalnız şu günbatı karşı köşedeki köhne kahvehane kaldı, bütün gelirim kesildi, perişan halime kimse kulak asmadı, söylenen sözler yazılan yazılar para etmedi askıda kaldı, diyerek hıçkırmaya başladı.*

Dayanamadım, unutulduğuna ağlıyorsun analdım, fakat hıçkırarak ağlamanıza ne lüzum var dedim, tekrar ağlamasını keserek: Gün batıda Aziziye Camisini gösterdi.

- *Bak benden çok daha genç, hemen hemen dünün eseri diyeceğim bir zaman evvel yapılan Aziziye Camisi tepesinden tırnağa kadar tamirden geçiyor, onun geliri çok bakanı çok ufak bir yarası olduğu tedaviye koşanı çok fakat ben öyle miyim, bütün çevrem derz ister, bütün pencerelerim boyasızlıktan bakımsızlıktan uludu düştü, hele başını yukarı kubbe pencerelerine kaldır bak bu sene çerçeveler camları muhafaza edemeyeceklerini bildirdiler. Sonbaharda kubbemin içi de dışarı gibi güvercin yuvası olursa işiniz yoksa caminin içinde güvercin pisliği temizlemek için şimdiden denemeye geçin dedi ve ilave etti:*
- *Abanoz kapularım çağyaşup dökülüyor, eksik olmasınlar halimi müzeye bildirmişler, evkaf karışır cevabı alınmış, Evkaf idaresine koşmuşlar, Türkiye Anıtlar derneğine*

müracaat edin fakat biz bir mimar yollayalım denilmiş. Evkaf idaresinin mimarı Altmış yedi vilayeti gezip şayet şansım olurda kışdan evvel gelir halimi görürse bilmem değilse vaziyetim berbad, güneyimde tuvaletlerin kokusu, kuzeyimde körük ve yük araba hayvanlarının muzahrefat kokusu ile sürücülerin kaba söz ve işlemleri karşısında Hazreti Pir ile burada bir saniye durmayı istemeyiz fakat Allah’a sığınıp ya sabır çekiyoruz. Yeni Belediye Başkanı sağ olsun etrafımızı cennet bahçesine çevireceğim diye çalışıyor, fakat arkasına geçip duvar diplerine, arabacı, Triporterci, doğanlar ve Yeni Mahalle sakinleri hayvan satıcılar defî hacette berdevam, zabıta memurları da gayret gösteriyorlar ise de dinleyen kim, işte şimdi hıçkırığa hıçkırığa ağladığının sebebini anladınmı, yine söylediklerine kimse kulak asmaz amma yazmak senden, inayet Allahdan olsun biraz başları personel kanunundan kaldırırdaki halimizi düşünürlerse ne mutlu diyerek ağlamaya devam edince, yarasını depreştirdiğimden bende müteessir olarak yanından ayrılmak mecburiyetinde kaldım. Zavallı bakımsız kimsesiz Konya SULTAN SELİM Camii Allah muinin olsun demeden başka biz naciz kulların elinden ne gelir. Kalın sağlıkla²³¹.”

²³¹ Selçuk Es, “Sultan Selim Camisile Konuşdum”, Yeni Konya, No: 7749, 15 Temmuz 1970, s. 2

METİN-2

Selçuk Es, “Ermenek İlçesi”

Yeni Konya, No: 6668 608 7529, 1 Kasım 1969, s. 2.

Konya'nın on yedi ilçesi arasında yeşilliği ve suyunun bolluğu ile Konya'nın İsviçre'si denilen bu şirin ilçeyi bir vesile dolayısıyla yakından görmek ve incelemek fırsatını buldum. Ermenek bende elli yıl evvelki Nevşehir ilini hatırlattı. Ne var ki buranın kurulmuş olduğu yamaç, Nevşehir'e nispetle daha dik ve daha kayalıktır. İlçe merkezinin her tarafı toz toprak içerisinde fakat bunun yanında ilçede bir belediye, hem de çalışan bir belediye teşkilatı olduğu göze çarpıyor. Bir taraftan yollar tamamlanıyor, diğer tarafta hummalı inşaat faaliyeti göze çarpıyor. İnşaatlardan İş Yapı ve Kredi, TC Ziraat Bankası şube binaları bir hayli ilerlemiştir. Ermenek'te beni ilk nazar ilgilendiren yerli halkın biraz kendisine bakmaması oldu. Sokaklarda bol akışlı çeşmeleri olmasına karşı, çocuk, delikanlı hatta yaşlı kimselerin sanki yıkanmaya yüzlerine su değdirmemeye yemin etmişler gibi toz toprak içerisinde dolandıklarını görerek üzüldüm.

İlçenin cidden kuvvetli su ile çalışır, hemen hemen bizim Konya'dan üstün iyi şekilde yapılmış elektrik tesisatı ilçeye geceleri ayrı bir güzellik katıyor. Yemek sonu sinemaya gittik. Sinema binası yeni ve ilçenin ihtiyacına kâfi gelecek durumdaydı. Sabahında Karamanoğullarından kalma medreseyi gezdik. Medrese çok iyi şekilde tamir edilmiş hemen hemen eski kıymetini yeniden bulmuştu. Daha sonra meşhur Maraspoli mağarasına gittik. Eskiden Yunan seyyahı Sırabon'da buraları görmüş, adına Korkunç Zafran mağaraları demiştir. Mağaradan ayrıldıktan sonra Ulu Camii'yi gezdik. Karamanoğullarının bu kıymetli eseri birkaç tamir geçirdiğinden, bazı ilaveler göze çabuk çarpıyordu.

METİN-3 -Türkü ve Ağıtlar

Türküler

Telgrafın tellerine kuşlar mı konar,

Herkes sevdiğine cicim böyle mi yanar,

Gel otur gel yanı başıma,

Şu gençlikte neler geldi garip başıma.

Gül kuruttum, gül kuruttum,

Gülü tabakta kuruttum,

Yar söyledi ben unuttum,

Ah ata binince coştı gönlüm,

Yardan ayrılması müşkül.

Kadife yastığım yok,

Odana bastığım yok,

Kitaba el basarım,

Senden başka dostum yok,

Aman yallah İstanbul'a yolla,

Yolla yolla, yar yolla.

Ada sahillerinde bekliyorum,

Yavrum seni şeran istiyorum,

Her zamanki yerimde bekliyorum,

Beni şad et Şadiye başın için.

Aman doktor canım gülüm doktor,

Derdime bir çare,

Çaresiz dertlere düştüm,

Doktor beyim bir çare.

İki turnam gelir akli karalı,

Birisi şahin vurmuş, birisi yareli.

Beyin biri metresine,

Gayet şık bir yüzük almış.

Nikâhlı karısı bunu duyunca,

Beyin başını yarmış.

Dizlerine kapansam,

Kana kana ağlasam,

O siyah saçlarını,

Ben çözüp ben bağlasam.

Hop dinkala dinkala,

Ateş düştü mangala,

Ayşe de Fatma dostum var,

Çalkala palyaçom çalkala.

Bursa 'nın ufak tefek taşları,

Bir omuzdan bir omuza saçları,

Keman olmuş o yarimin kaşları,

Yabandan gel kömür gözlüm yabandan,

Aldım haberini garip çobandan hey.

Deli gönül gezer gezer gelirsin,

Arı gibi her çiçekten alırsın,

Nerde güzel görsen orada kalırsın,

Ben senin derdini çekemem gönül

Bülbülüm geldi dile,

Söyle benimle bile,

Sesini duyur ele,

Çile bülbülüm çile.

Derdimi ummana döktüm, asumana inledim,

Yare de ağyare de hali derunum söyledim.

Bir ihtimal daha var o da ölmek mi dersin,

Söyle canım ne dersin,

Vuslatın başka sen bir ömre bedelsin

Gezdiğim dikenli aşk yollarında,

Elime bir kırık saz geldi geçti,

Gönül azabından bu yılda,

Baharı görmeden yaz geldi geçti.

Derdimi anlatırdım ıssız gecelerde aya,

Ne kadar acı çektim günleri saya saya,

Ben yaralı bir kuşum,

Kimsesiz berduşum,

Aşk eliyle uçarken,

Gönülden vurulmuşum.

Yüreğimde ince sızı,

Sen ol bahtımın yıldızı,

Deme sakın kalp hırsızı,

Seviyorum Çerkez kızı

Beyazlaşmış saçlarımın telleri,

Böyle cefa yaptın geçen günleri,

Gel gitme Burak yakan gönülleri,

Sevda bahçemde bir gül,

Koparmağa geldim bu gece

Aksaray Develisi

Saçım uzun ben saçımı tararım,

Leylam, Leylam aman tararım.

Var mı benim Konyalıya zararım,

Leylam Leylam zararım.

Gece gündüz ben dengimi ararım.

Leylam Leylam aman ararım.

Devesinin dengine,

Gerdanının benine,

Ben yandım aman...

Altun Tarak Türküsü

İstanbul'a ısmarladım fildişi tarak,

Fildişi tarak,

Tara da kâkülleri bir yana bırak,

Bir yana bırak,

Ben yârime gidecem yollarım ırak

Yollarım ırak...

Anamur Çölleri

Anamur Çölleri yansın yakılsın,

Külü savrulsun yerlere dökülsün,

Zive boğazına göçek çekilsin,

Göç çekip geçtiğim yollar ağlasın...

Al'ım Kırat

Al'ım kırat, gülüm kırat,

Ona binen alır murat,

Hak emrile yeşil kanat,

Taşlı yollar erzanındır,

Çöl ovalar erzanındır.

Ayrılık Türküsü

Ayrılık günleri geldi yetişti,

Ağla hey gözlerim gülemezim gayri,

Ömrüm tamam olup vadem yetiştı.

Ağla hey gözlerim gülemezim gayri...

Arap Atı

Arap atı yorulur gönül yorulmaz,

Bu yangın sevdaya derman bulunmaz,

Eloğlu bulunur, kardeş bulunmaz,

Eyvah bana yazık sana gül yârim.

Ağlatma Beni

Dön beri dön beri yüzün göreyim,

Yüzün görenlere kurban olayım,

Sana bir bergüzar vardır vereyim,

Gitme gurbet ile belki de gelmen...

Ayrılanın

Hey ağalar ne olurmuş,

Hali dosttan ayrılanın,

Gurbet ile düşler imiş,

Yolu dosttan ayrılanın...

Akkoyun Türküsü

Ak koyun meler gelir,

Dağları deler gelir.

Yâre vefa besleyenin,

Geceyi böler gelir...

Bir Ateş Ver

Bir ateş ver sigaramı yakayım,

Sen salın gel ben boyuna bakayım,

Ak gerdana beşi birlik takayım,

Tabaka benim tütün benim, keyif benim.

Öper severim kâhya mıdır eş benim...

Bülbül

Bahar eyyamından bülbül sesinden,

Çıkarmış perçemin fino fesinden,

Doyulmaz kokusu gül nefesinden,

Bülbül, bülbül, bülbül, hey...

Ağıtlar

Anam Kardeşim Elveda

Kız seni anan verdi mi,

Mısırdan kınan geldi mi,

Taydaşın kızlar duydu mu.

Anam kardeşim elveda,

Yarenim kızlar merhaba.

Aziziye Aziziye

Aziziye aziziye,

Duman çökmüş düz yazıya,

Kurban olam Mehmet Beyim,

Terekteki mor kuyuya.

El veriyor el veriyor,

Orta direk bel veriyor,

Şahit olun efendiler,

Benim yârim can veriyor...

Annem Annem Garip Annem

Asumana çıktı garibin zarı,

Ben niçin sevmiştim vefasız yarı,

Tövbeler tövbesi istemem gayri,

Annem annem garip annem vay annem.

Hangi dertlerine yanayım annem!

Kara topraklarda yatma.

Bugün Misafir

Tepsiye koyarlar tuzu,

Ağlatmayın hanım kızı,

Annesinin kadın kızı,

Kızımız size misafir,

Bu akşamlık yarın öğlenlik!

Celal Türküsü

Harmancık Köyünde Düğün kuruldu,

Yatsı camisinde güvey vuruldu.

Saat beşten sonra geline duyuldu,

Kıyma Celal kıyma nar tanesiyim,

Annemin babamın birtanesiyim.

Ezme İle

Ezme ilen ezme ilen,

Yar bulunmaz gezme ilen,

Kızlar eşin mezarımı,

Gümüş saplı Kazma ilen.

Efendi Babam

Kalaylı kaplarını çizdim,

Kelle şekerlerini ezdim,

Gününde değmeze gezdim,

Efendi Babam...

TABLolar

Konya Milletvekilleri. Tablo, öncelikle Selçuk Es'in 1979 senesinde hazırlamış olduğu bilgilerden hareketle düzenlenmiştir. Verilen bilgilerdeki eksikler, “*Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü (1920-1991)*”, TBMM Genel Sekreterliği Yayınları No: 1, Nisan Ankara 1994 ve Atalay Ahmet, “*Milli Mücadele’de Konya Kuva-yı Milliyecileri (İlk Meclis’e Girenler)*”, C. 1-2, Konya 1997, eserlerinden tamamlanmıştır.

TABLO-1

BİRİNCİ TBMM KONYA MİLLETVEKİLLERİ

Adı Soyadı	Doğum Yeri Tarihi-Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Abdülhalim Çelebi	Konya 1871- 1945	Abdülvahit	Postnişin	Rüştiye
Arif Baysal	Karaman 1861-1945	Sadık	Reji Md.	Özel
Hacı Bekir Sümer	Akşehir 1867- 1927	Hacı M. Osman	Tüccar	Rüştiye
Hulusi Göksu	Ermenek 1873-1946	Rıza	Medrese	Medrese
Kazım Hüsnü	Konya 1883- 1934	Hüsnü	Hukuk	Hukuk
Refik Koraltan	Divriği 1889- 1974	Ali	Hukuk	Hukuk
Rifat Saatçi	Konya 1869- 1936	Nuri	Bankacılık-T. Ticaret Bankası	Medrese

			Müdürü	
Mehmet Vehbi Çelik	Hadim 1862- 1949	Hasan	Müderis	Medrese
Musa Kazım Onar	Konya 1881- 1930	Ahmet	Avukat	Hukuk
Ömer Vehbi Büyükyalvaç	Yalvaç 1870- 1938	Mustafa		Medrese

NOT: Bu devre içerisinde Osmanlı Meclisi Mebusan'ından Atatürk'ün çağrısı ile 23.04.1920 TBMM'sine gelenler şu milletvekilleri; Hacı Bekir Sümer, Kazım Hüsnü İsmillioğlu, Hadimli Hoca Mehmet Vehbi Çelik, Musa Kazım Onar, Ömer Vehbi Özyalvaç. Diğerleri seçilerek yeniden meclise girmişlerdir.

Bu devre milletvekillerinden Hulusi Göksu 30.04.1921 tarihinde, Ömer Vehbi Özyalvaç 13.05.1921 tarihinde sağlık durumu gerekçesiyle milletvekilliğinden istifa etmişlerdir.

TABLO-2

BİRİNCİ CUMHURİYET İKİNCİ DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ

Adı Soyadı	Doğum Tarihi Yeri- Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Eyüp Sabri Hayırlıoğlu	1886 Konya- 1960	Mehmet	Avukat	Hukuk
Tevfik Fikret Sılay	1890 Konya- 1959	Ali	Avukat	Hukuk
Hacı Bekir Sümer	Akşehir 1867- 1927	Hacı M. Osman	Tüccar	Rüştiye

Refik Koraltan	Divriği 1889-1974	Ali	Hukuk	Hukuk
Fuat Gökbudak	1892 Ereğli-1958	Mehmet	Hukuk-Edebiyat-Öğretmen-Tüccar	Hukuk
Kazım Hüsnü	Konya 1883-1934	Hüsnü	Hukuk	Hukuk
Musa Kazım Onar	Konya 1881-1930	Ahmet	Avukat	Hukuk
Mustafa Ulusan	1873 Konya-1943	Abdürrahim	Müderres-Tüccar	Medrese
Mustafa Fevzi Karaağaç	Ş. Karaağaç 1880-1968	Muhsin	Avukat	Hukuk
Naim Hazım Onat	1889 Konya-1953	Mehmet Hazım	Konya Askeri Lisesi Muallimi	Medrese

TABLO-3

CUMHURİYET ÜÇÜNCÜ DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ

Adı Soyadı	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Musa Kazım Onar	Konya 1881-1930	Ahmet	Avukat	Hukuk
Naim Hazım	1892 İstanbul-1946	Asım		Hukuk

Fuat Gökbudak.	1892 Ereğli- 1958	Mehmet	Hukuk- Edebiyat- Öğretmen- Tüccar	Hukuk
Kazım Hüsnü	Konya 1883- 1934	Hüsnü	Hukuk	Hukuk
Mustafa Ulsan	1873 Konya- 1943	Abdürrahim	Müderris-Tüccar	Medrese
Tevfik Fikret Sılay	1890 Konya- 1959	Ali	Avukat	Hukuk
Refik Koraltan	Divriği 1889- 1974	Ali	Hukuk	Hukuk
Hüseyin Hüsnü Konay	1876 Konya- 1974	M. Rıfkı		Harp Okulu
Ahmet Hamdi Dikmen	1893 Ünye	İsmail		Yük. Tarım
Zühtü Durukan	1888 İzmir-1964	Necmettin		Mülkiye
Muzaffer Gökker	1889 İstanbul	Şerafettin	Öğretmen	Mülkiye

NOT: Bu devre içerisinde Hacı Bekir Sümer öldü. Yerine Malatya Valisi Nevzat Tandoğan seçildi. Nevzat Bey 4 Kasım 1929 günü Ankara Valisi ve Şehir Emniyeti oldu. Konya Milletvekilliğinden ayrıldı. Yerine eski Kastamonu Milletvekili Zühtü Durukan seçildi.

TABLO-4**BİRİNCİ CUMHURİYET DÖRDÜNCÜ DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ**

Adı Soyadı	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Ahmet Hamdi Dikmen	1893 Ünye	İsmail		Yük. Tarım
Kazım Hüsnü	Konya 1883- 1934	Hüsnü	Hukuk	Hukuk
Kemal Zaim				
Mustafa Ulusan	1873 Konya- 1943	Abdürrahim	Müderris-Tüccar	Medrese
Naim Hazım Onat	1892 İstanbul- 1946	Asım		Hukuk
Tevfik Fikret Sılay	1890 Konya- 1959	Ali	Avukat	Hukuk
Refik Koraltan	Divriği 1889- 1974	Ali	Hukuk	Hukuk
Kazım Gürel	1890 Nevşehir- 1943	Mustafa	Avukat	Hukuk
Şaban Sırrı Höçekoğlu	1887 Kayseri- 1943	Ahmet	Avukat	Hukuk
Mustafa Lutfi Eken	1901 Konya- Sağ	Hasan	Çiftçi	İlkokul

Haydar Aksoy	1876 Konya- 1933.	Hasip	Tarım Müh.	Yük. Tarım
--------------	----------------------	-------	------------	------------

NOT: Bu devrede Musa Kazım Onar öldü. Yerine Kemal Zaim Bey seçildi. Kazım Hüsnü Bey öldü, yerine Emekli Orgeneral Ali Fuat Cebesoy seçildi.

TABLO-5

BİRİNCİ CUMHURİYET BEŞİNCİ DEVRE MİLLETVEKİLLERİ

Adı Soyadı	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Ahmet Hamdi Dikmen	1893 Ünye	İsmail		Yük. Tarım
Ali Muzaffer Göker	1889 İstanbul	Şerafettin	Öğretmen	Mülkiye
Mustafa Ulusan	1873 Konya- 1943	Abdürrahim	Müderris-Tüccar	Medrese
Mustafa Eken	1901 Konya- Sağ	Hasan	Çiftçi	İlkokul
Naim Hazım Onat	1892 İstanbul- 1946	Asım		Hukuk
Tevfik Fikret Sılay	1890 Konya- 1959	Ali	Avukat	Hukuk
Kazım Gürel	1890 Nevşehir- 1943	Mustafa	Avukat	Hukuk
Kazım Okay	1892 Giresun-	Mehmet Ali	Tüccar- Maliye-	Mülkiye

	1958		Giresun Maarif Müdürü	
Cemal Tekin	1881 İstanbul	Behram	Lokantacı	Hukuk
Dr. Osman Şevki Uludağ	1889 Bursa- 1959	Mahmut	Doktor	Tıbbiye
Mustafa Halit Üner	1887 İstanbul	Mehmet	Uşak Şeker Fabrikası Ustası	Ortaokul
Mehmet Kaynakçı				Ortaokul
Bahire Bediz Morova	1897 Bosna	Hasbi	Resim Öğretmeni	Ortaokul
Ali Rıza Türel	1889 Selanik- 1960	Ahmet Lütü	Avukat	Hukuk
General Ali Fuat Cebesoy	1882 İstanbul- 1968	İsmail Fazıl	General	Harp Okulu
Ressam Şevket Dağ	1875 İstanbul- 1944	İsmail	Öğretmen	Sanayi Nefise Okulu

NOT: Bu devre başında Kemal Zaim Bey Ziraat Bankası genel müdürü oldu, ayrıldı. Bayanlar milletvekili seçimlerine aday gösterildi. Konya'nın ilk bayan milletvekili Bolu'da bir eczacının eşi Bediz Aydılek olup, soyadını Atatürk beğenmemiş olup, Morova olarak değiştirmiştir.

TABLO-6**BİRİNCİ CUMHURİYET ALTINCI DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ**

Adı Soyadı	Doğum Tarihi Yeri ve Ölümü Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Ahmet Hamdi Dikmen	1893 Ünye	İsmail		Yük. Tarım
Ali Muzaffer Göker	1889 İstanbul	Şeraffettin	Öğretmen	Mülkiye
Ali Rıza Türel	1889 Selanik- 1960	Ahmet Lütü	Avukat	Hukuk
Dr. Osman Şevki Uludağ	1889 Bursa- 1959	Mahmut	Doktor	Tıbbiye
Fuat Gökbudak	1892 Ereğli- 1958	Mehmet	Hukuk- Edebiyat- Öğretmen- Tüccar	Hukuk
General Ali Fuat Cebesoy	1882 İstanbul- 1968	İsmail Fazıl	General	Harp Okulu
Kazım Gürel	1890 Nevşehir- 1943	Mustafa	Avukat	Hukuk
Kazım Okay	1892 Giresun- 1958	Mehmet Ali	Tüccar- Maliye- Giresun Maarif Müdürü	Mülkiye

Mustafa Ulsan	1873 Konya- 1943	Abdürrahim	Müderriş-Tüccar	Medrese
Naim Hazım Onat	1892 İstanbul- 1946	Asım		Hukuk
Tevfik Fikret Sılay	1890 Konya- 1959	Ali	Avukat	Hukuk
Galip Gültekin	1900 Konya	Mustafa	Doçent	Hukuk
İzzet Erdal	1887 Konya- 1963	Ahmet	Bankacı	Hukuk
Şevki Ergun	1889 Konya- 1954	Recep	Avukat	Hukuk

NOT: Bu devre başında on beş isimden başka dört isim ilave edilmiştir. İkinci seçmenlerden aldıkları oy ile listeye girmediler. Ali Canip Sümer 718 oy, Abdüllatif 675 oy, Ressam Şevket Dağ 737 oy, Cemal Tekin 514 oy alarak liste dışı kaldılar.

TABLO-7

BİRİNCİ CUMHURİYET YEDİNCİ DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ

Adı Soyadı	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Ahmet Hamdi Dikmen	1893 Ünye	İsmail		Yük. Tarım
Ali Rıza Türel	1889 Selanik- 1960	Ahmet Lütfi	Avukat	Hukuk
Ali Fuat	1882 İstanbul-	İsmail Fazıl	General	Harp Okulu

Cebesoy	1968			
Şevki Ergun	1889 Konya- 1954	Recep	Avukat	Hukuk
Ali Muzaffer Göker	1889 İstanbul	Şeraffetin	Öğretmen	Mülkiye
Kazım Okay	1892 Giresun- 1958	Mehmet Ali	Tüccar- Maliye- Giresun Maarif Müdürü	Mülkiye
Naim Hazım Onat	1892 İstanbul- 1946	Asım		Hukuk
Tevfik Fikret Sılay	1890 Konya- 1959	Ali	Avukat	Hukuk
Vehbi Bilgin				
Mustafa Ulusan	1873 Konya- 1943	Abdürrahim	Müderris-Tüccar	Medrese
Osman Şevki Uludağ	1889 Bursa- 1959	Mahmut	Doktor	Tıbbiye
Muhsin Adil Binal	1905 Konya- 1972	Adil	Eğitimci	Üniversite
Sedat Çumralı	1904 Çumra- 1974	Hüseyin	Yargıç	Hukuk
Sadi Irmak	1904 Seydişehir- 1990	Sabri	Profesör	İstanbul Üni. Hukuk Fak.- Berlin Tıp Fak.
Hulki Karagülle	1889 Hadim-	Abdülbaki	Avukat	Hukuk

	1966			
--	------	--	--	--

NOT: Bu devre içerisinde Mustafa Ulusan öldü, yerine Fatih Gökmen seçildi. Bu devre başında listede şu isimler ilave edilmiştir. Adapazarı Belediye Başkanı Ahmet Faik Abası Yanık, tüccar Feyzi Çelik, İzmir CHP Donanma Ocağı Reisi İlhami Sancar, bu kimseler ikinci seçmenlerce oy alamadılar, seçilmediler.

TABLO-8

BİRİNCİ CUMHURİYET SEKİZİNCİ DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ

Adı Soyadı	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Ali Fuat Cebesoy	1882 İstanbul- 1968	İsmail Fazıl	General	Harp Okulu
Sedat Çumralı	1904 Çumra- 1974	Hüseyin	Yargıç	Hukuk
Şevki Ergun	1889 Konya- 1954	Recep	Avukat	Hukuk
Dr. Sadi Irmak	1904 Seydişehir- 1990	Sabri	Profesör	İstanbul Üni. Hukuk Fak.- Berlin Tıp Fak
Hulki Karagülle	1889 Hadim- 1966	Abdülbaki	Avukat	Hukuk
Naim Hazım Onat	1892 İstanbul- 1946	Asım		Hukuk

Tevfik Fikret Sılay	1890 Konya-1959	Ali	Avukat	Hukuk
Fatin Gökmen	1878 Akseki-1959	Abdulgaffar	Rasatçı	Medrese
Dr.Ahmet Hulusi Alataş (İbrada)	1882 Beyşehir-1964	Ahmet	Doktor	Askeri Tıbbiye
Mithat Şakir Altan	1901 Ilgın-1962	Şakir	Avukat	Hukuk
Rasim Erel	1899 Ereğli-1961	M. Salim	Belediye Başkanı	Lise
Dr. Muhsin Faik Dünder	1887 Konya-1958	Faik	Doktor Op. As.	Tıbbiye
Dr. Aziz Perkün	1900 Akşehir-Sağ	Kamil	Doktor	Tıbbiye
Halis Ulusan	1888 Konya-1952	Abdürrahim	CHP Başkanı	Hukuk

NOT: Bu devreden sonra CHP 1961 seçimlerine kadar seçimi kazanamadı.

TABLO-9**BİRİNCİ CUMHURİYET DOKUZUNCU DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ**

Adı Soyadı	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Abdurrahman Fahri Ağaoğlu	1907 Şarkikaraağaç- 1979	Hidayet	Avukat	Hukuk
Himmet Ölçmen	1911 Konya- 1969	Ahmet	Mühendis	Tek. Üniversite
Dr. Ziya Barlas	1909 İstanbul- 1952	Abdürrezzan	Doktor	Tıbbiye
Remzi Brand	1908 Karaman- 1964	Zekeriya	Mühendis	Tek. Üniversite
Muammer Obuz	1914 Konya- 1991 ²³²	Talat	Avukat	Hukuk
Dursun Kemal Ataman	1909 Beyşehir- 1978	Mustafa	Tüccar	Veteriner
Dr. Sıtkı Salim Burçak	1911 Erzurum- 1993	Salim	Doktor	Tıbbiye
Tarık Kozbek	1909 Edirne- 1990	Hayrettin	Avukat	Hukuk

²³² “Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü (1920-1991)”, s. 200. Ölüm tarihi bu kaynaktan alınmıştır.

Ali Rıza Ercan	1909 Akviran	Nurullah	Fen Memuru	Konya Ziraat Okulu
Ömer Rıza Doğrul	1893 Kahire-1952	Mustafa Nafiz	Gazeteci	Camilezher
Saffet Gürol	1903 ²³³ Konya-1964	Mehmet Emin	Gazeteci	Hukuk
Hidayet Aydın	1900 Hadim-1973	Abdülkadir	Avukat	Hukuk
Rifat Alabey	1904 Ereğli	Şaban	Avukat	Hukuk
Abdi Çilingir	1902 Ermenek-1982	Rıza	Tüccar	Rüştiye
Ziyad Ebüzziya	1911 İstanbul	Talha	Gazeteci	Hukuk
Ümran Nazif Yiğitler	1914 İstanbul-1964	Nazif	Noter	Hukuk
Murad Ali Ülgen	1899 Konya-1965.	Abdullah	Memur	Ortaokul

NOT: Bu devre başında Dr. Kamil Şakir İlhan DP adayı olup seçim gününden bir hafta evvel öldü. Yerine İl Özel İdare Memuru Murat Ali Ülgen aday gösterildi. Bu devre iki milletvekili öldü, ara seçim yapılmadı.

²³³ “Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü (1920-1991)”, s. 200. Doğum tarihi bu kaynaktan alınmıştır.

TABLO-10**BİRİNCİ CUMHURİYET ONUNCU DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ**

Adı Soyadı	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Himmet Ölçmen	1911 Konya- 1969	Ahmet	Mühendis	Tek. Üniversite
Remzi Brand	1908 Karaman- 1964	Zekeriya	Mühendis	Tek. Üniversite
Ziyad Ebuzziya	1911 İstanbul	Talha	Gazeteci	Hukuk
Sıtkı Salim Burçak	1911 Erzurum- 1993	Salim	Doktor	Tıbbiye
A. Fahri Ağaoğlu	1907 Şarkıkaraağaç- 1979	Hidayet	Avukat	Hukuk
Hidayet Aydın	1900 Hadim- 1973	Abdülkadir	Avukat	Hukuk
Muammer Obuz	1914 Konya- 1991	Talat	Avukat	Hukuk
Abdi Çilingir	1902 Ermenek- 1982	Rıza	Tüccar	Rüştiye
Tarık Kozbek	1909 Edirne- 1990	Hayrettin	Avukat	Hukuk

Halil Özyörük	1884 İzmir- 1960 ²³⁴	Mehmet	Yargıtay Bşk.	Hukuk
Hamdi Ragıp Atademir	1908 Konya- 1976	Ragıp	Profesör	Üniversite
Mustafa Bağrıaçık	1911 Konya	Derviş	Vali	Mülkiye
Mehmet Reyhan Gökmenoğlu	1910 Beyşehir- 1969	Raşit	Hâkim-Savcı- Ceza Amiri	Hukuk
Rüştü Özal	1915 Konya- Sağ	Mustafa	Mühendis	Tek. Üniversite
Ahmet Mekki Keskin	1911 Beyşehir- Sağ	İsmail Hakkı	Avukat- Kaymakam- Belediye Reis Muavini	Hukuk
Tevfik Fikret Baran	1912 Seydişehir	Hasan	Savcı ve Hâkim- Adalet Müfettişi	Hukuk
Abdülkuddüs Sabahattin Sönmez	1907 Kastamonu- 1965	Mehmet Reşit	Gazeteci-Yazar	İstanbul Hukuk Fakültesi
Ahmet Koyuncu	1922 Bozkır	Abdullah	Doktor	Tıbbiye
Muhittin Güzelkılınç	1918 Konya- Sağ	Hüseyin Bahri	Tüccar	İlkokul

NOT: Bu devre içerisinde Muammer Obuz ile Rüştü Özal DP'den istifa ettiler.

²³⁴ “Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü (1920-1991)”, s. 194. Ölüm tarihi bu kaynaktan alınmıştır.

TABLO-11**BİRİNCİ CUMHURİYET ON BİRİNCİ DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ**

Adı Soyadı	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
A. Fahri Ağaoğlu.	1907 Şarkıkaraağaç- 1979	Hidayet	Avukat	Hukuk
Halil Özyörük	1884 İzmir-1960	Mehmet	Yargıtay Bşk.	Hukuk
Remzi Brand	1908 Karaman- 1964	Zekeriya	Mühendis	Tek. Üniversite
Hamdi Ragıp Atademir	1908 Konya- 1976	Ragıp	Profesör	Üniversite
Sıtkı Salim Burçak	1911 Erzurum- 1993	Salim	Doktor	Tıbbiye
Mehmet Reyhan Gökmenoğlu	1910 Beyşehir- 1969	Raşit	Hâkim-Savcı- Ceza Hâkimi	Hukuk
Muhittin Güzelkılınç	1918 Konya- Sağ	Hüseyin Bahri	Tüccar	İlkokul
Himmet Ölçmen	1911 Konya- 1969	Ahmet	Mühendis	Tek. Üniversite
Ahmet Koyuncu	1922 Bozkır	Abdullah	Doktor	Tıbbiye

Tarık Kozbek	1909 Edirne- 1990	Hayrettin	Avukat	Hukuk
General İshak Avni Akdağ	1888 Harput	Ahmet Sururi	General	Harp Okulu
Nafiz Tahralı	1908 Konya- 1992	Ali	Belediye Bşk	Yük. Tic
Mustafa Runyun	1917 Konya- 1988	Ali	Din Müşaviri	Camiyülezher
Ömer Şeker	1923 Akşehir- Sağ	Ali	Tüccar	Lise
Hulki Amil Keymen	1899 Konya- 1961	Amil Çelebi	Doktor	Tıbbiye
Ali Saim Kaymak	1913 Konya- 1986	Kasım	Yük. Mühendis	Tek. Üniversite
Osman Bibioğlu	1912 Artvin- 1972	Haydar	Yük. Müh.	Tek. Üniversite
Sami Soylu	1918 Ermenek	Reşit	Hukuk Müşaviri	Hukuk
Sabahattin Sayın	1923 Konya	Aziz	Belediye Başkanı	Hukuk

NOT: Bu devre milletvekilleri, 27 Mayıs olayı ile Yassı Ada Mahkemesine gittiler. Birinci Cumhuriyette bu suretle sona ermiş oldu.

İKİNCİ CUMHURİYET DÖNEMİ

Bu dönem içerisinde 1979 senesine kadar Beş devre milletvekili seçimi, üç devre senatör seçimi yapılmıştır, 1961 Anayasası gereğince.

TABLO-12

CUMHURİYETİN İKİNCİ DÖNEMİ BİRİNCİ DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ

İkinci Cumhuriyet Devre Tarihleri Şöyledir: Birinci Devre 1961-1965, İkinci Devre 1965-1969, Üçüncü Devre 1969-1973, Dördüncü Devre 1973-1977, Beşinci Devre 1977-1981.

Adı Soyadı	Partisi	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Sait Sina Yücesoy	AP	1915 Konya-1989	Ali	Doktor	Tıbbiye
Selçuk Aytan	YTP	1928Konya-Sağ	Rifat	Avukat	Hukuk
İrfan Baran	CKMP	1927 Karaman	Muharrem Selahattin	Avukat	Hukuk
İhsan Kabadayı	CHP	1920 Konya	Ahmet	Kaymakam-Çiftçi	Harp Okulu
Kadircan Kaflı	CKMP	1889 Dağıstan-	Mehmet	Gazeteci-Öğretmen-	Gazi Eğitim Enstitüsü ²³⁵

²³⁵ “Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü (1920-1991)”, s. 555. Doğum yeri ve tarihi, ölüm tarihi, baba adı, mesleği ve tahsili bu kaynaktan alınmıştır.

		1969		Yazar	
Ömer Kart	CKMP	1900 Cihanbeyli	Musa	Çiftçi ve Tüccar	Rüştiye
Mustafa Fakih Özfakih	CHP	1923 Taşkent- Sağ	Bekir	Avukat	Hukuk
Fakih Özlen	CHP	1915 Taşkent	Ahmet	Mühendis- Müteahhit	İstanbul Yük. Mühendis Mektebi
Faruk Sükan	AP	1921 Karaman	Mahmut Hamdi	Doktor	Tıbbiye
Vefa Tanır	CHP	1927 Ilgın	İ. Hakkı	Doktor	Tıbbiye
Cahit Yılmaz	AP	1927 Karaman	Sait	Avukat	Hukuk
Rüştü Özal	CHP				
Mehmet Sönmez	CHP				
Mekki Keskin	YTP				

NOT: CHP; Cumhuriyet Halk Partisi, AP; Adalet Partisi, CKMP; Cumhuriyet Köylü Millet Partisi, YTP; Yeni Türkiye Partisi, Konya’da seçime girdi.

TABLO-13**CUMHURİYETİN İKİNCİ DÖNEMİ İKİNCİ DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ**

Adı Soyadı	Partisi	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Fakih Özakın	CHP				
Faruk Sükan	AP	1921 Karaman	Mahmut Hamdi	Doktor	Tıbbiye
Seyit Faruk Önder	MP	1916 Konya	Mehmet Nazım Çelebi	Vali	Mülkiye
Abdüssamet Kuzucu		1916 Konya	Mustafa	Tüccar	Yük. Tic
Hasan Dinçer	AP	1910 Sandıklı	Halil Hilmi	Avukat	Hukuk
Vefa Tanır	CHP	1927 Ilgın	İ. Hakkı	Doktor	Tıbbiye
Selçuk Aytan	AP	1928 Konya- Sağ	Rifat	Avukat	Hukuk
Sait Sina Yücesoy	AP	1915 Konya- 1989	Ali	Doktor	Tıbbiye
İhsan Kabadayı	CHP	1920 Konya	Ahmet	Kaymakam- Çiftçi	Harp Okulu
İrfan Baran	AP	1927 Karaman	Muharrem Selahattin	Avukat	Hukuk

Mekki Keskin	AP				
Bahri Dağdaş	AP	1919 Kars- 1984	Şevket	Ziraat Yüksek Müh.	İsviçre Yük. Ziraat Müh.
Ziyaettin İzerdim	AP	1918 Konya	İbrahim	Avukat	Hukuk
Necati Kalaycı	AP	1929 Seydişehir	Mustafa	Milli Eğitim Müfettişi	Gazi Eğitim Enstitüsü
Cahit Yılmaz	AP	1927 Karaman	Sait	Avukat	Hukuk
Kubilay İmer	AP	1928 Konya- 1979	Celalettin	Avukat	Hukuk
Osman Nuri Canbulat	AP	Beyşehir		Avukat	
Yunus Koçak	TİP	1918 Hatay	Mustafa	Avukat	Hukuk
Nazif Kurucu		1931 Yalvaç	Ali Rıza	Avukat	Mülkiye

NOT: MP; Millet Partisi, TİP; Türkiye İşçi Partisi, seçimlere girdi. Selçuk Aytan, Mekki Keskin, YTP lağvedildi. AP' ne girdiler.

TABLO-14
CUMHURİYETİN İKİNCİ DÖNEMİ ÜÇÜNCÜ DEVRE KONYA
MİLLETVEKİLLERİ

Adı Soyadı	Partisi	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
İhsan Kabadayı	AP	1920 Konya	Ahmet	Kaymakam-Çiftçi	Harp Okulu
Faruk Sükan	AP	1921 Karaman	Mahmut Hamdi	Doktor	Tıbbiye
Vefa Tanır	CHP	1927 Ilgın	İ. Hakkı	Doktor	Tıbbiye
Mustafa Üstündağ	CHP	1933 Seydişehir-1983	Hüseyin	Öğretim Görevlisi	Gazi Eğitim Enstitüsü
Dr. Ali Gökbudak	CHP				
Hüseyin Kaleli	CHP	1931 Çumra	Hasan	Uzman	İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü
İsmet Yaylacı	CHP				
Bahri Dağdaş	AP	1919 Kars-1984	Şevket	Ziraat Yük. Mühendis	İsveç Yüksek Ziraat Müh.
İbrahim Edhem	AP	1922 Tirebolu-	Ahmet	Kaymakam-Emniyet	Siyasal Bilimler

Kılıçoğlu		1988		Müdürlüğü	Fakültesi
Baha Müderrişoğlu	AP	1917 Karaman	Musa	Doktor	İstanbul Tıp Fakültesi
Necati Kalaycı	AP	1929 Seydişehir	Mustafa	Milli Eğitim Müfettişi	Gazi Eğitim Enstitüsü
Tahsin Yılmaz Öztuna	AP	1930 İstanbul	Mehmet Muhittin	Gazeteci	Mülkiye
Kubilay İmer	AP	1928 Konya- 1979	Celalettin	Avukat	Hukuk
Himmet Ölçmen		1911 Konya	Mehmet	Mühendis	Tek. Üniversite
Sezai Ergun Hasan		1926 Akşehir		Eğitimci	
Sadi Koçaş		1919 Ermenek	M. Sait	Subay	Harp Okulu
Necmettin Erbakan	Bağımsız	1926 Sinop	Mehmet Sabri	Makine Müh.	İTÜ Makine Fak.

NOT: Bu devre de AP' den birçok milletvekili istifa etti, DP'ye geçtiler.

TABLO-15

İKİNCİ CUMHURİYET DÖNEMİ DÖRDÜNCÜ DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ

Adı Soyadı	Partisi	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Baba Adı	Mesleği	Tahsili
Necmettin Erbakan		1926 Sinop-	Mehmet	Yük. Müh.	Tek. Üniversite
Vefa Tanır	CGP	1927 Ilgın	İ. Hakkı	Doktor	Tıbbiye
Faruk Sükan	DP	1921 Karaman	Mahmut Hamdi	Doktor	Tıbbiye
Bahri Dağdaş	DP	1919 Kars-1984	Şevket	Ziraat Yük. Müh.	İsveç Yük. Ziraat Müh.
Özer Ölçmen	DP	1936 Konya	Himmet	Mühendis	Tek. Üniversite
Necati Kalaycıoğlu	DP	1929 Seydişehir	Mustafa	Milli Eğitim Müfettişi	Gazi Eğitim Enstitüsü
Kubilay İmer	DP	1928 Konya-1979	Celaleddin	Avukat	Hukuk
Mehmet Muzaffer Demirtaş	DP	1928 Konya	İbrahim	Diş Hekimi	İstanbul Üni. Tıp Fak. Diş Hek. Bölümü
Kemalettin	AP	1909 Giresun	Mehmet	Orgeneral	Harp

Gökakın					Akademisi
Oğuz Atalay	AP	1922 Seydişehir	Molla Mehmet	Ziraat Yüksek Müh.	Ankara Ziraat Fak.
Mustafa Üstündağ	CHP	1933 Seydişehir- 1983	Hüseyin	Öğretim Görevlisi	Gazi Eğitim Enstitüsü
İsmet B. Yaylacı	CHP	1923 Karapınar- 1991	Mehmet Emin	Avukat	Hukuk
Dr. Ali Gökbudak	CHP				
Hüseyin Keçeli	CHP	1934 Karkışla	Fevzi	Avukat	Hukuk
Orhan Okay	CHP	1923 Kastamonu	Mustafa İzzet	Avukat- Savcı- Hâkim	Hukuk

NOT: Bu devrede AP'den ayrılan milletvekillerinden Faruk Sükan'dan başka hepsi tekrar AP'ye girdiler.

TABLO-16**İKİNCİ CUMHURİYET DÖNEMİ BEŞİNCİ DEVRE KONYA MİLLETVEKİLLERİ**

Adı Soyadı	Partisi
Mustafa Üstündağ	CHP
Hüseyin Kaleli	CHP
Durmuş Ali Çalık	CHP
Ahmet Çobanoğlu	CHP
M. Yücel Akıncı	CHP
Agâh Oktay Güner	MHP
İhsan Kabadayı	MHP
Faruk Sükan	DP
Necmettin Erbakan	MSP
Tahir Büyükkörükçü	MSP
Şenel Battal	MSP
Aydın Menderes	AP
Kubilay İmer	AP
Oğuz Atalay	AP
Necati Kalaycıoğlu	AP
Mustafa Güzelkılınç	AP

NOT: AP'den Oğuz Atay ayrıldı, Bağımsız kaldı. AP'den M. Kubilay İmer öldü, ara seçimlerinde AP'den Şaban Karataş seçildi. 1961 Anayasası gereğince Türkiye'de ilk defa Senato seçimi yapıldı. Bu seçimleri şöyle sıralayabiliriz. Konya İli itibarıyla; birinci devre senato seçimi 1961-1968, ikinci devre senato seçimi 1968-1977.

TABLO-17

İKİNCİ CUMHURİYET BİRİNCİ DEVRE KONYA SENATÖRLERİ

Adı Soyadı	Baba Adı	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Mesleği	Tahsili
Ahmet Onar	Musa Kazım	1881 Konya	Avukat	Hukuk
Muammer Obuz	Talat	1914 Konya	Avukat	Hukuk
Sedat Çumralı	Hüseyin	1904 Konya- 1974	Avukat	Hukuk
Mustafa Dinek	Hurşit	1948 Konya	Muhasebe	Maliye
Muhittin Güzelkılınç	Hüseyin Bahri	1918 Akşehir	Tüccar	İlkokul

NOT: Bu devre beş senatörde CHP'den kazandı.

TABLO-18**İKİNCİ CUMHURİYET İKİNCİ DEVRE KONYA SENATÖRLERİ**

Adı	Partisi	Baba Adı	Doğum Tarihi Yeri ve Ölüm Tarihi	Mesleği	Tahsili
Ahmet Varışlı	DP	İsmail	1925 Konya- 1979.	Yük. Mühendis	Tek. Üniversite
Osman Nuri Canbulat	DP	Sadullah	1927 Beyşehir	Avukat	Hukuk
Feyzi Halıcı	AP	Sabri	1924 Serik	Kimya Müh.	Üniversite
Fakih Özlen	CHP	Ahmet	1915 Hadim	Yük. Mühendis	Tek. Üniversite
Sedat Çumralı	CHP	Hüseyin	1904 Çumra	Yargıç	Hukuk

NOT: Bu devre de Sedat Çumralı öldü yerine CHP'den Erdoğan Bakkalbaşı seçildi.

TABLO-19

İKİNCİ CUMHURİYET ÜÇÜNCÜ DEVRE KONYA SENATÖRLERİ

Adı Soyadı	Partisi
Erdoğan Bakkalbaşı	CHP
Osman Nuri Canbulat	AP
Mukbil Abay	AP
Muzaffer Demirtaş	AP
Ahmet Remzi Hatip	MSP

ÖZGEÇMİŞ

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Adı Soyadı:	Havva ABAZA			
Doğum Yeri:	Eskişehir			
Doğum Tarihi:	20.08.1989			
Medeni Durumu:	Bekar			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Necatibey		Bozüyük	2002
Lise	Şehir Zafer İpek		Bozüyük	2006
Lisans	Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fak.	Tarih Bölümü	Konya/TÜRKİYE	2011
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi S.B.E.	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bilim Dalı	Konya/TÜRKİYE	2013
İlgi Alanları	Türk Modernleşmesi, Sinema Tarihi, Basın Tarihi			
İş Deneyimi:	-			
Tel:	0 507 924 51 87			
E-Posta:	havvaabaza@hotmail.com			
Adres:	Kasımpaşa Mah.Gazidervişler Sok. No: 22/3			